

ΕΠΡΙΚΟΥ Α. ΣΚΑΣΣΗ

ΚΟΡΝΗΛΙΟΥ
ΝΕΠΩΤΑ ΒΙΟΙ
ΕΚΛΟΓΕΣ

002
ΚΛΣ
ΣΤ2Β
790

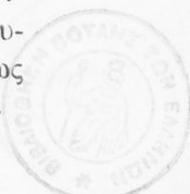
Β' ΛΥΚΕΙΟΥ

ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ ΕΚΔΟΣΕΩΣ ΔΙΔΑΚΤΙΚΩΝ ΒΙΒΛΙΩΝ ΑΘΗΝΑ 1978

ΠΑΤΙΝΙΝΑ Β/θ 139

ΚΟΡΝΗΛΙΟΥ ΝΕΠΩΤΑ
BIOI

Μέ άπόφαση τής Έλληνικής Κυβερνήσεως τά διδακτικά βιβλία τοῦ Δημοτικοῦ, Γυμνασίου καὶ Λυκείου τυπώνονται άπό τόν Ὁργανισμό Ἐκδόσεως Διδακτικῶν Βιβλίων καὶ μοιράζονται ΔΩΡΕΑΝ.

ΣΤ

89

ΣΤΒ

ΕΠΡΙΚΟΥ Α. ΣΚΑΣΣΗ
ΑΚΑΔΗΜΑΪΚΟΥ, ΟΜΟΤΙΜΟΥ ΚΑΘΗΓΗΤΗ ΤΟΥ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΥ ΑΘΗΝΩΝ

Σιάστη, Επρίκος

ΚΟΡΝΗΛΙΟΥ ΝΕΠΩΤΑ

B I O I

(ΕΚΛΟΓΕΣ)

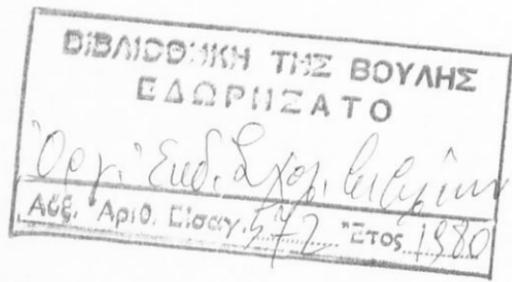
B' ΛΥΚΕΙΟΥ

ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ ΕΚΔΟΣΕΩΣ ΔΙΛΛΑΚΤΙΚΩΝ ΒΙΒΛΙΩΝ
Α ΘΗΝΑ 1978.

002
KAZ
ITQB
#90

'Η ετεργωγή, οι έρμηνευτικές σημειώσεις καθώς διατομής καθώς γεωγραφικός πίνακας μεταγλωττίστηκαν όπό τον ἐπ. Γιαννακάρχη - τ. αλρ. Ἐκπαιδευτικό Σύμβουλο Χαράλ. Φ. Περδικάρη.

Τό Λεξιλόγιο μεταχρωτίστηκε από τόν ελασηγητή του KEME Bas. Θεοδωρίκου.

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

1. Βίος τοῦ Κορνήλιου Νέπωτα

Ο Κορνήλιος Νέπωτας, πού λίγα γνωρίζουμε γιά τή ζωή του, γεννήθηκε στήν «έντευθεν τῶν „Αλπεων» Γαλατία ἵσως τό 100/99 π.Χ. καὶ πέθανε ὑστερα ἀπό τό θάνατο τοῦ Ἀττικοῦ (32 π.Χ.) τόν καιρό τοῦ Αύγούστου (Plin.n.h. 9, 137 : Nepos Cornelius... Divi Augusti principatu obiit).

Δέν είναι μὲ βεβαιότητα γνωστό σέ ποιά ἀκριβῶς πόλη γεννήθηκε. Ἀλλοι θέλουν τήν πόλην Hostilia (σήμερα Ostiglia), ἄλλοι τό Ticinum (σήμερα Pavia) καὶ ἄλλοι τό Mediolānum (σήμερα Milano), πρωτεύουσα τῶν Ινσούβρων.

Ο Κορνήλιος Νέπωτας, τά πρῶτα χρόνια τῆς ζωῆς του ἔζησε στήν πατρίδα του καὶ ἀπό τό ἔτος 65 π.Χ. πῆγε στή Ρώμη δπου, δπως ἀναφέρει ὁ Ἱερώνυμος (Hieron. c. Ioh. Hierosoly. § 12 Migne 23, 365), ἀκουσε τό λόγο τοῦ Κικέρωνα πού ἐκφωνήθηκε μπρός στούς δικαστές γιά ὑπεράσπιση τοῦ Γάιου Κορνήλιου· αὐτός ὁ λόγος χάθηκε. Γι' αὐτό, ἀφοῦ δσα περιέχονται ἀνάμεσα στά κεφ. 19, 1 ὡς τό τέλος τοῦ βίου τοῦ Ἀττικοῦ γράφτηκαν ἀνάμεσα στά ἔτη 29 - 27 π.Χ., ὁ θάνατος τοῦ Νέπωτα θά συνέβη λίγο μετά τό 27, γύρω στό 25 - 24 π.Χ. σέ ἡλικία περίπου 75 χρόνων. "Οσο ἔμενε στή Ρώμη κράτησε τόν ἔαυτό του μακριὰ ἀπό τήν πολιτική καὶ τά δικαστήρια. Ἀνῆκε σέ πλούσια οἰκογένεια τῆς τάξεως τῶν ἴππεων, ἀλλά δέν ἀσκησε καμιά ἔξουσία ἀπόν ἐκεῖνες πού δόδηγούσαν στό ἀξίωμα τοῦ συγκλητικοῦ.

Ο Νέπωτας κατόρθωσε νά ἀσκήσει γρήγορα τό otium cum dignitate καὶ νά ἀσχοληθεῖ κυρίως μέ ἔργα πού σχετίζονται μέ τά γράμματα· ἔτσι περιορίστηκε σέ φρόνιμη οὐδετερότητα, πού τόν προφύλαγε ἀπό τίς μεταστροφές τῆς τύχης. Ἀμέσως μέ τήν ἐγκατάστασή του στή Ρώμη σχετίστηκε ἀπό ἀγάπη πρός τά γράμματα μέ τά κυριότερα μέλη τοῦ φιλολογικοῦ κύκλου. Ἡταν στενός φίλος τοῦ ποιητῆ Κάτουλλου, πού τοῦ ἀφιέρωσε τά ποιήματά του (Catull. c. 1). Ἐπίσης ἥταν φίλος τοῦ Ἀττικοῦ (Att. 19, 1) καὶ τοῦ Κικέρωνα, ἀν καὶ μέ τόν τελευταῖο στό

τέλος διαφώνησαν σέ όρισμένα ζητήματα (πρβλ. Auson. epist. 16, 1 καὶ codd. Corn. Nep. στό τέλος).

2. Ἔργα τοῦ Κορνήλιου Νέπωτα

Ο Νέπωτας ἔγραψε ἔργα πού ἀναφέρονται στήν ιστορία καὶ τή ρωμαϊκή ἀρχαιολογία. Τά ἔργα ταυ πού προορίζονται γιά τό πολύ κοινό βρῆκαν καλή ὑποδοχή καὶ μεγάλη διάδοση καὶ γιά τό ἀπλό ψφος τους καὶ γιά τήν ποικιλία τῶν ὑποθέσεων, ἀλλά ἀκόμη καὶ γιά τήν ἡθικο-πλαστική τους ἀξία, ἂν καὶ τό μέρος τῶν ἔργων πού σώθηκε δέν ἔχει τόσο μεγάλη ιστορική σημασία, γιατί ὁ Νέπωτας δέν μπορεῖ νά δονομαστεῖ μέ ἀκριβολογία ιστορικός συγγραφέας, ἀλλά ἐκλαϊκευτής ἡθικῶν ἀρχῶν καὶ ἀξιωμάτων.

Α) "Ἐργα πού χάθηκαν καὶ διασώθηκαν μόνο σέ λίγα ἀποσπάσματα :

1. Χρονικά (Chronicōn libri ή Chronica, Catull. c. 1, 5 - 7, Auson. epist. XVI 1), πού γράφτηκαν σέ τρία βιβλία πολύ πρίν πεθάνει ὁ Κάτουλλος (Catull. c. 1, 5 - 6). Περιεῖχαν περιληπτικά συμβάντα τῆς ιταλικῆς ιστορίας ἀπό τοὺς ἀρχαιότατους χρόνους σέ σχέση μέ τοὺς ἄλλους λαούς (Catull. c. 1, 1. Auson. ecl. 1, 1 - 3. 9).

Τό χρονικό τοῦ Νέπωτα είναι ἡ πρώτη ρωμαϊκή ἀπόπειρα γιά ιστορική συγγραφή γεγονότων ρωμαϊκῶν καὶ μή ρωμαϊκῶν, σέ σχέση μέ τούς ἄλλους λαούς. Εἶχε ὡς πρότυπο τά χρονικά τοῦ Ἀπολλοδώρου (2ος αἰ. π.Χ.).

2. Παραδείγματα (Exempla) σέ πέντε βιβλία: συλλογή ἀπό παραδείγματα ἡθοπλαστικά καὶ ἀξιοθέατα (πρβλ. Ξενοφ. Ἀγησ. 10, 2 καλὸν ἀν μηδοκεῖ ἡ Ἀγησιλάου ἀρετὴ παράδειγμα γενέσθαι τοῖς ἀνδραγαθίαν [= γενναιότητα μαζί μέ τιμιότητα] ἀσκεῖν βουλομένοις). Σ' αὐτό τό ἔργο, πού ἔσως συντάχθηκε μετά τό 43 π.Χ., ὁ Νέπωτας ἔκανε σύγκριση τῶν ἡθῶν τῶν ἀρχαίων Ρωμαίων μέ τά ἡθη τῶν συγχρόνων του.

Μ' αὐτές τίς δυό συγγραφές ὁ Νέπωτας ἀπέκτησε φήμη ιστορικοῦ, ἐπειδή ἦταν ὁ πρῶτος ἀπό τούς Ἰταλούς πού ἔφερε στή Ρώμη αὐτό τό νέο εἶδος τῆς ἐλληνικῆς γραμματείας.

3. Δύο μονογραφίες : α) τοῦ Μάρκου Πόρκιου Κάτωνα τοῦ Τι-

μητῆ (Censorius), πού τήν ἔγραψε ὑστερα ἀπό παρακίνηση τοῦ Ἀττικοῦ (Cato 3, 5) καὶ β) τοῦ Μάρκου Τύλλιου Κικέρωνα. Ἀπ' αὐτές ἡ πρώτη δέν πρέπει νά συγχέεται μέ τή σωζόμενη ἐπιτομή· ἡ δεύτερη συντάχθηκε ὑστερα ἀπό τό θάνατο τοῦ Κικέρωνα (43 π.Χ.) καὶ χωρίς ἀμφιβολία ἦταν ὁ πανηγυρικός τοῦ Νέπωτα.

Μ' αὐτά τά ἔργα ὁ Νέπωτας μεταφύτεψε στή Ρώμη ἑλληνιστική κυρίως φιλολογία, ὑστερα βέβαια ἀπό παρακίνηση τοῦ Ἀττικοῦ, ἃν καὶ ἐκεὶ ὑπῆρχαν πλούσια τά σπέρματα στά ἐπικήδεια ἐγκάρμια (laudationes funebres).

4. Δυό τουλάχιστο βιβλία ἐπιστολῶν πού ἀντάλλαξε μέ τόν Κικέρωνα.

5. Γεωγραφικό σύγγραμμα (?), πού ἀγνοεῖται καὶ ὁ τίτλος του. Μᾶλλον πρόκειται γιά πίνακα γεωγραφικῶν δνομάτων ἢ καὶ γιά μερικές πληροφορίες.

6. Βίοι ἐπιφανῶν ἀνδρῶν (de viris illustribus). Σ' αὐτούς περιλαμβάνονταν βίοι Ρωμαίων καὶ ξένων (βασιλέων, στρατηγῶν, νομομαθῶν, ρητόρων, ποιητῶν, φιλολόγων, ιστορικῶν καὶ γραμματικῶν) σέ δεκαέξι τουλάχιστο βιβλία μέ ἀφιέρωση στόν Ἀττικό. Ἐδῶ ὁ Νέπωτας ἵσως ἔκανε παραλληλισμό τῶν Ρωμαίων καὶ τῶν ξένων, δπως ἔκανε ὑστερα ἀπό ἔνα αἰώνα περίπου ὁ Πλούταρχος μέ πολύ μεγαλύτερη καλλιτεχνική καὶ ρητορική ἐμπειρία καὶ μέ περισσότερη ἄνεση.

B) "Εργα πού σώζονται :

1. De excellentibus ducibus exterarum gentium. Αὗτό τό βιβλίο ὑστερα ἀπό μικρό προσίμιο περιέχει 25 κεφάλαια, ἀπό τά δποια τά δεκαεννέα ἀναφέρονται σέ βίους Ἑλλήνων στρατηγῶν, ἔνα (τό 14ο) στό βίο τοῦ Δατάμου ἀπό τήν Καρία, τό 21ο κεφ. ἀναφέρεται πολύ σύντομα σέ βασιλεῖς (Κύρο, Δαρεῖο, Φίλιππο, Μέγα Αλέξανδρο, Διονύσιο τόν Πρεσβύτερο, Ἀντίγονο, Δημήτριο, Λυσίμαχο, Σέλευκο καὶ Πτολεμαῖο), τό 22ο κεφ. στό βίο τοῦ Ἀμίλκα*, τό 23ο κεφ. τοῦ Ἀννίβα*, τό 24ο κεφ. τοῦ Κάτωνα καὶ τό 25ο κεφ. στό βίο τοῦ Ἀττικοῦ.

*Ο Νέπως ἔκρινε ὡφέλιμο νά μήν παραλείψει τόν Ἀμίλκα καὶ τόν Ἀννίβα, ἐπειδή αὐτοί, δπως δλοι παραδέχονταν, ἤταν ἀνώτεροι ἀπό δλους τούς Ἀφρικανούς καὶ στή μεγαλοψυχία καὶ στήν πανουργία. Ἀπό δλους τούς βίους ξεχωρίζουν κυρίως δ βίος τοῦ Θεμιστοκλῆ, τοῦ Ἀλκιβιάδη, τοῦ Ἐπαμεινώνδα, τοῦ Ἀννίβη καὶ τοῦ Ἀττικοῦ.

Οι δυό τελευταῖοι βίοι εἰναι ἀπό τό βιβλίο τοῦ Νέπωτα de histricis latinis, που ἀποτελεῖ μέρος τοῦ ἔργου de viris illustribus. Τό ἔργο εἶχε ἀφετηρία πρότυπα τῆς ἑλληνικῆς φιλολογίας, ἀλλά ὁ Νέπωτας εἶχε σ' αὐτό καὶ Ρωμαίους προδρόμους, δπως μαρτυρεῖ ὁ Ἱερώνυμος (Hier. de vir. ill. praef.), τόν M. T. Varro, ὁ ὄποιος ἔγραψε τό ἔτος 39 π.Χ. Imagines σέ 15 βιβλία, καὶ τόν Santra· περισσότερο ἐπηρεάστηκε ἀπό τόν πρῶτο, ὑποτυπωδῆς ἀπό τό δεύτερο.

2. Λίγα ἀποσπάσματα, δπως σημειώθηκε πιό πάνω στό κεφ. A.

Γνησιότητα τῶν βίων. Δημιουργήθηκε ζήτημα ἂν οἱ βίοι πού σώζονται εἰναι γνήσιαι η ἐπιτομή τοῦ ἔργου de viris illustribus η τέλος, ἂν εἰναι ἔργο ὅλου συγγραφέα.

‘Η γνησιότητα ἀμφισβητήθηκε, ἐπειδή στό τέλος πολλῶν χειρογράφων τοῦ ἔργου de excellentibus ducibus ἀναφέρεται μικρό ποίημα ἔξι διστίχων, ἀφιερωμένο ἀπό κάποιον Αἰμίλιο· Πρόβο στόν αὐτοκράτορα Θεοδόσιο (A' ? ή B' ?), χωρὶς νά φαίνεται ἂν ὁ Πρόβος παρουσιάζεται ὡς συγγραφέας η ὡς ἀντιγραφέας τοῦ ἔργου. Σ' αὐτό τό μικρό ποίημα διαβάζεται μόνο τό δνομα Probus, ἀπό κάτω δέ σέ πεζό λόγο προστίθεται συνήθως η φράση Aemilii Probi de excellentibus ducibus exterarum gentium liber explicit. Καὶ δύμας αὐτό ηταν ἀρκετό γιά νά δημιουργήσει ζήτημα ὡς πρός τή γνησιότητα τοῦ ἔργου πού κράτησε πολύ χρόνο. ‘Η πρώτη ἔκδοση τοῦ Νέπωτα τοῦ 1471 ἀπό τό Jenson εἶχε τίτλο Probi Aemilii liber de virorum excellentium vita. Τόν ἔδιο τίτλο εἶχαν καὶ οἱ μεταγενέστερες ἔκδόσεις, ὥσπου η ἔκδοση τοῦ D. Lambinus, (Paris 1569), ἀποκατέστησε δριστικά τό δνομα τοῦ Κορνήλιου Νέπωτα ὡς συγγραφέα τοῦ ἔργου. ‘Η ἀλήθεια εἰναι ὅτι τρία χρόνια πρίν ἀπό τό Lambinus, ὁ Obertus Giphanius (Giff-) στήν ἔκδοσή του τοῦ Λουκρήτιου (Antv. 1566), ἔκανε δρθή διαπίστωση καὶ ἀπέδωσε τό ἔργο στόν Κορνήλιο Νέπωτα.

Γλώσσα τοῦ Νέπωτα. ‘Η γλώσσα τοῦ Νέπωτα — ἐκτός ἀπό λίγες ἔξαιρέσεις — εἰναι δόκιμη, ἀλλά δηλατούμενη καθόλα ὑπόδειγμα ἀκρας ὑρθοέπειας, δπως εἰναι η γλώσσα τοῦ Κικέρωνα καὶ τοῦ Καίσαρα. Κάπου - κάπου χρησιμοποιεῖ συντάξεις καὶ λέξεις πού δέν τίς χρησιμοποιοῦν οἱ σύγχρονοι κλασικοί, εἰσάγει λέξεις ἀρχαϊκές πού ἀνήκουν στόν Πλαῦτο καὶ τόν Τερέντιο η ὅλες πού ἀκούονται στόν καθημερινό λόγο (sermo cotidianus) η καὶ στό δημώδη (sermo vulgaris).

Τό ύφος τοῦ συγγραφέα πού δέ διαχρίνεται ίδιαιτερα, ὅπως τό ύφος τῶν κλασικῶν, ἀνήκει στό ἀπλό εἶδος (*genus tenuis*). Προχωρεῖ συνήθως μέ μικρές φράσεις, ὅμως, ὅταν θελήσει νά δώσει ρητορικό τόνο, χρησιμοποιεῖ μεγάλες περιόδους, περιπλέκεται, πότε πότε κάνει σφάλματα στή σύνταξη καί σέ δρισμένα σημεῖα ἡ φράση σκοντάφτει. 'Ο Νέπωτας δέ χρησιμοποιεῖ τίς εἰκόνες, τή μεταφορά καί ἄλλα σχήματα τοῦ ὑψηλοῦ ὕφους, ἔτσι πού ἡ κοινήτητα τοῦ λόγου νά μήν ἔχει ίδιαιτερες ἀπαιτήσεις. "Ομως δέ λείπουν τελείως καί μερικές ἔξαρσεις ἀπό τό ύφος του, ὅταν μέ τήν κατάλληλη τοποθέτηση τῶν λέξεων μᾶς προσφέρει γλώσσα ἔντεχνη ἔστω καί μέσα σέ ἀπλό ύφος. Γιά τούς παραπάνω λόγους μποροῦμε νά πούμε, ὅτι ἡ γλώσσα τοῦ Νέπωτα δέν ἀπομακρύνεται πολύ ἀπό τή γλώσσα τῶν δόκιμων συγγραφέων, ἀλλά καί δέν ἀπαιτεῖ νά συγκριθεῖ οὕτε μέ τή γλώσσα τοῦ Κικέρωνα οὕτε μέ τοῦ Καίσαρα, ἐνῶ παράλληλα προσπαθεῖ μέ τήν ἐκλογή καί τήν κατάλληλη διάταξη τῶν λέξεων νά δώσει ἀπό τήν ἀποψή τῆς ρητορικῆς τέχνης γλαφυρότητα στήν ἔκφραση.

Πηγές. Γιά τή σύνταξη τοῦ βιβλίου *de excellentibus ducibus exterarum gentium* ὁ Νέπωτας εἶχε ὑπόψη του τό Θουκυδίδη, τόν Ξενοφώντα ('Αγησιλάου ἐγκώμιο), τό Θεόπομπο, τό Δείνωνα, τόν Τίμαιο, τόν Πολύβιο, τό Βλίθωνα καί τόν Ἀττικό, ὁ ὄποιος τελευταῖος ἔγραψε (47 π.Χ.). Χρονικό (*liber annalis*) πού περιέχει τή ρωμαϊκή ιστορία μέχρι τό 54 π.Χ. (Ην. 13, 1. Α 18, 1). 'Ο Νέπωτας ἵσως ἔλαβε ὑπόψη καί ἄλλους, τούς ὄποιους ὅμως δέν ἀναφέρει, ὅπως τόν Ἡρόδοτο, ἀπό τόν ὄποιο μποροῦσε πολλά νά δχνειστεῖ, ὅπως εἶναι φυσικό.

Γενικεύοντας μποροῦμε νά πούμε ὅτι ὁ Νέπωτας δέν εἶναι ἀπό τούς μεγάλους ιστορικούς. Δέ λείπουν ἀπό τό ἔργο του καί μερικές ιστορικές ἀνακρίβειες. Είναι ὅμως δίκαιο νά τονιστεῖ, ὅτι πρῶτος αὐτός ἀπό τούς οωμαίους ιστορικούς ἀσχολήθηκε μέ τήν ιστορία ζένων ἐθνῶν.

"Οσον ἀφορᾷ τό βίο τοῦ Ἀττικοῦ ὁ Νέπωτας ἀναφέρει ὅσα εἶχε ίδει καί ὅσα εἶχε ἀκούσει ἀπό τό ἴδιο τό στόμα τοῦ φίλου του (Α 13 7).

ΜΕΡΟΣ Α'

ΚΕΙΜΕΝΟΝ*

HAMILCAR

Hamilcar, Hannibalis filius, cognomine Barca, Karthaginien-
sis, primo Poenico bello, sed temporibus extremis, admodum adu-
lescentulus in Sicilia praeesse coepit exercitui. cum ante eius ad-
ventum et mari et terra male res gererentur Karthaginiensium,
ipse ubi affuit, numquam hosti cessit neque locum nocendi dedit,
saepeque e contrario occasione data lacessivit semperque supe-
rior discessit. quo facto, cum paene omnia in Sicilia Poeni amisi-
sent, ille Erycem sic defendit, ut bellum eo loco gestum non vide-
retur. interim Karthaginenses classe apud insulas Aegates a C. 3
Lutatio, consule Romanorum, superati statuerunt belli facere fi-
nem eamque rem arbitrio permiserunt Hamilcaris. ille etsi flagra-
bat bellandi cupiditate, tamen paci serviundum putavit, quod pa-
triam exhaustam sumptibus diutius calamitates belli ferre non
posse intellegebat, sed ita ut statim mente agitaret, si paulum mo-
do res essent refectae, bellum renovare Romanosque armis per-
sequi, donicum aut virtute viciissent aut victi manus dedissent.
hoc consilio pacem conciliavit, in quo tanta fuit ferocia, cum Ca-
tulus negaret bellum compositurum, nisi ille cum suis, qui Erycem
tenerent, armis relictis Sicilia decederent, ut succumbente patria
ipse peritrum se potius dixerit, quam cum tanto flagitio domum
rediret: non enim suaes esse virtutis arma a patria accepta ad-
versus hostes adversariis tradere. huius pertinaciae cessit Catulus.

*Τό κείμενο είναι κατά τή στερεότυπη ἔκδοση του Alfred Fleckeisen, 1912.
Οι χρονολογίες πού ἀναγράφονται στά περιθώρια ἀναφέρονται στά ιστορικά γεγο-
νότα τῶν ἀντίστοιχων στίγμων.

At ille ut Karthaginem venit, multo aliter ac sperarat rem 2
 publicam se habentem cognovit. namque diurnitate externi 41/38
 mali tantum exarsit intestinum bellum, ut numquam *in pari* pe-
 riculo fuerit Karthago nisi cum deleta est. primo mercennarii mi- 2
 lites, quibus adversus Romanos usi erant, desciverunt, quorum
 numerus erat viginti milium. ii totam abalienarunt Africam, ip-
 sam Karthaginem oppugnarunt. quibus malis adeo sunt Poeni 3
 perterriti, ut etiam auxilia ab Romanis petierint; eaque impetra-
 runt. sed extremo, cum prope iam ad desperationem pervenissent,
 Hamilcarem imperatorem fecerunt. is non solum hostes a muris 4 239
 Karthaginis removit, cum amplius centum milia facta essent ar-
 matorum, sed etiam eo compulit, ut locorum angustiis clausi plu-
 res fame quam ferro interirent. omnia oppida abalienata, in eis
 Uticam atque Hippomen, valentissima totius Africae, restituit
 patriae. neque eo fuit contentus, sed etiam fines imperii propa- 5
 gavit, tota Africa tantum otium reddidit, ut nullum in ea bellum
 videretur multis annis fuisse.

Rebus his ex sententia peractis fidenti animo atque infesto 3
 Romanis, quo facilius causam bellandi reperiret, effecit ut impe-
 rator cum exercitu in Hispaniam mitteretur, eaque secum duxit 237
 filium Hannibalem annorum novem. erat praeterea cum eo adu- 2
 lescens illustris, formosus, Hasdrubal: huic ille filiam suam in ma-
 trimonium dedit. de hoc ideo mentionem fecimus, quod Hamil- 3
 care occiso ille exercitui praefuit resque magnas gessit et princeps 229
 largitione vetustos pervertit mores Karthaginiensium eiusdem-
 que post mortem Hannibal ab exercitu accepit imperium. 221

At Hamilcar, poste aquam mare transiit in Hispaniamque 4
 venit, magnas res secunda gessit fortuna: maximas bellicosissi- 221
 masque gentes subegit, equis, armis, viris, pecunia totam locu-
 pletavit Africam. hic cum in Italiam bellum inferre meditaretur, 2
 nono anno postquam in Hispaniam venerat, in proelio pugnans
 adversus Vettones occisus est. huius perpetuum odium erga Ro- 3 219
 manus maxime concitasse videtur secundum bellum Poenicum.
 namque Hannibal, filius eius, assiduis patris obtestationibus eo
 est perductus, ut interire quam Romanos non experiri mallet.

HANNIBAL

247/183 1 Hannibal, Hamilcaris filius, Karthaginiensis. si verum est, quod nemo dubitat, ut populus Romanus omnes gentes virtute superarit, non est infitiandum Hannibalem tanto praestitisse ceteros imperatores prudentia, quanto populus Romanus ante 2 cedat fortitudine cunctas nationes. nam quotienscumque cum eo congressus est in Italia, semper discessit superior. quod nisi domi civium suorum invidia debilitatus esset, Romanos videtur superare potuisse. sed multorum obtrectatio devicit unius virtutem.

3 Hic autem velut hereditate relictum odium paternum erga Romanos sic conservavit, ut prius animam quam id deposuerit, qui quidem, cum patria pulsus esset et alienarum opum indige 2 ret, numquam destiterit animo bellare cum Romanis. nam ut o-
215–205 mittam Philippum, quem absens hostem reddidit Romanis, om-
nium iis temporibus potentissimus rex Antiochus fuit. hunc
192 tanta cupiditate incendit bellandi, ut usque a rubro mari arma
2 conatus sit inferre Italiae. ad quem cum legati venissent Roma-
ni, qui de eius voluntate explorarent darentque operam consiliis
clandestinis ut Hannibalem in suspicionem regi adducerent,
tamquam ab ipsis corruptus alia atque antea sentiret, neque id
frustra fecissent idque Hannibal comperisset seque ab interiori-
3 bus consiliis segregari vidisset, tempore dato adiit ad regem, eique
cum multa de fide sua et odio in Romanos commemorasset, hoc
adiunxit: 'pater meus' inquit 'Hamilcar puerulo me, utpote non
amplius novem annos nato, in Hispaniam imperator proficiens
237 Karthagine Iovi optimo maximo hostias immolavit. quae divina
4 res dum conficiebatur, quaesivit a me vellemne secum in castra
proficiendi. id cum libenter acceperissem atque ab eo petere coepis-
sem ne dubitaret ducere, tum ille, faciam, inquit, si mihi fidem
quam postulo dederis. simul me ad aram adduxit, apud quam sa-
crificare instituerat, eamque ceteris remotis tenentem jurare ius-
5 sit numquam me in amicitia cum Romanis fore. id ego iuriandum
datri datum usque ad hanc aetatem ita conservavi, ut ne-
mini dubium esse debeat, quin reliquo tempore eadem mente sim
6 futurus. quare, si quid amice de Romanis cogitabis, non impru-

denter feceris, si me celaris; cum quidem bellum parabis, te ipsum frustraberis, si non me in eo principem posueris'.

Hac igitur qua diximus aetate cum patre in Hispaniam profectus est, cuius post obitum, Hasdrubale imperatore suffecto, equitatu omni praefuit. hoc quoque imperfecto exercitus summam imperii ad eum detulit. id Karthaginem delatum publice comprobatum est. sic Hannibal minor quinque et viginti annis natus imperator factus proximo triennio omnes gentes Hispaniae bello subegit, Saguntum, foederatam civitatem, vi expugnavit, tres exercitus maximos comparavit. ex his unum in Africam misit, alterum cum Hasdrubale fratre in Hispania reliquit, tertium in Italiam secum duxit. *ut* saltum Pyrenaeum transiit, quacumque iter fecit, cum omnibus incolis conflxit: neminem nisi vietum dimisit. ad Alpes posteaquam venit, quae Italiam ab Gallia seiungunt, quas nemo umquam cum exercitu ante eum praeter Herculem Graium transierat (quo facto is hodie saltus Graius appellatur), Alpicos conantes prohibere transitu concidit, loca patetfecit, itinera muniit, effecit ut ea elephantus ornatus ire posset, qua antea unus homo inermis vix poterat repere. hac copias traduxit in Italiamque pervenit.

Confixerat apud Rhodanum cum P. Cornelio Scipione consule eumque pepulerat. cum hoc eodem Clastidii apud Padum decernit sauciumque inde ac fugatum dimittit. tertio idem Scipio cum collega Ti. Longo apud Trebiam adversus eum venit. eum iis manum conseruit, utrosque profligavit. inde per Ligures Appenninum transiit, petens Etruriam. hoc *in* itinere adeo gravi morbo afficitur oculorum, ut postea numquam dextro aequo bene usus sit. qua valetudine cum etiamnum premeretur lecticaque ferretur, C. Flaminium consulem apud Trasumenum cum exercitu insidiis circumventum occidit, neque multo post C. Centenium praetorem cum delecta manu saltus occupantem. hinc in Apuliam pervenit. ibi obviam ei venerunt duo consules, C. Terentius et L. Aemilius. utriusque exercitus uno proelio fugavit, Paulum consulem occidit et aliquot praeterea consulares, in eis Cn. Servilium Geminum, qui superiore anno fuerat consul.

Hac pugna pugnata Romam profectus nullo resistente in

211 propinquis urbi montibus moratus est. cum aliquot ibi dies cas-
 tra habuisset et Capuam reverteretur, Q. Fabius Maximus, die-
 217 2 tator Romanus, in agro Falerno ei se obiecit. hic clausus locorum
 angustiis noctu sine ullo detimento exercitus se expedivit Fa-
 bioque, callidissimo imperatori, dedit verba. namque obducta
 nocte sarmenta in cornibus iuvencorum deligata incendit eius-
 que generis multitudinem magnam dispalatam immisit. quo re-
 pentino visu obiecto tantum terrorem iniecit exercitu Romano-
 3 rum, ut egredi extra vallum nemo sit ausus. hanc post rem ges-
 tam non ita multis diebus M. Minucium Rufum, magistrum e-
 quitum pari ac dictatorem imperio, dolo productum in proeli-
 212 um fugavit. Ti. Sempronium Gracchum, iterum consulem, in Lu-
 canis absens in insidias inductum sustulit. M. Claudium Mar-
 cellum, quinques consulem, apud Venusiam pari modo interfe-
 208 4 cit. longum est omnia enumerare proelia. quare hoc unum satis
 erit dictum, ex quo intellegi possit, quantus ille fuerit: quamdiu
 in Italia fuit, nemo ei in acie restitit, nemo adversus eum post
 Cannensem pugnam in campo castra posuit.

203 6 Hinc invictus patriam defensum revocatus bellum gessit ad-
 202 versus P. Scipionem, filium eius *Scipionis*, quem ipse primo apud
 Rhodanum, iterum apud Padum, tertio apud Trebiam fugarat.
 2 cum hoc exhaustis iam patriae facultatibus cupivit impraesen-
 tiarum bellum componere, quo valentior postea congrederetur.
 inde colloquium convenit, condiciones non convenerunt. post id
 202 3 factum paucis diebus apud Zamam cum eodem conflxit; pul-
 sus (incredibile dictu) biduo et duabus noctibus Hadrumetum per-
 venit, quod abest ab Zama circiter milia passuum trecenta. in hac
 4 fuga Numidae, qui simul cum eo ex acie excesserant, insidiati sunt
 ei, quos non solum effugit, sed etiam ipsos oppressit. Hadrumeti
 reliquos e fuga collegit, novis dilectibus paucis diebus multos
 contraxit.

7 Cum in apparando acerrime esset occupatus, Karthaginien-
 ses bellum cum Romanis composuerunt. ille nihilo setius exer-
 citui postea praefuit resque in Africa gessit [itemque Mago fra-
 201 2 ter eius] usque ad P. Sulpicium C. Aurelium consules. his enim
 magistratibus legati Karthaginienses Romam venerunt, qui se-

natui populoque Romano gratias agerent, quod cum iis pacem fecissent, ob eamque rem corona aurea eos donarent simulque peterent, ut obsides eorum Fregellis essent captivique redderentur. his ex senatus consulto responsum est: munus eorum gratum acceptumque esse; obsides, quo loco rogarent, futuros; captivos non remissuros, quod Hannibalem, cuius opera suscep-
tum bellum foret, inimicissimum nomini Romano, etiamnum cum imperio apud exercitum haberent itemque fratrem eius Magonem.
hoc responso Karthaginenses cognito Hannibalem domum et
Magonem revocarunt. 199 *huc ut rediit, rex factus est, postquam im-*
perator fuerat, anno secundo et vicesimo: *ut enim Romae con-*
sules, sic Karthagine quotannis annui bini reges creabantur. in
eo magistratu pari diligentia se Hannibal praebuit, ac fuerat in
bello. namque effecit ex novis vectigalibus non solum ut esset pe-
cunia, quae Romanis ex foedere penderetur, sed etiam superes-
set, quae in aerario reponeretur. deinde [anno post praetoram] 6
M. Claudio L. Furio consulibus Roma legati Karthaginem vene-
runt. *hos Hannibal ratus sui exposcendi gratia missos, priusquam*
iis senatus daretur, navem ascendit clam atque in Syriam ad An-
tiochum perfugit. *hac re palam facta Poeni naves duas, quae eum* 7
comprehenderent, si possent consequi, miserunt, bona eius pu-
blicarunt, domum a fundamentis disiecerunt, ipsum exulem iu-
dicarunt.

At Hannibal anno quarto, postquam domo profugerat, L. 8
Cornelio Q. Minucio consulibus, cum quinque navibus Africam
accessit in finibus Cyrenaeorum, si forte Karthaginenses ad bel-
lum inducere posset Antiochi spe fiduciaque, cui iam persuaserat
ut cum exercitibus in Italiam proficeretur. *huc Magonem fra-*
trem excivit. id ubi Poeni resciverunt, Magonem eadem, qua 2
fratrem, absentem affecerunt poena. illi desperatis rebus cum
solvissent naves ac vela ventis dedisset, Hannibal ad Antiochum
pervenit. *de Magonis interitu duplex memoria prodita est:* 192
namque alii naufragio, alii a servulis ipsius interfectum eum
scriptum reliquerunt. Antiochus autem si tam in gerendo bello 3
consiliis eius parere voluisse, quam in suscipiendo instituerat,
propius Tiberi quam *in Thermopylis de summa imperii dimi-* 191

casset. quem etsi multa stulte conari videbat, tamen nulla de-
 4 seruit in re. praefuit paucis navibus, quas ex Syria iussus erat
 in Asiam ducere, iisque adversus Rhodiorum classem in Pam-
 190 phyllo mari conflxit. *in* quo cum multitudine adversariorum
 sui superarentur, ipse quo cornu rem gessit fuit superior.

190 **9** Antiocho fugato verens ne dederetur, quod sine dubio acci-
 disset, si sui fecisset potestatem, Cretam ad Gortynios venit, ut
 2 ibi, quo se conferret, consideraret. vedit autem vir omnium cal-
 lidissimus *in* magno se fore periculo, nisi quid providisset, prop-
 ter avaritiam Cretensium: magnam enim secum pecuniam por-
 3 tabat, de qua sciebat exisse famam. itaque capit tale consilium.
 amphoras complures complet plumbo, summas operit auro et
 argento. has praesentibus principibus deponit in templo Diana, simula-
 nans se suas fortunas illorum fidei credere. his in errorem in-
 ductis statuas aeneas, quas secum portabat, omni sua pecunia
 4 complet easque in propatulo domi abicit. Gortynii templum magna
 cura custodiunt, non tam a ceteris quam ab Hannibale, ne
 ille inscientibus iis tolleret *sua* secumque duceret.

10 Sic conservatis suis rebus omnibus Poenus illusis Cretensi-
 bus ad Prusiam in Pontum pervenit. apud quem eodem animo
 fuit erga Italiam neque aliud quicquam egit quam regem arma-
 2 vit et exacuit adversus Romanos. quem cum videret domesticis
 opibus minus esse robustum, conciliabat ceteros reges, adiun-
 gebat bellicosas nationes. dissidebat ab eo Pergamenus rex Eu-
 184 menes, Romanis amicissimus, bellumque inter eos gerebatur et
 3 mari et terra; sed utrobique Eumenes plus valebat propter Ro-
 manorum societatem. quo magis cupiebat eum Hannibal op-
 primi, quem si removisset, facilitiora sibi cetera fore arbitrabatur.
 4 ad hunc interficiendum tales iniit rationem. classe paucis die-
 bus erant decreturi. superabatur navium multitudine: dolo erat
 pugnandum, cum par non esset armis. imperavit quam plurimas
 venenatas serpentes vivas colligi easque in vasa fictilia conici.
 5 harum cum effecisset magnam multitudinem, die ipso, quo fac-
 turus erat navale proelium, classiarios convocat iisque praeci-
 pit, omnes ut in unam Eumenis regis concurrent navem, a ceteris
 tantum satis habeant se defendere. id illos facile serpentium mul-

titudine consecuturos. rex autem in qua nave veheretur, ut sci- 6
 rent, se facturum: quem si aut cepissent aut interfecissent, magno
 iis pollicetur praemio fore. tali cohortatione militum facta classis
 ab utrisque in proelium deducitur. quarum acie constituta, prius-
 quam signum pugnae daretur, Hannibal, ut palam faceret suis,
 quo loco Eumenes esset, tabellarium in scapha cum caduceo mit-
 tit. qui ubi ad naves adversariorum pervenit epistulamque osten- 2
 dens se regem professus est quaerere, statim ad Eumenem deduc-
 tus est, quod nemo dubitabat quin aliquid de pace esset scriptum.
 tabellarius ducis nave declarata suis eodem, unde erat egressus,
 se recepit. at Eumenes soluta epistula nihil in ea repperit nisi 3
 quae ad irridendum eum pertinerent. cuius *rei* etsi causam mi-
 rabatur neque reperiebat, tamen proelium statim committere
 non dubitavit. horum in concursu Bithyni Hannibalis paecepto 4
 universi navem Eumenis adoriuntur. quorum vim rex cum sus-
 tinere non posset, fuga salutem petiit, quam consecutus non
 esset, nisi intra sua praesidia se recepisset, quae in proximo litore
 erant collocata. reliquae Pergamenae naves cum adversarios pre- 5
 merent acrius, repente in eas vasa fictilia, de quibus supra men-
 tionem fecimus, conici copta sunt. quae iacta initio risum pug-
 nantibus concitarunt, neque quare id fieret poterat intellegi. post- 6
 quam autem naves suas oppletas conspexerunt serpentibus, nova re
 perterriti, cum, quid potissimum vitarent, non viderent, puppes
 verterunt seque ad sua castra nautica rettulerunt. sic Hannibal 7
 consilio arma Pergamenorum superavit, neque tum solum, sed
 saepe alias pedestribus copiis pari prudentia pepulit adversarios.

Quae dum in Asia geruntur, accidit casu ut legati Prusiae 12
 Romae apud T. Quintium Flaminum consularem cenarent,
 atque ibi de Hannibale mentione facta ex iis unus diceret eum
 in Prusiae regno esse. Id postero die Flamininus senatu detulit. 2
 patres conscripti, qui Hannibale vivo numquam se sine insidiis 189
 futuros existimarent, legatos in Bithyniam miserunt, in eis Fla-
 minum, qui ab rege peterent, ne inimicissimum suum secum
 haberet sibique dederet. his Prusia negare ausus non est; illud 3
 recusavit, ne id a se fieri postularent, quod adversus ius hospitii
 esset: ipsi, si possent, comprehendenderent: locum, ubi esset, facile

casset. quem etsi multa stulte conari videbat, tamen nulla de-
 4 seruit in re. praefuit paucis navibus, quas ex Syria iussus erat
 in Asiam ducere, iisque adversus Rhodiorum classem in Pam-
 190 phylio mari conflixit. *in* quo cum multitudine adversariorum
 sui superarentur, ipse quo cornu rem gessit fuit superior.

190 9 Antiocho fugato verens ne dederetur, quod sine dubio acci-
 disset, si sui fecisset potestatem, Cretam ad Gortynios venit, ut
 2 ibi, quo se conferret, consideraret. vidi autem vir omnium cal-
 lidissimus *in* magno se fore periculo, nisi quid providisset, prop-
 ter avaritiam Cretensium: magnam enim secum pecuniam por-
 3 tabat, de qua sciebat exisse famam. itaque capit tale consilium.
 amphoras complures complet plumbo, summas operit auro et
 argento. has praesentibus principibus deponit in templo Dianaee,
 simulans se suas fortunas illorum fidei credere. his in errorem in-
 ductis statuas aeneas, quas secum portabat, omni sua pecunia
 4 complet easque in proposito domi abicit. Gortynii templum mag-
 na cura custodiunt, non tam a ceteris quam ab Hannibale, ne
 ille inscientibus iis tolleret *sua* secumque duceret.

10 Sic conservatis suis rebus omnibus Poenus illusis Cretensi-
 bus ad Prusiam in Pontum pervenit. apud quem eodem animo
 fuit erga Italiam neque aliud quicquam egit quam regem arma-
 2 vit et exacuit adversus Romanos. quem cum videret domesticis
 opibus minus esse robustum, conciliabat ceteros reges, adiun-
 gebat bellicosas nationes. dissidebat ab eo Pergamenus rex Eu-
 184 menes, Romanis amicissimus, bellumque inter eos gerebatur et
 3 mari et terra; sed utrobique Eumenes plus valebat propter Ro-
 manorum societatem. quo magis cupiebat eum Hannibal op-
 primi, quem si removisset, faciliora sibi cetera fore arbitrabatur.
 4 ad hunc interficiendum tales iniit rationem. classe paucis die-
 bus erant decreturi. superabatur navium multitudine: dolo erat
 pugnandum, cum par non esset armis. imperavit quam plurimas
 venenatas serpentes vivas colligi easque in vasa fictilia conici.
 5 harum cum effecisset magnam multitudinem, die ipso, quo fac-
 turus erat navale proelium, classiarios convocat iisque praeci-
 pit, omnes ut in unam Eumenis regis concurrent navem, a ceteris
 tantum satis habeant se defendere. id illos facile serpentium mul-

titudine consecuturos. rex autem in qua nave veheretur, ut sci- 6
rent, se facturum: quem si aut cepissent aut interfecissent, magno
iis pollicetur praemio fore. tali cohortatione militum facta classis
ab utrisque in proelium deducitur. quarum acie constituta, prius-
quam signum pugnae daretur, Hannibal, ut palam faceret suis,
quo loco Eumenes esset, tabellarium in scapha cum eaduceo mit-
tit. qui ubi ad naves adversariorum pervenit epistulamque osten- 2
dens se regem professus est quaerere, statim ad Eumenem deduc-
tus est, quod nemo dubitabat quin aliquid de pace esset scriptum.
tabellaris ducis nave declarata suis eodem, unde erat egressus,
se recepit. at Eumenes soluta epistula nihil in ea repperit nisi 3
quae ad irridendum eum pertinerent. cuius *rei* etsi causam mi-
rabatur neque reperiebat, tamen proelium statim committere
non dubitavit. horum in concursu Bithyni Hannibalis preecepto 4
universi navem Eumenis adoruntur. quorum vim rex cum sus-
tinere non posset, fuga salutem petiit, quam consecutus non
esset, nisi intra sua praesidia se recepisset, quae in proximo litore
erant collocata. reliquae Pergameneae naves cum adversarios pre- 5
merent acrius, repente in eas vasa fictilia, de quibus supra men-
tionem fecimus, conici coepta sunt. quae iacta initio risum pug-
nantibus concitarunt, neque quare id fieret poterat intellegi. post- 6
quam autem naves suas oppletas conspexerunt serpentibus, nova re
perterriti, cum, quid potissimum vitarent, non viderent, puppes
verterunt seque ad sua castra nautica rettulerunt. sic Hannibal 7
consilio arma Pergamenorum superavit, neque tum solum, sed
saepe alias pedestribus copiis pari prudentia pepulit adversarios.

Quae dum in Asia geruntur, accedit casu ut legati Prusiae
Romae apud T. Quintium Flamininum consularem cenarent,
atque ibi de Hannibale mentione facta ex iis unus diceret eum
in Prusiae regno esse. Id postero die Flamininus senatu detulit. 2
patres conscripti, qui Hannibale vivo numquam se sine insidiis 189
futuros existimarent, legatos in Bithyniam miserunt, in eis Fla-
mininum, qui ab rege peterent, ne inimicissimum suum secum
haberet sibique dederet. his Prusia negare ausus non est; illud 3
recusavit, ne id a se fieri postularent, quod adversus ius hospitii
esset: ipsi, si possent, comprehendenderent: locum, ubi esset, facile

inventuros. Hannibal enim uno loco se tenebat, in castello quod ei a rege datum erat muneri, idque sic aedificarat, ut in omnibus partibus aedificii exitus haberet, scilicet verens ne usu veniret,
 4 quod accidit. hic cum legati Romanorum venissent ac multitudine domum eius circumdedissent, puer ab ianua prospiciens Hannibali dixit plures praeter consuetudinem armatos apparere. qui imperavit ei, ut omnes fores aedificii circumiret ac propere
 5 sibi nuntiaret, num eodem modo undique obsideretur. puer cum celeriter, quid vidisset, renuntiasset omnesque exitus occupatos ostendisset, sensit id non fortuito factum, sed se peti neque sibi diutius vitam esse retinendam. quam ne alieno arbitrio dimitteret, memor pristinarum virtutum venenum, quod semper secum
 183 habere consuerat, sumpsit.

13 Sic vir fortissimus, multis variisque perfunctus laboribus, anno acquievit septuagesimo. quibus consulibus-interierit, non convenit. namque Atticus M. Claudio Marcello Q. Fabio Labeone consulibus mortuum in annali suo scriptum reliquit, at Polybius L.
 183 2 Aemilio Paulo Cn. Baebio Tamphilo, Sulpicius autem Blitho P.
 181 Cornelio Cethego M. Baebio Tamphilo. atque hic tantus vir tantisque bellis districtus nonnihil temporis tribuit litteris. namque
 3 aliquot eius libri sunt, Graeco sermone confecti, in eis ad Rhodios
 189 d̄ Cn. Manlii Volsonis in Asia rebus gestis. huius belli gesta multi memoriae prodiderunt, sed ex eis duo, qui cum eo in castris fuerunt simulque vixerunt, quamdiu fortuna passa est, Silenus et Sosylos Lacedaemonius. atque hoc Sosylo Hannibal litterarum
 4 Graecarum usus est doctore.

C A T O

M. Cato, ortus municipio Tusculo, adulescentulus, priusquam 1 234/149 honoribus operam daret, versatus est in Sabinis, quod ibi heredium a patre relictum habebat. inde hortatu L. Valerii Flacci, quem in consulatu censuraque habuit collegam, ut M. Perpenna censorius narrare solitus est, Romam demigravit in foroque esse coepit. primum stipendium meruit annorum decem septemque. 2 217 Q. Fabio M. Claudio consulibus tribunus militum in Sicilia fuit. 214 inde ut rediit, castra secutus est C. Claudii Neronis, magnique opera eius existimata est in proelio apud Senam, quo cecidit Hasdrubal, frater Hannibal. quaestor obtigit P. Africano consuli, 3 204 cum quo non pro sortis necessitudine vixit: namque ab eo perpetua dissensit vita. aedilis plebei factus est cum C. Helvio. praetor provinciam obtinuit Sardiniam, ex qua quaestor superiore 4 198 tempore ex Africa decedens Q. Ennium poëtam deduxerat, quod non minoris aestimamus quam quemlibet amplissimum Sardinensem triumphum.

Consulatum gessit cum L. Valerio Flacco. sorte provinciam 2 199 nactus Hispaniam citeriorem ex ea triumphum deportavit. ibi 2 cum diutius moraretur, P. Scipio Africanus consul iterum, cuius in priore consulatu quaestor fuerat, voluit eum de provincia de- 194 pellere et ipse ei succedere, neque hoc per senatum efficere potuit, cum quidem Scipio principatum in civitate obtineret, quod tum non potentia, sed iure res publica administrabatur. qua ex re iratus senati *consulatu* peracto privatus in urbe mansit. at Cato, 3 censor cum eodem Flacco factus, severe praefuit ei potestati. 184 nam et in complures nobiles animadvertisit et multas res novas in edictum addidit, qua re luxuria reprimeretur, quae iam tum incipiebat pullulare. circiter annos octoginta, usque ad extre- 4 mam aetatem ab adulescentia, rei publicae causa suscipere inimicitias non destitit. a multis tentatus non modo nullum detrimentum existimationis fecit, sed, quoad vixit, virtutum laude crevit.

In omnibus rebus singulari fuit industria: nam et agricola 3 sollers et peritus iuris consultus et magnus imperator et probabilis orator et cupidissimus litterarum fuit. quarum studium 2

etsi senior arripuerat, tamen tantum progressum fecit, ut non facile reperiri possit neque de Graecis neque de Italicis rebus, quod ei fuerit incognitum. ab adulescentia confecit orationes.
 3 senex historias scribere instituit. earum sunt libri septem. primus continet res gestas regum populi Romani, secundus et tertius unde quaeque civitas orta sit Italica, ob quam rem omnes Origines videtur appellasse. in quarto autem bellum Poenicum est
 4 primum, in quinto secundum. atque haec omnia capitulatim sunt dicta. reliqua quoque bella pari modo persecutus est usque ad
 150 praeturam Ser. Galbae, qui diripuit Lusitanos: atque horum bellorum duces non nominavit, sed sine nominibus res notavit. in eisdem exposuit, quae in Italia Hispanisque [aut fierent aut] viderentur admiranda: in quibus multa industria et diligentia comparet, nulla doctrina.

ATTICUS

1 T. Pomponius Atticus, ab origine ultima stirpis Romanae generatus, perpetuo a maioribus acceptam equestrem obtinuit
 2 dignitatem. patre usus est diligente et, ut tum erant tempora, diti in primisque studio litterarum. hic, prout ipse amabat litteras, omnibus doctrinis, quibus pueri aetas impertiri debet, filium erudivit. erat autem in puerō praeter docilitatem ingenii summa suavitas oris atque vocis, ut non solum celeriter acciperet quae tradebantur, sed etiam excellenter pronuntiaret. qua ex re in pueritia nobilis inter aequales ferebatur clariusque exsplendebat, quam generosi condiscipuli animo aequo ferre possent.
 3 itaque incitabat omnes studio suo, quo in numero fuerunt L. Torquatus, C. Marius filius, M. Cicero: quos consuetudine sua sic devinxit, ut nemo iis perpetua *vita* fuerit carior.
 2 Pater mature decessit. ipse adulescentulus propter affinitatem P. Sulpicij, qui tribunus plebei interfectus est, non expers
 88 fuit illius periculi: namque Anicia, Pomponii consobrina, nup
 2 serat Servio, fratri Sulpicij. itaque imperfecto Sulpicio postea
 87 quam vidit Cinnano tumultu civitatem esse perturbatam neque

sibi dari facultatem pro dignitate vivendi, quin alterutram partem offendiceret, dissociatis animis civium, cum alii Sullanis, alii Cinnanis faverent partibus, idoneum tempus ratus studiis obsequendi suis Athenas se contulit. neque eo setius adulescentem Mārium hostem iudicatum iuvit opibus suis, cuius fugam pecunia sublevavit. ac ne illa peregrinatio detrimentum aliquod afferret rei familiari, eodem magnam partem fortunarum traiecit suarum. hic ita vixit, ut universis Atheniensibus merito esset carissimus. nam praeter gratiam, quae iam in adulescentulo magna erat, saepe suis opibus inopiam eorum publicam levavit. cum enim versuram facere publice necesse esset neque eius conditionem aequam haberent, semper se interposuit, atque ita ut neque usuram umquam ab iis acceperit neque longius, quam dictum esset, debere passus sit. quod utrumque erat iis salutare: nam neque indulgendo inveterascere eorum aes alienum patiebatur neque multiplicandis usuris crescere. auxit hoc officium alia quoque liberalitate: nam universos frumento donavit, ita ut singulis seni modii tritici darentur, qui modus mensurae medimus Athenis appellatur.

Hic autem sic se gerebat, ut communis infimis, par principlibus videretur. quo factum est ut huic omnes honores, quos possent, publice haberent civemque facere studerent: quo beneficio ille uti noluit [quod nonnulli ita interpretantur, amitti civitatem Romanam alia ascita]. quamdiu affuit, ne qua sibi statua poneretur, restitit, absens prohibere non potuit. itaque aliquot ipsi et Phidiae locis sanctissimis posuerunt: hunc enim in omni procuratione rei publicae actorem auctoremque habebant potissimum. igitur primum illud munus fortunae, quod in ea urbe natus est, in qua domicilium orbis terrarum esset imperii, ut eandem et patriam haberet et domum; hoc specimen prudentiae, quod, cum in eam se civitatem contulisset, quae antiquitate doctrinaque praestaret omnes, unus ei fuit carissimus.

tranquillatis autem rebus Romanis remigravit Romam, ut opinor L. Cotta L. Torquato consulibus: quem discedentem sic uni-

86
88

4

65

versa civitas Atheniensium prosecuta est, ut lacrimis desiderii futuri dolorem indicaret.

70 5 Habebat avunculum Q. Caecilium, equitem Romanum, familiarem L. Luculli, divitem, difficillima natura: cuius sic asperitatem veritus est, ut, quem nemo ferre posset, huius sine offensione ad summam senectutem retinuerit benivolentiam. quo
2 facta tuit pietatis fructum. Caecilius enim moriens testamento
58 adoptavit eum heredemque fecit ex docrante: ex qua heredi-
68 3 tate accepit circiter centiens sestertium. erat nupta soror Attici
Q. Tullio Ciceroni, easque nuptias M. Cicero conciliarat, cum quo
a condiscipulatu vivebat coniunctissime, multo etiam familiarius
4 quam cum Quinto, ut iudicari possit plus in amicitia valere similitudinem morum quam affinitatem. utebatur autem intime Q.
Hortensio, qui iis temporibus principatum eloquentiae tenebat,
ut intellegi non posset, uter eum plus diligeret, Cicero an Hor-
tensus: et, id quod erat difficillimum, efficiebat ut, inter quos
tantae laudis esset aemulatio, nulla intercederet obtrectatio es-
setque talium virorum copula.

6 In re publica ita est versatus, ut semper optimarum partium
et esset et existimaretur, neque tamen se civilibus fluctibus com-
mitteret, quod non magis eos in sua potestate existimabat esse,
2 qui se his dedissent, quam qui maritimis iactarentur. honores
non petiit, cum ei paterent propter vel gratiam vel dignitatem:
quod neque peti more maiorum neque capi possent conservatis
legibus in tam effusis ambitus largitionibus neque *geri* e re pu-
blica sine periculo corruptis civitatis moribus. ad hastam publi-
3 cam numquam accessit. nullius rei neque praes neque manceps
factus est. neminem neque suo nomine neque subscribens accusá-
4 vit, in ius de sua re numquam iit, iudicium nullum habuit. mul-
torum consulum praetorumque praefecturas delatas sic accepit,
ut neminem in provinciam sit secutus, honore fuerit contentus,
rei familiaris despicerit fructum: qui ne cum Quinto quidem Ci-
cerone voluerit ire in Asiam, cum apud eum legati locum obtinere
posset. non enim decere se arbitrabatur, cum praeturam gerere
5 noluisset, asseclam esse praetoris. qua in re non solum dignitati
serviebat, sed etiam tranquillitati, cum suspiciones quoque vi-

taret criminum. quo fiebat ut eius observantia omnibus esset carior, cum eam officio, non timori neque spei tribui viderent.

Neque vero ille minus bonus pater familias habitus est quam **13** civis. nam cum esset pecuniosus, nemo illo minus fuit emax, minus aedificator. neque tamen non in primis bene habitavit omnibusque optimis rebus usus est. nam domum habuit in colle Quirinali Tamphilianam, ab avunculo hereditate relicta, cuius amoenitas non aedificio, sed silva constabat: ipsum enim tectum antiquitus constitutum plus salis quam sumptus habebat: in quo nihil commutavit, nisi quid vetustate coactus est. usus est familia, si utilitate iudicandum est, optima, si forma, vix mediocre. namque in ea erant pueri litteratissimi, anagnostae optimi et plurimi librarii, ut ne pedisequus quidem quisquam esset, qui non utrumque horum pulchre facere posset, pari modo artifices ceteri, quos cultus domesticus desiderat, apprime boni. neque tamen horum quemquam nisi domi natum domique factum **4** habuit: quod est signum non solum continentiae, sed etiam diligentiae. nam et non intemperanter concupiscere, quod a plurimis videoas, continentis debet duci, et potius industria quam pretio parare non mediocris est diligentiae. elegans, non magnificus, **5** splendidus, non sumptuosus: omnisque diligentia munditiam, non affluentiam affectabat. supellex modica, non multa, ut in neutram partem conspici posset. nec praeteribo, quamquam non nullis leve visum iri putem, cum in primis laetus esset eques Romanus et non parum liberaliter domum suam omnium ordinum homines invitaret, non amplius quam terna milia peraeque in singulos menses ex ephemeride eum expensum sumptui ferre solitum. atque hoc non auditum, sed cognitum praedicamus: saepe **6** enim propter familiaritatem domesticis rebus interfuiimus.

Nemo in convivio eius aliud acroama audivit quam anagnosten, quod nos quidem iucundissimum arbitramur; neque umquam sine aliqua lectione apud eum cenatum est, ut non minus animo quam ventre convivae delectarentur: namque eos **14** vocabat, quorum mores a suis non abhorserent. cum tanta pecuniae facta esset accessio, nihil de cottidiano cultu mutavit,

nihil de vitae consuetudine, tantaque usus est moderatione, ut neque in sestertio viciens, quod a patre acceperat, parum se splendide gesserit neque in sestertio centiens affluentius vixerit, quam 3 instituerat, parique fastigio steterit in utraque fortuna. nullos habuit hortos, nullam suburbanam aut maritimam sumptuosam villam, neque in Italia, praeter Arretinum et Nomentanum, rusticum praedium, omnisque eius pecuniae redditus constabat in Epiroticis et urbanis possessionibus. ex quo cognosci potest usum eum pecuniae non magnitudine, sed ratione metiri solitum.

15 Mendacium neque dicebat neque pati poterat. itaque eius comitas non sine severitate erat neque gravitas sine facilitate, ut difficile esset intellectu, utrum eum amici magis vererentur an amarent. quidquid rogabatur, religiose promittebat, quod non liberales, sed leves arbitrabatur polliceri quod praestare 2 non possent. idem in tenendo, quod semel annuisset, tanta erat cura, ut non mandatam, sed suam rem videretur agere. numquam suscepti negotii eum pertaesum est: suam enim existimationem 3 in ea re agi putabat, qua nihil habebat carius. quo fiebat ut omnia Ciceronum, M. Catonis, Q. Hortensii, A. Torquati, multorum praeterea equitum Romanorum negotia procuraret. ex quo iudicari potest non inertia, sed iudicio fugisse rei publicae pro- curationem.

16 Humanitatis vero nullum affere maius testimonium possum, quam quod adulescens idem seni Sullae fuit iucundissimus, senex adulescenti M. Bruto, cum aequalibus autem suis Q. Hortensio et M. Cicerone sic vixit, ut iudicare difficile sit, cui aetati fuerit 2 aptissimus. quamquam eum praecipue dilexit Cicero, ut ne fra- 3 ter quidem ei Quintus carior fuerit aut familiarior. ei rei sunt in- dicio praeter eos libros, in quibus de eo facit mentionem, qui in vulgus sunt editi, sedecim volumina epistularum, ab consulatu eius usque ad extremum tempus ad Atticum missarum: quae qui legat, non multum desideret historiam contextam eorum tempo- 4 rum. sic enim omnia de studiis principum, vitiis ducum, mutationibus rei publicae perscripta sunt, ut nihil in eis non appareat et facile existimari possit, prudentiam quodam modo esse divi- nationem. non enim Cicero ea solum, quae vivo se acciderunt,

futura praedixit, sed etiam, quae nunc usu veniunt, cecinit ut vates.

De pietate autem Attici quid plura commemorem? cum hoc **17** ipsum vere gloriantem audierim in funere matris suae, quam extulit annorum nonaginta, cum *ipse esset* septem et sexaginta, se numquam cum matre in gratiam redisse, numquam cum sorore **2** fuisse in simultate, quam prope aequalem habebat. quod est signum aut nullam umquam inter eos querimoniam intercessisse, aut hunc ea fuisse in suos indulgentia, ut, quos amare deberet, irasci eis nefas duceret. neque id fecit natura solum, quamquam **3** omnes ei paremus, sed etiam doctrina: nam principum philosophorum ita percepta habuit praecepta, ut iis ad vitam agendam, non ad ostentationem uteretur.

Moris etiam maiorum summus imitator fuit antiquitatisque **18** amator, quam adeo diligenter habuit cognitam, ut eam totam in eo volumine exposuerit, quo magistratus ordinavit. nulla enim **2** lex neque pax neque bellum neque res illustris est populi Romani, quae non in eo suo tempore sit notata, et, quod difficilimum fuit, sic familiarum originem subtexuit, ut ex eo clarorum virorum propagines possimus cognoscere. fecit hoc idem separa- **3** tim in aliis libris, ut M. Bruti rogatu Iuniam familiam a stirpe ad hanc aetatem ordine enumeraverit, notans, quis a quo ortus quos honores quibusque temporibus cepisset: pari modo Marcelli **4** Claudi Marcellorum, Scipionis Cornelii et Fabii Maximi Fabiorum et Aemiliorum. quibus libris nihil potest esse dulcius iis, qui aliquam cupiditatem habent notitiae clarorum virorum. attigit **5** poëticen quoque, credimus, ne eius expers esset suavitatis. namque versibus *de iis*, qui honore rerumque gestarum amplitudine ceteros populi Romani praestiterunt, exposuit ita, ut sub singulorum imaginibus facta magistratusque eorum non amplius quaternis quinisve versibus descripserit: quod vix credendum sit tantas res tam breviter potuisse declarari. est etiam unus liber Graece confectus, de consulatu Ciceronis.

Haec hactenus Attico vivo edita a nobis sunt. nunc, quoniam **19** fortuna nos superstites ei esse voluit, reliqua persecuemur et, quantum potuerimus, rerum exemplis lectores docebimus.... suos

2 cuique mores plerumque conciliare fortunam. namque hic contentus ordine equestri, quo erat ortus, in affinitatem pervenit imperatoris divi filii, cum iam ante familiaritatem eius esset consecutus nulla alia re quam elegantia vitae, qua ceteros ceperat
 3 principes civitatis dignitate pari, fortuna humiliores. tanta enim prosperitas Caesarem est consecuta, ut nihil ei non tribuerit fortuna, quod cuiquam ante detulerat, et conciliarit, quod nemo
 4 adhuc civis Romanus quivit consequi. nata est autem Attico neptis ex Agrippa, cui virginem filiam collocarat. hanc Caesar vix anniculam Ti. Claudio Neroni, Drusilla nato, privigno suo, despondit: quae coniunctio necessitudinem eorum sanxit, fami-
20 liaritatem reddidit frequentiorem. quamquam ante haec sponsalia non solum, cum ab urbe abesset, numquam ad suorum quemquam litteras misit, quin Attico scriberet, quid ageret, inprimis quid legeret quibusque in locis et quamdiu esset moraturus, sed
 2 etiam, cum esset in urbe et propter infinitas suas occupationes minus saepe, quam vellet, Attico frueretur, nullus dies temere intercessit, quo non ad eum scriberet, cum modo aliquid de antiquitate ab eo requireret, modo aliquam quaestionem poëticam ei proponeret, interdum iocans eius verbosiores eliceret epistulas.
 3 ex quo accedit, cum aedis Iovis Feretrii in Capitolio, ab Romulo constituta, vetustate atque incuria detecta prolaberetur, ut At-
 4 tici admonitu Caesar eam reficiendam curaret. neque vero a M. Antonio minus absens litteris colebatur, adeo ut accurate ille ex ultimis terris, quid ageret, curae sibi haberet certiorem fa-
 5 cere Atticum. hoc quale sit, facilius existimabit is, qui iudicare poterit, quantae sit sapientiae eorum retinere usum benivolentiamque, inter quos maximarum rerum non solum aemulatio, sed obtrectatio tanta intercedebat, quantum fuit [incidere] necesse inter Caesarem atque Antonium, cum se uterque principem non solum urbis Romae, sed orbis terrarum esse cuperet.

21 Tali modo cum septem et septuaginta annos complesset atque ad extremam senectutem non minus dignitate quam gratia fortunaque crevisset (multas enim hereditates nulla alia re quam bonitate consecutus est) tantaque prosperitate usus esset
 2 valetudinis, ut annis triginta medicina non indiguisset, nactus

est morbum, quem initio et ipse et medici contempserunt: nam putarunt esse tenesmon, cui remedia celeria faciliaque proponebantur. in hoc cum tres menses sine ullis doloribus, praeter quam 3 quos ex curatione capiebat, consumpsisset, subito tanta vis morbi in imum intestinum prorupit, ut extremo tempore per lumbos fistulae puris eruperint. atque hoc priusquam ei accideret, post- 4 quam in dies dolores accrescere febresque accessisse sensit, Agrippam generum ad se arcessi iussit et cum eo L. Cornelium Balbum Sextumque Peducaeum. hos ut venisse vidit, in cubitum 5 innixus 'quantam' inquit 'curam diligentiamque in valetudine mea tuenda hoc tempore adhibuerim, cum vos testes habeam, nihil necesse est pluribus verbis commemorare. quibus quoniam, ut spero, satisfeci, me nihil reliqui fecisse, quod ad sanandum me pertineret, reliquum est ut egomet mihi consulam. id vos ignorare nolui: nam mihi stat alere morbum desinere. namque his 6 diebus quidquid cibi sumpsi, ita produxi vitam, ut auxerim dolores sine spe salutis. quare a vobis peto, primum ut consilium probetis meum, deinde ne frustra dehortando impedire cone- 7 mini.'

Hac oratione habita tanta constantia vocis atque vultus, ut 22 non ex vita, sed ex domo in domum videretur migrare, cum qui- 2 dem Agrippa eum flens atque osculans oraret atque obsecraret, ne id quod natura cogeret ipse quoque sibi acceleraret, et, quo- 3 niam tum quoque posset temporibus superesse, se sibi suisque reservaret, preces eius tacitura sua obstinatione depressit. sic cum biduum cibo se abstinusset, subito febris decessit leviorque morbus esse coepit. tamen propositum nihil setius peregit. ita- 4 que die quinto, postquam id consilium inierat, pridie Kal. Apriles Cn. Domitio C. Sosio consulibus decessit. elatus est in lecticula, ut ipse praescriperat, sine ulla pompa funeris, comitantibus 32 omnibus bonis, maxima vulgi frequentia. sepultus est iuxta viam Appiam ad quintum lapidem in monumento Q. Caecilii, avunculi sui.

ΜΕΡΟΣ Β'

ΕΡΜΗΝΕΥΤΙΚΕΣ ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

ΑΜΙΛΚΑΣ

Κεφάλαιο 1.

1. Hannibal] τοῦ πάππου τοῦ περιώνυμου 'Αννίβα. Οἱ ἀρχαῖοι συχνά ἔδιναν στόν ἔγγονο τό ὄνομα τοῦ πάππου. cognomine] ἀφαιρ. τῆς ἀναφορᾶς. temporibus] (ἐνν. belli) ἀφαιρ. χρονική. admodum] ἐπιτείνει τό ἐπίθετο aduluscentulus = peradulescentulus.

2. cum] σύνδ. χρον. = ἐνῷ. eius] γεν ὑποκειμ. et mari et terra] (συνήθως terra marique) τό πρῶτο δέν ἀληθεύει, ἐπειδή οἱ Καρχηδόνιοι εἶχαν ἀπό καιρό ξαναγίνει κυρίαρχοι τῆς θάλασσας. male] = non feliciter. ubi] ὅπου. locum] = facultatem, occasionem (βλάβης τῶν Καρχηδόνιων). 'Η μεταφορά εἶναι δανεισμένη ἀπό τοὺς μονομάχους, οἱ ὄποιοι, ἐάν ἔμενε ἀκάλυπτο ἔνα μέρος ἀπό τό σῶμα τους, παρουσίαζαν ἔτσι στοὺς ἀντίπαλους τους τή θέση, ὅπου αὐτοὶ μποροῦσαν νά χτυπήσουν. saepreque] τό -que = ἀλλά. occasione datā] ἀφαιρ. ἀπόλυτη. quo facto] ἀφαιρ. ἀπόλυτη = ἀφοῦ ἔγινε αὐτό; δηλ. νά μήν ὑποχωρήσουν ποτέ μπροστά στόν ἔχθρο. cum amisissent] δηλ. προτοῦ ἔρθει δ 'Αμιλκας. eo loco] ἀντί in eo loco. ut... gestum non videretur] gestum (ἐνν. esse). 'Τπερβολική ἔκφραση. Οἱ δυό ἀντίπαλοι στρατοί, δχυρωμένοι καθένας μέσα σέ χρυκώματα, δέν προσπαθοῦσαν νά συνάψουν ἀποφασιστική μάχη, ἔτσι πού στό μέρος αὐτό δέ φαινόταν ὅτι γινόταν πόλεμος.

3. a C. Lutatio... superati] ποιητ. αἴτιο = ἀπό τόν... consule] παράθεση στό Lutatio. bellandi] γεν. ἀντικειμενική. cupiditate] ἀφαιρ. τῆς αἰτίας. serviundum] ἐνν. e s s e' serviundum = servientium. 'Εξαρτᾶται ἀπό τό putavit. quod... intellegebat] γιατί... καταλάβαινε. sumptibus] ἀφαιρ. ferre] ἐξαρτᾶται ἀπό τό posse, πού ἐξαρτᾶται ἀπό τό intellegebat.

4. sed ita... ut] συμπλήρωσε sed paci servi undum putata v i t... ita ut...] δούλεψε γιά τήν εἰρήνη, ἀλλά μέ τήν ὑστεροβουλία (ἐπιφύλαξη ὥστε) νά... Τό ita ut περιορίζει τό serviundum putavit. Κατά τό στάδιο τῶν διαπραγματεύσεων συνέλαβε τό σχέδιο νά... armis] ἀφαιρ. vicissent... dedissent...] ὑποκείμ. Romani. manus] ἡ φράση manus (αἰτ. πληθ.) dare εἰναι δανεισμένη ἀπό τούς ἀγῶνες τῶν μονομάχων, οἱ ὄποῖοι, ὅταν ἔχαναν τή μάχη, σήκωναν τά γέραια, γιά νά δείξουν ὅτι νικήθηκαν.

5. hoc consilio] = hac mente. in quo] = in quare (= σ' αὐτήν τή διαπραγμάτευση). tanta... ferocia] ἀφαιρ. τῆς ιδιότητας. cum... negaret] se compositurum (e s s e). nisi] = si non. cum] πρόθεση armis relictis] ἀφαιρ. ἀπόλυτη. Sicilia] ἀφαιρ. decederent] χρησιμοποιήθηκε ὁ πληθυντ., ἐπειδή ἐννοοῦνται καὶ οἱ στρατιῶτες (= cum suis δηλ. ille et sui). ut... (dixerit)] ὥστε... εἶπε· ἡ ἔξαρτηση ἀπό τό tanta... ferocia, ἡ δέ λογική θέση τοῦ ut εἰναι πρὸν ἀπό τοῦ cum... negaret. armis relictis... succumbente patriā] ἀφαιρετικές ἀπόλυτες. ipse] μποροῦσε νά εἰναι καὶ ipsum, γιά νά συμφωνήσει μέ τήν αἰτιατική se πού ἀκολουθεῖ. potius... quam rediret] = quam ut. cum tanto flagitio] φανερώνει τρόπο. domum] στήν πατρίδα. non suae virtutis esse] ἔνν. τό ρ. dixit. (εἶπε), ὅτι δέν ταιριάζει στό χαρακτήρα του. pertinacie] δοτική. cessit] ὑποχώρησε προσφέροντας ὅρους λιγότερο σκληρούς καὶ δίνοντας τό δικαίωμα νά ἀποσυρθοῦν μέ τά ἡπλα καὶ τίς ἀποσκευές τους.

Κεφάλαιο 2.

1. ut... venit] μόλις... ἤθε. se habentem | μετοχή κατηγορηματική σέ ἔξαρτηση ἀπό τό cognovit (= vidit). externi] ἀντίθ. τοῦ intestini mali] = belli (a d v e r s u s R o m a n o s). intestinum bellum] ὁ « ἀσπόνδος » αὐτός πόλεμος κράτησε ἀπό τό 241 - 238 π.Χ. tantum... ut... fuerit] (πρκμ. ὑποτ.) τόσο πολύ... ὥστε ὑπῆρξε. nisi cum] ... παρά ὅταν.

2. mercennarii] αὐτοί ὅταν "Ιβηρες, Γαλάτες, Λιγυες, "Ελληνες. erat] ἔφθινε τούς... ipsam] αὐτή τήν ἔδια.

3. quibus (ἀφαιρ.) = his a u t e m. etiam] καὶ, ἀκόμη... ut... petierint] ὥστε ζήτησαν... auxilia] ὅχι στρατό, ἀλλά σιτάρι καὶ τό

δικαίωμα νά γίνει στρατολογία ἀνδρῶν ἀπό τήν Ἰταλία. extremo] νά συσχετισθεῖ μέ τό προηγούμενο primo (§ 2). cum... pervenissent] ἀφοῦ περιῆλθαν. imperatorem] κατηγορούμενο.

4. non solum... sed etiam] ὅχι μόνο... ἀλλά καὶ. cum] = ὃν καὶ. milia] ἦταν 20.000 μισθοφόροι καὶ 80.000 Καρχηδόνιοι. armatorum] ἡ ἐξάρτηση ἀπό τό milia. eo... ut] σέ τέτοιο σημεῖο... ὥστε. locorum angustiis] = a n g u s t i s l o c i s clausi. fame] στήν ἀρχή τρέφονταν ἀπ' τούς νεκρούς τῆς μάχης, τούς αἰχμάλωτους καὶ τούς δούλους καὶ τέλος σκοτώνονταν ἀναμεταξύ τους. in eis] ἀνάμεσα σ' αὐτές. patriae] δοτ.

5. neque] = ἀλλά δέν. eo] (σάν οὐσιαστικό) = hac re, δηλ. μέ τήν κατάκτηση τῶν πόλεων γιά δεύτερη φορά. tota Africa] (ἀφαιρ.) δσα λέγονται πρέπει νά μήν τά ἐννοήσει κανένας κατά γράμμα. otium] = pacem. redditum] = restituit (= ἀποκατέστησε). multis annis] ἀπό πολλά χρόνια. nullum... bellum videretur] ίδ. κεφ. 1, 2 στό τέλος. Αύτό εἰπώθηκε ἀπό τό Νέπωτα μέ θερβολή.

Κεφάλαιο 3.

1. ex sententia] ἡ πρόθεση ex φανερώνει συμφωνία. Ἡ φράση αὐτή εἶναι ισοδύναμη μέ τό feliciter. bene = εύτυχῶς. rebus... peractis] ἀφαιρ. ἀπόλυτη. fidenti animo...] ἀφαιρ. τῆς συνοδείας καὶ τοῦ τρόπου. Romanis] δοτ. quo = ut eo, ἵνα... bellandi] ἐνν. cum Romanis. imperator] κατηγορ. eoque] καὶ σέ κεινο τό μέρος. annorum] γεν. τῆς ιδιότητας.

2. cum eo] μαζί μ' αὐτόν, κοντά του. illustris] = illustri loco natus = γεννημένος ἀπό εὐγενική γενιά (οίκογένεια).

3. de hoc] = de Hasdrubale. Hamilcare occiso] ἀφαιρ. ἀπόλυτη = post mortem Hamilcaris ὑστερα ἀπό τό θάνατο τοῦ Ἀμίλχα. Αύτός σκοτώθηκε σέ κάποια μάχη κατά τό 228 π.Χ. ille] = Hasdrubal. Αύτός ήταν ἀρχηγός τοῦ στρατοῦ ἀπό τό 228 - 220 π.Χ. magnas] ὑπέταξε πολλούς Ισπανικούς λαούς στούς Καρχηδόνιους καὶ ἔχτισε τήν Carthago nova (σήμερα Καρθαγένη). princeps] (= primus) πρῶτος ήταν ὁ ὄποιος... largitione] αὐτές οἱ γενναιοδωρίες προέργισαν ἀπό Ισπανικά λάφυρα.

Κεφάλαιο 4.

1. mare] = fretum Gaditanum τόν πορθμό τῶν Γαδείρων (τό σημερινό στενό τοῦ Γιβραλτάρ). secunda fortuna] ἀφαιρ. ἀπόλ. equis, armis, viris, pecunia] ἀφαιρετικές ὅργανικές. viris] ἔξαναγκάζοντας τούς λαούς πού εἶχαν ὑποτάξει νά δίνουν στούς Καρχηδόνιους ἄνδρες γιά τίς στρατιωτικές ἀνάγκες.

2. hic] ἀντωνυμία. cum] σύνδ. χρον. nono anno postquam] 9 χρόνια μετά τήν ἄφιξή του στήν Ἰσπανία. occisus est] αὐτός ἄφησε τέσσαρα παιδιά, γιά τά ὅποια λέγεται ὅτι συγχά τά ἀνέτρεψε σάν λιονταράκια γιά τήν καταστροφή τοῦ Ρωμαϊκοῦ λαοῦ.

3. erga] = in, adversus. odium] ὑποκείμ. concitasse] = concitavisse ἀπό τό μίσος, πού ἐνέπνευσε στό γιό του κατά τῶν Ρωμαίων, καὶ τόν ὄρκο, πού ζήτησε ἀπ' αὐτόν. bellum] ἀντικείμ. assiduis] γι' αὐτό ἵδ. 'Ann. 2, 3 - 6. patris] γεν. ὑποκειμενική στό obtestationibus.

ΑΝΝΙΒΑΣ

Κεφάλαιο 1.

1. Hannibal.. Karthaginiensis] πιό πολύ ἔχει τεθεῖ ὡς τίτλος, ἐπιγραφή. ἵδ. 'Αμιλχ. 1, 1. si verum est... ut populus Romanus.. superarit] στή θέση του συνηθέστερα si verum est populum Romanum superasse. 'Η πρόταση πού εἰσάγεται μέ τό ut εἰναι σέ θέση ὑποκειμένου = (τό) ὅτι... quod] = de qua, de qua re. non est infinitiandum] κανένας δέν μπορεῖ νά ἀρνηθεῖ, ὅλοι ὀφείλουν νά παραδεχτοῦν. ceteros] συνηθέστερα χρησιμοποιεῖται ἡ δοτ. ceteris. prudentiā] ἀφαιρ. antecedat] ἡ ὑποτακτική ἀναγκαῖα, γιατί ἔξαρτᾶται ἀπό τήν ἀπαρεμφατική πρόταση (praestitisse). Τό antecedat θά μεταφραστεῖ σάν νά ήταν ὁριστική ἐνεστώτα.

2. cum eo] = cum populo Romano. congressus est] ὑποκείμενο Hannibal. semper] ἀντί f e r e semper σχεδόν πάντοτε. quod nisi] ὅπως τό quod si στήν ἀρχή τῆς φράσεως χρησιμεύει σάν συνδετικό = ἔχει δέν... domi] στήν πατρίδα, στήν Καρχηδόνα. civium] τό κόμμα τοῦ "Αννωνα καταπολεμοῦσε τήν οἰκογένεια τοῦ Βάρκα καὶ

γι' αὐτό ἀφησε τὸν Ἀννίβα χωρίς βοήθεια, ἔρμαιο τῆς τύχης του.
invidiā] ἀφαιρ. αἰτίου. videtur... potuisse] = potuisset. Τό νόημα : πρέπει νά θεωρηθεῖ πώς μόνος αὐτός θά μποροῦσε νά ὑποτάξει τοὺς Ρωμαίους.

3. hereditate relictum] = hereditarium. paternum] τό πατρικό. ίδ. Ἀμίλχ. 4, 3. sic... ut... deposuerit] ἔτσι... ὥστε... ἀφησε. quam] ἡ (= παρά). id] δηλ. odium. qui quidem (quidem = γε, βέβαια)... destiterit] ἀναφ. αἰτιολ. = cum... is. cum] σύνδ. ἐνδ. patriā] ἀφαιρ. στό pulsus esset. animo] ἐπειδή δέν μποροῦσε πιά νά μάχεται μέ τοὺς Ρωμαίους ἀπό κοντά (corpore), τούς πολεμοῦσε ἀπό μακριά (animo μέ τίς διανοητικές του δυνάμεις). παρακινάντας σέ ἔξέγερση τούς ἔχθρούς τους.

Κεφάλαιο 2.

1. absens] μολονότι ἀπουσίαζε, ἀπό μακριά. Τότε βρισκόταν στήν Ιταλία μακριά ἀπό τό Φίλιππο, ὅμως κατέρθωνε νά τόν πείσει μέ κάπιον ἀπό τούς ἀπεσταλμένους του. hostem] κατηγορούμενο. omnium] νά συνδεθεῖ μέ τό potentissimus. tanta... ut... conatus sit] μέ τόση... ὥστε... ἐπιχείρησε.

2. ad quem] = et ad eum. cum...] cum... venissent... fecissent... comperisset... vidisset] ἀφοῦ... ἦρθαν... ἐπραξαν... ἔμαθε... παρατήρησε. Τό 192 π.Χ. qui] ἀναφορ. τελική πρόταση = ut ii. eius] = Antiochi. consiliis clandestinis] (ἀφαιρ.). "Ηθελαν μέ αὐτά νά κάμουν ὑποπτο τόν Ἀννίβα στό βασιλιά. ut... adducerent] ἡ ἔξαρτηση ἀπό τό darent oporam. tamquam] ἐνν. si = σάν· προσδιορίζει τό corruptus sentiret. ab ipsis] ποιητ. αἴτιο. alia atque antea] ὅτι δηλ. ἔγινε πιά φίλος μέ τούς Ρωμαίους. sentiret] νόμιζε. neque] συνδέει τό venissent μέ τό fecissent = et (cum) non. id] τήν ἄφιξη αὐτῶν. idque] = et (cum) id. seque] = et (cum) se tempore dato] ἀφιερετική ἀπόλυτη = occasione data.

3. adiit] εἶναι τό κύριο ρῆμα ὅλης τῆς προηγούμενης § 2. cum... commemorasset] ἀφοῦ... multa] (σύστοιχο ἀντικείμενο) = πολλές ἀναμνήσεις. in] ἐναντίον. hoc] οὐσιαστ. αὔτο ἐδῶ. inquit] πλεονάζει, ἀφοῦ προηγεῖται τό adiunxit. puerulo me] (ἀφαιρ. ἀπόλυτη) ἐνῷ ἔγω ἤμουν... utpote... nato] (προσδιορίζει τό puerulo) = ἐπειδή

δέν ήμουν γεννημένος. imperator | (κατηγορ. ώς στρατηγός). pro-
ficiens | (ἐδῶ ἀντί profecturus). Iovi optimo maximo | (τυπική
ἐπίκληση τοῦ Δία στίς ικεσίες καὶ τίς θυσίες)· ίδές πίνακα ιστορικό
καὶ γεωγραφικό λ. Juppiter.

4. quae... dum conficiebatur | dum autem hæc... con-
ficiebatur. Συνήθως ὑστερα ἀπό τό dum πού ἔχει αὐτή τή σημασία
ἀκολουθεῖ ἐνεστώτας, ἀνεξάρτητα ἀπό τό χρόνο τοῦ ρήματος τῆς κυ-
ρίας προτάσεως, α με] ίδές Λεξιλ. λ. quaero, velleme] δυό λέξεις :
velleme καὶ -ne = ἔαν ήθελα. in castra] = ad bellum. cum... acce-
pissem atque... coepissem | ἀφοῦ... δέχτηκα... καὶ... ἔρχισα. ab eo |
ίδές Λεξιλόγ. λ. peto. ne] ἐξάρτηση ἀπό τό petere. ducere] ἐνν.
me secum. dederis] τετελ. μέλλ.., θά μεταφραστεῖ μέ ἀπλό. simul]
ἐπίρρ. iussit] (me) tenentem eam (a ram) iurare ὅπως τώρα
ὅρκιζόμαστε θέτοντας τό χέρι πάνω στό ιερό Εὔαγγέλιο. instituerat |
= cooperat.

5. usque ad] τότε ήταν 55 χρόνων. ut nemini dubium esse
debeat] = ut nemo dubitare debeat = ὥστε καθένας πρέπει νά
ξέρει καθαρά ὅτι θά... quin... sim futurus] (ή ἐξάρτηση ἀπό τό
nemini dubium esse (= ὅτι θά έχω τίς ίδιες ἐχθρικές διαθέσεις).

6. si quid] = si aliquid. feceris... celaris... posueris] τετελε-
σμένοι μέλλοντες: celaris = celaveris. cum...] (ἀλλά ἔπειτα) δταν.
Τό quidem ἐδῶ χρησιμοποιεῖται γιά νά δώσει ἔμφαση στό ἀντίθετο.
te ipsum] ἐσένα τόν ίδιο. in eo] (οὐδέτ. οὐσ.) = in ea re, δηλ.
in bello parando. principem | κατηγορ. (= ducem, imperatorem
στρατηγό [ἐπικεφαλῆς].

Κεφάλαιο 3.

1. qua] ἀντί quam. "Εγινε ἐλέη πρός τό hac aetate. post
obitum] = post mortem. ίδε Ἀμύλη. 3, 3 imperatore | (κατηγορ.
στό suffecto) = ώς στρατηγοῦ. id | (οὐσ.) = ή ἐκλογή τοῦ Ἀν-
νίβα ἀπό τό στρατό. delatum] = cum delatum esset.

2. annis | (ἀφιρ. μέ ἐξάρτηση ἀπό τό minor) στή θέση τοῦ
συγγένετατου annos... natus ή Ἀννίβας τότε ήταν 26 χρόνων. for-
deratam | (ἐνν. cum Romanis). Τό Σάγουντο τό κατέλαβε ὁ Ἀννίβας.
ἐνῷ ὑπῆρχε συνθήκη μέ Ρωμαίους πού ἐξασφάλιζε τήν ἀνεξάρτησία του.

3. ex his] ἐμπρόθετα στή θέση τοῦ horum. Μέ τό unus συντάσσονται ἔκτος ἀπό τή γενική διαιρετική καί οἱ προθέσεις ex, de καὶ inter. tertium] τό πιό μεγάλο τμῆμα ἀπ' ὅλα. ut] ἀμέσως μόλις.

4. nemo umquam] ὅμως οἱ Γαλάτες πού κατοικοῦσαν κοντά στό Ροδανό πολλές φορές τίς εἶχαν περάσει (τίς "Αλπεις). cum exercitu] ἡ πρόθ. φανερώνει συνοδεία. quo facto] ἐξαιτίας αὐτοῦ τοῦ γεγονότος. is] ἔγινε ἐλξη πρός τό saltus ἀντί id (= αὐτό τό μέρος). hodie] (ἀκόμη) σήμερα. prohibere] ἐνν. se. ut] ὥστε. ea] ἐπίρρ. ἀπό παράλειψη τῆς ἀφαιρ. via. quā] (ἀφ.) ἐνν. viā repere] αὐτό τό φῆμα τό χρησιμοποιοῦσαν ἀκριβογόνωντας σέ μέρη δύσβατα. copias] ἔφυγε ἀπό τήν Ἰσπανία ἔχοντας 50.000 πεζούς καὶ 9.000 ἵππεῖς, ὅλους παλαιμάχους. Ἀπέμειναν ὅμως ἀπ' αὐτούς μόνο 35.000 ἄνδρες. "Επαθε ἀκόμη μεγάλη φθορά σέ ζῶα καὶ σέ ἀποσκευές. in Haliamphe] τό que ἀκολούθησε τή δεύτερη λέξη, ἐπειδή ἡ πρόθεση in εἶναι μονοσύλλαβη.

Κεφάλαιο 4.

1. apud Rhodanum] ἡ μάχη αὐτή, ἣν ἀληθεύει, φαίνεται ὅτι ἦταν ἀσήμαντη. Scipione] ὁ Σκιπίων εἶχε ἀποβιβαστεῖ στή Μασσαλία, για νά ἐμποδίσει τόν Ἀννίβα νά περάσει τό Ροδανό ποταμό, ἀλλά καθυστέρησε, γιατί ὁ Ἀννίβας βρισκόταν ἥδη στήν ἀριστερή ὅχθη τοῦ ποταμοῦ. pepulerat] ἄλλοι ὑποστηρίζουν ὅτι στήν ἀσήμαντη αὐτή ἀψιμαχία τοῦ ἵππου νίκησαν οἱ Ρωμαῖοι. cum hoc eodem] = cum Scipione. Clastidii] (κυρίως ad Clastidium κοντά στό Κλαστ.). apud Padum] αὐτή ἡ δεύτερη μάχη δέν ἔγινε ἐδῶ, ἀλλά κοντά στό Τίκινο, ὅπου στέρεα ἀπ' αὐτήν ὁ Ἀννίβας κυρίευσε τήν πόλη πού ἀναφέρεται. decernit... dimittit] ίστορ. ἐνεστ. (ὑποκ. Hannibal).

2. tertio] = tertium. cum] πρόθ. = μέ. collegā] ἀφαιρ. manum] ίδ. Λεξ. p. consero. utrosque] ἀντί utrumque (χρησιμοποιήθηκε πληθυντικός, ἐπειδή πρόκειται για τά στρατεύματα καὶ τῶν δύο). per Ligures] = per fines Ligurum μέσα ἀπό τή γώρα τῶν Λιγύων.

3. hoc in itinere] καθὼς κρατοῦσε ἡ πορεία μέσα ἀπ' τήν κοιλάδα πού 'ναι ἀνάμεσα στόν "Αρνο καὶ "Ανσερο (σήμερα S e r c h i o). ut] ἐξαρτ. ἀπό τό adeo. dextro] ἐνν. oculo. aequē] ἐνν. atque sinistro. usus sit] χρησιμοποίησε, πρβλ. dixerit 'Αρ. 1, 5.

quā] = et eā lecticā | ἀφαιρ. = πάνω σέ φορεῖο. post | ἐπίφρ. prae-torem] (ἐνν. ο ε ε i d i t) κυρίως ἦταν legatus pro praetore. Αύτόν τόν ἔστειλε μέτι πιπικό ὁ ἄλλος ὑπάτος Σερβίλιος, γιά νά βοηθήσει τό Φλαμίνιο, ὅμως ἔπαθε φοβερές ἀπώλειες στήν Ὀμβρική ὑστερα ἀπό τήν μάχη καί ὅχι ὅταν κατεῖχε τίς στενές διαβάσεις (πρβλ. πιό πάνω : saltus occupantem). cum delecta manu | γιά ἐνίσχυση τοῦ Φλαμίνιου.

4. hinc | ἐδῶ ἀκριβῶς θά ἔπερπε ὁ Νέπως νά ἀναφέρει ὅσα ἔκθετει στό παρακάτω κεφάλαιο γιά τό Φάβιο καί τό Μινούκιο. utriusque] καθενός ἀπό τούς δυό δῆλ. καί τῶν δυό. exercitus | αἰτ. πληγυντ. uno proelio] δῆλ. apud Cannas ἡ Cannensi (216 π.Χ.). Paulum] = L. Paulum Aemilium. in eis | (καί) ἀνάμεσα σ' αὐτούς.

Κεφάλαιο 5.

1. pugnā pugnatā] (ἀφαιρ. ἀπόλυτη). pugnam pugnare (σύστοιχο ἀντικείμενο) = πολεμῶ πόλεμο. Γίνεται σύγχυση, ἐπειδή κοντά στή Ρώμη ἔφθασε κατά τό ἔτος 211 π.Χ. nullo (= nemine) resistente] χωρίς ἀντίσταση. urbi] = Romae (δοτ.) in propinquis] κοντά στόν Ἀνίωνα (σήμερα Teverone). 'Ο Ἀννιβᾶς ἀφοῦ πέρασε τόν Ἀνίωνα στρατοπέδευσε στήν ἀριστερή ὅχθη τοῦ ποταμοῦ, σέ ἀπόσταση 40 παλαιῶν σταδίων, δῆλ. ἀπόσταση δρόμου δυό ὥρῶν περίπου ἀπό τή Ρώμη. Αύτό ὅμως ἔγινε κατά τό ἔτος 217 π.Χ. πρίν ἀπό τή μάχη τῶν Καννῶν. aliquot dies] τέτοιο ἦταν τό στρατηγικό σχέδιό του.

2. hic | ἐδῶ. clausus] ὑποκείμ. Hannibal. locorum angustiis] id. Ἀμίλχ. 2, 4. exercitus] γεν. Προσδιορίζει τό detrimento. dedit verba] = se felicit ἔξαπάτησε (ἔκφρ. τῶν λατίνων κωμικῶν). obducta] ἵδες Λεξιλ. obdūco. incendit... immisit... | κανονικά incendi (παθητ. ἀπαρέμφ.) et immitti (παθητ. ἀπαρέμφ.) i u s s i t... eiusque generis] δῆλ. iuvencorum πού εἶχαν sarmenta in cornibus. vallum] δῆλ. castrorum. ut... nemo sit ausus | ὕστε... κανένας δέν τόλμησε.

3. post | ἡ σύνταξη: non ita multis diebus post hanc rem gestam. Τό ita περιορίζει τήν ἔννοια τοῦ multis. pari ac dictatorem imperio | μέ δικτατορική ἔξουσία. Αύτό ἔγινε ὅχι σύμφωνα μέ τόν

κανόνα, ἐπειδή δηλ. ὁ δῆμος στίς πολεμικές ἐπιχειρήσεις δέ συμμεριζόταν τό σχέδιο τῆς βραδύτητας τοῦ Φάβιου (πού γι' αὐτόν τό λόγο δόνομάστηκε Cunctator = Μελλητής). productum fugavit] = produxit et fugavit. iterum] κυρίως ὕστερα ἀπό τή δεύτερη ὑπατεία του· γι' αὐτό ἔπρεπε νά τεθεῖ bis consulem. in Lucanis] = in Lucania. Οἱ κάτοικοι ἀντί γιά τή χώρα. absens] ἀπών ὁ Ἀννίβας, δηλ. χωρίς προσωπική ἐπέμβαση, ἀπό μακριά μέσον τοῦ ἀδελφοῦ του Μάγωνα. inductum sustulit] induxit et sustulit. quinque(n)s] κυρίως κατά τήν περίοδο τῆς πέμπτης ὑπατείας του· γι' αὐτό ἔπρεπε νά τεθεῖ quintum consulem (= γιά πέμπτη φορά ὑπατο). pari modo] ὅμοια, δηλ. in insidiās inducunt.

4. longum est] θά ἔπαιρνε μεγάλο μῆκος (= longum esset « μακρὸν ἀν εἶη »). hoc unum] τοῦτο (καί) μόνο. ex quo] = ut e x e o... possit. quantus ille fuerit] παρακείμ. ὑποτακτ., ἐπειδή εἶναι πλάγια ἐρώτηση = πόσο μεγάλος... ὑπῆρξε. quamdiu] περίπου 16 χρόνια. nemo] αὐτό εἶναι ὑπερβολή. in acie] σέ μάχη εἰς παρατάξεις (σέ ἀντίθεση πρός τή μάχη ἐκ συναντήσεως). adversus eum] (ἀπέναντι τού), ἐναντίον του, in campo] δηλ. in loco maxime idoneo proeliis = σέ ἀνοιχτή πεδιάδα πάρα πολύ κατάλληλη γιά μάχες.

Κεφάλαιο 6.

1. Hinc] (ἀπό δῶ· μέ σημασία χρονική). invictus] αὐτό δέν εἶναι ἔξ δόλοκλήρου ἀληθινό, διότι ὁ Ἀννίβας εἶχε νικηθεῖ σέ πολλές μάχες καὶ μάλιστα κοντά στή Νώλα τῆς Καμπανίας. defensum] ὑπτιο α' φανερώνει σκοπό (ἀντιστοιχεῖ σέ τελική μετοχή τῆς ἐλλην. γλώσσας). Συνδέεται μέ τό revocatus. gessit] ὑποκ. Hannibal. P. Scipionem] αὐτός ἀργότερα μετά τήν καταστροφή τοῦ Ἀννίβα δόνομάστηκε Ἀφρικανός. fugārat] ὑπερσυντέλικος = fugaverat.

2. cum hoc] δηλ. Scipio n.e. exhaustis facultatibus] ἀφαιρ. ἀπόλ. αἰτιολ. quo] = ut e o γιά νά... congrederetur] συμπλήρ. cum Romanis. convenerunt] Ιδέες Λεξιλ. convenio.

3. post id factum] (ούσ.) = quo facto iδ. Ἀμύκ. 1, 2. paucis diebus] = non ita multis diebus. apud Zamam] ἵσως δχι μακριά ἀπό τή Σίκκη. incredibile] χαρακτηρίζει τήν ταχύτητα τῆς φυγῆς, δηλ. εἰς τό Hadrumetum pervenit. Hadrumetum] αὐτό

ἀπεῖχε ἀπό τή Ζάμα 100.000 ρωμαϊκά βήματα (περίπου 150 χιλιόμ.). ab] ἡ πρόθεση εἶναι ἀναγκαῖα, ἐπειδὴ ὅριζεται ἡ ἀπόσταση (milia passuum trecenta [444.000 μέτρα] ἐνός τόπου ἀπό ἄλλον). Ὁ ὑπολογισμός τῆς ἀποστάσεως διαφέρει πολύ ἀπό τήν πραγματικότητα.

4. quos] = sed eos ἄλλα αὐτούς. effūgit] πρκμ. Hadru-meti] (γεν. τοῦ τόπου) στό 'Αδρύμητο. e fuga] προσδιορίζει τό collegit. reliquos] = τούς ὑπόλοιπους (= reliquia τά λείψανα).

Κεφάλαιο 7.

1. in apparando] (ἀπόλυτη ἡ θέση του στό λόγο), παραλεί-
πεται τό bellum ἢ τό copias (= in apparatu belli = στήν... ἡ σχε-
τικά μέ τήν προετοιμασία τοῦ πολέμου). usque ad... consules] =
usque ad consulatum P. Suplicii (et) G. Aurelii.

2. his... magistratibus] (ἀφαιρ. ἀπόλυτη) = his c o n s u-
l i b u s. qui (ut i i) agerent... peterent = γιά νά...
cum iis] δηλ. Karthaginiensibus: cum iis καὶ ὅχι se-
cum, ἐπειδὴ οἱ πρέσβεις ὀμιλοῦν γιά λογαριασμό τῶν Καρχηδονίων
καὶ ὅχι γιά δικό τους λογαριασμό πρβλ. πιό κάτω eorum ἀντί sui.
ob eamque rem] τό que ἀνήκει στήν πρόθεση = et ob eam rem.
coronā aureā] (ἀφαιρ. δργχν.). Αύτό ἦταν σημάδι τῆς ἀξίας καὶ
τῆς νίκης. eos] δηλ. senatum populumque R o m a n u m. eorum]
ἀντί suos, δηλ. τῶν Καρχηδονίων. Fregellis] (ἀφαιρ. πού φανερώνει
τή στάση στό τόπο) = στίς Φρεγέλλες. essent] (γιά νά) μείνουν,
κρατηθοῦν σέ...

3. his] = legatis Karthaginiensibus (δοτ.). ex] ἡ πρόθ.
φανερώνει συμφωνία, ίδες 'Αμ. 3, 1. quo loco rogarent, futuros]
δηλ. = eo loco futuros (e s s e) quo (loco) rogarent (u t e s-
s e n t). remissuros] ἔνν. se esse. Τό ὑποκείμενο se βγαίνει ἀπό τό
responsum est (a Romanis, δηλ. Romanī responderunt), quod...
haberent] διότι οἱ Καρ... είχαν. foret] = esset. nomini Romano |
ἐντονότερο ἀπό τό Romanis ἢ populo Romano. etiamnum] ἀντί^τ
τοῦ etiamtum.

4. responso... cognito] ἀφαιρ. ἀπόλυτη. domum] στήν πα-
τρίδα, στήν Καρχηδόνα. revocārunt] = revocaverunt. hue] = do-
mum. ut] σύνδ. γρου. (ἀμέσως μέλις). Ἡ σύνταξη : anno secun-

do et vicesimo postquam imperator fuerat, rex factus est (δῆλος). 221 π.Χ. - 199 π.Χ. = 22 γρόνια). γιά τό rex ίδες Λεξιλόγιο. ut] ὅπως ἀκριβῶς. Romae | στή Ρώμη.

5. pari diligentia | (ἀφαιρ. ίδιότ.) = se pariter diligentem. pari ac | μέ τήν ίδια καί... (ίδες Λεξιλόγιο λ. par). effecit ut] ἡ σύνταξη : effecit ut ex novis vectigalibus non solum esset pecunia quae (= ut e a γιά νά...) penderetur (γιά πληρωμή) sed etiam superesset, quae... (= ut e a) reponeretur (γιά ἀποταμίευση). ex vectigalibus | ἡ πρόθ. φανερώνει τήν αἰτία, ἀπό τήν ὄποια προέρχεται κάτι. esset | (γιά νά) ὑπάρχει. ex foedere | σύμφωνα μέ τή συνθήκη. superesset | ὑποκ. pecunia.

6. consulibus | (ἀφαιρ. ἀπόλ.) ὅταν ἥταν ὄπατοι. — Roma | ἀφαιρ. δείχνει τήν κίνηση ἀπό τόπο, ἀπό τήν Ρώμη. Karthaginem | στήν Καρχηδόνα (αἰτ. δείχνει τήν κίνηση γιά κάποιο τόπο). hos | (legato s) ὑποκείμ. τοῦ missos (esse). ratus] μετοχ. παρακμ. μέ σημασία ἐνεστώτα = νομίζοντας. exposcendi gratiā] ἡ γενική τοῦ γερούνδιου μπροστά ἀπό τό gratiā ἡ causā φανερώνει τό τελικό αἴτιο. priusquam... daretur | προτοῦ... δοθεῖ. senatus daretur | ίδες Λεξιλ. ρ. do. ascendit | συνηθέστερα χρησιμοποιεῖται τό concendit.

7. perfugit | κατέφυγε. re palam factā | ἀφαιρ. ἀπόλυτη = re cognitā ἡ nuntiatā. Tό palam στή θέση κατηγορουμένου. quae... comprehendenterent] = eius generis ut (γιά νά) eae comprehendenterent. si possent consequi] (ἐνν. ευμ), ἔάν μποροῦσαν νά τόν προφθάσουν. publicārunt | (παρακμ.) = publicaverunt.

Κεφάλαιο 8.

1. quarto anno | ίδιο. 'Αττ. 22, 3. domo] ἀπό τήν Καρχηδόνα. Africam | ἀντί in Afr. si forte | (ἔάν κάποτε) ἀν τυχόν... μέ τήν ἐλπίδα ΐσως ὅτι θά... Antiochi | γεν. ἀντικειμ. 'Ο 'Αννίβας ἔλεγε στόν 'Αντίοχο ὅτι χρειάζονταν μόνο 10.000 πεζοί, 1.000 ἵππεις καί 100 πλοῖα. in | ἐναντίον. hue] = in fines Cyrenaeorum. spe fiduciaque | ἀπό ἐλπίδα καί ἐμπιστοσύνη πρός τόν...

2. ubi | σύνδ. χρον. eādem quā... poenā | ἀφαιρ. absentem | ἀπόντας ἐπομένως ἐρήμην. illi | ὄνομ. πληθ. = Hannibal et Mago. desperatis rebus | ἀφαιρ. ἀπόλυτη. eum | σύνδ. χρον. ἀριθμ. naufra-

gio] ὑπονοεῖται μέση σχῆμα ζεῦγμα τό periisse (ρ. pereo). a servulis] ποιητ. αἴτιο. ipsius] ἀντί suis η̄ suis ipsius (δηλ. Magonis), τῶν ἔδιων αὐτοῦ. interfectum] ἐνν. esse. 'H ἐξάρτηση ἀπό τό scriptum reliquerunt, ίδες Λεξιλ. λ. relinquon.

3. autem] δέ, ἀλλά. in gerendo bello... in suscipiendo] ἐνν. bello = κατά τή διεξαγωγή τοῦ πολέμου... κατά τήν ἀνάληψη τοῦ πολέμου. consiliis eius]. 'Ο 'Αννίβας μικρά καὶ μόνη γνώμη εἶχε, νά καταπολεμηθοῦν οἱ Ρωμαῖοι μέσα στήν 'Ιταλία. eius] τοῦ 'Αννίβα. insti-tuerat] (συμπλήρ. parere consiliis). 'Ο 'Αντίοχος εἴτε ἐπειδή πεί-σθηκε ἀπό ἀλλοῦ εἴτε γιατί τόν παρακινοῦσε ή ματαιοδοξία του δέν ἔκουσε τίς συμβουλές τοῦ 'Αννίβα καὶ πολέμησε στήν 'Ελλάδα, ὅπου νικήθηκε τό ἔτος 191 π.Χ. στίς Θερμοπύλες ἀπό τόν 'Ακιλίο Γλα-βρίωνα. propius Tiberi] (ή δοτ. μέτό propius εἶναι σπανιότερη ἀπό τήν αἰτιατική) = propius Romae (δοτ.) δηλ. στήν 'Ιταλία. dimicasset] = dimicavisset. 'Ο ὑπερσυντ. τῆς ὑποτακτικῆς φανε-ρώνει τό ἀπραγματοποίητο στό παρελθόν. quem] (Antiochum) = (ἀλλά) αὐτόν.

4. paucis navibus] δοτ. στό praefuit. in Asiam] = στή (Μι-κρά) 'Ασία. in Pamphylio mari] κοντά στίς ἐκβολές τοῦ Εύρυμέ-δοντα. in quo] = in qua re. ipse] αὐτός ὁ ἔδιος. quo cornu] ἀφαιρ. ὅργαν. = eo cornu in quo. rem gessit] = pugnavit πολέμησε. Τή διοίκηση τῆς ἀλλης πτέρυγας τήν ἐμπιστεύτηκε σέ κάποιον ἀπό τή Συρία, πού ἐξαιτίας τῆς προδοσίας του ή νίκη στράφηκε πρός τό μέρος τῶν Ροδίων.

Κεφάλαιο 9.

1. fugato] (ἀφαιρ. ἀπόλ.). 'Ο 'Αντίοχος, ἀφοῦ νικήθηκε κοντά στό ὅρος Σίπυλο τῆς Μαγνησίας στή Μικρά 'Ασία, ἀνέλκετε ἐκτός ἀπό τούς ἀλλους ὅρους νά παραδώσει καὶ τόν 'Αννίβα. verens ne] ἐπειδή ὁ 'Αννίβας φοβόταν μή (πως), μή θέλοντας νά... dederetur] δηλ. Romanis, quod] τό δόπον, δηλ. ή παράδοση. sui] ίδες Λεξιλ. λ. potestas. Cretam] στήν Κρήτη. ut] γιά νά· ή σύνταξη: ut ibi consideraret quo (quem in locum σέ ποιό μέρος) se conferret θά μποροῦσε νά ζητήσει καταφύγιο.

2. nisi [= si non. quid] = aliquid. de qua] δηλαδή pecuniā. Νά συσχετιστεῖ μέ τό exisse famam.

3. plumbo... auro... argento] ἀφαιρ. τῆς ὑλης. summas] (ἐνν. amphoras) = τήν ἐπιφάνεια, « τό ἔνω μέρος ». praeſentibus principibus] (ἀφαιρ. ἀπόλυτη) = ὅταν ἥταν παρόντες οἱ... suas... sua]. Τέθηκε suas... sua, ἐπειδή ἀναφέρεται στόν Ἀννίβα. illorum his] καὶ τά δυό ἀναφέρονται στούς Γορτύνιους καὶ στούς principes. inductis] ἀφαιρ. ἀπόλ. χρονική. domi] (πτώση τοπική). 'Εάν κύτη ἡ λέξη είχε ἔξαρτηση ἀπό τό in propatulo, ἔπρεπε νά χρησιμοποιηθεῖ ὁ τύπος τῆς γενικῆς domus (κατά τήν τέταρτη κλίση).

4. magnā curā] ἀφαιρ. τροπ. inſcientibus iis] ἀντί iis δρόσοι. se = χωρίς κύτοι νά τό γνωρίζουν. ne tolleret... duceret] ἐνν. eas (δηλ. amphoras) γιά νά μή σηκώσει καὶ μεταφέρει.

Κεφάλαιο 10.

1. conservatis... illusis] ἀφαιρ. ἀπόλυτη. rebus] = fortunis, pecuniā. Poenus] ἐπίτεδες χρησιμοποιεῖ αὐτό στή θέση τοῦ Hannibal, ἐπειδή ἀπό παλιά οἱ Καρχηδόνιοι φημίζονταν ως πονηροί καὶ δόλοιοι ὅπως οἱ Κρητικοί. 'Ο Ἀννίβας, ἀφοῦ τούς ἔξαπάτησε, ἐφάρμοσε στήν πράξη τήν παρομία « πρὸς Κρῆτα κρητίζειν ». pervenit] παρακμ. exacuit] πιό ἔντονο ἀπό τό excitavit. neque... quicquam egit] τό egit ή τό ἀντίστοιχο fecit (= ἔπραξε) μπορεῖ καὶ νά παρακλιθεῖ· πρβλ. τό « οὐδὲν ξέλο η ».

2. quem] = sed eum. cum] σύνδ. κίτιολ. conciliabat... adiungebat] δηλ. ei η illi (= Prusiae): παρατ. ἀποπειρατικός = προσπαθοῦσε (ἐπιζητοῦσε νά...). ceteros reges] δηλ. τῆς Μ. Ἀσίας. ab eo] = a Prusia. amicissimus] (ἐπιθετικῶς) φίλτατος. utrobiique] ἐπανάληγη τοῦ et mari et terra.

3. quo] = et eā re igitur. quem] = qui a η nam eum (δηλ. Eumenem). removisset] = sustulisset θά τόν παραμέριζε.

4. ad...] η πρόθεση ad φανερώνει σκοπό. classe] ἰδέες Ἀμύλχ. 1, 3. paucis diebus] μέσα σέ λίγες ήμέρες. erant decreturi] ἔμελικαν νά... superabatur] ήταν πιό δύνατος. (ἐνν. Hannibal ab Eumene). cum (σύνδ. κίτιολγ.). par] συμπλήρ. Eu m e n i. quam]

(ἐνισχύει τό οὐπερθετικό plurimas = ὅσο τό δυνατό πιό πολλούς. vivas] κατηγορ. Προσδιορίζει τό colligi.

5. cum] σύνδ. χρον. die ipso, quo] τήν λδια ἀκριβῶς ἡμέρα. facturus erat] ἔμελλε νά... omnes ut] ἐντονότερο ἀπό τό ut omnes. unam] μόνη, μόνο. a ceteris] ἀνήκει στό se defendere. tantum satis habeant] τό tantum εἰναι πλεονασμός μέ τό satis habeant. consecuturos] ἐνν. esse. Ἡ σύνταξη : (dicit) illos (δηλ. ε λ a s- s i a r i o s) consecuturos (esse) facile id.

6. rex] προηγεῖται αὐτή ἡ λέξη, για νά δηλωθεῖ μεγαλύτερη ἀντίθεση μέ τό ceteris. in qua] ἡ πρόθεση in περιττεύει. facturum] ἐνν. esse. Ἡ σύνταξη : (dicit) se facturum (esse) ut scirent in qua nave rex veheretur. fore] = futurum esse. Ἡ σύνταξη : pollicetur (id) fore magno praemio (praemio = δοτ. τοῦ σκοποῦ = μεγάλη ἀμοιβή). iis (qui aut cepissent aut interfecissent).

Κεφάλαιο 11.

1. cohortatione factā] ἀφαιρ. ἀπόλυτη. ab utrisque] ίδες 4, 2. quarum] δηλ. classium ἡ navium utriusque classis. daretur] ίδες 7, 6. esset] ήταν.

2. qui] = is a u t e m. ubi] σύνδ. χρον. regem] ἀντικείμ. τοῦ quaerere. quod] διότι.

3. solutā epistulā] ἀφαιρ. ἀπόλυτη. Τό φ. solvo ταιριάζει μέ ἐπιτυχία. Σύμφωνα μέ τή συνήθεια πού ἐπικρατοῦσε τότε, οἱ ἐπιστολές καί μάλιστα οἱ μυστικές πού ήταν κέρινα πινακίδια προσαρμόζονταν ἀνά δυό καί δένονταν ὀλόγυρα μέ ταινία (linum) πού δικτυωνόταν καί τά ἄκρα της καθώς ἐνδύνονταν σφραγίζονταν μέ κερί. quae... pertinērent] χρησιμοποιήθηκε ὑποτακτική, ἐπειδή ἡ πρόταση εἰναι ἀποτελεσματική = τέτοια πράγματα, ὅπτε... eum] τόν Εὔμενη. cuius r e i] ἡ ὄνομαστ. quae r e s. neque reperiebat] ἀλλ. ἡ δέν εὕρισκε (γ ω φ i c ὅ μως νά...).

4. Hannibal is] γεν. ὑποκειμενική. universi] ίδες 10, 5 : omnes. quorum] = horum a u t e m. fuga] ἀφαιρ. ὀργαν. praesidia] = castra nautica (ίδες κατωτ. § 6), cum] σύνδ. κίτιοι.

5. in] εἰς, ἐναντίον. conici coepit sunt] (ἀπό τούς ἀνθρώπους τοῦ Ἀννίβα) ἔρχισαν νά ρίχνονται. Ο τύπος coepit sum χρησιμο-

ποιεῖται, ὅταν τό ἀπαρέμφ. ἔχει (ἐδῶ τό conici) παθητική σημασία. iaeta] = cum iacerentur, ἐνῷ ρίγνονταν. neque... poterat] ἀλλά δέν... ήταν δυνατό. quare... fieret] γιατί... intellēgi (σάν ἀπρόσωπο). Πρέπει ἀπό τό pugnantibus νά ἐννοηθεῖ τό a pugnantibus.

6. oppletas] ἐνν. esse. serpentibus] ἀφαιρ. τῆς ὅλης. Προσδιορίζει τό oppletas. cum] σύνδ. αἰτιολογ. vitarent] ἔπειρε πάντα νά, ὄφειλαν νά... ίδες 9, 1 : conferret. puppes] στήν περίπτωση στρατιωτῶν θάχρησιμοποιούσε t e r g a.

7. consilio] = dolo. Μεταχειρίστηκε τέχνασμα, ἐπειδή ἀριθμητικά ήταν κατώτερος: ίδες 10, 4 : superabatur. arma] = exercitum. Ἡ λέξη χρησιμοποιήθηκε σκόπιμα γιά νά δηλωθεῖ ἡ ὑπεροχή του ἔχθρου ὅχι μόνο σέ ἀριθμό ἀνδρῶν, ἀλλά και σέ πολεμική προετοιμασία. alias] ἐπίρρ. pedestribus] = terrestribus. Αύτά σέ ἀντίθεση μέτούς classiarios: ίδες 10, 5. prudentiā] ἀφαιρετ.

Κεφάλαιο 12.

1. dum gerentur] ἐνῷ γίνονταν (αὐτά). accidit] παρακμ. legati] χωρίς ἀμφιβολία ὅχι οι πρέσβεις τοῦ Προυσίου, ἀλλά οι πρέσβεις τοῦ Εὐμένη, ἀφοῦ ήρθαν στή Ρώμη, ἔπεισαν τή Σύγκλητο νά ζητήσει τήν ἔκδοση τοῦ Ἀννίβα. Romae] = στή Ρώμη. apud] στό σπίτι τοῦ... consularem] = qui consul fuerat. ibi] = in cena. mentione factā] μετοχή ἀπόλυτη = ἀφοῦ ἔγινε ἀναφορά. eum] = Hannibalem. in Prusiae regno] αὐτό ἔγνωριζε ἡ Σύγκλητος.

2. qui... existimarent] = eum ii (ἐπειδή...). Οι πρέσβεις, σύμφωνα μέ ἄλλους συγγραφεῖς, εἶχαν στάλει μέ ἄλλο σκοπό. Hannibale vivo] ἀφαιρ. ἀπόλ. se] (αιτ. πληθ.) ὑποκείμ. τοῦ futuros (e s s e). sine insidiis] χωρίς ἐπιβούλη, ἀσφαλισμένοι. Οι Ρώμαιοι φοβόνταν τόν Ἀννίβα ὅπως τή φωτιά, μολονότι ήταν γέρος και ἔξοριστος. qui] q u i r r e qui = ἐπειδή αὐτοί. inimicissimum suum] τό μεγαλύτερο ἔχθρό τῶν Ρωμαίων. secum] καντά του (στόν Προυσία). Ἡ se ἀναφέρεται στό πλησιέστερο ὑποκείμενο, δηλ. στό ὑποκείμενο τοῦ haberet, sibiique] = sed Romanis. Tό que = ἀλλά. dederet] ἔξάρτηση ἀπό τό ἐννοούμενο ut, πού περιέχεται στό προηγούμενο ne = ut. que sibi (= legatis ἡ patribus conscriptis) eum dederet.

3. negare] (χωρίς ἔξάρτηση) = νά ἀπαντήσει ἀρνητικά. illud]

μόνο κύτο, δηλ. ne... postularent. recusavit] ίδες Λεξιλόγιο· ὅπως λένε ἄλλοι, πράγμα ἀπίθανο, μάταια ἵκετευτικά παρακάλεσε. id] ὑποκ. τοῦ fieri (= ut fieret). a se] ποιητ. αἰτ. = a Prusia· πρβλ. κατ. a rege. quod] τό ὁποῖο. esset] (κατά τή γνώμη του) ἦταν. ipsi] = legati. comprehendenter] ὑποτ. προτρεπτική πού ἴσοδυναμεῖ στόν εὐθύ λόγο μέ προσταχτ. 'Ο εὐθύς λόγος : comprehendendite, si potestis, inventuros (e s s e). Tό ὑποκείμ. eos ἥ (illos). Tό locum... inventuros ἔξαρταται ἀπό τό ἐννοούμενο dixit. 'Ο Προυσίας ἦταν συγγρόνως δειλός καὶ ὑποκριτής. in castello] κύτο ὀνομαζόταν Λίβυσσα. muneri] ως δῶρο ίδες 10, 6 : praemio, exitus] αἰτ. πληθυντ. Λεγόταν ὅτι εἶχε ἔφτα ύπόγειες ἔξόδους. haberet] ὑποκείμ. Hannibal. usu] ἀφαίρ. (ἥ δοτ. ἀντί usui)· ίδ. Λεξιλ. λ. usus.

4. cum] σύνδ. χρον. ab ianua] συνάπτεται μέ τό prospiciens. plures praeter consuetudinem] περισσότερες ἀπό τό συνηθισμένο. qui] = et is, tunc is (δηλ. Hannibal). ei] δηλ. puero. sibi] = Hannibali. num] εἰσάγει πλάγια ἐρώτηση = ἀρχγε, ἐάν.

5. cum... renuntiasset... ostendisset...] ἀφοῦ... (τί εἶχε ίδει quid vidisset). occupatos] ἐνν. esse. sensit] ὑποκ. Hannibal. factum] ἐνν. esse. se] ὑποκ. τοῦ peti. Μπῆκε στήν ἀργή, ἐπειδή τονίζεται. neque... esse retinendam] καὶ ὅτι δέν ἦταν δυνατόν κύτος νά... (καὶ ὅτι δέν ἔπρεπε κύτος νά...). quam] = hanc autem (ἐνν. vitam). alieno] = aliorum. virtutum] τῶν ἡρωϊκῶν ἔργων. 'Ο πληθυντ. χρησιμοποιήθηκε, ἐπειδή ὑπονοοῦνται διάφορες περιστάσεις, στίς δοποῖς φανερώθηκε ἡ ἀνδρεία του. Secum] μαζί του. Λέγεται ὅτι τό δηλητήριο τό εἶχε μέσα στό δαχτυλίδι του. consuerat] = consueverat] = ίδ. consuesco.

Κεφάλαιο 13.

1. variisque] τό -que = καὶ μάλιστα. adquievit] δηλ. morte (εὐφημισμός, ὅπως τό δικό μας « ἀνεπαύθη » δηλ. πέθηνε). septuagesimo] κατά προσέγγιση, ἐπειδή, σύμφωνα μέ ὅσα ἀναφέρει παραπάνω (κεφ. 2, 3 καὶ Hm 3, 1), πέθανε, πράγμα πού εἶναι καὶ πιό πιθανό σέ ἡλικία 63 χρόνων. mortuum] ἐνν. e u m esse... in annali suo] ἐνν. I i b r o. Αὐτό δημοσιεύτηκε τό ἔτος 47 π.Χ. καὶ περιλά-

βαίνε τήν ιστορία τῆς Ρώμης ἀπό τίς ἀρχές μέχρι τό 54 π.Χ. (ἰδές β. 'Αττικοῦ 18, 1 - 2). scriptum] ἰδές 8, 2.

2. atque] ἀκόμη, καὶ μάλιστα. tantus] τό tantus ὅστερα ἀπό τό hic ἐρμηνεύεται ἐδῶ μέ τό μεγάλος. districtus] ἢν καὶ ἤταν... nonnihil] ἀρκετά πολύ. temporis] γεν. διαιρετική. litteris] (δοτ.) στά γράμματα, στή συγγραφική. sunt] ὑπάρχουν. confecti] = scripsi. in eis] ἀνάμεσα σ' αὐτούς. ad Rhodios] ἐνν. liber.

3. huius] = Hannibal. Ἡ ἔξαρτηση ἀπό τό belli gesta (= res gestas). memoriae] δοτική. ex eis] ἀπό αὐτές, duo] (κυρίως) δύο. simul] ἐνν. cum Hannibale. fortuna] ἡ εὐτυχία. doctore] κατηγορ.

4.

ΚΑΤΩΝ

Κεφάλαιο 1.

1. M. Cato] 234 - 149 π.Χ. ortus municipio Tusculo] = ortus ἡ oriundus (a) Tusculo καταγόμενος ἀπό τό Τοῦσκλο, κατά τήν πατρίδα Τουσκουλανός. adulescentulus] (ὅταν ἤταν) πάρα πολύ νέος. in Sabinis] = in finibus Sabinorum ἡ in agro Sabino. quod] διέτι. in consulatu] ἰδές καὶ 11, 4. in concursu. censuraque] = et in censurā. ut] ὅπως ἀκριβῶς. in foro que] τό -que ἀνήκει κυρίως στήν πρόθεση = et in foro. πρβλ. 'Ανν. 3, 4 : Italianaque. esse] = versari νά είναι, νά περνᾷ τόν καιρό του (ἀσκούμενος στή δικαιική καὶ στήν πολιτική).

2. annorum] γεν. τῆς ἰδιότητος (ἰδές 'Αμιλκ. 3, 1) στό cum esset (= ὅταν ἤταν) πού ἐννοεῖται. decem septemque] septendecim. Λύτη ἡ ἡλικία καθοριζόταν ἀπό τό νόμο γιά τήν ἔναρξη τῆς στρατιωτικῆς ὑπηρεσίας. consulibus] ἄρχαιο. ἀπόλυτη = ὅταν ἤταν ὑπατοι... ut] σύνδ. χρον. (ἀμέσως) μόλις. magni] πάρα πολύ. apud Senam] ἡ μάχη κοντά στή Σήνη είναι πιό γνωστή ὡς μάχη τοῦ Μεταύρου (207 π.Χ.).

3. P. Africano] αὐτός τότε δέν είχε ἀκόμη δύναμιστεῖ 'Αφρικανός. consuli] κυρίως σέ ἀνθύπατο μέ ἔξουσία ὑπάτου (204 π.Χ.).

cum quo] = quocum, cum e o t a m e n. pro] ἀνάλογα πρός. perpetua... vitā] ἀφαιρ. χρον. discessit] δικαιολογία τῆς διαφωνίας ἀναφέρεται τό διτι δ Κάτων θαύμαζε τό Φάβιο Μάξιμο, τόν ὅποιο δέν ἀγαποῦσε δ Σκυπίων, γι' αὐτό καί ἐπιθυμοῦσε νά τοῦ μειώσει τή δόξα. plebei] (γεν. τοῦ plebes) ἀντί plebis (ὄνομ. plebs). Σ' αὐτούς τούς χρόνους ὑπῆρχαν δυό aediles curules καί δυό aediles plebei (γεν. ἡ plebi) [ἀπό συναίρεση τοῦ plebei].

4. praetor] ὡς στρατηγός, (διταν, ἐνῶ ἤταν). ex qua] νά τό συνδέσεις μέ τό deduxerat (ἐν. R o m a m). quod] αἰτιατ. 'Αναφέρεται στά προηγούμενα. minoris] ἡ ἀφίξη τοῦ Ἐννίου στή Ρώμη διφειλόταν περισσότερο στήν τύχη παρά στήν ἀγάπη τοῦ Κάτωνα πρός τήν ποίηση, τήν ὅποια καί περιφρονοῦσε. 'Ο Ἐννίος ἔγινε αἰτία νά ἀγαπήσουν οι Ρωμαῖοι τά γράμματα καί τό ὡραῖο. quam] ἡ. amplissimum] αὐτή ἡ λέξη ἔχει σχέση μέ τήν ἔξωτερική μεγαλοπρέπεια τῶν θριάμβων. Sardiniensem] Ἡ πλήρης καθυπόταξη τῆς Σαρδηνίας πραγματοποιήθηκε τό 238 π.Χ.

Κεφάλαιο 2.

1. sorte] ἰδές 1, 3. Αὐτό ἔγινε κατά τή διάρκεια τοῦ ὑπατικοῦ ἔτους καί ὕστερα ἀπό διαταγή τῆς Συγκλήτου. provinciam] ὡς ἐπαρχία. nactus] = postquam nactus est. Αὐτό ἔγινε κατά τή διάρκεια τῆς ὑπατείας του (ἰδές καί 2, 2 : consulatu peracto). ex] ἡ πρόθεση φανερώνει τήν αἰτία, ἀπό τήν ὅποια προέρχεται κάτι.

2. cum] σύνδ. αἰτιολογ. diutius] περισσότερο καιρό (δσο ἐπέτρεπε δ νόμος). cuius] ἀναφέρεται στό consulatu καί στό quaestor. ipse] αὐτός δ ἴδιος. neque] = sed non (ἀλλά δέν). per senatum] = ἐπειδή ἐμπόδιζε ἡ Σύγκλητος, πού συνήθως ἀποφάσιζε γιά τήν τύχη τῶν ἐπαρχιῶν. cum quidem] ἐνῶ ἀληθινά. quod] τό quod δικαιολογεῖ τό neque efficere ποτuit. qua ex re] γι' αὐτό. privatus] κατηγορούμενο· ἀντί δηλ. νά πάει ως ἀνθύπατος νά διοικήσει ἐπαρχία. potentia... iure] ἀφαιρ. ὥργαν. in urbe] μέ τή λέξη urbs κυρίως ἐννοοῦσαν τή Ρώμη.

3. censor] ἡ ἀρχή τοῦ τιμητή, ἡ τιμητέα, ἀκολουθοῦσε στήν ἵεραρχία τήν ὑπατεία καί τή στρατηγεία, ἀλλά μέ τόν καιρό ἔγινε τό πιό τίμιο ἀπό τά ἀξιώματα τῆς ἐλεύθερης πολιτείας (δηλ. τῆς προαυ-

τοκρατορικῆς Ρώμης). severe praefuit] ἀπό δῶ καὶ ἡ ἐπωνυμία Censorius: ἰδές 1, 1. in... nobiles] ἔδιωξε μερικούς ἀπ' αὐτούς ἀπό τή Σύγκλητο. novas] ἐνῶ ἡ ἀνωτάτη τάξη ἑτοίμασε κακή ὑποδοχή στά μέτρα πού τιμωροῦσαν τὴν πολυτέλεια, ἀντίθετα δὲ λαός τά ἐπιδοχίμασε καὶ ἀνήγειρε πρός τιμήν του ἀνδριάντα μέ ώραία ἐπιγραφή. in] ἐναντίον. animadvertisit] ἡ ἐπιτίμηση τῶν τιμητῶν λεγόταν ανimadversio ἢ nota censoria. quā re] γιά νά (ἀντί quibus rebus) = ut eā r.e. luxuria] αἰτίᾳ αὐτῆς ἦταν ὁ πλοῦτος πού συγκεντρώθηκε στή Ρώμη ἀπό τούς νικηφόρους πολέμους.

4. circiter annos octoginta] ὁ Κάτων ἔφθασε σέ ήλικια 85 χρόνων. Αύτό πού λέγεται ἐδῶ εἶναι κάπως ὑπερβολικό καὶ πρέπει νά θεωρηθεῖ σάν νά ἀναφέρεται σέ χρονική περίοδο μόνον τοῦ δημόσιου βίου του. ad extremam aetatem] σέ βαθύτατα γεράματα κατηγόρησε τό Γάλβα. a multis] ποιητ. αἰτίῳ λέγεται ὅτι 44 φορές (ἡ ὥπως λένε ἄλλοι 50) ὁδηγήθηκε στό δικαστήριο καὶ ἄλλες τόσες φορές ἀθωώθηκε. non modo nullum... sed] ὅχι μόνο: καμία... ἄλλα ἀντίθετα.

Κεφάλαιο 3.

1. in omnibus rebus] σέ κάθε πράγμα, σέ ὅλα. singulari industriaī] ἀφαιρετ. ἴδιότητας. et-et-et-et-et-] πολυσύνδετο. Μπορεῖ νά μεταφραστεῖ μόνο τό τελευταῖο et. agricola] ἔγραψε μάλιστα καὶ ἀπό ἐλληνικές πηγές καὶ σύγγραμμα γεωπονικό de re rustica ἢ de agri cultura («περὶ γεωργίας»), αὐτό εἶναι τό μόνο ἀπό τά συγγράμματα τοῦ Κάτωνα πού σώζεται ἀκέραιο καὶ εἶναι τό ἀρχαιότατο πεζό λατινικό ἔργο. peritus iurisconsultus] = iuris peritissimum s. Διέπρεψε ως ρήτορας στά δικαστήρια. imperator] στρατηγός. 'Ο Κάτων ὅταν ἦταν ὑπατος κυρίεψε μεγάλο μέρος τῆς Ἰσπανίας, ἔπειτα δέ συντρόφεψε στήν Ἐλλάδα τόν ὑπατο Γλαβρίωνα καὶ τοῦ φάνηκε πολὺ χρήσιμος στήν ἀπόκρυψη τοῦ Ἀντίογου (ἰδές καὶ Hn 8, 3 : Thermopylis). probabilis orator] ὁ Κάτων γιά τήν ἐποχή του ἦταν ρήτορας δόκιμος, ἄξιος γιά ἐκτίμηση. cupidissimus litterarum] (γενική ἀντικείμεν.) = πολὺ φίλος τῶν γραμμάτων.

2. senior] σέ προχωρημένα γεράματα. 'Ο Κάτων πολὺ ἀργά πήρε στά γέρια του βιβλίο, ἔπειδή θεωροῦσε τήν Ἐλληνική μόρφωση ἐπιζήμια στά ρωμαϊκά ζήτη. possit] ἀντί posset. 'Εδῶ δὲ ἐνεπτώτας τῆς

ὑποτακτικῆς, ἐπειδὴ ἡ πράξη τῆς δευτερεύουσας προτάσεως ἔξετάζεται ἀπό τὸ χρόνο πού ἔγραψε ὁ Νέπως. 'Ως ὑποκείμενο τοῦ possit πρέπει νά ἐννοηθεῖ τό οὐδέτερο τῆς ἀδριστῆς ἀντωνυμίας, στό ὅποιο ἀναφέρεται ἡ ἐπόμενη ἀναφορική πρόταση quod... de Graecis de Italieis] βρίσκονται στή θέση γενικῆς διαιρετικῆς στό οὐδέτερο τῆς ἀδριστῆς ἀντωνυμίας πού ἐννοεῖται (π.χ. id ἢ aliquid ἢ quiddam) quod ei fuerit incognitum = quod ille non investigaverit et scierit, πράγμα πού ἐκεῖνος δέν ἐρεύνησε καὶ δέν ἔμαθε. Χρησιμοποιεῖται ὑποτακτική (fuerit), διότι ἡ ἐξάρτηση γίνεται ἀπό τήν ὑποτακτική (possit).

3. orationes] δημοσιεύτηκαν πάρα πολλοί, γύρω στούς ἑκατόν πενήντα ρητορικοί λόγοι ἔξαιτις τῆς μακρόχρονης καὶ περιπετειώδους δράσεώς του, ἐπίσης ἔξεφώνησε πολιτικούς καὶ δικανικούς λόγους, ἀπό τούς ὅποιους μόνον ἀποσπάσματα σώθηκαν. historias] ίστορικό ἔργο (μέ τήν ἐπιγραφή Origines), sunt] ὑπάρχουν. primus] ἐνν. liber. unde orta sit] τὰς «Κτίσεις». omnes] δηλ. libros. origines] α'Αρχάς ». 'Ονομάστηκαν ἔτσι, εἴτε διότι περιέγραψε τίς κτίσεις, δηλ. τήν ἀρχήν καὶ τό χτίσιμο πάρα πολλῶν Ἰταλικῶν πόλεων (βιβλ. ΙΙ. ΙΙΙ.), εἴτε διότι ἀπό τήν ἀρχήν (ab origine) πραγματεύτηκε τήν ίστορία τῆς πατρίδας. Αὐτό τό ἔργο ἦταν δχι μόνο τό πιό ἀρχαῖο λατινικό ίστορικό ἔργο, ἀλλά καὶ τό πρώτο ἀξιόλογο δημιούργημα τῆς ρωμαϊκῆς πεζογραφίας. Δυστυχῶς θμως δέ σώθηκε. est] ὑπάρχει, περιέχεται, περιλαμβάνεται.

4. reliqua bella] τούς πολέμους πού ἔγιναν ὅστερα ἀπό τό δεύτερο Καρχηδονιακό πόλεμο. diripuit] αὐτός, μολονότι ἐγγυήθηκε (τό 150 π.Χ.) τήν ἀσφάλεια τῆς ζωῆς 30.000 Λυσιτανῶν, γιά νά πεισθοῦν νά παραδοθοῦν, διέταξε, ἄλλους μέν ἀπ' αὐτούς νά τούς σφάξουν, ἄλλους δέ νά τούς πουλήσουν (ἀτιμη συμπεριφορά). 'Ενδο κατηγορήθηκε ἀπό τόν Κάτωνα ἀθωώθηκε καὶ δεύτερη ἀτιμία. atque] καὶ λοιπόν. non nominavit] ὁ Νέπως μνημόνευσε τούς ἀρχοντες οἱ ὅποιοι κάθε φορά στέλνονταν στίς ἐπαρχίες μόνο μέ τίς λέξεις πού φανέρωναν τό ἀξίωμά τους (π.χ. consul, praetor, κλπ.). res] αἰτ. πληθ. τά γεγονότα. in eisdem] δηλ. libris. viderentur] (πλαχγία ἐρώτηση στό exposuit) ἀναφέρεται σέ κάθε τι πού ἦταν ἀξιούχετο (π.χ. τόπου μνημεῖα, κλπ.). admiranda] ἄξια νά θυμάζονται. Διηγιέται π.χ. γιά τούς πολύ παχεῖς χοίρους τῶν Ἰνσιούβρων τῆς Gallia cisalpina,

γιά βουνό ἀπό ἀλάτι στήν Ἰσπανία κ.τ.τ. in quibus] ἐνν. libris.
5.

ΑΤΤΙΚΟΣ

Κεφάλαιο 1.

1. ab] ἡ πρόθεση φυνερώνει τῇ μακρινῇ καταγωγῇ. Ἰσχυριζόταν ὅτι καταγόταν ἀπό τὸν Pompus, γιό του Νομῆ. perpetuo] συνάπτεται μέ τό obtinuit. equestrem] ἵππικό. Καί ὅμως μποροῦσε νά γίνει συγκλητικός, ἐάν ήθελε πρωτύτερα νά ἀποκτήσει δημόσια ἀξιώματα.

2. usus] ίδες 'Ann. 13, 3 τέλ. ut tum erant tempora] ὅσο γιά τήν ἐποχή του. filium erudivit] δηλ. erudiendum curavit (= φρόντισε γιά τή μόρφωση του γιου).

3. erat in puero] στό νεανία ἦταν, εἶγε ὁ νεανίας. quae tradebantur] (ἀντικείμ. τοῦ acciperet καὶ pronuntiaret) = κάθε τι πού παραδίνεται, διδάσκεται suavitas oris (δόνομαστ. os) atque vocis] τῆς προφορᾶς καὶ τοῦ τόνου τῆς φωνῆς. Καί τά δυό βοηθοῦσαν στήν καλή ἀπαγγελία. (excellenter pronuntiare). clarius... quam... possent] = λαμπρότερα παρά ὅσο (θά ταν δυνατό νά ύποφέρουν).

4. quo] ἀντί quorum. filius] δηλαδή ὁ γιός του δόνομαστού στρατηγοῦ Γάιου Μάριου. quos] = καὶ ὅμως αὐτούς. devinxit] ἐνν. sibi. fuerit] ὑπῆρξε.

Κεφάλαιο 2.

1. pater] ἦταν τραπεζίτης. decessit] ἐνν. de vitā. adulescentulus] νέος (23 χρόνων). plebēi tribunus] (πού ἦταν) δήμαρχος. Γιά τό plebei ίδες Κάτων. 1, 3. namque] δικαιολογεῖ τό affinitatem.

2. interfecto Sulpicio] μετοχή ἀπόλυτη χρον. = ὕστερα ἀπό τό φόνο του Σουλπ. vivendi] facultatem vivendi. quin] = χωρίς νά... dissociatis animis] μετοχή ἀπόλυτη αἰτιολογική = ἐπειδή... cum] χρον. ἐνν. studiis] δοτ. στό obsequendi. Athenas] στήν 'Αθήνα. 'Η 'Αθήνα ἀνήκε πιά στους Ρωμαίους μέ τις ἐνέργειες τοῦ Σύλλα. 'Εκεῖ ἀφοῦ ἔμεινε ἀπό τό 86 - 65 δόνομάστηκε 'Α τικός. iuvit] ὅμως ἡ ὑποστήριξη ἔγινε δυό χρόνια πρίν ἔρθει αὐτός στήν 'Αθήνα. adules-

centem Marium] τό νέο Μάριο. hostem iudicatum] ἐνν. patria. Η παράθεση μέ ενδοτική σημασία. cuius] = διότι αὐτοῦ. fugam] τή φυγή (ἔξαιτίας τῆς πρωγραφῆς του). pecuniā] ἀφαιρ. τοῦ ὄργανου.

3. aliquod] τό aliquod ὕστερα ἀπό τό πε εἰναι πιό ἔντονο ἀπό τό quod. eodem] στήν 'Αθήνα (ἀλλά καί σε ἄλλα μέρη π.χ. στήν "Ηπειρο). hic] ἔδω. ita... ut... esset] ἔτσι... ὥστε νά εἰναι.

4. adulescentulo] ούσ. opibus... inopiam (λογοπαλγνιο) μέ τά χρήματα αὐτοῦ τήν ἔλλειψη χρημάτων τῶν 'Αθηναίων. cum] = κάθε φορά, ἔάν. eius] δηλ. versurae facienda. se interposuit] παρεμβλήθηκε. atque ita] καί ἔτσι. acceperit] (πρκμ. ὑποτ.) δέχτηκε. quam dictum esset] ὑποτακτ. ἀπό ἔλξη τῆς ἐγκαίσεως καί ἐπειδή φανερώνει κάτι ἀόριστο = ή δσο κάθε φορά δριζόταν ή ἀπόδοση τοῦ δανείου. passus sit] παραδέχτηκε. ὑπέμεινε. debere] νά δφείλει κάποιος. Νά συμπληρώσεις eos, δηλ. Athenienses, γιατί βοηθοῦσε μέ δικά του χρηματικά μέσα.

5. indulgendo] ἀφαιρετ. γερούνδιου, γιά νά φανερωθεῖ τό ὄργανο = indulgentiā suā. neque] ἐνν. patiebatur. multiplicandis usurris] multiplicando (ἀφαιρ. δργ.) usuras μέ τήν ἐπισώρευση τόκων. 'Ο κανονικός τόκος ήταν τότε 1 % τό μήνα (ήτοι 12 % τό χρόνο).

6. alia] νά συναρθεῖ μέ τό liberalitate. universos] « τό δῆμο » « τό πλῆθος ». singulis] σε καθέναν. seni] ἀντί sex ἔξι. Athenis] (ἀφαιρ. τοπ.) στήν 'Αθήνα.

Κεφάλαιο 3.

1. hic] στήν 'Αθήνα. gerebat] ὑποκείμ. Atticus. communis... par] ἐνν. esse. quo] = εο i git u r. honores quos possent] τέθηκε ὑποτακτική, ἐπειδή φανερώνεται ξένη σκέψη (ἔδω τῶν 'Αθηναίων) πού ἔξαρτάται ἀπό ἄλλη ὑποτακτική ὅπως παρακάτω κεφ. 5, 1. quem posset. = δλες τίς δυνατές τιμές.

2. affuit] δηλ. A t h e n i s. ne] ή ἔξαρτηση ἀπό τό p. restitit (resisto). ne... qua] = aliqua. sibi] δοτ. ήθική. absens] ὕστερα ἀπό τήν ἀναχώρησή του. aliquot] δηλ. effigies, statuas. ipsi] = Attico. Phidiae] (δοτ.) ποιό Φειδία ἐννοεῖ δ συγγραφέας εἰναι ἔγνωστο. "Ισως πρόκειται γιά κάποιο 'Αθηναῖο, πού κι αὐτός

Θά είχε εύεργετήσει τήν πόλη τῶν Ἀθηναίων. locis] ἀφαιρ. τοπική. posuerunt] ὑποκ. Athenienses. hunc] τό Φειδία.

3. illud] ὑποκείμ. τοῦ ἐννοούμενου est ἢ fuit. quod natus est] ἐπεξήγηση τοῦ illud. quod] ὅτι δηλ. in ea... urbe] = in tali urbe (δηλ. Romae στή Ρώμη). in qua esset] = tali ut in eā... esset = σέ τέοια πόλη στήν όποια είχε τήν ἔδρα της ἢ παγκόσμια ἔξουσία. orbis terrarum] ἢ ἐξάρτηση ἀπό τό imperii, πού κι αὐτοῦ ἢ ἐξάρτηση ἀπό τό domicilium. eandem] δηλ. urbem. Ἀντικείμ. τοῦ habet. patriam... et domum] κατηγορ. 'Η διαμονή του στήν Ἀθήνα ἦταν τυχία καὶ προσωρινή, γι' αὐτό ὁ Ἀττικός παρέμεινε Ρωμαῖος πολίτης. hoc... quod] hoc (ἐνν. est ἢ fuit) specinem prudentiae ὅτι δηλ. contulisset] δι. confero. doctrinā ἀφαιρ. Λύτο σέ ἀντίθεση πρός τό naturā ἵδες 17, 3. omnes] ἢ omnibus (δοτ.) unius] (πλεοναστική ἐπίταση τοῦ ὑπερθετικοῦ carissimus] = μόνος πάνω ἀπό κάθε ξέλο. ei] (= civitati Atheniensium) δοτ. στό carissimus ἵδες καὶ 2, 3 : carissimus.

Κεφάλαιο 4.

5. tranquillatis rebus] ἀφαιρ. ἀπόλ. (χρον.), ἀφοῦ... consuli-
bus | (ἀφαιρ.) ἦταν ἦταν ὑπατοι. desiderii] (γεν. ἀντικείμ. στό do-
lorem) = τή λύπη τοῦ μελλοντικοῦ πόθου τους ἀπό τήν ἀπουσία του.

Κεφάλαιο 5.

1. naturā] ἀφαιρ. τῆς ἰδιότητας. cuius] = sed eius ἀλλά αὐτοῦ.
ut] ἡ σύντ. : ut benivolentiam huius, quem nemo ferre posset
(μποροῦσε) ad summam senectutem (δηλ. Caecilius) sine offend-
sione (ἐνν. huius γεν. ἀντικ.) retinuerit (διατήρησε). quem (= etsi
eum). posset] σέ ὑποτακτική, ἐπειδή ἢ ἐξάρτηση εἶναι ἀπό ξέλη
ὑποτακτική (retinuerit). quo facto] καὶ γι' αὐτό. tulit] ὑποκ.
Atticus.

2. testamento] ἀφαιρ. ὀργαν. adoptavit] ἀπό τότε (ἀπό τό 58
π.Χ.) ὄνομαζότων Q. Caecilius Q. f. Pomponius Atticus. dodrante
— sestertium] ἵδες Λεξιλ. soror Attici] = Pomponia.

3. Q. Tullio Ciceroni] μέ τόν ἀδελφό δηλ. τοῦ ρήτορα. easque (= καὶ μάλιστα· κατά λέξη = καὶ αὐτόν τό γάμο). conciliarat] = conciliaverat. eum quo] ἀντί quocum. etiam] ἀκόμη. ut] = ita ut σέ τρόπο ὥστε. iudicari] (ἀπρόσωπα) = νά κρίνει, νά ίδει κανείς. possit] ἐνεστώτας, ἐπειδή τό λεγόμενο ἵσχυε καὶ ὅταν ἔγραψε ὁ συγγραφέας.

4. utebatur intime Q. Hortensio] ἡταν ἐπιστήθιος φίλος τοῦ... autem] δέ (πρός τούτοις). iis temporibus] δηλ. ἀπό τό 89 - 68 π.Χ. intellegi] (ἀπροσ.) = νά ἀντιληφθεῖ κανένας. inter quos] δηλ. inter eos, inter quos μεταξύ ἐκείνων πού ὑπῆρχε τόσο μεγάλος ἀνταγωνισμός δόξας. essetque] = atque (ut) esset (ὑποκείμ. εἰναι ὁ Ἀττικός). talium] τέτοιων, τόσο μεγάλων. copula] κατηγορ.

Κεφάλαιο 6.

1. in re publica] στό δημόσιο βίο. optimarum partium] = optimatum (τῆς συντηρητικῆς συγκλητικῆς μερίδας). neque τamen] = χωρίς ἐν τούτοις νά... quod] διότι. Ἡ σύνταξη : quod existimabat eos, qui se dedissent his (δηλ. civilibus fluctibus) esse non magis in sua potestate quam qui iactarentur maritimis (δηλ. fluctibus). Τολμηρή μεταφορά, ἀλλά συνηθισμένη in sua potestate] κύριοι τοῦ ἔχυτοῦ τους, σέ κατάσταση νά κάνουν ὅ,τι θέλουν.

2. cum] ἂν καὶ (= quamvis). capi... geri] = ἀπόκτηση... διαχείρηση. more maiorum] ἔντιμα (ὅπως οἱ παλαιότεροι), χωρίς δηλ. τεχνάσματα καὶ δωροδοκίες κατά τό χρόνο τῶν ἐκλογῶν, γιά νά διαφθαρεῖ τό φρόνημα τῶν ἐκλογέων καὶ νά ἔξαγοράσουν τήν ψῆφο τους. quod... possent] (ὑποκείμ. honores). Ἡ ὑποτακτική γιατί φανερώνει ὑποκειμενική γνώμη. conservatis legibus] ἀφαίρ. ἀπόλυτη = μέ σεβασμό στούς νόμους. in largitionibus] (αὐτός ὁ προσδιορισμός ἀνήκει καὶ στό neque peti more maiorum] = ἀνάμεσα... σέ σπάταλους δεκασμούς... tam] ἐπιτένει τό effusis. erepublica] πρός ὅφελας τῆς πολιτείας. Τό res ἐδῶ φανερώνει τά συμφέροντα τοῦ κράτους. corruptis moribus] ἀφαίρ. ἀπόλυτη (αἰτιολογ.).

3. praes - manceps] ἐγγυητής ἡ ἐργολάβος (ἐπιχειρηματίας) ὅφειλε κατά τίς δημόσιες μισθώσεις νά πληρώνει κάποια χρηματική ἐγγύηση ἡ τουλάχιστο νά παρουσιάσει ἀξιόγρεων ἐγγυητή.

4. praefecturas] ἐπαρχιακές διοικήσεις (πού τίς προσέφεραν ὅπατοι καὶ πραίτορες). Αὐτά τά ὑπουργήματα πού ἦταν πολὺ προσδο- φόρα ἦταν κατώτερα ἀπό τή legatio καὶ τήν quaestura. Sic accepit ut... sit secutus] ἔτσι δέχτηκε, ὥστε κανένα δέν ἀκολούθησε... (τυ- πικά μόνο δέχτηκε, δέχτηκε δχι ἐνεργά). honore] ἀφαιρ. στό contentus. qui ne quidem] ἀναφ. συμπερασμ. = πού ἦταν τέτοιος, ὥστε οὕτε... θέλησε. Cicerone]. 'Ο Κόιντος Κικέρων (ίδες 5, 3) ἐχρημά- τισε γιά τρία χρόνια 61 - 59 π.Χ. διοικητής τῆς ἐπαρχίας Ἀσίας. cum] ἂν καὶ (μποροῦσε). cum] ἀφοῦ (ἀρνήθηκε).

5. qua in re] = in quo ἐπειδὴ ἐνεργώντας ἔτσι. 'Αναφέρεται σέ δλόκληρη τήν § 4. cum] αἰτιολ. criminum] αἰτιάσεων (πού μπο- ροῦσαν νά δώσουν ἀφορμή γιά κατηγορία). 'Ο Κόιντος Κικέρων π.χ. ἀπειλήθηκε στήν ἀρχή γιά παράνομη ἀργυρολογία. quo siebat ut] γι' αὐτόν τό λόγο. cum] αἰτιολ. officio] δοτ. non timori] δχι σέ φόβο πρός τούς ἵσχυροτέρους του. spei] σέ ἐλπίδα καλύτερης σταδιο- δρομίας η μεγαλύτερων κερδῶν. tribui] δτι γινόταν, δφεύλόταν.

Τά Κεφ. 7 - 12 παραλείπονται.

Κεφάλαιο 13.

1. neque vero... minus... quam] ἀλλά δέν... λιγότερο... ὅσο. pater familias] = pater familiae. Τό familias εἶναι ἀρχαῖκός τύπος τῆς γεν. τοῦ ἐνικοῦ. cum] ἂν καὶ (= quamvis). illo] β' ὅρος συγκρ. = quam ille, neque tamen non] καὶ μ' ὅλα αὐτά. Τό neque non ἀντί τοῦ et κάνει πιό ἵσχυρή τήν κατάφαση. bene habitavit] είχε ὡραῖο σπίτι.

2. ab avunculo] ίδες 5, 1 καὶ 2. cuius] = eius autem αὐτοῦ δέ. aedificio —silva] (ἀφαιρ.) νά συναφθεῖ μέ τό constabat. tectum] τό μέρος ἀντί τοῦ ὄλου = domus. salis—sumptūs] γεν. διαιρ. si quid] = si aliquid. coactus est] νά συμπληρώσεις ε ο μ μ u t a r e.

3. usus est familia... optima] (ἀφαιρ.) είχε ἀριστη οἰκογέ- νεια. Τό νά ἔχει κανείς ὑπηρετικό προσωπικό καὶ ὡραίους δούλους (πρβλ. κατωτ. forma) νομιζόταν τότε πολυτέλεια. utilitate - forma] ἀφαιρετ. τοῦ κατά τι. si formā] συμπλ. i u d i c a n d u m est. in eā] = in Attici familiā. anagnostae et librarii] προσδιορισμός τοῦ pueri (δοῦλοι). qui non... posset] = talis ut non... posset τέ-

τοιος, ὥστε νά μή... utrumque horum] δηλ. ἀνάγνωση καί ἀντιγραφή.
artifices] ἐνν. in eā erant.

4. horum] γεν. διαιρ. domi] στό σπίτι τοῦ Ἀττικοῦ. natum] εἰναι γνωστό ὅτι δούλοι θεωροῦνταν καί τά παιδιά τῶν δούλων. concupiscere] ὑποκ. τοῦ debet duei. quod] = id quod (ἀντικείμ. τοῦ concup.). a plurimis συμπληρ. fieri δηλ. concupisci. videas] ὑποτακτ. δυνητική. Ἐπί ἀορίστου ὑποκειμένου χρησιμοποιεῖται τό β' ἐν. πρόσωπο = videre aliquis potest μπορεῖ κανείς νά ίδει. continentis] = proprium (= ἔδιο) continentis (= συγχρατημένου). industriā] ἀφαιρ. pretio] (ἀφαιρ.) μέ ἀγορά, μέ χρήματα. parare] συμπληρ. al i q u i d non mediocris] = magnae. est diligentiae] τό est βρίσκεται ἐλλειπτικά χωρίς κανένα οὐσιαστικό ἀντί est signum (σημεῖο) diligentiae = προδίδει οίκονομία.

5. elegans—magnificus—splendidus—sumptuosus] συμπλήρωσε erat.

6. nec praeteribo] νά συναφθεῖ πρός τό solitum (ἐνν. esse) πού βρίσκεται στό τέλος, τό ὄποιο εἰναι στή θέση ἀντικειμένου = ὅτι συνήθως δαπανοῦσε. quamquam] μέ ὑποτακτική δέν εἰναι κλασσικό. visum iri] σπάνιος τύπος. putem] ὑποτακτ. δυνητική = putare possum. eum] μολονότι. lautus] = splendidus. domum suam] στό σπίτι του. terna milia] ἐνν. sestertium = 3000 σηστερτίων (ίδ. Λεξιλόγ.). ex pensum ferre] ἡ λέξη expensum μένει ἀμετάβλητη (ίδ. Λεξιλ. λ. expendo). sumptui] δοτ. τοῦ σκοποῦ (τοῦ προορισμοῦ).

7. hoc] (οὐσιαστικῶς) = αύτό τό γεγονός. audītum] ἔξ ἀκοῆς, ἀπό φήμη. cognītum] — ἀπό προσωπική ἀντίληψη (ίδ. Λεξιλ. cognosco). praedicamus — interfuius] ἀντί α' ἐν. προσ. familiaritatem] δηλ. cum eo (= Attico). rebus] πτώσ. δοτ. (ὑποθέσεις).

Κεφάλαιο 14.

1. acroāma] είδος σύστοιχου ἀντικειμένου στό audīvit. Σ' αύτό τό χωρίο πρόκειται μόνο γιά τούς ἀναγνῶστες, ὅπως φανερώνει τό πιό κάτω quam anagnosten = praeter anagnosten. nos quidem] = ego quidem ἐγώ τουλάχιστο. aliquā] ὥχι ullā, ἐπειδή τό non umquam sine ισοδυναμεῖ μέ τό semper eum. apud eum] σπίτι του.

cenatum est] (ἀπόρος.) = ἐδείπνησαν. animo] ἀφαιρ. πνευματικά.

2. eos... quorum] = tales ut eorum. abhorrent] ὑποτακτική, ἐπειδή ἡ πρόταση ἔχει ἀποτελεσματική σημασία. a suis] νά συμπληρώσεις μέ τό moribus. cum] ἂν καὶ (= quamvis). accessio] κύτο συνέβη ἐξαιτίας τῆς κληρονομίας. tantā] ἀφαιρ. ut se gesserit — vixerit — steterit] νά μεταφράσεις μέ ἀρρίστους = ὕστε... — in sestertio viciens] = in viciens centenis milibus sestertium ὡς ἄνθρωπος μέ περιουσία... 2.000.000 σηστερτίων. in sestertio centiens] = in centiens centenis milibus sestertium = 10.000.000 σηστερτίων. quam... instituerat] = solito, τοῦ συνηθισμένου. fastigio] ἀφαιρετική. in utrāque fortuna] δηλ. καὶ ὅταν εἶχε 2.000.000 καὶ ὅταν εἶχε 10.000.000 σηστερτίων.

3. hortos] μεγάλους κήπους (πάρκα) καὶ πολυτελεῖς ἔξοχικές κατοικίες φιλοδοξοῦσαν νά ἔχουν οἱ πλούσιοι Ρωμαῖοι. aut] (ἐδῶ =) καὶ, eius] = Attici. omnis] νά τό συνάψεις μέ τό redditus. urbanis] δηλ. τῆς Ρώμης. possessionibus] δηλ. σπίτια, καταστήματα (tabernae), ἐργαστήρια τά ὄπινα αὐτάς τά ἔξεμίσθων. 'Ο Ἀττικός ἀπέκτησε ἀκόμη ἀξιόλογα προσοδοφόρα κτήματα στήν "Ηπειρο (πρβλ. in Epiroticis) κοντά στήν πόλη Βουθρωτό (Χαρόνων) πάνω στόν ποταμό Θύαμη (σήμερα Καλαμῆς) (τό 70 περίπου ή 69 π.Χ.), ἐπίσης στό νησί τῆς Κέρκυρας. ἀκόμα δέ καὶ στά Σύβοτα. eum] τόν Ἀττικόν τό συνδέσεις μέ τό solitum (ἐνν. esse). usum... pecuniae] ἀντικείμ. τοῦ metiri. non magnitudine sed ratione] ὅχι ἀνάλογα πρός τό ποσό, ἀλλά ἀνάλογα πρός τό ὄρθο μέτρο (τήν καλή χρήση). 'Από τή διεξοδική περιγραφή τοῦ συγγραφέα γιά τήν οἰκονομία τοῦ Ἀττικοῦ μπορεῖ νά συμπεράνει κανείς πόσο σπάνια ἦταν στούς Ρωμαίους κύτη ή ἴδιότητα.

Κεφάλαιο 15.

1. pati] ἐνν. in alio. itaque] = et ita καὶ ἔτσι. difficile intellectu] δύσκολο νά καταλάβει κανένας. quidquid] αἰτ. τοῦ σύστοιχου ἀντικειμένου στό rogabatur = si quid rogabatur. promittebat] γωρίς ἀναφορά (ἀπόλυτα) γωρίς ἀντικείμ. quod] διότι. quod... non possent] ἀντικείμ. τοῦ polliceri. Χρησιμοποιήθηκε ἡ ὑποτακτική, ἐπειδή quod = tale ut id non...

2. idem] ὁ ίδιος, κατά τόν ίδιο τρόπο. quod] = si quid ἐάν κάτι, κάθε φορά πού κάτι. adnuiisset] ἡ ὑποτακτική φανερώνει τό δόριστο καὶ τήν ἐπανάληψη. tantā... curā] ἀφαιρ. τῆς ίδιότητας. eum] ἡ ἀντων. εἶναι τό λογικό ὑποκείμ. τοῦ pertaesum est. suam] ἀντί γεν. ἀντικειμ. sui = τή γνώμη πού εἶχα γι' αὐτόν, δηλ. τήν ὑπόληψή του. qua] δηλ. existimatione (β' ὅρος τῆς συγκρίσεως).

3. quo fiebat ut] ίδες 6, 5. Ciceronum] Marci et Quinti Ciceronis ίδες 5, 3. iudicari] ἀπρόσωπα. inertia — iudicio] ἀφαιρετικές fugisse] δις ὑποκείμενο ἐνν. eum (Atticum).

Κεφάλαιο 16.

1. adulescens] νέος (ἐνῶ ήταν). 'Ο μέν Σύλλας ήταν τότε 55 χρόνων ὁ δέ 'Αττικός 27 χρόνων. idem] αὐτός ὁ ἄνθρωπος, ὅμοια senex] σέ ἀντίθεση πρός τό adulescens = eum senex esset. Τότε ὁ 'Αττικός ήταν 66 καὶ ὁ Βροῦτος 42 χρόνων. cui aetati] (δοτ. ήθική) δηλ. τῶν νέων, τῶν γερόντων, τῶν ὀμήλικων. fuerit aptissimus] = προσαρμόστηκε πάρα πολύ (συνεφώνησε).

2. quamquam | αὐτός ὁ σύνδεσμος στήν ἀρχή προτάσεως χρησιμεύει μόνο γιά νά προσθίσει στά προηγούμενα ἐπεξηγηματική ή περιοριστική παρατήρηση = μολαταῦτα, ἀλλ' ὅμως. eum] τόν 'Αττικό. ei | στό Μ. Κικέρωνα. ut] = tam praecipue ut... fuerit τόσο... ὕστε... ὑπῆρξε.

3. ei rei] δηλ. στήν ἀγάπη τοῦ Κικέρωνα πρός τόν 'Αττικό. indicio] δοτ. σκοποῦ. eos libros] πρόκειται γιά τά δυό βιβλία τοῦ Κικέρωνα, πού ἐπιγράφονται de amicitia (= γιά τή φιλία) καὶ de senectute (= γιά τό γήρας). de eo] = de Attico. sedecim volumina]. Ή «συναγωγή» τῶν ἐπιστολῶν πρός τόν 'Αττικό (στόν ἀριθμό 424) σάθηκε μέχρι σήμερα σέ 16 βιβλία. ab consulatu] ἀπό τό 63 π.Χ. Αὐτό δέν εἶναι ἐξ ὀλοκλήρου ἀληθινό, ἐπειδή ἔχουμε ἐπιστολές τοῦ 68 - 64 καὶ 61 - 54 π.Χ. eius] = Ciceronis. ad extremum tempus] ἐνν. v ita e Ciceronis, μέχρι τό 44 π.Χ., δηλ. λίγο πρίν πεθάνει ὁ Κικέρων. missarum] ἐκείνων πού ἔστειλαν (ἐμεῖς θά λέγαμε : ἐκείνων πού ἔγραψαν). quae] δηλ. v o l u m i n a. qui legat] = si quis ea legal ἐάν κάποιος θά διάβαζε. non desideret]

δέ θά ἐπιθυμοῦσε, δέ θά αἰσθανόταν τὴν ἔλλειψη συνεχοῦς ἱστορίας αὐτῶν τῶν χρόνων.

4. *principium*] δηλ. τοῦ Καίσαρα, τοῦ Πομπήιου, τοῦ Ἀντώνιου, τοῦ Ὄκταβιου. *vitiis*] = de vitiis. Αὐτά τά σφάλματα, μάλιστα τά πολιτικά καὶ στρατηγικά, ἔγιναν κατά τὸν ἐμφύλιο πόλεμο ἀνάμεσα στὸν Καίσαρα καὶ τὸν Πομπήιο. *in eis*] δηλ. *voluminous*. *nihil... non*] = ὅλα γενικά. *appareat — possit*] χρησιμοποιεῖται ἐνεστώτας, ἐπειδή ἡ ἐνέργεια παρουσιάζεται σάν νά συμβαίνει καὶ κατά τὸ χρόνο πού ἔγραψε αὐτά ὁ Νέπως. *prudentiam*] δηλ. *Ciceronis divinationem*] τὴν τέχνην νά μαντεύει κανένας τὸ μέλλον. *vivo se*] ἀφαιρ. ἀπόλ. (χρον.). Τό se ἀντί eo. *futura*] συμπλ. esse, ὅτι θά συμβοῦν. *usu*] (δοτ. ἡ ἀφαιρ.)· *iδές* 'Ανν. 12, 3 καὶ *Λεξιλόγιο*. *cecinis*] τό φῆμα εανο χρησιμοποιεῖται μέ κυριολεξία στίς προφητεῖες, τίς ὄποιες οἱ μάντεις (vates) ἔλεγαν μέ στίχους.

Κεφάλαιο 17.

1. *quid*] (= cur) τί, γιατί ; *plura*] σύστοιχ. ἀντικείμ. comme morem] ὑποτακτική ἀπορηματική. *cum*] αἰτιολ. *hoc*] (σύστοιχ. ἀντικείμ. τοῦ gloriantem) = αὐτό ἡ μ' αὐτό, (δηλ. se numquam... redisse... fuisse). *ipsum*] = Africum. *redisse*] = rediisse. *aequalem*] ἐνν. sibi. *ipse*] δηλ. Atticus. *gloriantem*] μετοχ. κατηγορηματική (στή θέση τοῦ ἀπαρέμφ. gloriari) γιά νά τονιστεῖ ἡ πράξη. *extulit* (ρ. effero) = sepeliendam curavit. *annorum*] γεν. *ἰδιότητας*.

2. *hunc*] = Atticum. *ea indulgentia*] ἀφαιρ. *ἰδιότ.* πού ἔχει θέση κατηγορούμενου = τέτοιας... *in*] (= erga) γιά νά δηλωθεῖ φιλική διάθεση. *ut*] ἡ σύνταξη: *ut duceret nefas irasci eis quos amare deberet...* (χρησιμοποιεῖται ὑποτακτική deberet, ἐπειδή ἡ ἐξάρτηση είναι ἀπό τὴν ὑποτακτική duceret... καὶ φανερώνει τή σκέψη τοῦ 'Αττικοῦ). *nefas*] ώς ἔξωτερίκευση τῆς impietas.

3. *neque id*] καὶ μάλιστα αὐτό δέν... *naturā—doctrinā*] ἀφαιρ. *αἰτίου* = ἀπό τή φύση, ἀπό ἀγωγή. *quamquam...*] μολονότι (αὐτό δέν ἔχει μεγάλη σημασία, ἐπειδή) ὅλοι πειθαρχοῦμε σ' αὐτή (τή φύση). *ei*] δηλ. *naturae. iis*] (ἀφαιρετ.) δηλ. *praeceptis. ad ostentationem*] δηλ. *s c i e n t i a e* = γιά ἐπίδειξη γνώσεων ματαιόδοξη.

Κεφάλαιο 18.

1. moris] ἀντί morum. summus] πάρα πολύ μεγάλος, σέ πολύ μεγάλο βιθμό. antiquitatis] γεν. ἀντικειμεν. 'Ο χρόνος πού ἔξασφαλίζε ἀπό τίς ἐμπορικές του ἀσχολίες δ 'Αττικός, ήταν ἐξ ὀλοκλήρου ἀφιερωμένος στά γράμματα, στήν ιστορία (ἵδες πιό κάτω), στήν Ἑλληνική φιλολογία καί στή φιλοσοφία (ἵδες καὶ 3, 3 στό τέλος). in volumine] ἵδες 'Avn. 13, 1 : in annali suo. exposuerit] ἔξεθεσε. magistratūs] (αἰτιατική πληθυντ.) ἐνν. curūles ἑκείνους πού ἀξιώθηκαν τήν διλοπόρφυρη ἐσθήτα δηλ. τούς νπάτους, τούς στρατηγούς. 'Ο an n a l i s τοῦ 'Αττικοῦ ἔφθανε ἀπό τήν ἀρχή μέχρι τό 54 π.Χ.

2. est] ὑπάρχει. quae] = ut ea. in eo] δηλ. volumine, libro. suo tempore] μέσι στό χρόνο πού συνέβαινε (σέ χρονολογική διάταξη). ex eo] δηλ. v o l u m i n e, l i b r o. possimus] ἵδες πιό πάνω 16, 4 possit.

3. hoc idem] ἐντελῶς τό ἵδιο, δηλ. τήν ἔρευνα γιά τό γενεαλογικό δένδρο τῶν διακεκριμένων οἰκογενειῶν τῆς Ρώμης. ut] (οὕτως) ὥστε. M. Brutus] Marci Junii Brutus. rogātu] ἵδ. 'Avn. 11, 4. Iuniam familiam] σ' αὐτήν ἀνῆκε ὁ Βροῦτος. ad] μέχρι. ordine] αὐτή ἡ λέξη διευκρινίζεται μέ σα ἀκολούθουν = σέ (χρονολογική) τάξη. ἵδες § 1 : ordinavit. quis...] πλάγια ἔρωτηση. 'Εννοεῖ ἑκείνους πού ἔχουν ἀξιώματα. ('Η ἀντων. ἀναφέρεται στό ὄνομα = ποιός; πῶς δινομαζόταν;). a quo... quibusque] = a quo... et a quibus. ἵδες λεξιλόγ. λ. orior. ortus] ἵδες Κάτ. 1, 1. quibusque temporibus] καὶ κατά κάποιους χρόνους, καὶ πότε.

4. pari modo] συμπλήρω. ως ἔξης : pari modo M. Claudii (rogatū hoc idem fecit de) Marcellorum (f a m i l i ā). Scipionis Corn... et F. Max.] (rogatū de) Fabiorum et Aemiliorum (f a m i l i ā). quibus (libris)] β' ὅρος τῆς συγκρίσεως στό dulcīus = iis igitur libris. iis] δοτ. ἡθική. notitiae virorum] virorum γεν. ἀντικ. = noscendi claros viros.

5. quoque] ὅμοια, καί. credimus] ἀντί credo ἐγώ δ Κορνήλιος Νέπως (γι' αὐτό τό ρῆμα βρίσκεται σέ παρένθεση). eius] δηλ. τῆς ποιητικῆς. ceteros] (ὅλους τούς ἄλλους) : 'Η διοική συνηθέστερη. ἵδ. Hn. 1, 1. A. 3, 3.

6. exposuit] ἐνν. eos ἡ e o r u m v i t a m. singlorum] καθε-

νός. sub... imaginibus] αὐτές οἱ εἰκόνες, ὅπως καὶ οἱ στίχοι, βρίσκονται στὸ Ἀμάλθειο (= τὸ ἱερό τῆς Νύμφης Ἀμάλθεικης) στὸ κτῆμα του πού εἶχε στήν "Ηπειρο" (ιδέες Ἀττ. 14, 3). facta magistratūsque] τὰ δημόσια ἀξιώματα καὶ στήν εἰρήνη καὶ στὸν πόλεμο. quaternis quinisve] (quinis καὶ -ve) μέ τέσσερις ἡ τὸ πολὺ πέντε (στίχους). descripserit] (ὑποτακτ.) περιέγραψε. quod | τὸ ἀναφορικό συνδέει τὴ φράση μὲ τὴν προηγούμενη καὶ προεξαγγέλλει τὸ περιεχόμενο τῆς συμπλήρωματικῆς προτάσεως πού ἀκολουθεῖ. credendum sit] (ὑποτακτικὴ δυνητική), tantas res | τόσο μεγάλη (ἡ τόσο) σπουδαία ὥλη. declarari] τὸ ἀπαρέμφ. εἶναι ἐπεξήγηση τῆς ἀναφορικῆς προτάσεως quod vix credendum sit (= credibile sit) = αὐτό δέ μὲ δυσκολία μπορεῖ νά γίνει πιστευτό ὅτι ἔγινε σαφές. tam breviter | μέ τόσο λίγα λόγια. est] ὑπάρχει. ἔχουμε. Δημοσιεύτηκε τό 60 π.Χ. Δέν πρέπει νά συναρθεῖ τό est μέ τό confectus (= scriptus). liber | βιβλίο, « ὑπόμνημα ».

Κεφάλαιο 19.

1. haec hactenus | ἐνν. dixi (ἀπό τό 1 - 19ο κεφάλ.) νινο | ἀφαιρ. (ιδέες 16, 4), edita sunt] ἡ συμπλήρωση καὶ ἡ ἔκδοση ὥλου τοῦ ἔργου ἔγινε λίγο πρὶν ἀπό τό θάνατο τοῦ Ἀττικοῦ. nunc | τώρα δηλ. ὕστερα ἀπό τό θάνατο (32 π.Χ.) τοῦ Ἀττικοῦ. εἰ] = Attico. reliqua] ὅσα περιλαμβάνονται στά κεφάλ. ἀπό τό 19 ἔως τό τέλος τοῦ 22. Ἡ προσθήκη αὐτή γράφτηκε ἀνάμεσα στά 29 καὶ 27 π.Χ. quantum | τό quantum ὅταν ἔχει περιοριστική σημασία, συντάσσεται πάντοτε μέ ὄριστική. potuerimus] (τετελ. μέλλοντας. Οἱ Λατῖνοι ὅταν πιό ἀκριβεῖς σχετικά μέ τή χρήση τῶν χρόνων τοῦ ρήματος) = ὅσο μποροῦμε. docebimus] ἀντί docebo. supra | ὁ Νέπως στό κεφ. 11, 6 τοῦ βίου τοῦ Ἀττικοῦ δήλωσε, ὅπως καὶ ἐδῶ. ὅτι τά ἡθη διαμορφώνουν, συγνά (plerumque) τήν τύχη σέ κάθε ἀνθρώπῳ.

2. equestri | ίδ. ἀντων. 6, 2. quo | ἀφαιρ. καταγωγῆς, imperatoris | τοῦ Ὁκταβικοῦ Αὐγούστου, τοῦ πρώτου αὐτοκράτορα τῆς Ρώμης ἀπό τό 29 π.Χ. divi filii | divi Caesaris filii = γιοῦ τοῦ θεοῦ Καίσαρα. cum... esset consecutus | ἀφοῦ πέτυχε. iam ante | πρωτύτερα ἡδη. quam | ἡ, elegantia | (ἀφαιρ.) μέ τρόπους εὐγενικούς καὶ ἐκλεκτούς. dignitate pari | ἀφαιρ. ίδιότ. = οἱ ὅποιοι εἶχαν

τιση ἀξία. fortunā | ἀρχαιρ. τοῦ κατά τι. humiliores | λιγότερο λαμπροὶ (συμπλήρωσε ϕ υ α μ Ὁ c t a v i a n u s erat). Αὐτοὶ ἐπομένως (Σύλλας, Κικέρων, Καῖσαρ, Βροῦτος, Πομπήιος, Ἀντώνιος) ἦταν dignitate pari, ἀλλά non pari fortunā.

3. enim | δικαιολογεῖ τό humiliores. prosperitas | ἡ εὐτυχία του ὑπῆρχε παροιμιώδης κατά τὴν ἀντίληψη τῶν Ρωμαίων. Καὶ ἀληθινά ὁ Αὔγουστος ὑστερα ἀπό τῇ ναυμαχίᾳ τοῦ Ἀκτίου καὶ τὸ θάνατο τοῦ Ἀντωνίου ἔμεινε μόνος κύριος τοῦ Ρωματικοῦ κράτους. Λοιπόν, δίκαια ὄνομαζόταν Felix. Caesarem | ὁ Ὁκταβιανός, ἀφοῦ πῆρε τὸν τίτλο Caesar εἰ καὶ ἔπειτα τὸν τίτλο Augustus, ὄνομαζόταν Caesar Augustus. est consecuta] = tantum prosperitatem Caesar consecutus est. nihil... non... quod] καθετί τὸ ὄποιο, καθετί... πού. ei] δηλ. Caesari. quod... detulerit] (ἡ ὑποτακτ. ἀπό ἔλεη πρός τὸ tribuerit) = detulit. Ὁμοίως τὸ conciliarit = conciliavit. quivit] ὥριστ. (θά μποροῦσε νά τεθεὶ non quierit). conciliārit] (= conciliaverit) ἐνν. nihil ei non... quod... quod nemo... consequi. δηλ. τῇ μοναρχίᾳ.

4. Attico | δοτική ἡθική. neptis] ἡ Ἀγριππίνα (ὅπως λένε ἄλλοι Βεψανία) ἡ μετέπειτα σύζυγος τοῦ Γερμανικοῦ. Θυγατέρα της μέ το ἔδιο ὄνομα ἦταν ἡ περίφημη μητέρα τοῦ Νέρωνα. cui] = Agrippae. virginem] παράθεση στό filiam. Ἡ λέξη virgo φανερώνει, δτι ἡ κόρη τοῦ Ἀττικοῦ ἔκανε πρῶτο γάμο. hanc] = neptem. Caesar] = Octavianus. Drusillā nato] = Drusillae filio.

Κεφάλαιο 20.

1. quamquam... misit... intercessit] τό quamquam (ἐν τούτοις, ἀλλ' ὅμως) περιορίζει τὴν προηγούμενη ἔννοια : quae coniunctio... frequentiorem. Τό ὑποκείμ. γενικῶς εἶναι ὁ Ὁκταβιανός. ante] (ἥδη) πρίν. cum] (ἵδες 2, 4) κάθε φορά, ἐάν. ab urbe | ἀπό τῇ Ρώμῃ. quin] χωρίς νά: ἵδες, 2, 2. Attico | δοτ. mitteret] (πλάγ. ἐρώτ.) τί ἔκανε (πῶς ἦταν, πῶς είχε)... πόσο ἐπρόκειτο νά παραμείνει.

2. in urbe] ἵδες § 1 = Romae. quam vellet] ἀπό ὅσο ἤθελε. temere] (ὅταν προηγεῖται χρηση) = facile (= εύκολα). Attico | ἀρχαιρ. στό fruor. quo (= ut eo die) non scriberet] = quin scriberet = χωρίς νά γράψει. cum] κάθε φορά. quaestionem poëticam] ζήτημα πού ἀφοροῦσε τὴν ποίηση (εἴτε τὴν ἑλληνική εἴτε τῇ ρωμαϊκῇ).

3. ex quo] ἔξαιτιας αὐτοῦ. cum (ἐπειδή) prolaberetur ut... | ἀναστροφή τῶν συνδέσμων. 'Η συντ. : accidit ut... curaret. cum prolaberetur, vetustate... incuriā] νά συναφθεῖ μέ τό detecta (ίδ. Λεξιλόγ. detego).

4. M. Antonio] αὐτός διοικοῦσε τότε στήν 'Ανατολή, ἐνῷ ὁ 'Οκταβιανός στή Δύση. 'Ο 'Αντώνιος ζοῦσε μετά τό θάνατο τοῦ 'Αττικοῦ. minus] νά συναφθεῖ μέ τό colebatur. absens] μακριά ἀπό τόν 'Αντώνιο, δσο χρόνο ἔλειπε ὁ 'Αντώνιος· (ίδες 3, 2 καὶ 'Ανν. 5, 3). 'Ο 'Αττικός ἔμενε τότε στήν Ρώμη, ὁ δέ 'Αντώνιος στήν Αἴγυπτο. accurate] νά συναφθεῖ μέ τό certiorem facere. sibi] καθώς πλεονάζει ἔξαρτει πιο πολύ τήν ἔννοια. 'Η σύνταξη : adeo ut ille curae (δοτ.) sibi habēret, ex ultimis terris certiorem facere Atticum quid ageret (ὁ 'Αντ.).

5. hoc (ὑποχ.) quale (κατηγ.) sit] αὐτό ποιά σημασία ἔχει, τί ἀξίζει (τί θέλει νά πεῖ). quantae sit sapientiae πόσο σοφό εἶναι (ίδες 13, 4 στό τέλος). eorum] γεν. κτητ. (τοῦ Αὔγουστου καὶ τοῦ 'Αντωνίου). usum] τίς φιλικές σχέσεις. maximarum rerum...] de maximis rebus inter se aemulabantur et obtrectabant. quantam] δῆλ. aemulationem et obrectationem. fuit necesse] ἐνν. i n c i d e r e. cum] καίτιολ. se | ὑποχ. τοῦ esse.

Κεφάλαιο 21.

1. cum complesset] (χρον.) ἀφοῦ συνεπλήρωσε. hereditates | 'Ηταν συνήθεια στή Ρώμη νά θυμοῦνται οἱ πλούσιοι, ὅταν συνέτασσαν τή διαθήκη τους, ἄνδρες πού διακρίνονταν γιά χρηστοήθεια, ἔστω καὶ ἂν αὐτοί βρίσκονταν μακριά ἀπό τή Ρώμη. ad] = usque ad. ut... non indiguissest] ὥστε... δέν είχε χρειαστεῖ (φάρμακο). medicinā] ἀφαιρ. annistriginta] (ἀφαιρ.) πρίν τριάντα γρόνια.

2. tenesmon] τεινεσμό, αιτ. ἐνικοῦ μέ ἐλληνική κατάληξη (-on = -on). 'Η ἀπουσία πόνων ἐπί τρεῖς μῆνες φαίνεται ὅτι ἔδειγνε ὅτι ἐπρόκειτο γιά ἐλαφρά δυσεντερία. cui] (δοτική ήθική μέ τήν ἔννοια τῆς ἀπαλλαγῆς) = γιά τό δροῦο καὶ γιά νά ἀπαλλαχεῖ ἀπό δποια ἀσθένεια. facilia] (εύκολα), γωρίς πόνους. proponebantur] προτείνονταν (γενικά ἀπό τούς γιατρούς).

3. in hoc] δῆλ. morbo. cum] χρον. quos] eos (dolores)

quos. ex] iδ. Κάτ. 2, 1. tanta vis morbi] = morbus tantavi. fistulae puris] μετά τή φλόγωση τοῦ ἀπευθυσμένου (τοῦ ὅρθιοῦ ή εὐθέος ἐντέρου) παρουσιάσθηκαν συρίγγια μέ πύο. ut... eruperint] ὥστε ξέσπασαν.

4. hoc (σάν ούσιαστικό), τοῦτο, δηλ. ή ἐμφάνιση συριγγίων (= ut per lumbos fistulae puris erumperent). ei] = Attico. priusquam... accideret] προτοῦ... συμβεῖ.

5. ut] (ἀμέσως) ὡς. innixus — inquit] ἀφοῦ στηρίχηκε — εἴπε : στηρίχηκε καὶ εἴπε. quantam... adhibuerim] πλάγια ἐρώτηση. Ἐξαρτ. ἀπό τό commemorare. hoc tempore] αὐτό τόν τελευταῖο καιρό. cum] αἰτιολ. testes] κατηγ. nihil] ἐντονότερο ἀπό τό non. quibus] δοτ. καὶ ἐπειδή δέ σέ σᾶς (= et quoniam vobis). ut spero] σέ παρένθεση = ὅπως ἐλπίζω... satisfēci] ἵκανοποίησα, ἔκαμα ὥστε νά πιστέψετε (= persuasi). me nihil reliqui fecisse] = me nihil reliquisse, nihil praetermississe (δτι) τίποτε δέν παραμέλησα. quod... pertinēret] = tale ut pertineret. ut mihi consulam] νά λάβω πρόνοια γιά τόν ἑαυτό μου (χωρίς τά βάσκνα πού ὑπέφερα μέχρι τώρα, ἀφήνοντας νά παρατείνεται ή ζωή μου ἀπό τήν ἀγάπη μου γιά σᾶς). ignorare nolui] λιτότητα (= δέν γνθελα νά μή γνωρίζετε) = θέλω νά μάθετε. mihi stat desinere] (νά συνταχθεῖ ἀπρόσωπα). alere] ή ἔξαρτηση ἀπό τό desinere.

6. his diebus] τίς τελευταῖες μέρες. quidquid] = si quidquid. cibi] γενική διαιρετική. ita] ἔτσι, μόνο ἀπ' αὐτή τήν ἀποφη. ut auxerim] ὥστε αὔξησα. deinde] ἐπειτα (ἐάν δηλ. δέν ἐγκρίνετε τήν ἀπόφασή μου). frustrā] νά συναφθεῖ μέ τό conemini. dehortando] (ἀφαιρ.). impedire] μέ τό νά προσπαθεῖτε νά μέ ἐμποδίσετε ἀπό τήν ἀπόφασή μου .

Κεφάλαιο 22.

1. habitā] (ἀφαιρ. ἀπόλ.)... depressit] δηλ. Atticus. constantiā] ἀφαιρ. τροπ. vultūs] είναι γενική πτώση. ut] ὥστε. ex vitā] νά ἐννοήσεις πάλι τό migrare (= discedere ή excedere « ἀποχωρεῖν »). Oι ἀρχαῖοι τό θάνατο τόν θεωροῦσαν ως ἀποδημία.

2. cum quidem] ἐνῶ μάλιστα. quod] ἀντικείμ. τοῦ cogeret. et... reservaret] (συμπληρ. μέ τό ut πού ὑπάρχει μέσα στό προη-

γούμενο ne = et (= ἀλλά) ut... reservaret. tum quoque [ἀκόμη τώρα, δηλ. στήν κατάσταση πού βρισκόταν... superesse] = superstitem (= ζωντανό) esse. eius] δηλ. Agrippae... taciturnā suā obstinatione] μέ τή σιωπηρή του ισχυρογνωμοσύνη, μέ τήν ἐπίμονη σιωπή του. depressit] διέκοψε.

3. cum] χρον. = ἀφοῦ. se] πλεονασμός. inierat] ὑπερσυντ. τοῦ ρ. ineo. pridie Kal (endas) Aprilis] τήν 31 Μαρτίου τοῦ 32 π.Χ. Γεννήθηκε τό 109 π.Χ. consulibus] (ἀφαιρ.) ἐπί τῆς ὑπατείας τους.

4. in lecticulā] τό ἀπέριττο φορεῖο δείχνει ὅτι ἔλειπε ἀπό τήν ἐκφορά κάθε διάθεση ἐπιδείξεως. ut] ὅπως ἀκριβῶς. frequentiā] ἀφαιρ. Appiam] οἱ Ρωμαῖοι θάβονταν κατά μῆκος τῶν δρόμων πού ὀδηγοῦσαν ἀπό τήν Ρώμη πρός τίς γειτονικές περιοχές, ὅπως ἡ Ἀππία ὁδός, πού ὀδηγοῦσε πρός τήν Καμπανία. Japidem] οἱ ἀποστάσεις ἐπί Αὐγούστου ὑπολογίζονταν ἀπό τήν ἀγορά τῆς Ρώμης (forum), ὅπου ὑπῆρχε ὁ πρῶτος χρυσός μιλιοδείκτης.

ΜΕΡΟΣ Γ'

ΙΣΤΟΡΙΚΟΣ ΚΑΙ ΓΕΩΓΡΑΦΙΚΟΣ ΠΙΝΑΚΑΣ

Αεγάτες, ium, θηλ. Λίγουσες. Ήταν τρία νησιά στά δυτικά τῆς Σικελίας. Hm 1, 3.

Aemilius (L. Aem. Paulus), Αεύκιος Αίμιλιος Παῦλος. 1) ρωμαῖος ὄπατος, πού σκοτώθηκε στή μάχη τῶν Κρηνῶν (τό 216 π.Χ.), Hn 4, 4. — 2) ρωμαῖος ὄπατος (τό 182 π.Χ.) Hn 13, 1. Aemiliū, ὄρυμ, ἥσαι ἀνῆκαν στή γενιά τῶν Αίμιλίων Hn 4, 4. 13, 1. A 18, 4.

Afrīca, ae, θηλ., 'Αφρική, στούς ρωμαϊκούς χρόνους ἡ βόρεια παραλιακή χώρα, ἡ περιοχή τῆς Καρχηδόνας. Hm 2, 2. 4. 4, 1. Hn 3, 3. 7, 1. 8, 1. C 1, 4.

Africānus, ἐπωνυμία τῶν Σκιπιώνων ίδ. Scipio.

Agrippa (Marcus Vipsanius), Μάρκος Οὐψάνιος (Βιψάνιος) 'Αγρίππας. Διακρινόταν ὡς ἄριστος στρατηγός καὶ πολιτικός. Στό τέλος τῆς ζωῆς του (27 π.Χ.) παντρεύτηκε τή θυγατέρα τοῦ Αὐγούστου, νεαρή χήρα 'Ιουλία. A 12, 1. 19, 4. 21, 4. 22, 2. Alpes, ium, δηλ. "Αλπεις, βουνά τῆς B. 'Ιταλίας. Hn 3, 4. Alpīci Hn 3, 4.

Anicīa, ae, 'Ανικία, ἔξαδέλφη τοῦ Τίτου Πομπώνιου 'Αττικοῦ A 2, 1. ίδες καὶ Sulpicius.

Antiochus, 'Αντίοχος ὁ Γ', πού δονομαζόταν Μέγας, βασιλιάς τῆς Συρίας (223 - 187 π.Χ.). Hn 2, 1. 7, 6. 8, 1 - 3. 9, 1.

Antonius (Marcus), Μάρκος 'Αντώνιος, ἔνας ἀπό τοὺς τρεῖς ἄνδρες (triumvir) μέ τό Λέπιδο καὶ τὸν 'Οκταβιανό. A 20, 4.

Appennīnus, i, ἀ., τά 'Απέννινα (βουνά). Hn 4, 2.

Appīa (via), 'Αππία ὁδός A 22, 4. 'Η μεγάλη μεσημβρινή ὁδός, πού τὴν κατασκευή τῆς ἤρχισε (τό 312 π.Χ.), ὁ τιμητής (censor) "Αππιος Κλαύδιος Καῖκος. Ήταν ὁ πιό λαμπρός δρόμος

τῆς Ρώμης καὶ γί' αὐτό δύο μαζόταν « βασίλισσα τῶν ὁδῶν » (*regina viarum*) καὶ ἐφθανε μέχρι τὴν πόλη Καπύη, ἀργότερα δύμας στούς χρόνους τοῦ Αὐγούστου προεκτάθηκε μέχρι τὸ σημερινό Πρίντεζι (Brindisi - Βρενδήσιο). Καὶ ἀπό τα δύο μέρη τοῦ δρόμου, καὶ σέ ἀρχετά μεγάλο διάστημα ἀπό τή Ρώμη, ὑπῆρχαν οἰκογενειακοί τάφοι, ποὺ λείψανά τους καὶ σήμερα σώζονται. Αριθμητικός πέλαγος. Ην 4, 4.

Arrētinus, 'Αρρητίνος, τοῦ 'Αρρητίου, κοντά στό 'Αρρήτιο, πόλη τῆς 'Επρουρίας (τώρα Arrezo) Ην 14, 3.
 Asīa, ae, θηλ., ('Ασία). ἡ χώρα πού δύο μαζότηκε Μικρά 'Ασία ἀπό τόν Δ' αἰώνα μ.Χ. ρωμαϊκή ἐπαρχία ἀπό τό 130 π.Χ. Ην 8, 4.
 12, 1. 13, 2. A 4, 1. 6, 4.
 Athēnae, ἄριν, θηλ., 'Αθῆναι A 2, 2. Atheniensis A 2, 3. 4, 5.
 Atticus, (T. Pomponius Atticus), iδ. C 3, 5, Ην 13, 1 καὶ βίο 'Αττικοῦ.

Aurēlius Cotta (C.), Γάιος Αύρηλιος Κόττας, ρωμαῖος ὑπατος μαζί μέ τό Σολπίκιο (200 π.Χ.). Ην 7, 1. L. Aur. Cotta A 4, 5.

Baebius, Βαΐβιος, δύομα ρωμ. οἰκογένειας: iδ. Tamphilus.

Balbus (L. Cornelius), Βάλβος (ὕπατος τό 40 π.Χ.), ἔλλοτε φίλος τοῦ Καίσαρα καὶ τώρα τοῦ 'Οκταβιανοῦ.

Barca, ae, ἀ., Βάρχας (λ. Φοινικική, iδ. λ. Hamilear, στό τέλος).
 Ήροσωνυμία τοῦ 'Αμιλκα καὶ τῆς οἰκογένειάς του.

Bithyni, ὅριμ, ἀ., Βιθυνοί, κάτοικοι τῆς Βιθυνίας.

Bithynia, ae θηλ., Βιθυνία, χώρα στή ΒΔ παραλία τῆς 'Ασίας.

Blitho, iδ. Sulpicius.

Brutus (Marcus Iunius), Μάρκος 'Ιούνιος Βροῦτος, γιός τοῦ M. Βρούτου καὶ τῆς Σερβιλίας, ἀδελφῆς τοῦ Κάτωνα (τοῦ Uticensis). Λύτρας μαζί μέ τόν Κάποιο ξήταν ὁ ἀρχηγός τῆς συνομοσίας ἐναντίον τοῦ Καίσαρα.

Caecilius (Quintus), πλούσιος ρωμαῖος ἵππεας, θεῖος τοῦ 'Αττικοῦ. Caesar, ἄρις. Καῖσαρ, C. Julius Caesar, ἐπιφανέστατος στρατιωτικός Caesār, ἄρις. Καῖσαρ, C. Julius Caesar, ἐπιφανέστατος στρατιωτικός καὶ πολιτικός (γεννήθηκε στίς 12 Ιουλίου τοῦ 100 π.Χ., διοικηθηκε στίς 15 Μαρτίου τοῦ 44 π.Χ. Μετά θάνατο τοῦ ἀπονεμήθηκε ὁ τίτλος *divus* (θεός), ὁ ἥπαιος τίτλος στούς μεταγενέ-

στερους χρόνους δινόταν σχεδόν σέ δλους τούς αὐτοκράτορες Α 19, 2—2). Caesar (C. Octavius) : Γεννήθηκε τό 63 π.Χ. και πέθανε τό 14 μ.Χ. Ἐλαβε τόν τίτλο τοῦ imperator τό 29 π.Χ. και κατόπιν τήν προσωνυμία Augustus. Ἡταν γιός τῆς Ἀτίας, ἀνεψιᾶς τοῦ Γάιου Ἰουλίου Καίσαρα, ἀφοῦ τόν νιοθέτησε πήρε τό ὄνομα Γάιος Ἰουλίος Καίσαρ Ὀκταβιανός. Α 19, 2—4. 20, 3—5.

Cannensis, ε, τῶν Καννῶν, μικρῆς πόλεως τῆς Ἀπουλίας. pugna Cannensis, ἡ μάχη κοντά στὶς Κάννες.

Capitolium, ii, οὐ., Καπιτώλιο, ὁ λόφος τοῦ Καπιτωλίου, Α 20, 3. Capūa, ae, θηλ., Καπύη πρωτεύουσα τῆς Καμπανίας.

Cato, ὄνις. 1) M. Porcius Cato, Μάρκος Πόρκιος Κάτων, ὁ πρεσβύτερος ἢ Censorius· id. βιογρ. Κάτωνα. — 2) M. Porcius Cato ὁ νεώτερος, πούρ ὀνομάστηκε ἀπό τήν πόλην Ὑτίκη Uticensis (Ὑτικαῖος), ἐπειδὴ αὐτοκτόνησε ἐκεῖ (τό 46 π.Χ.), δισέγγονος τοῦ προηγούμενου. Α 15, 3.

Catulus (C. Lutatius), Λουτάτιος Κάτουλος, ρωμ. ὕπατος (242 π.Χ.).

Centenius (C.), Γάιος Κεντένιος. Ἡταν praetor (legatus pro praetore) τοῦ ὕπατου Σερβίλιου Hn 4, 3.

Cethēgus (P. Cornelius). Πόπλιος Κορνήλιος Κέθηγος; ρωμ. ὕπατος (181 π.Χ.). Hn 13, 1.

Cicero, ὄνις. 1) Marcus Tullius Cicero, Μάρκος Τύλλιος Κικέρων, ὁ γνωστός ρωμ. πολιτικός, ρήτορας καὶ φιλόσοφος, σύγχρονος καὶ φίλος τοῦ Ἀττικοῦ (γεννήθηκε τό 106 π.Χ. σκοτώθηκε στὶς 7 Δεκεμβρίου τοῦ 43 π.Χ.) A 1, 4. 4, 4. 5, 3 ἔξ. 15, 3. 16, 1 ἔξ. 16, 6, 18, 6.—2) Quintus Tullius Cicero, Κόιντος Τύλλιος Κικέρων, ἀδελφός τοῦ προηγουμένου, γαμπρός (τό 68 π.Χ.) τοῦ Ἀττικοῦ A 5, 3. 6, 4. 16, 2. Πληθ. Cicerones = M. καὶ Q. Tullius Cicero A 5, 3. 6, 4. 15, 3. 16, 2.

Cinnānus, Κιννανός, τοῦ Κίννα. A 2, 2. Ὁ Λεύκιος Κορνήλιος Κίννας, διώχτηκε ἀπό τήν Ρώμη ἀπό τούς ὄπαδούς τοῦ Σύλλα καὶ ἀφοῦ συγκέντρωσε στρατό μπῆκε στήν πόλην καὶ πήρε μέρος στή σφαγῆ τῶν πολιτῶν πού κράτησε πέντε μέρες.

Clastidium, ii, οὐ., Κλαστίδιον (σήμερα Casteggio): πόλη τῆς Γα-

λατίας πού ἔκτείνεται στά νότια τῶν "Αλπεων στά βόρεια τῆς Γένοβας (σημερινῆς Genova). Hn 4, 1.

Claudiūs. 1) M. Claudius Marcellus, Μάρκος Κλαύδιος Μάρκελλος, ρωμ. ὥπατος (196 π.Χ., 183 π.Χ.). Hn 7, 6. 13, 1. 2) C.

Claudius Nero, Γάιος Κλαύδιος Νέρων (για δεύτερη φορά ὥπατος τό 207 π.Χ.), νίκησε τὸν Ἀσδρούβα κοντά στή Σήνη. C 1, 2. 3) Ti(beriui) Claudius Nero. Τιβέριος Κλαύδιος Νέρων (γιός τῆς Λιβίας Δρουσίλας πού παντρεύτηκε σέ δεύτερο γάμο τὸν Αὔγουστο), πού ἀργότερα ἔγινε αὐτοκράτορας (14 - 37 μ.Χ.) μέ τό ὄνομα Τιβέριος A 19, 4.

Cornēliūs (L.) Merula, Λεύκιος Κορνήλιος Μερόλας, ρωμ. ὥπατος (193 μ.Χ.). Hn 8, 1.

Cotta (L. Aurelius), Κόττας, ρωμ. ὥπατος τό 65 π.Χ. A 4, 5.

Crēta, ae θηλ. Κρήτη. Cretenses, ium ἀ. οἱ κάτοικοι τῆς Κρήτης Hn. 9, 2. 10, 1.

Cyrēnaei, ὄρυμ, ἀ. κάτοικοι τῆς Κυρήνης (πρωτεύουσας τῆς Κυρηναϊκῆς στή B. Ἀφρική δυτικά τῆς Αἰγύπτου), οἱ Κυρηναῖοι. Hn 8, 1.

Diāna, ae, θ., "Αρτεμις, θυγατέρα τοῦ Δία καὶ τῆς Αητῶς, θεά τοῦ κυνηγιοῦ. Εἶναι ἡ ἴδια μέ τή θεά "Αρτεμη τῶν Ἐλλήνων. Hn 9, 3.

Domitius (Cn. = Γναῖος), Δομίτιος, ρωμ. ὥπατος (32 π.Χ.). A 22, 3.

Drusilla, ae, θ., ἴδ. Claudioς ἀρ. 3.

Ennius (Q. = Quintus), Κόιντος "Εννιος, ὁ δημιουργός τῆς ρωμαϊκῆς λογοτεχνίας. Γεννήθηκε τό 239 π.Χ. στήν πόλη Rudiae (σήμερα Ruggè) τῆς Καλαβρίας, ἔγραψε καὶ ἐπικό ποίημα, τό Annales (= Χρονικά), στό ὄποιο περιέλαβε τήν ιστορία τῶν χρόνων του. C 1, 4.

Epirotīcus, "Ηπειρωτικός, ἐκεῖνος πού βρίσκεται πάνω στήν "Ηπειρο. A 14, 3.

Eryx, ycis, ἀ., "Ερυξ, πόλη καὶ βουνό στό δυτικό μέρος τῆς Σικελίας (σήμερα Monte San Giuliano). Hm 1, 2. 5.

Etruriā, ae, θ., 'Ετρουρία (σήμερα Toscana), περιοχή στή δυτική παραλία τῆς Ιταλίας. Hn 4, 2.

Eumēnes, is, Εύμενης, βασιλιάς τῆς Περγάμου (197 - 159 π.Χ.). Hn 10, 2 ἔξ. 11, 1.

Fabius. 1) Quintus Fabius Maximus Verrucōsus (πού δνομάστηκε Cunetator = Μελλητής), ὑπατος τό 214 π.Χ., δνομαστός στρατηγός στό β' Καρχηδονιακό πόλεμο. Hn 5, 1 κ. ἔξ. C 1, 2. Πληθυντ. Fabii, ὄρυμ, ἀ., τά μέλη τῆς οἰκογενείας τῶν Φαβίων, Q. Fabius Maximus (ὑπατος 45 π.Χ.) A 18, 4.—2) Q. Fabius Labeo, Κόιντος Φάβιος Λαβέων, ρωμαῖος ὑπατος (τό 183 π.Χ.) Hn 13, 1.

Falernus (ager), ὁ Φαλερνός ἀγρός, κοντά στή δυτική παραλία τῆς Ἰταλίας, στήν Καμπανία, δνομαστός γιά τό κρασί. Hn 5, 1.

Feretrius, Iuppiter Feretrius, Δίας ὁ Φερέτριος, ὁ Υπέρμαχος, Δίας ὁ νικητής (κυρίως ὁ θεός τῶν λαφύρων καί τῶν ὅπλων τῶν σκοτωμένων ἐχθρῶν). 'Ο ναός πρός τιμήν του χτίστηκε ἀπό τό Ρωμύλο πάνω στό Καπιτώλιο. A 20, 3.

Flaccus, ίδ. Valerius.

Flamīnūs (Titus Quintius), Τίτος Κοτντίος Φλαμίνος, ρωμαῖος ὑπατος (τό 198 π.Χ.) νίκησε τό βασιλιά τῆς Μακεδονίας Φίλιππο κοντά στίς Κυνός κεφαλές (197 π.Χ.), ἐλευθερωτής τῶν Ἑλήνων, Hn 12, 1 ἔξ.

Flaminīus (C.), Γάιος Φλαμίνος, ρωμαῖος ὑπατος (217 π.Χ.). Hn 4, 3.

Fregellae, ārum, θ. Φρεγέλλαι (σήμερα C e r p a n o), πόλη τῆς Ἰταλίας στό Λάτιο ΝΑ. τῆς Ρώμης. Hn 7, 2.

Furīus (L.), Λεύκ. Φούριος, ρωμαῖος ὑπατος (196 π.Χ.). Hn 7, 6. Galba, ae (Servius Sulpicius), Σέρβιος Σολπίκιος Γάλβας, ρωμαῖος praeator στήν Ἰσπανία. (151 π.Χ.) C 3, 4.

Gallia, ae, θ., Γαλατία. Αύτή ἡταν χωρισμένη σέ δύο μέρη α) στή Gallia transalpina (τή σημερινή Γαλλία) Hn 3, 4 καί β) στή Gallia cisalpīna (τή σημερινή βόρεια Ἰταλία).

Gortynīi, ὄρυμ, ἀ., Γορτύνιοι, οἱ κάτοικοι τῆς Γόρτυνας, πόλεως τῆς Κρήτης, Hn 1, 4.

Græchus (Tiberius Sempronius), Τιβέριος Σεμπρώνιος Γράγχος (Γράχος), ρωμαῖος ὑπατος τό 215 καί 213 π.Χ. Σκοτώθηκε τό 212 π.Χ. πολεμώντας τόν Ἀννίβα. Hn. 5, 3.

Graecus, ἐλληνικός, ἔλληνας. Hn 13, 2. 13, 3. C 3, 2.

Grāius (προφ. Grajus) saltus, « Γραίγιαι "Αλπεις » (ἀπό τό Κελτικό Kraig = σταχτής βράχος), Γραϊκές "Αλπεις. Τό σημεῦο τῆς δικτύωσεως είναι ό αὐχένας τοῦ μικροῦ 'Αγίου Βερνάρδου (ψ. 2188 μ.), ἄλλοι λένε ὅτι είναι αὐχένας τοῦ βουνοῦ Genèvre (ψ. 1860 μ.). Είναι μύθος ὅτι πηγαν τό ὄνομα ἀπό τόν ἔλληνα 'Ηρακλῆ (δηλ. Γράιαι "Αλπεις Hn 3, 4 ἀπό τό graius = graecus). Hadrumētum, i.e., οὐ., 'Αδρύμητο, πόλη παραθαλάσσια τῆς ἐπαρχίας 'Αρρικῆς στήν περιοχή τῆς Καρχηδόνας (σήμερα Susa). Hn 6, 3 ἔξ.

Hamilcar, āris, 'Αμίλκας, ό πατέρας τοῦ 'Αννίβα, στρατηγός (ἀπό τό 247 - 229 π.Χ.) στόν α' Καρχηδονιακό πόλεμο. "Ονομα πολλῶν δόνομαστῶν Καρχηδονίων. ('Η λέξη είναι φοινικική καί σημαίνει τόν ὑπηρέτη ή τό δῶρο τοῦ Melqart Μελχάρτ, δηλ. τοῦ Βήλου, πολιούχου θεοῦ τῆς Τύρου, πού ή λατρεία του διαδόθηκε καί στήν Καρχηδόνα). 'Ο 'Αμίλκας δόνομαζόταν Barag Barak ή Baraca = ἀστραφή, τό ξίφος πού ἀστραφτε). Hn 6, 3 ἔξ.

Hannibal, ālis, 'Αννίβας (περ. 247 - 183 π.Χ.), γιός τοῦ 'Αμίλκα Βάρκα. "Ονομα πολλῶν Καρχηδονίων στρατηγῶν. 'Η λ. είναι φοινικική = τό δῶρο τοῦ θεοῦ. Γιά τό Baal (= Βάαλ = Βῆλος) id. Juppiter.

Hasdrūbal, ālis, 'Ασδρούβας : 1) εἶχε σύζυγο τή θυγατέρα τοῦ 'Αμίλκα καί τόν διαδέχτηκε στήν ἀρχή (229/228 - 221 π.Χ.) Hm 3, 2. Hn 3, 1. 2) νεώτερος ἀδερφός τοῦ 'Αννίβα, πού σκοτώθηκε κοντά στή Σήνη (τό 207 π.Χ.). Hn 3, 3. C 1, 2.

Helvīus (C.), Γάιος "Ελβιος, συνάδελφος τοῦ Κάτωνα στήν ἀγορανομία (199 π.Χ.) C 1, 3.

Hercūles, is, 'Ηρακλῆς, γιός τοῦ Δία καί τῆς 'Αλκμήνης, ξακουστός ἥρωας τῶν Ελλήνων. Hercules Grāius (= Graecus ?) ή ίστορία τοῦ 'Ηρακλῆ ἐδῶ είναι καθαρός μύθος. Hn 3, 4.

Hippo, ὄνις, ἀ., 'Ιππων (βασιλικός), πόλη στήν περιοχή τῆς Καρχηδόνας (σήμερα Bona, γαλλ. Bône). Hm 2, 4.

Hispanīa, ae, θηλ. 'Ισπανία (ἡ σημειωνή 'Ισπανία μαζί μέ τήν Πορτογαλία). Πληθυντ. Hispaniae (C 3, 4) οἱ δυού 'Ισπανίες, δηλ. α) Hispania citerior (Tarracōensis) νοτιοδυτική 'Ισπανία, ἀπό κεῖ καί νοτιοδυτικά τοῦ ποταμοῦ 'Ιβηρα (σήμερα Ebro) C 2, 1 καὶ β) Hispania ulterior (Lusitania καί Baetica)

Βορειοανατολική Ισπανία, άπό δῶ καὶ στά Βόρεια τοῦ Ἰβηρα.
 Hortensius (Quintus Hortensius Hortalus), Κόιντος Ὀρτῆ(ν)σιος
 "Ορταλος (114 - 50 π.Χ.), ἦταν ὁ πιό μεγάλος ρήτορας τῆς Ρώ-
 μης πρὶν φανεῖ ὁ Κικέρων (ἀπό τό 89 - 68 π.Χ.). Α 5, 4, 15,
 3, 16, 1.

Italia, αε θηλ., Ἰταλία. Hm 4, 2. Hn. 1, 2. 2, 1. 3, 3 ἔξ. 5, 4. 8, 1.
 10, 1 C 3, 4. A 4, 2. 14, 3.

Italicus ἴταλικός, C 3, 2. 3.

Juppiter (καὶ Jūpiter), γεν. Jovis (προφ. Jovis), γιός τοῦ Κρόνου
 καὶ τῆς Ρέας, ὁ πιό μεγάλος καὶ πιό ἵσχυρός θεός τῶν Ρωμαίων
 (εἴναι δὲ ἕδιος μέ τό Δία τῶν Ἐλλήνων) A 20, 3.—Ἐπίσης χρη-
 σιμοποιεῖται καὶ γιὰ τὸν Baal (= "Ηλιος") τὸν πιό μεγάλο θεό
 τῶν Φοινίκων καὶ τῶν Καρχηδονίων Hn 2, 3. iδ. Feretrius.

Karthaginiensis, e, καὶ Carthaginiensis, Καρχηδόνιος Hn 6, 2 (οὐσ.)
 Hn 1, 1. Οὐσ. πληθυντ. οἱ Καρχηδόνιοι Hm 1, 3. 2, 3. Hn 7,
 1 ἔξ.

Karthāgo (καὶ Carthāgo), ḡnis, θηλ. Καρχηδών. Hm 2, 1 ἔξ. καὶ
 4. Hn. 2, 3. 3, 1. 7, 4. 6. Ὄνομαστή καὶ ἐμπορική πόλη στή
 βόρεια παραλία τῆς Ἀφρικῆς, ἀποικία τῆς Τύρου. Χτίστηκε γύρω
 στό 888 π.Χ. (σήμερα ὑπάρχουν ἐρείπια κοντά στή Mersa τῆς
 Τύνιδας), ἀντίζηλος τῆς Ρώμης, καταστράφηκε τό 146 π.Χ.
 ἀπό τὸν Πόπλιο Κορνήλιο Σκιπίωνα τὸν Ἀφρικανό.

Labēo, iδ. Fabius ἀρ. 2.

Lacedaemonius, Λακεδαιμόνιος, ἀπό τὴ Λακεδαίμονα (Σπάρτη). Hn
 13, 3.

Ligures, um, ἀ., Λίγυες, Λιγυστίνοι, λαός τῆς ΒΔ. ἀκτῆς τῆς Ἰταλίας
 στά νότια τῶν Ἀπεννίνων κοντά στή Γένουα (σήμερα G e n o v a).

Longus (Tiberius Sempronius), Τιβέριος Σεμπρωνίος Λόγγος
 (ὑπατος τό 218 π.Χ. καὶ 194 π.Χ.). Hn 4, 2.

Lucullus (Lucius Licinius), Λεύκιος Λικίνιος Λούκουλος, ρωμαῖος
 ὑπατος (74 π.Χ.) καὶ στρατηγός τὸν περισσότερο χρόνο στό
 Μιθριδατικό πόλεμο (77 - 66 π.Χ.), γνωστός γιὰ τὰ πλούτη
 καὶ τὴν ἀχαλίνωτη πολυτέλεια A 5, 1.

Lusitāni, ὄρυμ, ἀ., οἱ κάτοικοι τῆς Λυσιτανίας (τῆς σημερινῆς Πορ-
 τογαλίας), οἱ Λυσιτανοί C 3, 4. iδ. Hispania.

Lutatius (C. Lutatius Catulus), Γάιος Λουτάτιος Κάτουλος, ρωμαῖος ὑπατος (τό 242 π.Χ.). Hn 1, 3. 5.

Mago, ὄνις, Μάγων, ἀδελφός τοῦ Ἀννίβα. Hn 7, 1 ἔξ. 8, 1 ἔξ.

Marcellus, Μάρκελλος (ὄλόκληρο Marcus Claudius Marcellus) 1) ρωμ. ὑπατος (τό 212 π.Χ.), περίφημος στρατηγός στό β' Καρχηδονιακό πόλεμο, κατέλαβε τίς Συρακοῦσες Hn 5, 3. C 1, 2. 2) ρωμαῖος ὑπατος (τό 183 π.Χ.). Hn 7, 6. 13, 1.—3) γαμπρός τοῦ Ὁκταβιανοῦ, ὑπατος (τό 50 π.Χ.). Πέθανε λίγο πρὶν ἀπό τό 40 π.Χ. 3) C. Claudius Nero C 1, 2.—4) Ti. Claudius Nero A 19, 4. — Πληθ. Marcelli, ὄρυμ, ἀ., ἡ γενιά, ἡ οἰκογένεια τῶν Μαρκέλλων A 18, 4.

Marius (C.), Γάιος Μάριος, ρωμαῖος ὑπατος (τό 82 π.Χ.), γιός τοῦ Γ. Μάριου (γνωστοῦ ἀντίπαλου τοῦ Σύλλα), νικητὴ τῶν Κίμβρων (101 π.Χ.) καὶ τῶν Τευτόνων (102 π.Χ.). A 1, 4. 2, 2. 15, 3.

Maximus, Ἰδ. Fabius.

Minucius : 1) Quintus Minucius, Κόιντος Μινούκιος, ρωμαῖος ὑπατος (193 π.Χ.) Hn 8, 1. 2) Marcus Minucius Rufus, ἵππαρχος κάτω ἀπό τίς διαταγές τοῦ δικτάτορα Φάρβιου Μάξιμου στό β' Καρχηδονιακό πόλεμο Hn 5, 3.

Nero, Ἰδ. Claudioς ἀριθ. 2 καὶ 3.

Nōmentānus, Νωμεντανός, τοῦ Νωμέντου (σήμερα M e n t a n a), πόλεως τῆς χώρας τῶν Σαβίνων λίγο Β.Δ. τῆς Ρώμης. — Nōmentanum (praedium), κτῆμα στήν περιοχή τῆς χώρας τῶν Σαβίνων A 14, 3.

Numidae, ἄρυμ, ἀ., Νομάδες, λαός τῆς Β. Ἀφρικῆς.

Octavius, Ἰδ. Caesar 2.

Padus, i ἀ., Πάδος, ποτάμι τῆς Β. Ἰταλίας (σήμερα Po), πηγάζει ἀπό τίς "Αλπεις καὶ χύνεται στό Ἀδριατικό πέλαγος. Hn 4, 1. 6, 1.

Pamphylium mare, οὐ., Παμφυλία θάλασσα, στό ἀνατολικό μέρος τῆς Μεσογείου. Hn 8, 4.

Paulus, Ἰδ. Aemilius.

Peducaeus (Sextus), Σέξτος Πεδουκαῖος, παλιός φίλος τοῦ Τίτου Πομπώνιου Ἀττικοῦ. A 21, 4.

Pergamēnus, Περγαμηνός, ἀπό τήν πόλη Πέργαμο (σήμερα P e r g a m a), αὐτή ἀργότερα ἔγινε πρωτεύουσα τοῦ βασιλείου τῆς

- Περγάμου στή Μ. Ἀσία Hn 10, 2. 11, 5. Pergamēni, ὄρυμ ἀ., οἱ κάτοικοι τῆς Περγάμου, οἱ Περγαμηνοί. Hn 11, 7.
- Perpenna, ae, (Marcus), Μάρκος Περπέννας, ἐπιφανῆς ρωμαῖος ὥπατος (τό 92 π.Χ.), τιμητής (τό 86 π.Χ.). C 1, 1.
- Phidias, ae, κάποιος Φειδίας (ίδ. βίο 'Αττικοῦ 3, 2).
- Philippus, Φίλιππος ὁ Ε', γιός τοῦ Δημητρίου τοῦ Β', βασιλιάς τῆς Μακεδονίας ἀπό τό 221 - 179 π.Χ. πατέρας τοῦ Περσέα. Hn 2, 1.
- Poenus, συνήθως στόν πληθυντ. Poeni, ὄρυμ, ἀ. Φοίνικες = Καρχηδόνιοι (ὡς ἄποικοι ἀπό τή Φοινίκη). Hm 1, 2. 2, 3. Hn 7, 7.
- Poenus (= Hannibal) Hn 10, 1. Poenīcus, a um, Καρχηδόνι(α)κός. Hm 1, 1. 4, 3. C 3, 3.
- Polybius Hn 13, 1.
- Pontus, Πόντος, ὁ Εὔξεινος Πόντος (Μαύρη Θάλασσα) μέ τίς ἐπαρχίες τῶν ΒΔ ἀκτῶν τῆς Μικρασίας καὶ ξεχωριστά τῆς Βιθυνίας, τοῦ βασιλείου τοῦ Προυσία. Hn 10, 1.
- Prusia (καὶ Prusias), ae, Προυσίας ὁ Α', βασιλιάς τῆς Βιθυνίας, γαμπρός ἀπό ἀδελφή τοῦ Φιλίππου τοῦ Ε' (πέθανε λίγο μετά τό θάνατο τοῦ Ἀννίβα). Hn 10, 1. 12, 1. 3.
- Pyrenaeus saltus, ἀ., τά Πυρηναῖα : δροσειρά ἀνάμεσα στή σημερινή Γαλλία καὶ τήν Ισπανία. Hn 3, 3.
- Quirinālis collis, ἀ., A 13, 2 ὁ Κυρινάλιος λόφος, ὁ πιό βορειός ἀπό τούς ἔφτα λόφους τῆς Ρώμης (σήμερα M o n t e c a v a l l o). Πάνω σ' αὐτόν βρισκόταν ὁ ναός τοῦ Κυρίνου (δηλ. τοῦ Ρωμύλου πού ἀποθεώθηκε ὑστερα ἀπό τό θάνατό του).
- Rhodānus, i, ἀ., Ροδανός, (σήμερα R h ð o n e), ποτάμι τῆς Γαλατίας (Γαλλίας) πού χύνεται στή Μεσόγειο. Hn 4, 1. 6, 1.
- Rhodiī, ὄρυμ, ἀ., οἱ Ρόδιοι. Αὐτοί έταν σύμμαχοι τῶν Ρωμαίων. Hn 8, 1. 13, 2.
- Roma, ae, θ. Ρώμη, πρωτεύουσα τοῦ Λατίου καὶ ὀλόκληρου τοῦ ρωμαϊκοῦ βασιλείου. Hn 5, 1. 7, 2 ἔξ. 12, 1. C 1, 1. A 20, 5.
- Romānus, Ρωμαῖος οὖσ. Romani, ὄρυμ, ἀ., οἱ Ρωμαῖοι.
- Romūlus, Ρωμύλος, ἱδρυτής καὶ πρῶτος βασιλιάς τῆς Ρώμης.
- Rumbrum mare, οὐ., ἡ 'Ερυθρά θάλασσα (σήμερα ὁ 'Αραβικός καὶ Περσικός κόλπος). Hm 2, 6.
- Sabīni, ὄρυμ, ἀ., Σαβίνοι, λαός τῆς Κεντρικῆς Ιταλίας ἀνατολικά

τοῦ Λατίου. in Sabinis = στούς Σαβίνους, στή χώρα τῶν Σαβίνων, C 1, 1.

Saguntum, i, οὐ., Σάγουντο, πόλη τῆς Ἰσπανίας στά βόρεια τῆς Valencia (ὑπάρχουν ἐρείπια μόνο κοντά στὴν Murviedro), τὴν κατέλαβε ὁ Ἀννίβας (τό 219 π.Χ.). Hn 3, 2.

Sardinia, ae, θ., Σαρδώ, Σαρδηνία, Σαρδινία, νησὶ στά δυτικά τῆς Ἰταλίας. C 1, 4. Sardiniensis, ε πού ἔχει σχέση μέ τῇ Σαρδηνίᾳ. C 1, 4.

Scipio, ὄνις : 1) P. Cornelius Scipio, Πόπλιος Κορνήλιος Σκιπίων, ὕπατος (τό 218 π.Χ.) ἀντίπαλος τοῦ Ἀννίβα Hn 4, 1.—2) P. Cornelius Scipio Africanus maior (235 - 184 π.Χ.), γιός τοῦ προηγούμενου, νίκησε τὸν Ἀννίβα στή Ζάμα (τό 202 π.Χ.) Hn 6, 1. 3.—3) Scipio Cornelius, τὸν νιοθέτησε ὁ Γάιος Μέτελλος Πίος καὶ γ' αὐτό εἶναι γνωστός μέ τό ὄνομα Q. Caecilius Metellus Pius Scipio (ὕπατος τό 52 π.Χ.), πεθερός τοῦ Πομπήιου A 18, 4.

Sēna, ae, θ. Σήνη, μικρή παραθαλάσσια πόλη τῆς Ὄμβρικῆς στήν Ἀδριατική θάλασσα (σήμερα Sinigaglia) κοντά στό ποτάμι Μέταυρο. C 1, 2.

Servilius (ὀλόκληρο τό ὄνομα Cn[aeus] Servilius Geminus), Γναῖος Σερβίλιος Γέμινος, ρωμαῖος ὕπατος (τό 216 π.Χ.). Hn 4, 4.

Sicilia, ae, θ., Σικελία. Hm 1, 1 ἔξ. C 1, 2.

Silēnus, Σιληνός ὁ Καλακτίνος (= ἀπό τὴν Καλή ἀκτή τῆς Σικελίας). "Ἐλληνας ἴστορικός, ἀκόλουθος τοῦ Ἀννίβα, συγγραφέας τῶν Σικελικῶν καὶ τῶν Ἰστορικῶν. Hn 13, 3.

Sosius (C.), Γάιος Σόσιος, ρωμαῖος ὕπατος (τό 32 π.Χ.). A 22, 3.

Sosylus, Σωσύλος (καὶ Σώσιλος) ὁ Ἰλιος ἡ ὅπως λένε ἀλλοι ἀπό τή Σπάρτη, ἔλληνας ἴστορικός πού ἀκολούθησε τὸν Ἀννίβα. Hn 13, 3.

Sulla, ae, (L. Cornelius), Λεύκη Κορνήλιος Σύλλας, ὁ γνωστός ρωμαῖος δικτάτορας (τό 82 π.Χ.) ἐχθρός τοῦ Γ. Μάριου. Sullanus, ἔκεινος πού εἶναι τοῦ Σύλλα. Sullanae partes A 2, 2.

Sulpicius : 1) Sulpicius Galba, Πόπλιος Σολπίκιος Γάλβας, ρωμαῖος ὕπατος (τό 200 π.Χ.) Hn 7, 1.—2) P. Sulpicius Rufus, δήμαρχος (τό 88 π.Χ.) ἦταν στόν κατάλογο τῶν προγραφῶν καὶ σκοτώθηκε ἀπό τό Σύλλα A 2, 1 ἔξ. 'Ο ἀδερφός του Servius Sulpicius Rufus ἦταν ὄνομαστός ρήτορας καὶ νομομαθής, σύζυ-

γος τῆς Ἀνικίας, ἔγινε ὑπάτος (τό 51 π.Χ.), Α 2, 1. 2.—3) Sulpicius Blitho, Σολπίκιος Βλίθων, ρωμαῖος χρονογράφος. Ήν 13, 1.

Syria, ae, θ., Συρία, χώρα τῆς Ἀσίας ἀνάμεσα στὸν Εύφρατη καὶ τὴν Μεσόγειο. Ήν 7, 6, 8, 4.

Tamphiliānus, ἐκεῖνος ποὺς ἀνήκει στὸν Τάμφιλο. Tamphiliāna (dominus) θ., σπίτι ποὺς εἶχε τό δόνομα τοῦ πρώτου ἰδιοκτήτη τῆς Ταμφίλου, ὁ ὅποῖς ἀνῆκε στήν οἰκογένεια τῶν ὑπάτων ποὺς εἶχαν τό ἴδιο δόνομα.

Tamphilus, Τάμφιλος, Cn. Baebius Ήν 13, 1. A 13, 2 καὶ M. Baebius Ήν 13, 1. A 13, 2 (ρωμαῖοι ὑπάτοι τό 182 καὶ 181 π.Χ.). Ήν 13, 1.

Terentius (ὀλόκληρο τό δόνομα C. Terentius Varro), Γάιος Τερέντιος Οὐάρρων (Βάρρων), ρωμαῖος ὑπάτος τό 216 π.Χ. Ήν 4, 4.

Thermopylae, ἄστον, θ. Θερμοπύλες Ήν 8, 3.

Tibēris, is (αἰτ. Tiberim, ἀφαιρ. Tiberi), ἡ., Τίβερις (σήμερα Τενερέ), ποτάμι ποὺς πηγάζει ἀπό τὰ Ἀπέννινα καὶ περνᾷει μέσα ἀπό τὴν Ρώμη. Ήν 2, 8.

Torquātūs : 1) L. Manlius Torquatus. Λεύκιος Μάνλιος Τορκουάτος δόνομαστός ρωμ. ῥήτορες, ὑπάτος (τό 65 π.Χ.) A 1, 4. 4, 5.—2) Aulus Manlius Torquatus Αὖλος Μάνλιος Τορκουάτος, ἀδερφός τοῦ προηγούμενου, φίλος τοῦ Κικέρωνα καὶ τοῦ Ἀττικοῦ A 15, 3.

Trasumē(n)nus, i, ἡ., (παραλείπεται ἡ λέξη lacus ἀρσεν. = ἡ λίμνη), Τρασιμέν(υ)η, λίμνη τῆς Ἐτρουρίας (σήμερα Lagodi Perugia).

Trebīa, ae, ἡ., Τρεβίας (τώρα Trebbia), παραπόταμος τοῦ Ηάδου ποὺ διασχίζει τὴν Πλακεντία (σήμερα Piacenza). Ήν 1, 2, 6, 1.

Tullius, Τύλλιος ἡδ. Cicero.

Tusculūm, i, οὐ., Τούσκολο (σήμερα Frascati), πόλη τοῦ Λατίου 14 χιλ. μακριά ἀπό τὴν Ρώμη. C 1, 1.

Utīca, ae, θ., Ὑτίκη (Ούτικη), πόλη τῆς B. Ἀφρικῆς στήν περιοχή τῆς Καρχηδόνας, ἀποικία τῆς Τύρου. Hm 2, 4.

Valerius Catullus A 12, 4.

Valerius (L. Valerius Flaccus), Λεύκιος Οὐαλέριος (Βαλέριος)

Φλάκκος, συνάδελφος τοῦ Κάτωνα καὶ στήν ὑπατείᾳ (τό 199 π.Χ.) καὶ στήν τιμητείᾳ (τό 184 π.Χ.). C 1, 1. 2, 1.

Venusia, ae, θ. Οὔενουσία (Βενουσία, σήμερα Venosa), πόλη τῆς N. Ἰταλίας (Ἀπουλίας), πατρίδα τοῦ ρωμαίου ποιητῆ 'Οράτιου. Hn 5, 3.

Vettōnes, um, ἀ., οἱ Οὐέττωνες (Βέττωνες), λαός τῆς Λυσιτανίας πού κατοικοῦσε τή βΔ. Ἰσπανία (τή σημερινή Πορτογαλία). Hm 4, 2.

Vipsanius, id. Agrippa.

Volso (γεν. Volsōnis), Cn. Manlius Volso (οὐ Vulso), Γναῖος Μάνιος Οὐόλσων (Βόλσων), ρωμαῖος ὑπάτος (τό 189 π.Χ.), νίκησε τοὺς Γαλάτες τῆς M. Ἀσίας Hn 13, 2.

Zama, ae, Ζάμα, ισχυρή πόλη τῆς Νομιδίας στά ΝΔ. τῆς Καρχηδόνας Hn 6, 3.

ΜΕΡΟΣ Δ'

Λ Ε Ζ Ι Λ Ο Γ Ι Ο *

A

ἄ ἥ ἄβ (abs : στό Νέπωτα μόνο
ώς πρῶτο συνθετικό π.χ. abstineo
[abs + teneo]), πρόθεση μέ ά-
φαιρετική πού δείχνει 1) τόν
προσδιορισμό τοῦ τόπου : ἀπό Hm
2, 4. Hn 2, 1. 2, 2. 6, 3. 7, 7.
A 20, 1. 2) τόν προσδιορισμό
τοῦ χρόνου : ἀπό C 2, 4. 3, 2.
A 5, 3. 16, 3. 18, 3 (a stirpe).
3) τήν καταγωγή ή τό γένος :
ἀπό A 1, 1. 18, 3 (a quodque
ortus = et a quo ortus). 4)
ἀπό ποῦ ἐκπορεύεται μιά ἐνέργεια :
a patriā, a majoribus, a patre
accipio = ἀπό τήν πατρίδα, ἀπό
τούς προγόνους, ἀπό τόν πατέρα
(μου) παραλαβαίνω, παίρνω Hm

1, 5. A 1, 1. 14, 2. 5) τό ποιητι-
κό αἴτιο : ἀπό Hn 2, 2. C 2, 4.
κ.ά. A 13, 2. 19, 1. 20, 4.
ab - aliēno, 1) ἀποξενῶνω. 2)
παρακινῶ (ξεσηκώνω) κάποιον
νά ἀποστατήσει, τόν κάνω ἐχθρό
Hm 2, 2. oppida abalienāta πό-
λεις πού ἐπαναστάτησαν, ἀποσκίρ-
τησαν Hm 2, 4.
ab - est, βλ. absum.
ab - horrēo, ūi, —, 2. Δέ συμφω-
νῶ, ἔχω διαφορές μέ κάποιον, δια-
φέρω.
ab - īcio (προφ. ab - jicio [ab +
īacio], iēci, iectum, 3. ἀπορρί-
πτω, πετάω κάτι ώς τιποτένιο.
abs - tinēo (abs + tēnēo), tinūi,

* Σέ δσα οὐσιαστικά δέ σημειώνεται τό γένος, είναι θηλυκά. Στά ἐπίθετα
σέ -us -a -um σημειώνεται μόνο ό τύπος τοῦ ἀρσενικοῦ. — Ό ἀριθμός πού σημειώ-
νεται ἀμέσως μετά ἀπό κάθε ρῆμα δείχνει τή συζυγία. Οι ἀρχικοί χρόνοι πολλῶν
συνθέτων ρημάτων σημειώνονται μόνο μέ τόν ἀπλό τύπο. — Στά ρήματα τῆς 1ης
συζυγίας σημειώνεται μόνο ό ἐνεστώτας τῆς ὅριστικῆς. — Ή πρώτη σημασία κάθε
λέξεως σημειώνεται μέσα σέ παρένθεση, ἐκτός ίν ή λέξη βρίσκεται στό κείμενο μέ
τήν πρώτη σημασία τῆς. Λέξεις μέ πλάγια στοιχεῖα ἀνήκουν στήν καθαρεύουσα.
Τά μακρά κατά τά βραχέα φωνήντα σημειώνονται μόνο στίς ἀπαραίτητες περι-
πτώσεις ή γιά νά φανεί ό σωστός τονισμός.

Hm = Hamilcar. Hn = Hannibal. C = Cato. A = Atticus.

—, 2. ἀπέχω. me cibo (ἀφαιρ.)
 = δέν τρώω, νηστεύω.
 ab - sens, βλ. absum.
 ab - sum, afūi, abēsse, λείπω, ἀ-
 πουσιάζω, ξενιτεύομαι, ἀπέχω.
 ac (ποτέ πρὶν ἀπό φωνῆν η̄ h)
 η̄ atque (μπροστά ἀπό φωνῆν
 καὶ σπάνια μπροστά ἀπό σύμφω-
 νο) καί, καὶ ίδιως. multo aliter
 ac πολὺ διαφορετικά ἀπό. alia at-
 que antea διαφορετικά ἀπό πρὶν.
 atque hic tantus vir καὶ μάλιστα
 ὁ μεγάλος αὐτός ἄντρας Hn 13, 2.
 ac-cēdo, 3. προσέρχομαι, ad has-
 tam publicam παίρνω μέρος σέ
 δημοπρασία, ἀγοράζω πράγματα
 ἀπό δημοπρασία. 2) Africam
 (= ad Africam) προσορμίζομαι
 στήν Ἀφρική Hn 8, 1. 3) παρου-
 σιάζομαι, ἐμφανίζομαι A 21, 4.
 ac-celero, 1. ἐπιταχύνω, σπεύδω.
 accēpi, βλ. accipio.
 acceptus, εὐπρόσδεκτος.
 accessiō, ὅnis, (ἐπ) αὔξηση.
 ac-cēdo (ad καὶ eādo), accidi,
 —, 3. (προσπίπτω). 2) accedit
 συμβαίνει νά... Hn 12, 1.
 ac-cēp̄io (ad καὶ eāp̄io), accēpi,
 acceptum, 3. (παρα) λαβαίνω,
 δέχομαι, παίρνω. 2) εἰσπράττω
 A 2, 4. 3) λέγω νάι, συγκατα-
 νεύω, παραδέχομαι Hn 2, 4. 4)
 ἀντιλαμβάνομαι, (κατα) νοῶ, μα-
 θαίνω A1, 3. 5) dignitatem
 παίρνω τὸ ἀξιωμα. 6) κληρονομῶ
 A 14, 2.

ac-cresco, 3. ἐπαυξάνω, -ομαι.
 accurātē, ἐπίρρ., ἀκριβῶς, ἐπιμε-
 λῶς, λεπτομερῶς.
 ac-cūso, 1. μηνύω (= καταγγέλ-
 λω) κάποιον (γιά δημόσιο ἀδί-
 κημα). in iudicio publico σέ δη-
 μόσια δίκη, βλ. suus.
 aciēs, οἱ παράταξη μάχης, μάχη
 Hn 6, 4. 2) ναυτική παράταξη
 Hn 11, 1. 3) in acie κατά μέ-
 τωπο Hn 5, 4.
 acquiēvi, βλ. acquiesco.
 ac-quiesco, ἔvi, ētum, 3. (ἀνα-
 παύομαι). 2) πεθαίνω (εὐφημι-
 σμός).
 acrīter, ἐπίρρ., μέ δριμύτητα, ἔντα-
 ση. 2) δραστήρια, ἔντονα. Συγκρ. ἐπίρρ. acrīus, ὑπερθ. ἐπίρρ. acer-
 rīme (acer, acris, acre δριμύς,
 ὅξες).
 acroāma, ἄtiς, οὐδ. (πληθ. -āta,
 δοτ. ἀφαιρ. -ātis) (ἀκρόαμα, ἄκου-
 σμα) = ὅ, τι ἀκοῦμε μέ εὐχαρί-
 στηση (εἴτε διαβάζεται, εἴτε ἀ-
 παγγέλλεται, εἴτε τραγουδιέται,
 εἴτε παιζεται μέ μουσικό ὅργανο),
 ὅπως, π.χ., ἀνάγνωσμα, σκηνική
 παράσταση, ἀπαγγελία, μελωδία,
 τραγούδι. 3) ἀντί γιά τό πρόσωπο
 πού διαβάζει, ἀπαγγέλλει κτλ.
 [ίδιως στά δεῖπνα) : ὁ ἀναγνώ-
 στης, ὁ μουσικός, ὁ ραψῳδός
 (ἀοιδός).
 actor, ὄris, ἀ. (πράκτορας). 2) ὁ
 ἐκτελεστής ἀποφάσεως, αὐτός πού
 μέ τά ἔργα του ὑποστηρίζει κάτι

ἡ κάποιον, βλ. auctor.

ad, πρόθ. μέ αἰτ. = πρός Hn 2,

1. 2. 4. liber ad Rhodios = βι-
βλίο (πού ἀπευθύνεται) πρός
(στοὺς) Ροδίους, ἀφιερωμένο στοὺς
P. A 22, 4. — 2) μέ ἔννοια χρο-
νική = ὡς A 5, 1. 18, 3. usque
ad = ὡς Hn 2, 3. 7, 1. C 2, 4. —
3) μέ τὴν ἔννοια τοῦ σκοποῦ =
γιά νά A 17, 3.

additi, βλ. ad-do.

ad-do, additi (ἀπό τό addēti),
additum (ἀπό τό ad-dātum), 3.
προσθέτω.

ad-dūco, 3. ad aram ὁδηγῶ στό
βωμό. in suspicioṇem κάνω ὑπο-
πτο κάποιον.

1. ad-ēo, adii, aditum, adīre,
προσέρχομαι.

2. adēo, ἐπίρρ. ἔτσι, τόσο.

ad-hibēo (ἀπό τό ad-hābeo), bīi,
bitum, 2. (προσέχω). curam di-
lignantiamque καταβάλλω ἐπιμε-
λεῖς φροντίδες.

adhuc, ἐπίρρ., μέχρι τώρα.

adii, βλ. ad-ēo.

ad-iungo, nxi, netum, 3. προσθέ-
τω, ἔνώνω.

adiunxi, βλ. adiungo.

ad-ministro, 1. διοικῶ.

admirandum, i. οὐδ., τό ἀξιοθαύ-
μαστο, τό ἀξιοσημείωτο.

admōdum (ἀπό τό ad mōdum =
ὡς ἔκει πού πρέπει, πού χρειάζε-
ται) πάρα πολύ.

admonitus, -ūs, ḍ., (admōnēo προ-

τρέπω) παραίνεση, admonitū (μέ
γεν.) μέ τὴν προτροπή (κάποιον).

ad-opto, 1. νίοθετῶ.

ad-orior, adortus sum, adorīri,
4. ἀποθ. κάνω, ἔξαπολύ ἐπί-
θεση.

ad-sum, affūi (ad-fui), adesse,
παρευρίσκομαι, εἶμαι κοντά, βοηθῶ
adulescens, ntis, ḍ. (κυρίως μτχ.
ἐνεστ. τοῦ ρ. adolesco, αὐξάνο-
μαι, μεγαλώνω), ὁ νέος ἄντρας
(17 - 42 ἔτῶν) Hm 3, 2. A 16, 1.
2) νέος, σέ νεανική ἡλικία A 2, 2.
adulescentiā, ae, παιδική ἡλικία.
adulescentūlus, i, ḍ. νεαρός, νεα-
νίας, ἀγόρι A2, 1. 2, 4 (ὅπου
πρόκειται γιά νέο ἄντρα 23 περί-
που ἔτῶν). 2) ἐπίθ., admodum
adlescentūlus πολύ νεαρός Hm
1, 1.

adventus, ūs, ḍ., ἀφιέη, ἐρχομός.
adversariūs (ἐπίθ. = ἀντίπαλος).

2) οὐσ. ḍ. = ὁ ἐχθρός.

adversus, πρόθ. (κυρίως τό adver-
sus εἶναι μετοχή = στραμμένος
πρός κάπου ἢ κάτι) ἀπέναντι, ἀντί-
κρι. 2) ἐναντίον, παρά + αἰτ.

aedēs (ἀρχαιότερος τύπος aedis)
-is, ναός.

aedificāram = aedificavēram.

aedificātor, ūris, ḍ., (ὁ οἰκοδό-
μος). 2) αὐτός πού τοῦ ἀρέσει
νά κατασκευάζει ώραῖα καὶ μεγα-
λόπρεπα σπίτια.

aedificiūm, ūi, οὐδ., οἰκοδόμημα
Hn 12, 3.

aedifico, 1. οἰκοδομῶ, κατασκευάζω.

aedilis, is, ἀ., δ ἀγορανόμος. aedilis plebēi (plebei εἶναι γεν. [= plebis] ἀπό τήν δόνομ. plebes) δημοτικός ἡ ταπεινότερος ἀγορανόμος.

aedis, βλ. aedes.

aemulatio, ōnis, ἀνταγωνισμός, εὐγενής ἄμιλλα· ἀντίθ. obtrectatio.

āēneus (ἀπό τό aes, aeris, οὐδ., χαλκός) = χάλκινος.

aequālis, e, συνομήλικος.

aequē, ἐπίρρο., ἐπίστηση.

aequus, ὅμοιός, ίσιος. — 2) ἀτάραχος A1, 3. — a condicio δίκαιος, λογικός δρός (προκειμένου γιά τόκο).

aerarium, ii, οὐδ., ταμεῖο (τοῦ κράτους).

aes, aeris, οὐδ., χαλκός. 2) χρῆμα. aes alienum τάχρεν, (στήν κυριολεξίᾳ = ξένο χρῆμα).

aestimo, 1. (τιμῶ). 2) magni aestimo ἐκτιμῶ πολύ. minoris aestimo ἐκτιμῶ λιγότερο.

aetas, ātis (αἰώνας). 2) ἡλικία. ἔτος, ζωή (βίος). puerīlis aetas = παιδική ἡλικία. extrēma aetas βαθιά γεράματα. haec aetas αὐτῇ ἐδῶ ἡ ἡλικία Hn 2, 5.

affēci, βλ. afficio.

affecto, 1. (ἐπιχειρῶ). 2) ἐπιδιώκω.

af-fēro (ad-fero), attūli, allātum, affere (προσφέρω). 2) testimō-

nium δίνω, προσκομίζω ἀπόδειξη (τεκμήριο).

af-fīcio (ad καί fācio), fēci, fectum, 3. δικθέτω (κάποιον).

2) aliquem poenā tιμωρῶ. affīcior morbo (ἀφαιρ.) = πέφτω σέ ἀρρώστια, εἴμαι ἀρρωστος ἀπό τά μάτια μου.

affinitas, ātis, συγγένεια (ἀπό γάμο).

affuit, βλ. adsum.

afluentia, ae, καί affluentia (ἀφθονία). 2) μεγάλη πολυτέλεια.

afluentius, συγκρ. τοῦ ἐπιρρο. afluenter (μέ ἀφθονία) = μέ περισσότερο λοῦσο, πολυτελέστερα, μέ περισσή ἀφθονία.

ager, agri, ἀ., ἀγρός, γωράφι, χώρα.

agito, 1. (ἐλαύνω). 2) ἔχω στόνοῦ μου, σκέπτομαι.

ago, āgi, āctum, 3. (ὁδηγῶ). 2) ἐκτελῶ, κατορθώνω. Hn 10, 1. — 3) κάνω, ἐνεργῶ A20, 1.

20, 4. meam rem ἐνεργῶ ὑπόθεσή μου. bellum κάνω πόλεμο, πολεμῶ. gratias ago εὐχαριστῶ.

ad vitam agendam = γιά τόν τρόπο ζωῆς πού δρείλει κακείς νά ἀκολουθήσει. existimatio agitur = διαχινδυνεύεται (παίζεται) ἡ ὑπόληψη A15, 2.

agricola, ae, ἀ., (ἀγρονόμος, γεωπόνος), γεωργός.

alias, ἐπίρρ., ἄλλοτε.
 aliēnus -a -um, ξένος -η -ο.
 alīquis, alīqua, aliquod, ἀόρ. ἀντων
 ὡς ἐπίθ. = κάποιος A 2, 3. 14, 1.
 18, 4. ἄλλος τύπος quis, qua,
 quod A 3, 2. 3, 3. 2) ἀόρ.
 ἀντων. ἀντί γιά οὐσιαστ. aliquis,
 aliquid = κάποιος Hn 11, 2. A
 20, 2. ἄλλος τύπος quis, quid Hn
 2, 6. 9, 2.
 alīquot, ἄκλ. πληθυντ. = κάποιοι,
 -ες, -α.
 alīter, ἐπίρρ., ἀλλιῶς. aliter ac
 ἀλλιώτικα ἀπό.
 aliūs, alia, aliud (γεν. aliūs, δοτ.
 alīī) ἄλλος, διαφορετικός. alīi -
 alīi οἱ μέν -οἱ δέ.
 alo, alūi, altum 3. (τρέφω). 2)
 morbum τρέφω, παρατείνω, ὑπο-
 θάλπω τήν ἀρρώστια.
 alter, altēra, altērum (ὁ ἄλλος).
 2) ὁ δεύτερος.
 alterūter, ὕτρα, ὕtrum ὁ ἄλλος.
 alterūtra pars τό ἔνα ἢ τό ἄλλο
 κόμμα (μερίδα).
 amator, ὄris, ἀ., (έραστής). 2)
 φίλος, θαυμαστής, λάτρης, έρα-
 στής.
 ambitus, ūs, ἀ., (ἐκλογική περιο-
 δεία). 2) ἐκλογικές παραβάσεις.
 amīcē, ἐπίρρ., φιλικά.
 amicitia, ae, φιλία.
 amīeus, ἐπίθ., φίλος.
 amisissēm, βλ. amitto.
 a-mitto, 3. (διώγνω). 2) χάνω,
 ἀποβάλλω.

amo, 1. ἀγαπῶ.
 amoēnitas, tātis, χάρη, ὀμορφιά.
 amphōra, ae, ἀμφορέας (εἶδος
 ὑδρίας — στάμνας — μέ στενό λαι-
 μό καὶ δύο λαβές).
 amplitūdo, īnis, (εύρυτητα). 2)
 λαμπρότητα, σπουδαιότητα.
 ampliūs, ἐπίρρ., περισσότερο (θετ.
 amplē = ἄφθονα, πλούσια). ampliūs
 centum milia ἀντί amplius
 quam centum milia = περισσό-
 τερο ἀπό ἑκατό χιλιάδες. non
 amplius novem annos ὅχι περισ-
 σότερο ἀπό ἐννέα ἔτη.
 amplus, (ἄφθονος). 2) μεγάλος
 στήν ἐμφάνιση ἢ στήν ἀξία, μεγα-
 λοπρεπής.
 ἄν, μόρ., παρά (εἰσάγει τό β'
 μέρος πλάγιας ἐρωτήσεως).
 anagnostes, ae, (αἰτ. ἐν. anagnos-
 tem καὶ anagnosten), ἀ., ἀνα-
 γνώστης. Πληθ. -ae. Οἱ ἀναγνῶ-
 στες ἦταν δοῦλοι μορφωμένοι, ἰδίως
 "Ελληνες. Διάβαζαν κείμενα στίς
 ὥρες ἀναπαύσεως ἢ τοῦ δείπνου
 τῶν Ρωμαίων. Ἡ ἀντίστ. λατιν.
 λέξη εἶναι lector = ἀναγνώστης.
 angustiae, īrum, πληθ. (τά στε-
 νά). angustiae locorum τά στε-
 νά, τό στενό πέρασμα, στενωπός.
 anima, ae, (πνεῦμα, ἀναπνοή).
 2) ψυχή, ζωή.
 animadverto (animum adverto),
 verti, versum, 3. (προσέχω). in
 aliquem τιμωρῶ, ἐπικρίνω.
 animus, i, ἀ., (ψυχή). 2) νοῦς,

φρόνημα, διάθεση. animo aequo
ήρεμα, χωρίς άντιδραση. animo

fidenti atque infesto, μέ αὐτο-
πεποίθηση καὶ μίσος. animo...
ventre πνευματικῶς... μέ σωμα-
τικές ἀπολαύσεις, βλ. bello.

annális, is, ἀ., (ἐνν. liber καὶ
συνήθως στόν πληθ.) τά χρονικά,
ἡ ιστορία.

anniculus, ἐνός ἔτους.

an-nuo (ad-nuo), nūi, -, 3. (συμ-
φωνῶ), ὑπόσχομαι, συγκατανεύω.
annus, i, ἀ., ἔτος. multis annis
ἀπό πολλά χρόνια Hm 2, 5. anno
quarto (nono) postquam τρία
(δικτώ) ἔτη ἀπό τότε πού...
Hn 8, 1. Hm 4, 2.

annūus, ἐτήσιος, γιά ἐνα ἔτος.

ante, I. πρόθεση μέ αἰτ. = πρίν
ἀπό A 3, 3. 2) χρον. Hm. 1, 2.
A 20, 1. ante eum πρίν ἀπό
αὐτόν (πρό τῆς ἐποχῆς του) Hn
3, 4. — II. ἐπίρρ. χρον. προηγου-
μένως, πρωτύτερα A 19, 2. 3.

antéa, (ante + eā), ἐπίρρ., πρίν.
ante-cēdo, 3. (προχωρῶ). 2) προέ-
χω, ὑπερέχω, εἶμαι ἀνώτερος.
antiquitas, ātis, ἀρχαιότητα, ἀρ-
χαιοὶ χρόνοι A 3, 3. 2) ὅ, τι ἀφο-
ρᾶ τήν ἀρχαία ιστορία, ιστορία
τῶν ἀρχαίων χρόνων, ἀρχαιολογία
A 18, 1. 20, 2.

antiquitus, ἐπίρρ., ἀπό παλιά, ἀπ'
τόν παλιό καιρό.

ap-pārēo, ūi, ītum, 2. ξαναφάί-
νομαι, ἐμφανίζομαι Hn 12, 4.

γίνομαι φανερός, ἔρχομαι στό φῶς
A 16, 4.

ap-pārō (ad-pārō), 1. παρα-
σκευάζω.

appellasse = appellavisse.

appello, 1. ὀνομάζω.

ap-prīme(ad-primus), ἐπίρρ., πρῶ-
τα πρῶτα, ἐντελῶς ξεχωριστά,
ἰδιαίτερα.

aptus, ἀρμόδιος, κατάλληλος, ἐπι-
τήδειος.

apud, πρόθ. μέ αἰτ., παρά, 2)
κοντά, πλησίον. apud exercitum
ἐπικεφαλῆς τοῦ στρατοῦ Hn. 7, 3.
ara, ae, θ., βωμός.

arbitrium, ii, οὐδ. (διαιτησία).
2) κρίση, γνώμη Hn 1, 3. 3)

βούληση, θέληση, αὐθαιρεσία (ἀ-
περιόριστη δύναμη) Hn 12, 5.
arbītror, 1. ἀποθ. (κρυφακούω).

2) θεωρῶ ἀληθινό, πιστεύω, φρο-
νῶ A 15, 1.

arcessi, παθ. ἀπρυμφ. βλ. arcesso.

arcesso, īvi, ītum, 3. στέλνω καὶ
προσκαλῶ (: μεταπέμπομαι).

argentum, i, οὐδ., (ἄργυρος, ἀσή-
μι). 2) νομίσματα ἀργυρά, χρή-
ματα (= ἄργυριον) - pecunia.

arma, ὅrum, οὐδ. πληθ. (ὅπλα).
2) ἡ δύναμη τῶν ὅπλων, ἡ πολε-
μική ίσχύς Hn 10, 4. οἱ ναυτικές
μονάδες, ἐξοπλισμός Hn 11, 7.

πόλεμος.

armo, 1. (ὅπλίζω). 2) παρέχω
ἔνοπλη δύναμη Hn 10, 1. — 2) ὡς
οὐσ. armāti, ὅrum, ἀ., οἱ ἔνοπλοι.

ar-ríp̄io (ad-r̄ápio), ripūi, reptum,
3 (ἀναρπάζω = ἀρπάζω ξεφυιάζει καὶ γρήγορα). 2) aliquid (ἐπιλαμβάνομαι) = καταπιάνομαι μέζηλο, ἀφοσιώνομαι σέ κατί.

arripūi, βλ. arripiο.

artīfex, artīfīcīs, ἀ., τεχνίτης.

a-scendo (ad + scando), ndi, nsum, 3. (ἀνεβαίνω). 2) navem (ἐπιβαίνω νεώς =) εἰμι αἴπιβάτης, ἐπιβιβάζομαι στό πλοῖο. ascitus, βλ. ascisco.

a-scisco (ad-scisco), īvi, ītum, 3. (δέχομαι). 1) civitatem δέχομαι (τό δικαίωμα τοῦ πολίτη σέ ἄλλη πόλη).

asperītas, ātis, (τραχύτητα). 2) δυστροπία.

assēcla, ae, ἀ., (ἀντί assec[ū]lla ἀπό τό assequor), ὁ ἀκόλουθος, ὁ ὑφιστάμενος.

assidūus, συνεχής.

at, σύνδ., ἀλλά.

atque, βλ. ac.

at-tingo (ad-tango), tīgi, tactum, 3. (ἐφάπτομαι). 2) ἀγγίζω, ἀ-

σχολοῦμαι ἐρασιτεχνικά μέ κατί. àuctor, ōris, ἀ., αὐτός πού μέ τις συμβουλές του ὑποστηρίζει κατί ἦ κάποιον, ὁ σύμβουλος, βλ. actor. àudeo, ausus sum, 2. τολμῶ, negare ausus non sum δέν τολμῶ νά πᾶ ὅχι.

àudio, īvi, ītum, 4. ἀκούω. 2) ἀπό φῆμες ξέρω κατί A 13. 7.

àugēo, àuxi, àuctum, 2. αὐξάνω. augeo officium αὐξάνω τήν ἐξυπηρετικότητα, τήν καλοσύνη.

àurēus, χρυσός.

àurum, i, οὐδ., (χρυσάφι). 2) χρυσά νομίσματα (= χρυσίον). ausus, βλ. audeo.

aut, σύνδ., ἢ (στό A 14, 3 = καί). autem, σύνδ., δέ.

auxīlīum, ii, οὐδ. (ἐπικουρία, βοήθεια). 2) πληθ. : auxilia, -ōrum, οὐδ., βοήθεια, ἐπικουρικά στρατεύματα Hm 2, 3.

avaritīa, ae, φιλαργυρία.

avuncūlus, i., ἀ., θεῖος (ἀπό μητέρα), ἀδελφός τῆς μητέρας.

B

bellicōsus, πολεμικός.

bello, 1. πολεμῶ. animo bellare

πολεμῶ μέ δῆλη (μου) τήν ψυχή.

bellum, i, οὐδ., πόλεμος.

bene, ἐπίρρ., (καλά). 2) μέ

ἄνεση.

beneficium, ii, οὐδ., (εὔεργεσία).

2) τιμή, βραβεῖο, τιμητική διάκριση.

benivolentīa, ae, εὔνοια, εὔμενεια.

usus benivolentiaque οἱ καλές φιλικές σχέσεις.

bidūum, i, οὐδ., (χρον. διάστημα δύο ήμερῶν bis καὶ dies). 2) αἰτ.

biduum = (ἐπί) δύο ήμέρες. 'Αφαιρ. biduo μετά ἀπό δύο ήμέρες ἢ μέσα σέ δύο ήμέρες.

bini, ae, a, (ἀριθ. διανεμητ.) ἀπό δύο, ἀνά δύο.

bonitas, ātis, χρηστότητα, εὐθύ-
τητα.

bonus, καλός (= ἀγαθός, συγκρ. melior καλύτερος, ὑπερθ. optimus

ἢ πολύ καλός [ἀριστος], χρηστός, ἐνάρετος. 2) δραστήριος

ἐπιτήδειος A 13, 3. — Πληθ. boni, ὄρυμ, ἀ., « οἱ ἀγαθοί, οἱ ἀριστοί » = οἱ « optimates » ἀντίθ. τοῦ « vulgus », ἡ καλή κοινωνία, οἱ καθώς πρέπει πολίτες (ἀπό τὴν ἀποψή τῆς καταγωγῆς καὶ τῶν ἀρχῶν) A 22, 4. — Οὖσ. bonum, i, οὐδ., καὶ πληθ. bona, ὄρυμ, περιουσία, « τὰ καλά ».

breviter, ἐπίρρ., σύντομα, γρήγο-
ρα, μέ λίγα λόγια.

C

C. = Gāius Γάιος.

cādo, cecidi, casum, 3 (πέφτω).

2) πέφτω στό πεδίο τῆς μάχης,
πεθαίνω, φονεύομαι.

caducēus, i, ἀ., τό κηρύκειον
σύμβολο τοῦ Ἐρμῆ καὶ τῶν κη-
ρύκων πού σήμανε προτάσεις καὶ
συμβιβασμό. Ἡταν ραβδί ἀπό
ἔλια τό ὅποιο στό ἐπάνω μέρος του
εἶχε δύο φίδια τυλιγμένα (πρβ.
τῇ λευκῇ σημαίᾳ πού ἔχουν οἱ
σημερινοὶ στρατοί).

calamītas, ātis, φθορά, συμφορά.
callidus, ἔμπειρος (πεπειραμένος)

Hn 5, 2, 9, 2.

campus, i, ἀ., πεδιάδα, κάμπος.
cano, cecini, —, 3. (τραχουδῶ).

2) προφητεύω, προμαντεύω.

cāprio, cōpī, captum, 3. παίρνω,
λαβαίνω, dolores αἰσθάνομαι πό-
νους, honores τοποθετοῦμαι σέ-
τιμητική θέση (ἀρχή), πετυχαί-

νω τιμές (ἔξουσίες). 2) συλλαμ-
βάνω, αἰχμάλωτίζω, κατακτῶ, κερ-
δίζω, προσελκύω (= τραχῶ, θέλ-
γω) A 19, 2.

capitulātim, ἐπίρρ., (σέ γενικές
γραμμές, ὡς πρός τά κύρια ση-
μεῖα) dicere ἐκθέτω σέ κύρια
κεφάλαια.

captīvus, i, ἀ., αἰχμάλωτος (πο-
λέμου).

carior, συγκρ. τοῦ carus.

carus, προσφιλής, ἀγαπητός.

castellum, i, οὐδ., φρούριο.

castrum, i, οὐδ., (ὁχυρή θέση,
φρούριο). 2) πληθ. castra, ὄρυμ,
οὐδ., στρατόπεδο Hn 5, 4. C
1, 2. castra nauīca ναυτικό
στρατόπεδο, ναύσταθμος (χαρά-
κωμα πού προστατεύει τά πλοῖα
πού ἔχουν ἀνελκυσθεῖ στήν ξηρά)
Hn 11, 6. 3) πόλεμος, ἐκστρα-
τεία Hn 2, 4, 13, 3.

casūs, ūs, ἀ., (πτώση). 2) σύμ-
πτωμα· casu (ἀφαιρ.) τυχαῖ·.
causa, ae, αἰτία, λόγος Hn 11, 3.
ἀφορμή Hn 3, 1. causa (ἀφαι-
ρετική μετά ἀπό πτώση γενική)
= ἔξαιτις (= ἔνεκα) rei pu-
blicae causā γιά τὸ καλό τῆς
πολιτείας.

cecini, βλ. cano.

cecidi, βλ. cado.

cēdo, cessi, cessum, 3. (πηγαίνω,
προχωρῶ). 2) ἀναχωρῶ, ἔγκατα-
λείπω, ἀφήνω. hosti ὑποχωρῶ
στὸν ἐχθρό (δηλ. κάμπτομαι ἀπό
τις ἰσχυρότερες δυνάμεις τοῦ ἐχ-
θροῦ). pertinaciae (δοτ.) ὑπο-
χωρῶ στὴν ἰσχυρογνωμοσύνη.

celāris = celavēris, βλ. celo.

celer, celēris, celere γρήγορος (τα-
χύς). 2) (προκειμένου γιά φάρ-
μακο) = αὐτό πού φέρνει γρή-
γορο ἀποτέλεσμα, πού ἐνεργεῖ γρή-
γορα.

celeriter, ἐπίρρ., γρήγορα.

cēlo, 1. κρύβω.

cēno, 1. δειπνῶ. apud aliquem
δειπνῶ μαζί (παρέα) μέ κάποιον,
cenātum est (ἀπρόσ.) δόθηκε
τὸ δεῖπνο, δείπνησαν.

censor, ūris, ἀ., ὁ τιμητής.

censorius, ii, ἀ., αὐτός πού χρη-
μάτισε (ἔκαμε) τιμητής.

censūra, ae, (τιμητεία) : τὸ ἀξίω-
μα καὶ ἡ ἔξουσία τοῦ τιμητῆ.

centiēns, ἀριθμ. ἐπίρρ., ἐκατό φορές.

centum, ἀριθμ. ἄκλ., ἐκατό. am-

plius centum milia = amplius
quam centum milia περισσότε-
ρος ἀπό ἐκατό χιλιάδες.

certus, (βέβαιος). 2) συγκρ. cer-
tior, certiorem facio aliquem
(κάνω κάποιον περισσότερο βέ-
βαιον), πληροφορῶ κάποιον (γρα-
πτά ἢ προφορικά).

cessi, βλ. cedo.

(ceterus ἄλλος, ἔτερος), cetēra,
cetērum. ('Αντι ceterus λέγε-
ται reliquo). 2) ἐπίθ. : λοιπός,
ἄλλος Hn 1, 1. A 13, 3. 3) οὐσ.
ceteri, ἀ., οἱ ἄλλοι Hn 9, 4. 10, 3.
Μέ γενική διαιρ. A 15, 1.

cibusъ., τ i.,ροφή, τρόφιμα.

circ̄iter, ἐπίρρ., περίπου.

circumdēdi, πρκμ. τοῦ circumdo.

circum-do, 1. περιβάλλω.

circum-éo, ii, ītum, circumīre,
4 τριγυρίζω (περιέρχομαι), περι-
πολῶ, ἐρευνῶ.

circumīrem, βλ. circumeo.

circum-věňio, 4. κυκλώνω. circum-
venior insidiis (ἀφαιρ.) πέφτω
σε ἐνέδρες.

citerior, ἀ., καὶ θ., ius, οὐδ. (γεν.
-ōris) αὐτός πού βρίσκεται πρός
τὴν κατεύθυνση τή δική μας σέ
σχέση μέ κάποιο σημεῖο ἀναφο-
ρᾶς. Hispania citerior = τό πλη-
σιέστερο τμῆμα τῆς Ισπανίας.

civilis, e, (πολιτικός). 2) τοῦ πο-
λιτικοῦ βίου, ἀστικός.

civis, is, ἀ., πολίτης.

civitas, ātis, πόλη, κράτος C 3, 3.

2) πόλη Hn 3, 2. 3) πολιτεία, πόλη A 3, 3. 4) πόλη (δῆμος, κοινότητα) A 4, 5.
 clam, ἐπίρρ., κρυφά.
 clandestinus, κρυφός, μυστικός.
 clārē, ἐπίρρ., λαμπρά.
 clārius, συγκρ. τοῦ clarus.
 clārus, ἔνδοξος.
 classiarius (αὐτός πού ἀνήκει στό στόλο). 2) οὐσ. πληθ. classiarii, ἀ., οἱ ναῦτες (στρατιῶτες).
 classis, is, στόλος. classe μέ τό στόλο, στή θάλασσα.
 clāudo, clāusi, clāsum, 3. (περι) κλείνω.
 clāsus, βλ. clādo.
 coactus, βλ. cogo.
 coepi, coepisse, (φ. ἐλλειπτ.), ἔρχισα. morbus levior esse coepit ή ἀρρώστια ἔρχισε νά γίνεται περισσότερο ύποφερτή, ἔρχισε νά ύποχωρεῖ. conīci (προφ. conjici) coepita sunt ἔρχισαν νά ρίχνουν.
 cogito, 1. σκέπτομαι, amice cogito ἔχω φίλικές σχέσεις (διαθέσεις).
 cognitus, βλ. cognosco.
 cognōmen, īnis, οὐδ., ἐπωνυμία, ἐπώνυμο, ὄνομασία.
 cognosco, nōvi, nītum, 3. ξέρω, μαθαίνω A 13, 7. 18, 1. 3) βρίσκω, βλέπω, διαπιστώνω Hm 2, 1.
 cognomīne, ἀφαιρ. τοῦ cognomen.
 cognovi, βλ. cognosco.
 cogo (ἀπό τό eo [= cum ώς α' συνθετικό] καὶ ago), cōgī,

cōactum, 3. (συγκεντρώνω, συλλέγω). 2) ἀναγκάζω.
 cohortatio, ὅnis (παραίνεση, συμβουλή) 2) διαταγή, ὁδηγίες (= praecepta) Hn 11, 1.
 collēga, ae, ἀ., συνάρχοντας.
 colligo (cum καί lego), legi, lectum, 3. (συνδέω). 2) συνάπτω, συναθροίζω.
 collis, is, ἀ., λόφος.
 col-lōco, 1. (con ἀντί com [= cum] καί lōco τοποθετῶ). 2) τοποθετῶ Hn 11, 4. 3) δίνω σέ κάποιον γυναίκα (= in matrimonium do) A 19, 4.
 colloquīum, ii, οὐδ., συνδιάλεξη.
 colo, colūi, cultum, 3. ἐργάζομαι.
 2) color litteris (ἀφαιρ.) = μέ τιμοῦν μέ ἐπιστολές, (δηλ. παίρνω γραπτά τεχμήρια τῆς ἐκτιμήσεως).
 comītas, ἀτις, φιλοφροσύνη.
 comitor, 1. ἀποθ. (συνοδεύω).
 2) ἀποχαιρετῶ νεκρό (τήν ὥρα τῆς ταφῆς).
 comitantibus omnibus bonis : μέ τή συνοδεία ὅλης τῆς καλῆς κοινωνίας.
 com-memōro, 1. ὑπενθυμίζω Hn 2, 3. 2) μνημονεύω, ἀναφέρω, ἐκθέτω A 21, 5.
 com-mitto, 3. συνάπτω. (ἀφχίζω) Hn 11, 3. 2) me fluctibus cibilibus (δοτ.) ἐμπιστεύομαι (δίνω) τόν ἔχυτό μου στήν πολιτική δίνη, ἀφήνω τόν ἔχυτό μου νά

παρασυρθεῖ ἀπό τὴν πολιτική ἀναταραχή.

commūnis, εἰ, κοινός. 2) καταδεκτικός, προσηγής.

com-mūto, 1. μεταβάλλω, άλλάζω.

com-pārēo, ὥι, —, 2. γίνομαι όλοφάνερος, φαίνομαι.

com-pārō, 1. παρασκευάζω, προετοιμάζω.

compello, pūli, pulsūm, 3. (συνωθῶ). 2) σπρώχω, φέρω, περιφέρω.

com-pērō, pēri, pertum, 4. μαθαίνω, πληροφοροῦμαι.

complēo, ēvi, ētum, 2. γεμίζω Hn 9, 3. 2) ζῶ, διαβιώνω A 21, 1.

complessem, βλ. complēo.

complūres, οὐδ. complūra (γεν. complūrium) περισσότεροι. 2) ἀρκετοί, κάμποσοι.

compōno, 3. (συνθέτω). bellum τελειώνω (καταπάύω) τὸν πόλεμο Hn 1, 5. Hn 6, 2. bellum κάνω εἰρήνη Hn 7, 4.

compositūrus, βλ. compono.

comprehēndo, prehēdi, hensum, 3. συλλαμβάνω.

com-prōbo, 1. (συγκατανεύω), ἔγκρινω, ἀποδέχομαι. publīce comprobatum est ἔγινε ἀποδεκτό ἀπό

τὸν κράτος: τὸν κράτος ἐνέκρινε.

compūli, βλ. compello.

conātus, βλ. conor.

con-cido (con καὶ caedo), cīdi, cīsum, 3. (κατακόβω). 2) κατα-

σφάζω, φονεύω.

conciliātor, ὄris, ἀ., ὁ πρωταίτιος (γάμου), ὁ μεσίτης, ὁ προξενητής.

concilīo, 1. 1) ζητῶ νά κερδίσω τὴ φιλία, τὴ συμμαχία Hn 10, 2.

2) pacem κάνω εἰρήνη (ώς μεσολαβητής). nuptias συνάπτω γάμο.

fortunam δημιουργῶ, προετοιμάζω (θεμελιώνω) τὴν εὔτυχία.

3) παρέχω, χορηγῶ μέχρι φθονία A 19, 3.

concitasse = concitavisse, βλ. concito.

concīto, 1. παροτρύνω, παρακινῶ, προτρέπω. 2) κινῶ, διεγείρω, προκαλῶ.

con-eupisco, pīvi, —, 3. (ἐναρκτ.

con- καὶ cupio) ἐπιθυμῶ. non intemperanter concupiscere quod a plurimis (ἐνν. concupisci) videas (= videat aliquis) = νά μήν ἐπιθυμεῖ κάποιος ἀκατάσχετα (χωρίς μέτρο) αὐτὸν βλέπει δτι οἱ περισσότεροι (ἐπίσης) τό ἐπιθυμοῦν.

con-curro, curri, cursum, 3. ἔρχομαι γρήγορα, ἐπιτίθεμαι, συμπλέκομαι.

concurrus, ūs, ἀ., συμπλοκή, ἐπίθεση.

condicīo, ὄnis, (κατάσταση). 2) ὅρος, ὅραι Hn 6, 2. A 2, 4. βλ. aequus, 3.

condiscipulātus, ūs, ἀ., συμμαθητεία.

condiscipūlus, i., ἀτ., συμμαθητής.
 confectum, βλ. conficio.
 con-fēro, contūli, collātum, conferre (συγκομίζω). 2) confero
 με ζητῶ καταφύγιο, καταφεύγω
 Hn 9, 1. πηγαίνω (μεταβαίνω)
 A 2, 2. 3, 2.
 conferrem, βλ. confero.
 con-fīcio (con-faciō), fēci, fec-
 tum, 3. (κατεργάζομαι). 2) τελῶ
 Hn 2, 4. 3) librum (orationes)
 βιβλίο (λόγους) ἐπεξεργάζομαι,
 συγγράφω.
 con-fligo, flixi, flictum, 3. συμ-
 πλέκομαι, συγκρούομαι.
 conflixi, βλ. confligo.
 congrēdior (con-grādior), con-
 gressus sum, congrēdi, 3. ἀποθ.
 (συνέρχομαι). 2) ἔρχομαι στά-
 χέρια, συμπλέκομαι, συγκρούομαι.
 congressus, βλ. congregdior.
 con-īcio (προφ. conjicio), iēci,
 iectum, 3. (con καὶ iācio), φέ-
 γω μέσα.
 coniunctē, ἐπίρρ., (κοντά, κολ-
 λητά). 2) φιλικά. Ὑπερθ. coniunct-
 etissime μέ πολλή φιλία (φιλι-
 κότατα).
 coniuctio, ōnis (δεσμός), ὁ δε-
 σμός τοῦ γάμου, συγγένεια.
 conor, 1. ἀποθ. ἐπιχειρῶ. multa
 stulte conor κάνω πολλές ἀνόη-
 τες ἀπόπειρες.
 con-scendo (con- καὶ scando),
 scendi, scensum, 3. navem ἀνε-
 βαίνω (εἴμαι) στό πλοϊο.

conscriptus (παθητ. μτχ. τοῦ con-
 scribo, ἐγγράφω) = γραμμένος.
 patres conscripti = Senatores
 (οἱ Συγκλητικοί).
 consecutūrus, βλ. consequor.
 con-sēquor, 3. ἀποθ., ἀκολουθῶ,
 συνοδεύω A 19, 3. 2) προφτάνω
 Hn 7, 7. 3) πετυχαίνω Hn 10,
 5. A 19, 2. 21, 1.
 con-sēro, rūi, rtum. 3. (συνδέω)
 2) manum κάνω μάχη.
 con-servo, 1. διασώζω, φυλά(γ)ω.
 res meas τά πράγματά μου, τήν
 περιουσία μου Hn 10, 1. odium
 διατηρῶ τό μίσος. iusiurandum
 τηρῶ (σέβομαι, δέν παραβαίνω)
 τόν ὄρκο μου.
 con-sidēro, 1. (παρατηρῶ προσε-
 κτικά). 2) σκέπτομαι.
 consilium, ii, οὐδ., συμβούλιο. con-
 silia interiora τά ἰδιαίτερα (ἐμ-
 πιστευτικά [μέ τό βασιλιά] συμ-
 βούλια. consilia clandestīna μυ-
 στικά συμβούλια, κρυφές συνεννο-
 ήσεις. 2) πρόθεση, σκοπός Hn 1,
 5. 3) ἀπόφαση A 21, 6. 22, 3.
 4) δόλος, στρατηγικό (πολεμικό)
 τέχνασμα Hn 11, 7.
 consobrīna, ae, πρώτη ἐξαδέλφη
 (ἡ κόρη τῆς ἀδελφῆς τῆς μητέ-
 ρας του).
 conspexi, βλ. conspicio.
 con-spīcio (con- καὶ τό ἄχρ. spe-
 cio), spexi, spectum, 3. βλέπω,
 διακρίνω, conspici in neutram
 partem νά μή διακρίνεται (δια-

- φέρει) πολύ τό ἔνα ἀπό τά ἄλλα μέρος.
- constantia, ae, (εὐστάθεια, σταθερότητα). constantia vocis atque vultus (γεν.) = μέ σταθερότητα (χωρίς ἀλλοίωση) τῆς φωνῆς καί τοῦ προσώπου.
- con-stitūo (con- καί statūo), tūi, tūtum, 3. τοποθετῶ, ίδρυω. 2) οἰκοδομῶ, χτίζω A 13, 2.
- con-sto, stūti, —, 1. ἀποτελοῦμαι, προέρχομαι.
- consuēram = consuevēram, βλ. consuesco.
- con-suesco, suēvi, suētum, 3. συνηθίζω.
- consuetūdo, īnis, συνήθεια, ἔξη A 14, 2. 2) ὡραῖοι τρόποι A 1, 4.
- consul, ūlis, ἀ., ὑπατος. consule ἡ consulib⁹s (ἀφαιρ. ἀπόλυτη) ὅταν ὑπατος (ἡ ὑπατοι) ἥταν δ... (ἡ οι...), τόν καιρό τῆς ὑπατείας τοῦ... (ἡ τῶν...).
- consulāris, is, ἀ.; αὐτός πού χρημάτισε ὑπατος.
- consulātus, ūs, ἀ., ὑπατεία, ἡ ιδιότητα ἡ θητεία τοῦ ὑπάτου.
- consūlo, lūi, Itum, 3. (βουλεύομαι). 2) mihi consūlo φροντίζω, μεριμνῶ γιά (βοηθῶ) τόν ἔχυτό μου A 21, 5.
- consultum, i, οὐδ., ἀπόφαση, δόγμα. senatūs consultum ἀπόφαση (δόγμα) τῆς Συγκλήτου.
- consultus αὐτός πού ἔχει σκεψθεῖ,
- έξετάσει. 2) iuris consultus, ἀ., νομομαθής.
- con-sūmo, 3. καταναλώνω, δαπανῶ. consūmor φθίνω, λιώνω, δαπανῶμαι.
- con-temno, mpsi, mptum, 3. (περιφρονῶ). 2) morbum περιφρονῶ τήν ἀρρώστια, δέν παίρνω στά σοβαρά τό νόσημα (δέν τοῦ δίνω σημασία).
- contentus, εὐχαριστημένος. contentus sum ἀρκοῦμαι, μένω εὐχαριστημένος.
- contextus, (συνεχής ὅπως τό ὕφασμα). 2) συνεχής, ὀλόκληρος (χωρίς χάσματα).
- continens, ntis (αὐτός πού συγκρατεῖ [ἐνωμένο | κάτι]. 2) αὐτός πού είναι συγκρατημένος, μετρημένος, (οἰκονόμος).
- continentia, ae, (ἐγκράτεια), οἰκονομία.
- con-tinēo (con- καί tenēo), tinūi, tentum, 2. (συγκρατῶ κάτι ἐνωμένο (συνέχω). 2) περιέχω, περιλαμβάνω.
- contrā, ἐπίρρ., ἐναντίον.
- con-trāho, traxi, tractum, 3. (συσπῶ). 2) συναθροίζω, συγκεντρώνω.
- contrariūs, (ἐνάντιος). 2) e contrario ἀντίθετα, (τούναντίον).
- contūli, βλ. confero.
- con-vēnīo, 4. συνέρχομαι. 2) non convēnit (ἐνν. inter scrip-tores) δέν ὑπάρχει ὁμοφωνία

[μεταξύ τῶν συγγραφέων], οἱ συγγραφεῖς διαφωνοῦν Hn 13, 1. coloquium convénit (παρχμ.) συμφώνησκν συγάντηση. condicione non convenērunt (ἐνν. inter eos.) οἱ ὄροι δέ συμφωνήθηκαν, δέν ἔμειναν σύμφωνοι γιά τούς ὄρους, δέν ἐπῆλθε συμφωνία μεταξύ τους.

convīva, ae, ἀ., (αὐτός πούς ζεῖ (πίνει, τρώγει) μαζί μέ ἄλλον. ὁ συμπότης, ὁ σύνδειπνος.

convivium, ū, οὐ., (ἡ συμβίωση). 2) συνεστίαση, συμπόσιο.

con-vōco, 1. συγκαλῶ.

copīa, ae, (ἀφθονία). 2) copiae (πληθ.) στρατός, στρατ. δυνάμεις.

copūla, ae, σύνδεσμος, ἑνωτικός κρίκος, δεσμός φύλακες.

cornu, ūs, οὐδ., κέρατο (ζώου) Hn 5, 2. 2) πτέρυγα στόλου Hn 8, 4.

corōna, ae, στεφάνη.

cor-rumpo (con- καὶ rumpo), rupi, ruptum, 3. (φθείρω, ἀφανίζω). 2) διαρθείρω μέ χρήματα : δωριδοκῶ, δεκάζω.

corruptus, βλ. corrumpo.

cottidiānus, καθημερινός, συνήθης (-ισμένος).

credo, dīdī, dītum, 3. ἐμπιστεύομαι Hn 8, 3. 2) πιστεύω, quod vix credendum (= credibile) sit = αὐτό δύσκολα (vix = μόλις) θά γινόταν πιστευτό. 3)

παρενθετικά : νομίζω, ἵσως, πιθανό A 18, 5.

creō, 1. (δημιουργῶ, φτιάχνω). 2) ἀποδείχω. 3) ἐκλέγω.

cresco, crēvi, crētum, 3. αὔξάνω. 2) crevit virtutum laude μεγάλωσε (ἀπέκτησε δέξι, φήμη) μέ τόν ἔπαινο τῶν ἀρετῶν, μέ τήν προσωπική ἀξία.

crevi, βλ. cresco.

crimen, īnis, οὐδ., (κρίμα, ἔγκλημα). 2) πληθ. οἱ κατηγορίες, οἱ ἐνοχοποιήσεις.

cubitus, i, ἀ., (καὶ cubitum, i, οὐδ.) ὁ ἀγκώνας.

cūius, γεν. τοῦ qui.

cultus, ūs, ἀ., (περιποίηση τοῦ σώματος καὶ τῆς ζωῆς). 2) cultus domesticus ἡ φροντίδα τοῦ σπιτιοῦ. cultus cottidianus ἡ καθημερινή ζωή, ὁ τρόπος καθημερινῆς ζωῆς.

cum, I. πρόθ. μέ ἀφαιρ. = μέ, μαζί μέ Hm 1, 5. 4, 8. Hn 8, 1. erat cum eo = τόν συναναστρεφόταν, βρισκόταν μέ αὐτόν Hm 3, 2. 2) ἐναντίον Hn 4, 1. 3) γιά νά δείξει μέ τί είναι ἐφοδιασμένος κάποιος Hn 7, 5. 11, 1. 12, 5.

cum, II. σύνδεσμος. 1) χρον. : ὅταν, ἀφοῦ Hm 2, 1. 2) χρονικός μαζί καὶ αἰτιολογικός : A 20, 2. 3) χρον. μαζί καὶ ὑποθετικός : ἥμα Hn 2, 6. 4) μέ ὑποτ. πρτ. ἡ ὑπερσ. = ἐνῶ, ἀφοῦ (+ ὄριστ. ἀφρ. = cum historicum). — 5) αἰ-

τιολ. = ἐπειδή Hn 10, 4. 11, 6. C 2, 2 (cum moraretur). A 2, 2, 6, 5. 17, 1. 20, 3. 20, 5. 21, 2. 6) cum ἐνδοτικό ή ἐναντιωματικό = ἀν καί, μολονότι Hm 2, 4. Hn 1, 3. 8, 4. C 2, 2. A 6, 2. 13, 1. 14, 2. 7) ἀρ. ἐπανάληψη, ἐάν A 2, 4. 20, 1. cunctus, δλόχληρος.

cupiditas, ἄτις, ἐπιθυμία (γιά πόλεμο = τό φιλοπόλεμο πνεῦμα). cupiditas notitiae clarorum vi- rorum ή ἐπιθυμία (νά γνωρίσει τίς σκέψεις) τῶν ἐνδέξων ἀνδρῶν (ή γεν. notitiae ἀντί τοῦ nos- cendi γεν. γερουνδίου = τοῦ γνω- ρίσαι).

darem, βλ. do.

datus, βλ. do.

δē, πρόθ. μέ ἀφαιρ. = ἀπό. 1) τοπ., ἀπό C 2, 2. 2) ἀντί γεν. διαιρ. C 3, 1. A 14, 2 (πολλές φορές). 3) (περί + γεν.) = σχετικά μέ, γιά + αιτ. Hn 2, 2. 2, 6. A 6, 3. 18, 6.

dēbēo (ἀπό τό de-habeo), bñi, bñum, 2. ὀφείλω, ἔχω καθῆκον. nemini dubium esse debet δέν πρέπει νά (ὀφείλει νά μήν) ἀμ- φιβάλλει κανείς. 2) ὀφείλω, χρω- στάω A 2, 4.

debilito, 1. παραλύω κάποιον, τόν κάνω νά ἀρρωστήσει. 2) ἀναχαι-

eupīdus, (αὐτός πού ἐπιθυμεῖ), cupidissimus litterarum fuit ἡταν θερμός φίλος τῶν γραμμάτων (τοῦ ἀρεσε πολύ νά μελετάει).

cupio, pīvi (η ii), pītum, 3. ἐπιθυμῶ.

cura, ae, φροντίδα, πρόνοια Hn 9, 4. A 21, 5. 2) φροντίδα, εύσυνε- δησία A 15, 2.

curatio, ὅnis, (φροντίδα). 2) ια- τρική θεραπεία (κούρα).

euro, 1. φροντίζω, ἐπιμελοῦμαι. euro aedem reficiendam (γε- ρουνδίβο) φροντίζω γιά τήν ἐπι- σκευή τοῦ ναοῦ.

eustodio, īvi, ītum, 4. φυλά(γ)ω, φρουρῶ.

D

τίζω. debilitor ἔξασθενῶ.

de-cēdo, 3. ἀποχωρῶ, φεύγω. (ἀ- φήνω τήν ἐπαρχία (μου) μέ τό τέλος τοῦ στρατηγικοῦ ή τοῦ ὑπα- τικοῦ ἔτους) C 1, 4. 2) ἀναχωρῶ Hn 1, 5. 3) ἀφήνω τή ζωή= πε- θαίνω A 2, 1. 22, 3. 4) (προκει- μένου γιά πυρετό) ἀρχίζω νά ὑπο- χωρῶ, ἐλαττώνομαι A 22, 3.

decem, δέκα.

decēo, decūi, —, 2. Ἀπρόσωπο : decet πρέπει, ταιριάζει, ἀρμόζει.

de-cerno, decrevi, decretum, 3. (νομίζω, ἀποφασίζω, δοκεῖ μοι).

2) λύνω τή διαφορά μέ τά ὅπλα, ἀποφασίζω μέ τή βοήθεια τῶν ὅ-

πλων. cum hoc (ἀφαιρ. ἀρσ.) decernit ἐναντίον αὐτοῦ (ἐκείνου) κάνει (συνάπτει) ἀποφασιστική μάχη. classe erant decreturi ἐπρόκειτο νά κάνουν ναυμαχία : νά δώσουν λύση μέ τό στόλο. de-clāro, 1. δηλώνω, φανερώνω, ἀποκαλύπτω Hn 11, 2. 2) κάνω φανερό, σαφές A 18, 6.

decretūrus, βλ. decerno.

dedērem, βλ. dedo.

dedēris, βλ. do.

dedi, βλ. do.

de-do, dedīdi, dedītum, 3. παραδίνω.

de-dūco, 3. (κατεβάζω, φέρνω στρατό). 1) παίρνω μαζί μου ώς συνοδό C 1, 4. 2) ὁδηγῶ Hn 11, 1.

deductus, βλ. deduco.

deduxi, βλ. deduco.

de-fendo, ndi, nsum, 3. ὑπερασπίζω.

de-fensum, (ὅππιο τοῦ defendo) Hn 6, 1.

de-fēro, 3. προσφέρω, ἀπονέμω Hn 3, 1. A 6. 4. 19, 3. 2) δίνω A 4, 2. 3) γνωστοποιῶ, ἀναγγέλλω Hn 3, 1. 12, 2.

de-hortor, 1. ἀποθ., ἀποτρέπω.

dehortando impedio ἐμποδίζω μέ συμβουλές.

deinde (dein-de), ἐπίρρ., ἔπειτα. primum... deinde πρῶτο... δεύτερο (πρῶτα πρῶτα... ἔπειτα...).

delātus, βλ. defero.

de-lecto, 1. (ἔλκω, τραβῶ). 2)

delector non minus animo quam ventre εὐχαριστιέμαι (εὐφραίνομαι) ὅχι λιγότερο μέ τό πνεῦμα ἀπ' ὅσο μέ τήν κοιλιά.

delectus, μτχ. παθ. τοῦ deligo, lēgi, lēctum, 3. (ἐκλέγω) ἐκλεκτός Hn 4, 3.

delēo, ēvi, ētum, 2. καταστρέψω, ἀφανίζω.

de-ligo, 1. δένω, ἐπιδένω.

de-mīgro, 1. μετοικῶ.

de-pello, depūli, depulsum, 3. (ἀπο)διώχνω, ἀπομακρύνω.

de-pōno, 3. (καταθέτω γιά φύλαξη), τοποθετῶ Hn 9, 3. 2) animam παραδίνω τό πνεῦμα, πεθαίνω. odium ἀφήνω τό (δέν ἔχω πιά) μίσος.

de-porto, 1. κομίζω, φέρνω. 2) triumphum κάνω (τελῶ) θρίαμβο.

de-prīmo (de καί prēmo), de-pressi, depressum, 3. καταπιέζω.

2) καταπάύω, σταματῶ A 22. 2.

descisco, scīvi (συνθ. descīi), scītum, 3. ἀποχωρῶ, ἀποσκιρτῶ.

descīvi, βλ. descisco.

de-scrībo, 3. περιγράφω. versibus (ἀφαιρ.) μέ στίχους (στήν ποίηση).

de-sēro, serūi, sertum, 3. ἀφήνω (παρατῶ) στά κρύα τοῦ λουτροῦ.

desideriūm, ii, οὐδ., πόθος, νοσταλγία, (λυπηρή ἀνάμνηση ἀπό τήν ἀπουσία κάποιου).

desidēro, 1. ποθῶ, ἐπιθυμῶ A 16, 3. 2) ἀπαιτῶ, ἐπιζητῶ A 13, 3.

de-sīno, desīi, desītum, 3. παύω, παύομαι.

desisto, destīti, —, 3. παύω, ἀπογρῶ. (μτχ. μέλλ. destitūrus). desperatīo, ōnis, ἀπελπισία, ἀπόγνωση.

desperātus, (παθ. μτχ. τοῦ despēro, 1. (ἀπελπίζω), ἀπελπισμένος. desperatis rebus (ἀφαιρ.) σέ ἀπελπιστική κατάσταση τῶν πραγμάτων.

de-spīcio (de καὶ τό ἄχρηστο spēcio βλέπω), spexi, spectum, 3. βλέπω καλά, παρατηρῶ. 2) περιφρονῶ, δέ φροντίζω γιά... A 6, 4.

de-spondēo, spondi, sponsum, 2. ὑπόσχομαι, ἀρραβωνιάζω.

destitērim, βλ. desisto.

destīti, βλ. desisto.

de-tēgo, texi, tectum, 3. ἀφαιρῶ τή στέγη, ξεσκεπάζω, ἐρειπώνω. detectus ἐρειπωμένος.

detrimentum, i, οὐδ., βλάβη, ζημιά A 2, 3. 2) βλάβη, ἀπώλεια Hn 5, 2. 3) ἀπώλεια, μείωση C 2, 4.

detūli, βλ. defero.

devīci, βλ. devinco.

de-vincēo, vinxi, vincentum, 4. (δένω). 2) προσελκύω, τραβῶ.

de-vinco, vīci, victum, 3. (κατα)-νικῶ, παραδέουω.

devinxit, βλ. devincio.

dexter, ēra, ērum, (ἡ dexter,

dextra, dextrum), δεξιός, εύνοικός.

dīco, dixi, dictum, 3. λέγω. 2) συμφωνῶ, ὁρίζω, προσδιορίζω (χρονικό ὅριο ἀποδόσεως [προσδιορίζω τή λήξη] τοῦ δανείου) A 2, 4.

dictātor, ὄρις, ἡ, δικτάτορας. Hn 5, 1. 3.

dictus, βλ. dīco.

dies, diēi, ἡ., (καὶ μερικές φορές θ., ἀλλά στόν πληθ. εἶναι πάντοτε γένους ἀρσ.), ἡμέρα. paucis diebus (= post paucos dies ἢ paucis diebus post) μετά ἀπό λίγες μέρες. die quinto postquam... τήν τέταρτη μέρα ἀπό τότε πού... — in dies ἀπό μέρα σέ μέρα (κάθε μέρα). βλ. λ. ita.

difficilis, e, δύσκολος. difficile est εἶναι δύσκολο. 2) παράξενος, ιδιότροπος A 5, 1.

dignītas, ātis, ἐκτίμηση, τιμή (πού ἀποκτήθηκε μέ τήν προσωπική ἀξία) A 21. 1. — 2) θέση, τάξη, τό ἀξιώμα (τοῦ ἵππεα) A 1, 1. 6, 2. 5. 19, 2. pro dignitate ἀνάλογα μέ τό (ἵππικό) ἀξιώμα : ἔτσι πού νά ἀξίζει στήν κοινωνική θέση του ώς ἵππεα A 2, 2. dignitati servire φροντίζω γιά τήν ἀξιοπρέπεια τῆς θέσεώς μου.

dilectus, ūs, ἡ., στρατολογία.

dilexi, βλ. diligo.

diligens, ntis, (μτχ. τοῦ diligo), ὁ ἐπιμελής, ὁ οἰκονόμος (ὁ χρη-

στός οἰκογενειάρχης πού φροντίζει τά συμφέροντα τῆς περιουσίας του).

diligenter, ἐπίρρ., (προσεκτικά).
2) μέ όκριβεια.

diligentia, ae, προσεκτική (ἐπιμελημένη) καὶ συνεχής δραστηριότητα, (φιλοπονία) Hn 7, 5. C 3, 4. A 13, 4; 2) οἰκονομία. (φειδώ, δλιγάρκεια) A 13, 5. 3) cura diligentiaeque φροντίδα (μέριμνα) καὶ προσοχή (προθυμία), βλ. adhibeo A 21, 5.

di-ligo (dis καὶ lēgo), lexi, lectum, 3. (ἐκλέγω). 2) ἀγαπῶ (ἀπό ἐκτίμηση), ἔκτιμο.

di-mīco, 1. ἀγωνίζομαι, μάχομαι.

di-mitto, 3. (στέλνω). 2) διώγνω, ἀφήνω κάποιον νά φύγει Hn 3, 3.

4, 1, 3) vitam alieno arbitrio (δοτ.) ἀφήνω τή ζωή (μου) στήν αὐθικρεσία ὅλου Hn 12, 5. di-ripiō (dis καὶ rāpio), ripūi, reptum, 3. (διαρπάζω). 2) ἐρει-

πώνω, ἔξοιλοθρεύω, λαχφυραγωγῶ.

dis-cēdo, 3. ἀποχωρῶ. superior ἀποχωρῶ (ἀπό τό πεδίο τῆς μάχης) ἀνώτερος, δηλ. νικητής. disiēci, βλ. disicio.

di-icīo (προφ. dis-jicio [ἀπό τό dis καὶ iācio, προφ. jacio] σίγνω, γτυπῶ), disiēci, disiectum, 3. (διασκορπίζω). 2) domum a fundamentis κατεδαφίζω.

dispalātus (μτχ. τοῦ ἄχρηστου ἀποθ. ρήμ. dispālor, 1. διασκορ-

πίζω ἀπ' ἐδῶ κι ἀπ' ἐκεῖ), δια-σκορπισμένος, σκόρπιος.

dissensi, βλ. dissentio.

dis-sentio, 4. διαφωνῶ, ἀντιφρονῶ, ζῶ σέ διχόνοια.

dis-sidēo (dis καὶ s̄deo), s̄edi, sessum, 2. βρίσκομαι σέ διάσταση.

2) dissidebat ab eo εἶχε διαφορές (ἦταν ἐχθρός) μέ αὐτόν.

dis-socio, 1. (διαχωρίζω). 2) φέρνω σέ ρήξη, διαιρῶ, διασπῶ. dissociatis animis civium (ἀντί dissociatis civibus) ἐπειδή οἱ πολίτες διασπάστηκαν (πολιτικά).

districtus (μτχ. παθ. πρκμ. τοῦ ρ. distingo, strinxi, strictum, 3. σέρνοντας διαχωρίζω), μέ πολλά θέματα ἀπασχολημένος.

diti, δοτ. τοῦ dives.

dīū, ἐπίρρ., (γιά) πολύν καιρό· συγκρ. diutius περισσότερο καιρό. diuturnitas, ātis, μακροχρονιότητα, μεγάλη διάρκεια.

dives, itis, πλούσιος (δοτ. diti, ἀντί diviti) A 1, 2.

divinatio, ὄνις. divīna res θεϊκό πράγμα, ἡ θυσία, τά iερά (= sacrificium).

divus, i. (τιμητικός τίτλος), θεός. divi filius = divi C a e s a r i s filius A 19, 2.

do, dēdi, dātum, dāre, 1. δίνω, παρέχω, δωρίζω. manūs (ἐνν. v i n c u l i s) δίνω τά χέρια μου γιά νά μέ δέσουν δύσλογῶ ὅτι

νικήθηκα. filiam δίνω τήν κόρη μου ώς γυναῖκα. locum nocendi δίνω εὐνοϊκό σημεῖο (= locum, λαβῆ, εὐκαιρία) στόν ἔχθρό γιάνα μέ βλάψει (χτυπήσει, ζημιώσει). operam ut... προσπαθῶ νά... operam honoribus ἐπιδιώκω πολιτικά ἀξιώματα. tempore dato ὅταν δόθηκε εὐκαιρία. do verba (φράση τῶν κωμικῶν) : λέω λόγια (χωρίς ἔργα), ἔξαπατῶ («γελάω»), πρβ. «αὐτά ναι λόγια»). do vela ventis (: δίνω τά πανιά στούς ἀνέμους) ἀνοίγω ή κάνω πανιά, ἀποπλέω. senatus datur ή Σύγκλητος δέχεται (datur aditus ad Senatum = ἐπιτρέπεται ή εξοδος στή Σύγκλητο). me do aliqui rei, βλ. committo, 2.

docēo, docūi, doctum, 2. 1) διδάσκω. 2) διαφωτίζω.

docilitas, ātis, (εὐμάθεια, ή εὐκολία στή μάθηση). docilitas ingenii ἀντιληπτική ίκανότητα, εὐκολη ἀντίληψη.

doctor, ūris, ā., διδάσκαλος.

doctrīna, ae, (διδασκαλία). 2) μεθοδική διαπραγμάτευση C 3, 4.

3) γνώσεις A 1, 2. 4) μόρφωση, φιλοσοφική κατάρτιση A 3, 3.

4, 1, 17, 3.

dodrans, ntis, ā., (ἀπό τό de-quadrans = 1/4 λιγότερο ἀπό διλόγκληρη libra, δηλ. 3/4 τῆς libra.

Mία libra = 327,45 γραμμ.). 2) heres ex dodrante κληρονόμος

τῶν 3/4 (τῆς περιουσίας) A 5, 2. dolor, ūris, ā., πόνος A 21, 3. 4. 6. 2) λύπη, θλίψη A 4, 5. dolus, i, ā., δόλος, τέχνασμα, ἀπάτη.

domesticus, οἰκιακός, τοῦ σπιτιοῦ A 13, 4. 13 7. — 2) domesticae opes οἱ δυνάμεις του, οἱ δυνάμεις τοῦ βασιλείου (του).

domi, βλ. domus.

domicilium, ii, οὐδ., (κατοικία). 2) ἔδρα, διαμονή.

domus, ūs, (δόμος), οἶκος, οἰκία, σπίτι Hn 7, 7. A 22, 1. μόνιμη κατοικία A 3, 3. Τύποι μέ ἐπιρρηματ. σημασία: domi (πτώσεως τοπικῆς) στήν πατρίδα (: ἐν τῇ πατρίδι) Hn 1, 2. A 3, 3. στό σπίτι (: ἐν τῷ οἴκῳ) Hn 9, 3. A 13, 4. domum πρός τήν κατοικία (τό σπίτι) A 13, 6. domo ἀπό τήν πατρίδα Hn 8, 1.

domicum, σύνδ. (ἀντί donec), μέχρι τήν ήμέρα πού..., μέχρι νά...

dono, 1. δωρίζω. dono aliquem aliquā re δωρίζω κάτι σέ κάποιον.

dubito, 1. ἀμφιβάλλω, quod nemo dubitat (ἀντί de qua re nemo

dubitat πράγμα γιά τό δόποιο κανεὶς δέν ἀμφιβάλλει. non dubito + ὑποτ. = δέν ἀμφιβάλλω

ὅτι = πιστεύω ὅτι. 2) non dubito + ἀπαρ. (χρόνου ἐνεστώτα)

= δέ διστάζω νά...

dubius, ἀμφίβολος. sine dubio χωρίς ἀμφίβολία.

dūco, duxi, ductum, 3. ὁδηγῶ, φέρω Hn 3, 3. 8, 4. 2) duco secum = παίρνω (μαζί μου) καὶ φεύγω Hn 9, 4. 3) νομίζω, θεωρῶ. continentis debet duci = πρέπει νά θεωρεῖται γνώρισμα μετρημένου (ἐγκρατοῦς) ἄντρα. nefas duco + ἀπαρ. = θεωρῶ, ιεροσυλία (ἀσέβεια) νά...

dulcis, e, (γλυκός). 2) εὐχάριστος, τερπνός.

dum, σύνδ. + ὅριστ. ἐνεστ. = ὅταν, τότε πού Hn 12, 1. Μέ παρατατ. ἀντί ἐνεστ. Hn 2, 3.

duo, duae, duo = δύο.

duplex, iċċis (διπλός), 2) διπλός, μέ δύο ἐκδοχές.

dux, ducis, ἀ., (ὁδηγός). 2) ἀρχηγός, ἡγεμόνας.

duxi, βλ. duco.

E

ē (ποτέ μπροστά ἀπό φωνῆν ἢ h) καί ex (μπροστά ἀπό φωνῆν καὶ σύμφωνο), πρόθ. + ἀφαιρ. πού χρησιμεύει γιά νά δείξει : 1) τόπο = ἀπό Hn 6, 4. A 21, 1. 2) τήν καταγωγή ἢ τό γένος : ἀπό A 19, 4. 3) γεν. διαιρ. Hn 3, 3. 12, 1. 12, 3. A 5, 2 (ex hereditate). 3) αἰτία ἢ ἀποτέλεσμα : μέ Hn 7, 5. — ἔξαιτίας C 2, 1. ἐπειδή C 2, 2. A 1, 3. 20, 3. 21, 3. — 5) συμφωνία : Hm 3, 1. Hn 7, 3. 7, 5. A 5, 2 (ex dodrante). 6, 2. (βλ. res publica). 13, 6. — 6) ἐπιφρ. σχέση : Hn 1, 2 (e contrario). ex quo = ἀπ' αὐτό Hn 5, 4.

ēa, ἐπίρρ., (ἐνν. parte ἢ viā) σ' ἐκεῖνο τό μέρος ἢ σ' ἐκεῖνο τό δρόμο (ἀπό ἐκεῖνο τό μέρος ἢ τό δρόμο).

eamque = et eam, βλ. is.

eandem, αἰτ. τοῦ εǎdem, βλ. idem. edictum, i, οὐδ., (διάγραμμα = διάταγμα), διάταξη (ἔδικτον). "Οταν οἱ τιμητές ἀναλάμβαναν ὑπηρεσία, δημοσίευναν διάταγμα, τό δόποιο εἴτε ἦταν τό ἵδιο μέ ἐκεῖνο πού εἶχε ἐκδώσει ὁ προκάτοχός τους εἴτε ἦταν τροποποιημένο μέ δικές τους διατάξεις. 'Ο τιμητής Κάτων, ὅταν ἀνέλαβε τήν ἀρχήν, πρόσθεσε πολλές νέες διατάξεις γιά νά περιορίσει τήν πολυτέλεια.

ēdo, edīdi, editum, 3. ἐκδίδω. in vulgum = δημοσιεύω.

ef-fēro (παλαιότερο ec-fero), extuli, elātum, efferre, ἐκφέρω. 2) κηδεύω A 17, 1. 22, 4.

ef-fēcio (ex καὶ fācio), fēci, factum, 3. (φτιάχνω κάτι μέ ἐπιμέλεια, ἔξεργαζομαι). 2) κατορθώνω C 2, 2. efficio ut ἐνεργῶ νά... 3) συγκεντρώνω, συνα-

θροίζω (= colligo) Hn 10, 5.
ef-fūgio, 3. ξεφέύγω, διαφέύγω.
effūsus (ἰδίως παθ. μτχ. τοῦ ef -

fundo ἐκχέω). 2) ἀμετρος, χωρίς
μέτρο, ὑπερβολικός.

ēgi, βλ. ago.

egō, ἐγώ.

egōmet (ego ἐγώ + ἐγκλιτικό -
met), ἐγώ ὁ ἴδιος.

e-grēdior (e + grādior), egress-
sus sum, egrēdi, 3. ἀποθ. ἐξέρ-

χουμαι.

ei, δοτ. τῆς ἀντωνυμίας is, ea, id.

eius, γεν. τῆς ἀντωνυμίας is.

eiusdemque = et eiusdem, βλ. i -
dem.

elātus, βλ. effero.

elēgans, ntis, κομψός, φιλόκαλος.

elegantia, ae (κομψότητα). 2)
elegantia vitae = εὐγενική συμ -
περιφορά, λεπτοί τρόποι στίς και -
νωνικές σχέσεις.

elephantus, i, ἀ., ὁ ἐλέφαντας.

elīcio (e + lācio), cūi, cītum,

3. (ἐξάγω). 2) verbosiores epi -
stulas (= extorqueo) ἀποσπῶ,
προκαλῶ ἐπιστολές μακροσκελέ -
στερες ἀπό τό κανονικό ἢ τό
συνηθισμένο.

eloquentia, ae, εὐγλωττία, εὐχέρεια
στήν καλή ὄμιλία.

emax, ācis, μανιώδης ἀγοραστής
(ἀντίθ. vendax).

enim, σύνδ., γιατί, ἐπειδή.

e-numēro, 1. ἀπαριθμῶ, διηγοῦμαι.

1. eō, ἐπίρρ., ἔκει, πρός τά ἔκει

Hm 3, 1. 2) eo-ut τόσο... ὥστε
Hm 2, 3. 2) eo... ut σέ τέτοιο
σημεῖο... ὥστε.

2. ēo, ii (καί īvi), ītum, īre,
πορεύομαι, βαδίζω. 2) βαδίζω
ἄνετα (ἀντίθ. repo ἔρπω) Hn
3, 4. 3) eo in ius de meā re
πηγαίνω στό δικαστήριο γιά ὑπό -
θεσή μου, καταγγέλλω κάποιον γιά
ἴδιωτικό ἀδίκημα (πηγαίνω κά -
ποιον στό δικαστήριο).

3. eō, ἀφαιρ. τοῦ is.

1. eōdem, ἀφαιρ. τοῦ idem.

2. eōdem, ἐπίρρ., στόν ἴδιο τόπο
(μέρος) Hn 11, 2. A 2, 3.

eōque = et eō, ἐπίρρ., Hm 3, 1.
ephēmēris, īdis, «ἐφημερίς» = Τό
ἡμερολόγιο μέ τά καθημερινά ἔξο -
δα τοῦ σπιτιοῦ.

epistūla, ae (ὅρθότερο ἀπό τό
epistōla), ἐπιστολή, ἔγγραφο.

eques, equītis, ἀ., (ἵππεας). 2)
ἐν. καὶ πληθ., αὐτός πού ἀνήκει
στήν τάξη τῶν ἵππεων.

equester, tris, tre (ἵππικός). 2)
ὅτι ἀνήκει στήν τάξη τῶν ἵππεων.
equitātus, ūs, ἀ., τό ἵππικό, οἱ
ἵππεῖς.

equus, i, ἀ., ὁ ἵππος.

erga, πρόθεση μέ αἰτιατ. (εἰς,
πρός). 2) ἐναντίον Hm 4, 3. Hn
1, 3. 10, 1.

error, ὄris, ἀ., πλάνη, ἀπάτη,
σφάλμα.

erūdīo (ex + rudis, τραχύς), īvi,
ītum, 4. (ἐξημερώνω, ἡμερέω).

2) ἐκπαιδεύω· eruditivit filium ἐδίδαξε (μέ διδασκάλους) τό γιό (του), ἐφρόντισε γιά τή μόρφωση τοῦ γιοῦ (του).
 eruditus, ὁ καλά μορφωμένος.
 e-rumpo, rūpi, ruptum, 3. (ξε-σπῶ). 2) (στά ἀποστήματα): φαίνομαι ξαφνικά, πετάγομαι.
 et, σύνδ., καί· et - et = καί - καί.
 2) καί, ἀλλά (ὅταν προηγεῖται ἀρνηση) A 22, 2.
 etiam, σύνδ., ἀκόμη καί, A 22, 2.
 2) γιά νά ἐνισχύσει τό συγκριτικό : A 5, 3.
 etiamnum, ἐπίρρ., καί τώρα ἀκόμη.
 etsi, σύνδ., ἂν καί, μολονότι.
 ex-acūo, cūi, cūtum, 3. (ἀκονίζω). 2) παροξύνω, παρορμῶ.
 ex-ardesco, exarsi, exarsum, 3. (ἀνάβω, ἔξαπτω). 2) bellum ex-arsit ὁ πόλεμος ἄναψε.
 exarsi, βλ. exardesco.
 ex-cēdo, 3. (ἔξερχομαι), ἀποχωρῶ.
 excellenter, ἐπίρρ., ἔξαιρετικά.
 ex-cīo, cīvi (καί cīi),—, 4. (ἀνακινῶ). 2) καλῶ ἐπειγόντως.
 exemplum, i, οὐδ., (ἀπό τό eximo. ex em-p-lum = τό διαλεγμένο), παράδειγμα. exempla rerum πραγματικά παραδείγματα, γεγονότα.
 ex-ēo, ii, ītum, īre, 4. ἔξέρχομαι.
 2) fama exit φήμη κυκλοφορεῖ.
 exercītus, ūs, ἀ., στρατός. Πληθ. -ūs = milites, copiae Hn 8, 1.

ex-hāurio, hāusi, hāustum, 4. ἔξαντλῶ.
 existimatio, ūnis, (γνώμη). 2) ὑπόληψη, τιμῆ.
 exisse, βλ. exeo.
 existīmo, 1. νομίζω Hn 12, 2. A 6, 1. 2) ἐκτιμῶ. magni aestimo ἐκτιμῶ πολύ C 1, 2. 3) σχηματίζω γνώμη, σταθμίζω A 16, 4. 20, 5. 4) -mor θεωροῦμαι A 6, 1. exītus, ūs, ἔξοδος Hn 12, 3.
 ex-pēdīo (ex + pes πόδι), īvi, ītum, 4. ἔξουδετερώνω κάποιον, τόν βγάζω ἀπό τή μέση. 2) ἀπαλλάσσομαι, ξεμπλέκω, γλιτώνω.
 expendo, pendi, pensum, 3. (σταθμίζω, ζυγίζω [ίδίως χρήματα]) = πληρώνω, ἔξοφλῶ. 2) aliquid expensum (μτχ. παθ. πρκ.) fero sumptui χρεώνω (στά λογιστικά βιβλία) τά οίκιακά ἔξοδα, δαπανῶ.
 expensum, βλ. expendo.
 ex-perīor, pertus sum, perīri, 4. ἀποθ. ἀναμετρέμαι μέ κάποιον.
 ex-pers, pertis (ex + pars), ἀπαλλαγμένος ἀπό κινδυνού (ἄμοιρος κινδύνου).
 ex-plōrō, 1. ἔξετάζω, ἔξερευνῶ.
 ex-pōno, 3. ἐκθέτω, γνωστοποιῶ, περιγράφω.
 exposcendus, βλ. exposco.
 ex-posco, poposci,—, 3. (ζητῶ, ἀπαιτῶ). 2) ζητῶ τήν παράδοση κάποιου, γιά νά τόν τιμωρήσω.
 exposūi, βλ. expono.

ex-pugno, 1. (κυριεύω μέ πολιορκία). 2) vi expugno = κυριεύω μέ ἔφοδο.

exque (ex καί - que δύο λέξεις)· exque eā ἀντί ex εἴηque, βλ. is. ex-splendesco, [exsplendū], —, 3. (ἀκτινοβολῶ), διακρίνομαι, ἔξέγω, ξεχωρίζω.

externus, ἔξωτερικός, externum malum (= externum bellum) ἔξωτερικός πόλεμος (ἀντίθ. in-

testīnum bellum).

extra, πρόθ. μέ αἰτ., ἔξω ἀπό.

extrēmo, ἐπίρρ., τελικά, στό τέλος.

Hm 2, 3.

extrēmus (ὑπερθ. τοῦ extērus, ὁ ἔξω), τοπικά καί χρονικά : ὁ πιό τελευταῖος (ἔσχατος). Συγκρ. exterior.

extūli, βλ. effero.

exul, үlis, ձ., ὁ ἔξοριστος, ὁ φυγάδας.

F

facile, ἐπίρρ., εύκολα.

facilis, e., εύκολος Hn 10, 3. 2) προκειμένου γιά φάρμακα : ἀνώδυνος A 21, 2. βλ. celer.

facilitas, ātis, (εύκολία τρόπων), πραότητα, ἡπιότητα.

facio, fēci, factum, 3. κάνω. aliquem imperatorem κάνω (ἀναγορεύω) κάποιον στρατηγό. cīvem παρέχω σε κάποιον τό δικαίωμα τοῦ πολίτη, πολιτογραφῶ κάποιον.

librum γράφω βιβλίο finem facio belli θέτω τέρμα στόν πόλεμο. mentionem (ὑπ.) ενθυμίζω. iter βαδίζω (στίς στρατιωτικές πορεῖες). progressum προοδεύω. cohortationem δίνω διαταγή (ὁδηγίες). proelium navale ναυμαχῶ.

detrimentum existimationis χάνω ἀπό τήν ὑπόληψη, μειώνομαι ἥθικά. facio pacem κάνω εἰρήνη. facio alicui potestatem mei δίνω

τή δυνατότητα νά μέ συλλάβουν (βλ. potestas). nihil reliqui (γεν. διαιρ.) facio τίποτα δέν παραλείπω, τίποτα δέν παραμελῶ, (κάνω τό πᾶν). aliquid pulchre γνωρίζω κάτι πολύ καλά. versaram συνάπτω νέο δάνειο (γιά νά ἔξοφλήσω τό προηγούμενο). palam κάνω γνωστό, διαδίδω. 2) ἀνατρέφω, μορφώνω. domi factus οἰκοδίδακτος, γυμνασμένος.

facto, βλ. fio. quo facto μετά ἀπ' αὐτό, γι' αὐτό, ἀφοῦ εἶχε συντελεσθεῖ (γίνει) αὐτό.

factum, i. ού., γεγονός, συμβάν Hn 6, 3. Πληθ. ἔργα, πράξεις. A 18, 6.

factūrus, βλ. facio.

facultas, ātis, εύκαιρία Hn 9, 1. 2) δυνατότητα A 2, 2. 3) Πληθ. περιουσία, τά οἰκονομικά Hn 6, 2.

fâma, ae, (φήμη). 2) διάδοση, θρύλος.
 fames, is, πείνα.
 familiâ, ae, (ἀπό τό famûlus ὑπηρέτης) οἱ ὑπηρέτες A 13, 3. 2) οἱ συγγενεῖς [τό συγγενολόγι] A 18, 2. 18, 3. βλ. pater familiâs.
 familiâris, e, οἰκεῖος, φίλος A 16, 2. res familiaris ἡ (πατρική) περιουσία A 2, 3. 4, 3. 6, 4. 2) οὐσ. πιστός (ἐμπιστος) φίλος A 5, 1.
 familiaritas, ātis, (οἰκογενειακή σχέση), οἰκειότητα, (οἱ καλές σχέσεις).
 familiarîter, ἐπίρρ., μέ οἰκειότητα, φιλικά, στενά. Συγκρ. familiarius.
 familiâs (γεν. = familiae), βλ. pater familiâs.
 fastigium, ii, οὐδ., (κορυφή). 2) βαθμός (κοινωνικός).
 favêo, fâvi, fâutum, 2. (μέ δοτ.) εύνοῶ.
 febris, is, πυρετός. 2) Στόν πληθυντ. = προσβολές πυρετοῦ.
 fecero, βλ. facio.
 feci, βλ. facio.
 fêre, ἐπίρρ., σχεδόν, περίπου.
 fêro, tûli, lâtum, ferre, ὑποφέρω, ὑπομένω A 1, 3. φέρω Hn 4, 3. calamitates belli (ὑποφέρω) τά δεινά (τίς συφορές) τοῦ πολέμου.
 fructum ἀμείβομαι γιά... (βλ. fructus). 2) ὑποφέρω τίς ίδιοτροπίες κάποιου A 5, 1., βλ. nobilis καὶ expendo.

ferocia, ae, (ἀπείθεια, ἀνυπακοή). 2) εὐψυχία, περηφάνια.
 ferrum, i, οὐδ., (σίδηρος). 2) ἡ ἔνοπλη βία, τά ὅπλα.
 fictilis, e, (πήλινος, ἀπό τό fin- go = πλάθω). vas fictile (πληθ. vasa fictilia) σκεῦος (ἀγγεῖο) πήλινο.
 fidens, ntis (ίδιως μτχ. τοῦ fido) θαρραλέος. fidens animus ἡ αὐτοπεποίθηση, βλ. animus.
 fides, ēi, (πίστη). 2) ἔνορκη διαβεβαίωση, ὑπόσχεση Hn 2, 3. 4. προστασία Hn 9, 3.
 fiducia, ae, πίστη, ἐμπιστοσύνη. spes fiduciāque (ἀντί spe fidentissima) μέ πολύ σταθερή ἐλπίδα.
 filius, ii, ἀ., γιός.
 filia, ae, θυγατέρα.
 finis, is, ἀ., (ὅριο, δρόσημο). 2) πληθ. τά σύνορα, ἡ περιοχή Hn 8, 1. 3) τέλος, τέρμα Hm 1, 3.
 fîo, factus sum, fieri (παθ. τοῦ facio) γίνομαι. 2) συμβαίνω, (ἐπ)έρχομαι A 14, 2. domi factus γυμνασμένος, μορφωμένος «κατ' οἶκον» (οἰκοδίδακτος) A 13, 4.
 fistula, ae, (σύριγγα). 2) συρίγγιο, συριγγᾶς ἀπόστημα. fistulae puris συρίγγια πύου.
 flagitium, ii, οὐδ., αἰσχύνη, ὄνειδος, ντροπή, ἀτιμία.
 flagro, 1. φλέγομαι.
 fléo, ēvi, ētum, 2. κλαίω. flens

atque osculans μέ δάκρυα καὶ φιλιά.

fluctus, ūs, ἀ., κύμα Α 6, 1. 2) fluctūs (πληθ.) civiles ὁ πολιτι-

κός σάλος, ἡ δίνη (τά σύννεφα) τοῦ πολιτικοῦ βίου, βλ. committo.

foederātus, (σύμμαχος). 2) civi-
tas foederata συμμαχική πόλη.

foedus, foedēris, οὐδ., συνθήκη.
fore, ἀπρμφ. μέλλ. τοῦ sum ἀντί

futurum esse.

foret, πρτ. ὑποτ. τοῦ sum ἀντί
esset (forem, -es, -et, πληθ.
-ent).

foris, is, πόρτα, (συνήθως στόν
πληθ. fores, ium).

forma, ae, μορφή, ἔξωτερική ὅψη,
τό παρουσιαστικό.

formōsus, ὥραιος, καλοκαμωμένος.
fortē, ἐπίρρ., (ἰδίως ἀφαιρ. τοῦ

fors = τύχη) = μέ τήν τύχη, τυ-
χαῖα, συμπτωματικά. si forte (μέ
ὑποτ.) = ἀν τυχόν (ἀντί exspe-
ctans si forte) Hn 8, 1.

fortis, e (ἴσχυρός). 2) γενναῖος,
ἀνδρεῖος. Ὑπερθ. fortissimus.

fortitūdo, īnis, ἀνδρεία, θάρρος,
τόλμη.

fortuitō, ἐπίρρ., τυχαῖα.

fortūna, ae, είμαρμένη Α 19, 1.
2) τύχη, εύτυχία Hm 4, 1. 3)

α) τύχη, μοίρα Α 3, 3. 19. 2.
β) (ἰδίως στόν πληθ.) ἡ πε-
ριουσία Hn 9, 3. Α 2, 3. 4. 2.

21, 4.

forum, i, οὐδ., (ἀγορά). 2) ἡ

ἀγορά ὡς κέντρο πολιτικῆς καὶ δικαστικῆς δράσεως. in foro esse coepit ἄρχισε τήν πολιτική δράση του.

frater, tris, ἀ., ἀδερφός.

frequens, ntis, (πυκνός, πολυάριθ-
μος). 2) συχνός.

frequentia, ae, (πυκνότητα). 2)
frequentia (ἀφαιρ.) vulgi μέ
συρροή τοῦ πλήθους.

fructus, ūs, ἀ., καρπός. 2) fructus
rei familiaris αὔξηση τῆς ἀτο-
μικῆς περιουσίας. fructus pietatis
ἀνταμοιβή γιά τήν εύσέβεια.

frumentum, i, οὐδ., σιτάρι.

frūor, fructus sum, frūi, 3. ἀποθ.
(καρποῦμαι). 2) aliquo εὐχαρι-
στιέμαι μέ τή συντροφιά κάποιου,
εὐχαρίστως συναναστρέφομαι κά-
ποιον.

frustrā, ἐπίρρ., (ἀπό τό fraus =
ἀπάτη) μάταια. frustra facio
aliquid μάταια κάνω κάτι, ἀπο-
τυχαίνω στό σκοπό μου, ἀστοχῶ.
frustror (ἀπό τό frustra), —,
1. ἀποθ. (ματαιώνω). 2) me
ipsum ἀπατῶ (= βλάπτω) τόν
έαυτό μου.

fuěram, βλ. sum.

fuěrim, βλ. sum.

fuga, ae, φυγή.

fugāram = fugavěram, βλ. fugo.

fūgio, fūgi, fugitum, 3. φεύγω.

2) rei publicae procreationem
ἀπέγω ἀπό τά κοινά, δέ μετέγω

στή διοίκηση τῆς πολιτείας.
fugisse, βλ. fugio.
fūgo, 1. τρέπω σέ φυγή.
fūi, βλ. sum.

fundamentum, i, οὐδ., θεμέλιο.
funus, funēris, οὐδ., κηδεία, ἐκ-
φορά, ταφή.
futūrus, βλ. sum.

G

gener, ēri, ἀ., γαμπρός (ὁ ἄντρας
τῆς θυγατέρας) A 21, 4.

generātus, καταγόμενος, γεννημέ-
νος. 2) ab aliquo καταγόμενος
ἀπό κάποιον = ortus.

generōsus, (αὐτός πού κατάγεται
ἀπό τήν τάξη τῶν εὐγενῶν, ἀπό
«εὐγενεῖς» γονεῖς), γενναῖος, με-
γαλόψυχος, ἵπποτικός A 3, 1.

gens, ntis, (γένος). 2) ἔθνος.

genus, genēris, οὐδ., (γένος, γε-
νιά). 2) εἶδος.

gēro, gessi, gestum, 3. (φορῶ,
φέρω). 2) me συμπεριφέρομαι.

me splendide ζῶ μέ μεγαλο-
πρέπεια. rem. διοικῶ (στό στρα-
τό). res διεξάγω στρατιωτικές
ἐπιχειρήσεις. bellum διεξάγω (κά-
νω) πόλεμο, πολεμῶ. consulatum
(praeturam) ἀσκῶ ὑπατεία,
στρατηγία (: εἴμαι ὑπατος, στρα-
τηγός). honores διαχειρίζομαι τι-
μητικά ἀξιώματα, τήν ἔξουσία.
res geruntur male τά πράγματα

πᾶνε ἄσχημα, δέν πᾶνε καλά. res
gestae (πληθ.) τά πολεμικά ἔργα.
gestum, βλ. gero.

glorior, 1. ἀποθ. hac re (de hac
re) ἡ hoc (αἰτιατ.) καυχήμαι.
graecē, ἐπίρρ., ἐλληνικά (μέ τρόπο
ἐλληνικό).

graecus, ἐλληνικός. res graecae ἡ
γραμματεία καὶ ἡ ἴστορία τῆς
ἀρχαίας Ἑλλάδας, τά πράγματα
τά Ἑλληνικά).

Grāius, βλ. Πίνακ. Ἰστορ. καὶ
Γεωγρ. λ. Hercules καὶ Graius
saltus.

gratia, ae, (χάρη, εὐγνωμοσύνη).

2) δημοτικότητα, εὔνοια (ἀπό ἐκ-
τίμηση) A 2, 4. 6, 2. 21, 1.

3) καλή (φιλική) συνενόηση,
συμφιλίωση A 17, 1, βλ. redeo.

grātus, (ἀρεστός). 2) ἐπιθυμητός.

gravis, e, βαρύς, φοβερός, δεινός.

gravītas, ātis, (βαρύτητα). 2)
ἀξία, σοβαρότητα.

H

habeo, ūi, ūtum, 2. ἔχω. aliquem
collēgam ἔχω κάποιον ώς συνάρ-
χοντα. aliquem auctorem aucto-

remque ἔχω κάποιον ώς βοηθό
-στά ἔργα καὶ στή σκέψη (συνεκτε-
λεστή καὶ σύμβουλο). castra στρα-

τοπεδεύω. 2) ἔχω μέσα μου, δείχνω A 18, 4. — 3) κάνω. hāc oratione habitā ἀφοῦ εἶπε αὐτά τά λόγια. iudicium nullum habere. δέν ἐγκαλοῦμαι σέ δίκη, δέ μέ πᾶνε στό δικαστήριο. 4) παρέχω, δίνω. honores τιμῶ. 5) ἔχω στήν ὑπηρεσία μου Hn 7, 2. A 13, 4. 6) κρατῶ Hn 12. 2. 7) cognitum habeo ξέρω καλά (σέ βάθος) perceptum habeo (ἐντονότερο ἀπό τό percipio) (κατα) νοῶ σέ βάθος, χωνεύω A 17, 3. cognitum habeo (ἐντονότερο ἀπό τό cognoscō) ξέρω κάτι πολὺ καλά A 18, 1. — 8) satis habeo + ἀπαρέμ. = ἀρκοῦμαι νά... 9) habeo mihi curae φροντίζω (νά...), ἐπιμελοῦμαι. — 10) θεωρῶ, νομίζω. habeor νομίζομαι = περνῶ γιά... 11) δείχνω, φανερώνω A 13, 2. — 12) me habeo [= sum] βρίσκομαι σέ όρισμένη κατάσταση), διάκειμαι, ἔχω Hn 2, 1. 13) eius (versūrae) condicionem aequam habeo = σ' αὐτό (τό νέο δάνειο) θέτω (κάποιον) δίκαιο δρό. habitō, 1. κατοικῶ. bene habitō κατοικῶ ξνετα, ἔχω ώραῖο σπίτι. hāc, ἐπίρρ., ἀπό τοῦτο τό δρόμο, ἀπ' αὐτή τήν κατεύθυνση.

hactenus, ἐπίρρ., μέχρι (ῥς) ἐδῶ. hasta, ae (δόρυ). 2) hasta publica δημοπρασία (γιά λογαριασμό τοῦ Κράτους). "Οταν ἔβγαζαν στή δημοπρασία λάφυρα πο-

λέμου, ἔμπηγαν ώς σημεῖο ἐνδεικτικό ἔνα δόρυ στό ἔδαφος. Τό ἔθιμο αὐτό διατηρήθηκε καὶ στίς ἄλλες πωλήσεις, ὅπως π.χ. στούς πλειστηριασμούς τῆς περιουσίας πολιτῶν γραμμένων στίς προγραφές. Οἱ χρηστοί πολίτες ἀπέφευγαν νά μετέχουν σέ τέτοιες δημοπρασίες. Bλ. καὶ λ. accedo.

hereditas, ātis, κληρονομιά.

heredīum, ii, οὐδ., κληρονομιά. heredīum a patre relictum κληρονομιά ἀπό τήν πατρική περιουσία, μικρό γεωργικό κτῆμα.

heres, ēdis, ἡ., κληρονόμος. hic, haec, hoc, (γεν. huius, δοτ.

huic κ.λπ.) αὐτός ἐδῶ, (ἐ) τοῦτος.

hīc, ἐπίρρ., ἐδῶ.

hinc, ἐπίρρ., (τοπ. καὶ χρον.) ἀπό ἐδῶ, ἀπό τότε, ἀπ' αὐτήν τή στιγμή.

his, δοτ. καὶ ἀφαιρ. πληθ. τῆς ἀντωνυμίας hic, haec, hoc.

historia, ae, (īstoriā). 2) συστηματική īstoriā. contexta συνεχής īstoriā, īstoriikή πραγματεία (ἀντίθετο : βιογραφία) A 16, 3. 3) historiae (πληθ.), τά īstoriikά ἔργα C 3, 3.

hodiē, ἐπίρρ., σήμερα.

homo, hominis, ἡ., ἄνθρωπος (σέ ἀντίθεση μέ τό ζῶ) Hn 3, 4.

— 2) Στόν πληθ. ἄνθρωποι (= κόσμος) A 13, 6.

honos, ōris, ἡ., τιμή, ἐκδήλωση

τιμῆς Α 6, 4. 2) ἡ φόμη (ἀπό τά ἀξιώματα), ὑπόληψη Α 18, 5. 3) ἀρχή, πολιτικό ἀξιωμα, οἱ τιμές Σ 1, 1. Α 6, 2.

hortātū (ἀφαιρ. τοῦ οὐσιαστ. hortatus) μέ γενική = μέ τήν προτροπή (παρακλήση) κάποιου.

hortus, i, ἀ., (κῆπος). 2) πληθ. περιβόλι, πάρκο.

hospitium, ii, οὐδ. φιλοξενία.

hostia, ae, ιερό σφάγιο, θύμα.

hostis, is, ἀ., ὁ ἐχθρός (τῆς πατρίδας).

iācio, (πρόφ. jacio), iēci, iactum, 3. ρίχνω, χτυπῶ.

iacto, (θαμιστικό τοῦ iacio, ρίχνω ἔδω κι ἐκεῖ, σκορπίζω ὀλόγυρα). 2) ρίχνω (ἔδω κι ἐκεῖ).

iam, (πρόφ. jam), ἐπίρρ., τώρα πιά, ηδη.

ianūa, ae, (πρόφ. janua), πύλη, πόρτα.

ibi, ἐπίρρ., σ' αὐτό τό μέρος, ἐκεῖ.

2) ibi = in cēna· στὸ δεῖπνο Ην. 12, 1.

īdem, eādem, īdem, ὁ īdios (γεν. eiusdem, δοτ. eīdem). hie idem αὐτός ὁ īdios.

idēo, ἐπίρρ. (γι' αὐτό). 2) ideo... quod ἔξαιτας... γι' κύτο.

idonēns, ἐπιτήδειος, κατάλληλος. igītur, σύνδ.. λοιπόν.

hūc, ἐπίρρ., σ' αὐτόν ἔδω τόν τόπο, σ' αὐτό τό μέρος.

huic, δοτ. ἐνικοῦ τοῦ hic, haec, hoc. humanitas, ātis, φιλοφροσύνη, εὐγένεια τρόπων (πού ἀπορρέει ἀπό τήν μόρφωση καὶ τήν ἀνάπτυξη τοῦ ἀτόμου): πνευματική καὶ ἡθική ἀγωγή. 2) ἀνώτερη μόρφωση Α 3, 3. 3) λεπτότητα στούς τρόπους, εὐγένεια, κοινωνικότητα Α 16, 1.

humīlis, e. (χαμηλός). 2) ταπεινός.

I

ignōro, 1. ἀγνοῶ, δέ γνωρίζω, ἔχω ἔγνοια.

iīs, δοτ. καὶ ἀφαιρ. τοῦ πληθ. τῆς ἀντωνυμ. is, ea, id.

ille, illa, illud, (γεν. illīus, δοτ. illī κ.λπ.) ἐκεῖνος.

il-lūdo (in καὶ ludo), lūsi, lūsum, 3. ἐμπαίζω, περιπαίζω, περιγλεῦ.

illūstris, e, (φωτεινός). 2. ἐπιφανής (στήν καταγωγή) Ην 3, 2. 3) res illustris ἔργο πού ἀκτινοβολεῖ (ἔξαίρετο) Α. 18, 2.

illūsus, i. illudo.

imāgo, gīnis, (εἰκόνα). 2. πληθ. οἱ κέρινες εἰκόνες τῶν προγόνων.

imitātor, ūris, ἀ., μιμητής, θαυμαστής.

immīsi, βλ. immitto.

im-mitto, 3. (ἀφίνω νά τρέγει, βάζω σέ γρήγορη κίνηση) 2) ἔξ-

πολύω, ξαποστέλνω.

immōlo, 1. (ἀπό τό in καὶ mola = κριθάρι χοντροκοπανισμένο, πού μεταχειρίζονταν στίς θυσίες), θυσιάζω, προσφέρω θυσία.

impēdīo (in καὶ pes), īvi, ītum, 4. δυσχεραίνω, ἐμποδίζω, ἀπομακρύνω.

imperātor, ὄρις, ἀ., ἀρχηγός, στρατηγός Hm. 2, 3, Hn 3, 1. 5, 2. C 3, 1. 2) αὐτοκράτορας στρατηγός, δηλ. ὁ νικητής καὶ θριαμβευτής στρατηγός. A 19, 1.

imperīum, ii, οὐδ., (διαταγή). 2) ἀρχηγία, στρατηγία. Hm 3, 3. Hn 7, 3. 3) summa imperii (τό σύνολο τῆς ἔξουσίας), ἡ ἀνώτατη ἔξουσία, τό ἀξιωματούσιον 4) ἔξουσία, δύναμη Hn 5, 3. orbis (γεν.). terrarum ἔξουσία τῆς οἰκουμένης, κοσμοκρατορία. 5) χώρα, βασίλειο, κράτος Hm 2, 5.

im-pēro, 1. προστάζω, διατάζω. ...alicui ut. διατάζω κάποιον νά... impertīo, īvi, ītum, 4. (ἀνακοινώνω κάτι σέ κάποιον) 3. doctrinis quibus puerilis aetas impertiri debet eruditivit τόν διαπαιδαγώγησε μέ τίς γνώσεις ἐκείνες πού πρέπει νά ἀποκτάσῃ ἡ παιδική ἡλικία, δηλ. τόν διαπαιδαγώγησε μέ ἐκείνες τίς γνώσεις, οἱ ὅποιες διδάσκονται σέ παιδιά. impetrarim = impetravērim, βλ. impetro.

impētro, 1. (ἐκτελῶ, πραγματοποιῶ). 2. πετυχαίνω, κατορθώνω τό ποθούμενο.

impraeſentiārum, (λαϊκή ἔκφραση) στό παρόν, δηλ. in praesentiā harum (ἀ ερ u m).

imprudenter, ἐπίρρ., ἀπερίσκεπτα. īmus καὶ (infimus) ὑπερθ. τοῦ συγκρ. inferior, κατώτατος, βλ. intestinum.

in, πρόθ. I. 1) (μέ αἰτιατ.) σέ. 2) ἐναντίον Hn 2, 3 C 2, 3. 3) χρον. in singulos menses κάθε μήνα, βλ. dies. 4) (ἀντί τοῦ ergā) πρός, A 17, 2. II. (μέ ἀφαιρ.) χρησιμοποιεῖται γιά προσδιορισμό : 1) τόπου : εἰς (ἐν) Hn 5. 1 2, 3 11, 4 C 1, 1. 3, 5. A 18, 1. 2. 3. 20, 3. 2) τοῦ χρόνου : κατά + αἰτ. Hn 4, 3. C 1, 2. 2, 2. A 1, 3. 17, 1. 21, 5. 3) ἄλλων σχέσεων : α' τίς περιστάσεις κάτω ἀπό τίς ὅποιες βρίσκεται ἢ συμβαίνει κάτι : horum in concursu μέσα στή συμπλοκή αὐτῶν. in omni procreatione σέ κάθε διακυβέρνηση. in simultate esse, διχφωνῶ. β') τά πρόσωπα, στά ὅποια ἀνήκει κάτι, erat in puerō, ἀνῆκε στό παιδί. in adolescentulo...erat στή νεαρή ἡλικία (στό νέο ἄντρα) ὑπῆρχε. γ') ἐκεῖνο μέ τό δόποιο εἶναι κανείς ἐφοδιασμένος, ἢ τήν κατάσταση, στήν ὅποια βρίσκεται κανείς : in sestertio ὡς ἔνθρωπος μέ περι-

ουσία... [βλ. sestertius]. δ') γιά νά δηλώσει ἀριθμό in eis (ἀντί in numero eorum) μεταξύ αὐτῶν Hm 2, 4. Hn 4, 4. 12, 2. 13, 2. A 13, 3. ε') pacem conciliavit, in quo (= in qua re) εἰρήνη ἔκαμε, σχετικά μέ τήν ὄποια...

in-cendo (in καὶ cando), ndi, nsum, 3. ἀνάβω Hn 5, 2. 2) ἐρεθίζω Hn 2, 1.

incido (in καὶ cado), cidi, —, 3. (πέφτω μέσα), 2) μπαίνω.

in-cipio (in καὶ cāpio), cēpi, ceptum, 3) (ἐπιχειρῶ). 2) ἀρχίζω.

in-cito, 1. (ὁθῶ κάτι). 2) παρακινῶ, παροτρύνω (σέ ἀμιλλα).

incognitus, ἄγνωστος.

incōla -ae, ἀ., κάτοικος.

incredibilis, e, ἀπίστευτος. incredibile dictū (β' ὅπτιον τοῦ φ. dico) ἀπίστευτο νά τό πεῖ κανείς, δύσκολο νά γίνει πιστευτό.

incuria, ae, ἀμέλεια, ἀδιαφορία.

inde, ἐπίρρ., (ἀπό ἐδῶ). 2) ἔπειτα

indicium, ii οὐ., (ἔνδειξη). 2) ἀπόδειξη, τεκμήριο.

indīeo, 1. δηλώνω, φανερώνω, ἐπιβεβαιώνω, προδίδω.

in-digēo (indu [= in] καὶ egeo) ii, —, 2. ἔχω ἔλλειψη ἀπό κάτι. alienarum opum ἔχω ἀνάγκη ἀπό ξένη βοήθεια. medicīna (ἀφαιρ.) κάνω χρήση φαρμάκων, ἔχω ἀνάγκη ἀπό φάρμακα.

in-dūco, 3. (εἰσάγω). 2) παρασύρω Hn 5, 3. 3) παρακινῶ, προτρέπω Hn 8, 1. 4) in errorem παραπλανῶ.

inductus, βλ. induco.

indulgentia, ae, ἐπιείκεια (ὑποχρεωτικοί τρόποι).

indulgēo, dulsi, [dultum], 2. (κάνω χάρη σέ (εύνοῶ) κάποιον). 2) εἰμαι (ὑπερβολικά) ἐπιεικής, δέν πιέζω τούς ὀφειλέτες (νά πληρώσουν τό χρέος τους στή λήξη τῆς προθεσμίας).

industria, ae, ζωτικότητα, ἐνεργητικότητα C 3, 1. 2) ἐργατικότητα C 3, 4. 3) ἑκούσια ἐργατικότητα A. 13, 4.

in-ēo, ii (σπανιότ. īvi), ītum, īre, (μπαίνω). 2) rationem σκέπτομαι τρόπο, μηχανεύομαι σχέδιο. consilium παίρνω ἀπόφαση.

in-ermis, e, (in καὶ arma), ἀσπλος.

inertia, ae, (ἀπό τό iners [in στερητ. καὶ ars τέχνη] = ἀτεχνος). 2) φυγοπονία, τεμπελιά, νωθρότητα.

in-fēro, intūli, illātum, inferre, (εἰσφέρω). 2. bellum in Italiam μεταφέρω τόν πόλεμο (τό θέατρο τοῦ πολέμου) στήν 'Ιταλία. arma Italiae (δοτ.) πολεμῶ ἐναντίον τῆς 'Ιταλίας.

infestus, ὁ ἐχθρικά διασκείμενος. animo infesto μέ ἐχθρική διάθεση, ἐχθρικά, μέ μίσος, μισώντας.

infīmi, ὅρυμ (βλ. *imus*), οὐσ., οἱ ταπεινότατοι (κατά τὴν τάξη). infinītus, (ἀπειρος). 2) ὑπέρμετρος.

infītior, 1. ἀποθ. (ἀπό τὸ *in-fitias ire αἰτ. πληθ.*). ἀρνοῦμαι.

ingenīum, ἕι, οὐδ., (φυῆ) 2) φυσικό χάρισμα, νοημασύνη, πνεῦμα. inīcio [πρόφ. *injīcio*] (*in καὶ iācio*), iēci, iectum. 3. ρίχνω μέσα, προκαλῶ.

iniī, iniēram, βλ. *ineo*.

inimicitia, ae, ἔχθρα. Συνήθως στόν πληθ. : ἔχθρικές διαθέσεις.

inimīcus (*in καὶ amīcus*), ἔχθρικός. inimicissimus. (ἔχθιστος). 2) οὐσ., δ θανάσιμος ἔχθρος.

inīquus (*in καὶ aequus*) ἄνισος. 2) ἄδικος.

initīum, ἕι, οὐδ., ἀρχή, initio (ἀφαιρ.), πρῶτα - πρῶτα.

in-nītor, innīxus sum, innīti, . 3. ἀποθ. στηρίζομαι.

innīxus, βλ. *innitor*.

inopīa, ae, στέρηση, inopia publica, οἰκονομικές δυσχέρειες τοῦ κράτους.

inprīmis (*imprimis καὶ in prīmis*), ἐπίρρ., προπάντων, κυρίως, ἰδιαίτερα.

inquam, inquis, inquit, (ἐλλειπτικό ρῆμα) λέω, λέσ, λέει.

in-sciens, ntis, ἀγνοώντας. inscientibus iis = χωρίς αὐτοί νάξετρουν.

insidīae, ārum (πληθ.) παγίδα

Hn 4, 3. 5, 3. 2) ἀπάτη, δόλος, ἐπιβουλή Hn 12, 2. insidior, 1. ἀποθ. (μέ δοτ.), παραμονεύω.

in-stitūo (*in καὶ statūo*), tūi, tūtum, 3. (ἴδρυω). 2) ἀρχīζω, ἀναλαμβάνω Hn 2, 4. C 3, 3. A 14, 2. 3) ἀποφασίζω Hn 8, 3. insūla, ae, νησί.

intel-lēgo (*inter-lego*), exi, ectum. 3) ἀντιλαμβάνομαι (μέ τις αἰσθήσεις ή μέ τό νοῦ), διακρίνω. 2) συμπεράίνω Hn 5, 4.

intemperanter, ἐπίρρ., χωρίς μέτρο ή φειδώ.

inter, πρόθ. μέ αἰτ., μεταξύ, ἀνάμεσα.

inter-cēdo, 3. (*παρεμβαίνω*). 2) intercedit obtrectatio παρουσιάζεται [μπαίνει στή μέση] ἀνταγωνισμός (ζηλότυπος). querimonia παρουσιάζεται, προκύπτει ἀφορμή παραπόνων. 3) περνῶ A 20, 2.

intercessise, βλ. *intercedo*.

interdum, ἐπίρρ., κάποτε, καμιά φορά.

inter-ēo, īre, καταστρέφομαι, χάνομαι Hm 4, 3. Hn 2, 4. 2) πεθαίνω (χάνω τή ζωή μου) Hn 13. 1.

interfēci, βλ. *interficio*.

inter-fīcio (*inter καὶ fācio*), fēci, fectum, 3. (φθείρω). 2. σκοτώνω. interfīcior, πεθαίνω, θανατώνομαι.

interfīciundus (= interfīciendus,

βλ. *interficio*), ἔκεινος πού πρέπει νά φονευθεῖ. ad hunc *interficiundum* μέ σκοπό τό φόνο αὐτοῦ, γιά νά τόν σκοτώσουν. *interiērim*, βλ. *intereo*.

interim, ἐπίρρ., στό μεταξύ (χρονικό).

interior, ἀ., καί θ., *interius*, οὐδ., (γεν. *interiōris*), συγκρ. ἐσωτερικότερος, δ πιό μέσα, βλ. *con-silium*.

interīrem, βλ. *intereo*.

interītus, ūs, ἀ., ἀπώλεια, θάνατος.

inter-pōno, 3. (βάζω στή μέση).
2) me παρεμβάλλομαι, ἐπεμβάίνω, (δανείζω χρήματα).

interpretor, 1. ἑρμηνεύω, ἔξηγω. *inter-sum*, (παρευρίσκομαι), συμμερίζομαι, παίρνω ἐνεργό μέρος, ἀνακατεύομαι.

intestīnum, i, οὐδ., ἔντερο. *imum* *intestīnum* τό δρόν δ ἀπευθυνμένο ἔντερο, δηλ. τό τελευταῖο τμῆμα τοῦ παχέος ἔντέρου. *intestīnus* (ἀπό τό *intus* μέσα πρβ. ἔντοσθια ἀπό τό ἔντοσθεν, ἔντοσθι), ἐσωτερικός, ἐμφύλιος, (ἀντίθετο : *externus* ἔξωτερικός).

intime, ἐπίρρ., οἰκειότατα. *intra*, πρόθ. μέ αιτ. (μέσα). 2) στή σφαίρα + γεν. Hn 11, 4.

in-vēnīo, 4. (βρίσκω). 2) ἀνακαλύπτω.

inventūrus, βλ. *invenio*.

in-veterasco (ἐναρκτικό τοῦ *invetēro*), rāvi, —, 3. γίνομαι γέρος. 2) (στή σημασία τοῦ χρέους) διαιωνίζω, -ομαι, ἐδραιώνομαι, χρονίζω A 2, 5.

invictus (in καί *vinco*), ἀνίκητος, ἀκαταμάχητος.

invidiā, ae, φθόνος.

invīto, 1. καλῶς, προσκαλῶ.

iocor, 1. ἀπόθ. (πρόφ. *jocor*), ἀστειεύομαι, *iocans* παίζοντας, στ' ἀστεῖα.

Iovi, δοτ. τοῦ Iuppiter.

ipse, ipsa, ipsum, αὐτός δ ἴδιος.
2) μέ σημασία ἐπιρρηματική. ἀκριβῶς Hn 10, 5.

irascor, irātus sum, irasci, 3. ἀπόθ. δργίζομαι.

irātus, δργισμένος βλ. *irascor*.

ire, ἀπαρμφ. τοῦ ρήμ. eo.

ir-rīdēo (in καί *rideo*), rīsi, rīsum
2. περιγελῶ, χλευάζω, κοροΐδευω.
is, ea, id, (γεν. eius, δοτ. ei), αὐτός.

itā, ἐπίρρ., ἔτσι, τόσο. non ita multis diebus (ἀφαιρ. χρόνου) ὅχι τόσες πολλές μέρες μετά, λίγες μέρες ἔπειτα.

itaque, καί ἔτσι (= et ita) A 15, 1. 2) σύνδ., γι' αὐτό, ἔτσι. *itemque* (= et item ἐπίρρ.), ἐπίσης, κατά τόν ἴδιο τρόπο, ὅπως καί (= καθώς).

iter (ἀπό τό it [in]er), γεν. *itinēris* οὐδ., πορεία (πορεία τοῦ στρατοῦ).

itērum, ἐπίρρ., γιά δεύτερη φορά
Hn 5, 3 C 2, 2. 2) ἔπειτα. Hn
6, 1.

itinēre, ἀφαιρ. τοῦ iter.

iubēo (πρόφ. jubeo), iussi, ius-

sum 2. διατάξω, παραγγέλνω.

iūcundus (πρόφ. jucundus), τερ-

πνός, θελτικός A 14, 1. 2) εὐχά-

ριστος, ἀγαπητός A 16, 1.

iudicium (πρόφ. judicium), ii,

οὐδ., κρίση. 2) δικαστήριο, δίκη

A 6, 3· βλ. habeo. 3) (κρίση)

iudicio (ἀφαιρ.) ἀπό πεποίθηση,
μέ βεβαιότητα, A 15, 3.

iūdico (πρόφ. judico), 1. δικά-

ζω, καταδικάζω, 2) exulem iudico

aliquem (κρίνω δτι κάποιος πρέ-

πει νά ἔξοριστει), καταδικάζω

κάποιον σέ ἔξορία, ἔξορίζω. ho-

stem iudicatum ἀν καὶ κρίθηκε

(κηρύχτηκε) ἔχθρος (τῆς πα-

τρίδας). 3) κρίνω, ἀποφασίζω Hn

13, 2. A 13, 3. 16, 1. 20, 5.
4) συμπεραίνω. A 15, 3.

Iuppīter (προφ. Juppīter), γεν.
Iovis, δοτ. Iovi, αἰτ. Iovem,
ἀφαιρ. Iove, ἄ., Δίας. Iuppīter
optimus maximus Δίας ἀριστος,
μέγιστος.

iūro (πρόφ. juro), 1. δίνω ὅρκο,
ὅρκίζομαι.

iūs (προφ. jus), iuris, οὐδ., δί-

καιο, δικαιοσύνη. 2) δικαστήριο A
6, 3. 3) iuris consultus, ἄ., νομο-

μαθής, (ίκανότατος νομικός).

iūs-iurandum, (γεν. iuris iurandi,
δοτ. iuri iurando, ἀφαιρ. iure
iurando), οὐδ., ὅρκος (τῶν πο-
λιτῶν). Ό ὅρκος τῶν στρατιωτῶν
λεγόταν sacramentum.

iussi, βλ. iubeo.

iuvencus, i, ἄ., (προφ. juvencus),
νέος ταῦρος, μοσχάρι.

iūvit, βλ. iuno

iūvo (προφ. juvo), iūvi, iūtum,
1. βοηθῶ, ὑποστηρίζω.

iuxta (προφ. juxta), πρόθ. μέ
αἰτ. = κοντά (πλησίον)

K

Kälendae, ārum ἀπό τό (calo =
καλῶ), Καλένδες, δηλ. ή πρώτη
μέρα κάθε μήνα. pīdie Kal.

(= Kalendas) Aprilēs τήν παρα-
μονή τῶν Καλενδῶν τοῦ Ἀπρι-
λίου (δηλ. στίς 31 Μαρτίου).

L

labor, ūris, ἄ., μόχθος, ταλαιπωρία.
lacesto, īvi, ītum, 3. « ἔρεθιζω »,
προκαλῶ.
lacrima, ae, δάκρυ.

lapis, īdis, ἄ., (πέτρα) 2) « ὅ-
ρος », « στήλη » (μέ παράλειψη
τοῦ ἐπιθ. miliarius [= αύτός πού
ἔχει 1000] = ή πέτρα πού δείχνει

- ένα μίλι ρωμαϊκό, τό μιλιάριο
[= 1000 ρωμαϊκά βήματα]),
βλ. καὶ passus.
- largitio, ὄνις (φιλοδωρία). 2)
ἀλθεμίτη γενναιοδωρία, διαφθορά
συνειδήσεων, δωροδοκία (στή δι-
άρκεια τῶν ἐκλογῶν).
- laus, laudis, ἔπαινος, ἔπαινετική
ἀναγνώριση.
- lautus, (κυρ. μτχ. τοῦ lavo λού-
ζω = λουσμένος). 2) μεγαλόπρε-
πος, sum imprimis lautus ζῶ
μεγαλοπρεπέστατα, είμαι πολύ γεν-
ναιόδωρος (στή ζωή).
- lectica, ae, ἀπό τό lectus (ἀνά-
κλιντρο), κρεβατάκι, φορητό κρε-
βάτι, φορεῖο.
- lecticula, ae, (ὑποκοριστ. τοῦ lec-
tīca), μικρό ἀπλό φορεῖο.
- lectio, ὄνις, ἀναγνώση.
- lector, ὄρις, ἀ., ἀναγνώστης.
- legātus, i, ἀ., πρεσβευτής, ἀπε-
σταλμένος Hn 7, 2. 12, 2. 12, 4.
2) ὁ ύπαλληλος πού εἶναι σέ βαθμό
μετά τό Ρωμαϊο ἐπαρχιακό διοι-
κητή, ὑποδιοικητής A 6, 4.
- lēgo, lēgi, lectum. 3. διαβάζω.
- lēvis, e (ἐλαφρός). 2) αὐτός πού
δέν ἔχει βαρύτητα, ἀσήμαντος, μη-
δαμινός, ἐλαφρός A 13, 6. 3)
στήν περίπτωση ἀρρώστιας : ἀνε-
κτός A 22, 3. 4) ἐλαφρόμυαλος,
ἄστατος, A 15, 1.
- lēvo, 1. ἀνακουφίζω.
- lex, lēgis, νόμος.
- libenter, ἐπίρρ., εὐχάριστα, μέ πολ-
- λή χαρά.
- liber, libri, ἀ., βιβλίο.
- liberālis, e, (τοῦ ἐλεύθερου). 2)
ἐλευθερόφρων, εύγενής, ὑποχρεω-
τικός.
- liberalitas, ātis, ἐλευθεριότητα, γεν-
ναιοδωρία.
- liberaliter, ἐπίρρ., φιλόξενα, γεν-
ναιόδωρα.
- librarius, ii, ἀ., ἀντιγραφέας βι-
βλίων. Μέ αὐτούς διαδίδονταν τά
χειρόγραφα βιβλία, πού τότε κυ-
κλοφορούσαν μεταξύ λίγων ἀνθρώ-
πων.
- littéra, ae, (γράμμα, στοιχεῖο ἀλ-
φαβήτου). 2) πληθ., ἡ ἐπιστολή.
- 3) Graecae litterae, τά Ἑλληνικά
γραπτά μνημεῖα, ἡ Ἑλληνική γραμ-
ματεία. 4) γράμματα, ἐλευθέριες
τέχνες (σπουδές) C 3, 1. A 1, 2.
5) ἡ συγγραφική ἐργασία, ἡ συγ-
γραφή Hn 13, 2.
- litterātus (ἐκεῖνος πού ἔχει δι-
δαχτεῖ). 2) καταρτισμένος, γραμ-
ματισμένος.
- litus, ὄρις, οὐ, ἀκτή, παραλία.
- locuplēto, 1. (ἐμ) πλουτίζω (κάτι
μέ κάτι ἄλλο).
- locus, i, ἀ., (πληθ. loca, ὄγρυψ,
οὐδ.) τόπος, μέρος Hm 1, 2.
Hn 11, 1. A 20, 1. τόπος (δια-
μονῆς) Hn 12, 3. τοποθεσία,
ἔδαφος Hm 2, 4. Hn 3, 4. εὐνοϊ-
κό (γιά τόν ἀντίπαλο) σημεῖο,
εύκαιρία νά προκαλέσει ζημιά ὁ
ἀντίπαλος Hm 1, 2.

longē, ἐπίρρ., (μακριά). 2) πολύ καιρό. Συγκρ. longius (= diutius).

longus, μακρύς, ἀπόμακρος (στή σημασία τόπου καὶ χρόνου).

lumbus, i, ἀ., ἴσχιο (ἀπ' αὐτό lumbāgo νευραλγία τοῦ ἴσχιακοῦ νεύρου, ὀσφυαλγία).

luxuria, ae, καλοπέραση, πολυτέλεια.

M

magis, ἐπίρρ., πιό πολύ (μᾶλλον).

magister, tri, ἀ., (ἄρχων, ἄρχηγός). 2) magister equitum ἄρχηγός τοῦ σώματος τῶν ἵππεων, (ἵππαρχος).

magistratus, ūs, ἀ., ἔξουσία. Πληθ. (οἱ πολιτικές καὶ στρατιωτικές ἄρχες, οἱ κυβερῆτες), οἱ δύο ὅπατοι. Hn 7, 2. 2) ἡ ἔξουσία, τὸ ἀξιωμα τοῦ σωφέτου (στήν Καρχηδόνα) Hn 7, 5. 3) ἡ δημόσια (ἀνώτατη) ἄρχή, ἄρχοντας A 18, 1. 4) τὸ δημόσιο ἀξιωμα A 18, 6. magnificus, μεγαλόπρεπος (ἔκεινος πού ζεῖ μεγαλόπρεπα).

magnitudo, ūnis, (μέγεθος). 2) μεγάλο ποσοστό A 14, 3.

magnitudo animi μεγαλοψυχία.

magnus, μεγάλος, αὐτός πού πιάνει. μεγάλη ἔκταση. A 12, 3. 2) πολυάριθμος Hn 3, 2. magna pecunia πολλά χρήματα. 3) σημαντικός, σπουδαιός Hm 4, 1. C 1, 2. 3, 1. A 2, 4. 16, 1. 20, 5. Συγκριτ. maior, ἀ. καὶ 0., maius οὐδ. (γεν. maioris) μεγαλύτερος. maiores, um, ἀ., οἱ πρόγονοι. Ὑπερθ. maximus. πάρα πολύ μεγάλος (μέγιστος).

mǎlē, ἐπίρρ., κακῶς, χωρίς ἐπιτυχία.

mallem, πρτ. ὑποτ. τοῦ ρ. malo. malo, malūi, malle (mage [= magis] + volo), πιό πολύ θέλω, προτιμῶ.

mǎlum, i, οὐ., τό κακό, ἡ συμφορά. malum externum ὁ (γεμάτος ἀπό συμφορές) ἔξωτερικός πόλεμος Hm 2, 1. Πληθ. mala, ūrum, οὐδ., ἡ δύσκολη θέση Hm 2, 3. manceps, cīpis, ἀ., (ἐκεῖνος πού ἀγοράζει στή δημοπρασία τά δημόσια τέλη). 2) nullius rei manceps κανενός πράγματος (καμιᾶς ἐπιχειρήσεως) ἐργολάβος, (μισθωτής, ἐνοικιαστής).

mando (ἀπό τό manus καὶ do), 1. παραγέλνω, διατάζω, ἐμπιστεύομαι στή φροντίδα κάποιου. mǎnēo, nsi, nsum, 2. μένω, παραμένω.

mansi, βλ. maneo.

manus, ūs, χέρι, βλ. do 2) δύναμη, στρατός Hm 4, 3.

mare, is, οὐδ., θάλασσα. et terrā et marī καὶ στή στεριά καὶ στή θάλασσα. 2) mare (= fretum) Hm 4, 1.

- maritimus, παραθαλάσσιος. 2) θαλάσσιος. Α 6, 1.
- mater, tris, μητέρχ.
- matrimonium, ἥ, οὐδ., γάμος, πρόξενο.
- matūrē, ἐπίρρ., πρόωρχ.
- maximus, βλ. magnus
- medicīna, ae, φάρμακο, γιατρικό.
- medīcus, i, ἀ., γιατρός.
- medimnus, i, ἀ., μέδιμνος (μέτρο ἀττικό). Γεν. Πληθ. medimnum.
- Ο Αττικός μέδιμνος ήταν (= 6 modii) περίου λίτρες 52, 53.
- mediōcris, e, μέτριος, μέσος Α 13, 3. 2) μτφρ. μέτριος, μικρός, λίγος Α 13, 4.
- medītor, 1. πρβ. (φροντίζω γιά κάτι), ἀπόθ. σκέπτομαι, σχεδιάζω.
- mēmor, ὄρις, αύτός πού θυμᾶται, εύγνώμων.
- memoria, ae (μνήμη) 2) φήμη, διήγηση, διάδοση Ην 8, 2. 3) μνήμη, (οἱ μεταγενέστεροι) Ην 13, 3.
- mendacium, ἥ, οὐδ., ψέμα.
- mens, mentis, νοῦς, νόηση, τό λογικό, τό ήθικό.
- mensis, is, ἀ., μήνας. in singulos menses, κάθε μήνα.
- mensūra, ae, μέτρο, τό μέτρημα.
- mentio, ὄνις, ὑπόμνηση. mentione factā ἀφοῦ ἔγινε ὑπόμνηση.
- mercennariuſ, μισθοφορικός.
- merēo, ὕι, itum, 2. (εἷμαι ἔξιος).
- 2) primum stipendium mereo δικαιοῦμαι τόν πρῶτο (στρατιω-
- τικό) μισθό, πραγματοποιῶ (κάνω) τήν πρώτη ἐκστρατεία.
- meritō, ἐπίρρ., δίκαια.
- met, μόρ. ἐγκλιτ. τουλάχιστο (ἀρχ. γε), βλ. egomet.
- metiōr, mensus sum, 4. ἀπόθ. μετρῶ.
- meus, δικός μου.
- mihi, δοτ. τοῦ ego.
- migro, 1. (ἀλλάζω τόπο διαμονῆς). 2) ex vitā φεύγω ἀπό τή ζωή, πεθαίνω.
- miles, litis, ἀ., στρατιώτης.
- mille, ἄκλ., χιλιάδα, χίλιοι. Πληθ. milia passuum trecenta τραχόσιες χιλιάδες βήματα.
- mīnor, ἀ., καὶ θ., minus οὐδ., (γεν. minōris συγκρ. τοῦ parvus), μικρότερος. minor quinque et viginti annis natus (βλ. nascor) ήταν ήταν μικρότερος ἀπό τά 25 χρόνια, μόλις εἰκοσιπεντάχρονος.
- mīnus, συγκρ. ἐπίρρ., λιγότερο. minus robustus = non robustus δχι τόσο ίσχυρός, λίγο ίσχυρός.
- mīror, 1. ἀπόθ. θαυμάζω, ξαφνιάζομαι, μέ εἴπληξη ἀναζητῶ.
- mīsi, βλ. mitto.
- mittō, mīsi, mīssum, 3. στέλνω, γράφω ἐπιστολή, πληροφορῶ κάπιοιν μέ ἐπιστολή. Α 16, 3. 20, 1.
- moderatīo, ὄνις, μετριασμός, περιορισμός (στά ἔξοδα διαβιώσεως).
- modīcus, μέτριος, (δσο πρέπει).
- modiūs, ἥ, ἀ., μόδιος (μέτρο σιτη-

ρῶν, περίπου 8,754 λίτρες = 1/6 τοῦ ἀττικοῦ μέδιμνου). Γεν. πληθ. (κυρίως) modium.

mōdō, ἐπίρρ., μόνο. modo-modo ἄλλοτε, ἄλλοτε. non modo... sed etiam ὅχι μόνο, ἀλλά καὶ. mōdus, i., ἀ., τρόπος. 2) modus mensurae ἡ μονάδα μετρήσεως (δῆλ. οἱ 6 μόδιοι) A 2, 6. mons, montis, ἀ., βουνό.

monumentum, i, οὐδ., (μνημεῖο).

2) τάφος (= sepulcrum).

morbus, i., ἀ., ἀσθένεια. morbus oculorum ἀσθένεια τῶν ματιῶν, δόφθαλμία.

mōrior, mortūus sum, mōri, 3. ἀποθ., πεθαίνω.

mōror, 1. ἀποθ., μένω. cum diutius morarētur, ἐπειδὴ ἔμενε περισσότερο (χρόνο ἀπ' ὅσο ὁ νόμος ἐπέτρεπε). 2) παίρνω, κατακτῶ θέση Hn 5, 1. 3) διαμένω A 20, 1.

mors, mortis, θάνατος.

mos, moris, ἀ., συνήθεια A 6, 2. 2) πληθ. (ἀπό ήθική πλευρά)

ἢ χαρακτήρας, ἡ ἴδιοσυγχρασία C 3, 5. A 5, 3. 14, 2. 19, 1. 3)

τά ήθη (τοῦ ἔθινους ἢ τῆς χώρας) Hm 3, 3. τά ήθη (τῶν προγόνων) A 18, 1.

multiplico, 1. (πολλαπλασιάζω)

2) multiplicandis (ἀφαιρ.) usū-

ris μέ πολλαπλασιασμό (ἐπισώ-

ρευση) τόκων (ὥστε αὐτοὶ νά

αὔξάνουν τό χρέος).

multitūdo, īnis, πληθώρα, πλῆθος, σμῆνος, κοπάδι.

multō, ἐπίρρ., περισσότερο, πολύ.

multus, πολὺς Hn 1, 2. 5, 3. 2)

πολύς, ὑπερβολικός A 13, 5. 3)

οὐσ. multa, ὄρυμ, οὐ., πολλά Hn 2, 3 4) πολύς, μεγάλος C 3, 4.

munditīa, ae (καθαριότητα). 2)

κομψότητα, (ἀπλότητα μέ καλαι-

σθησία).

municipiūm, ii, οὐδ., (ἰσοτελής)

πόλις πού φορολογεῖται ἔξισου μέ

τίς ἄλλες. Πόλις πού βρίσκεται

ἔξι ἀπό τή Ρώμη, ἵδιως στήν

Ίταλία, καὶ κυβερνᾶται μέ δικούς

της νόμους καὶ ἄρχοντες. Οἱ πολί-

τες αὐτῆς εἶχαν τά δικαιώματα

τοῦ ρωμαίου πολίτη.

munio, īvi, ītum. 4. (δχυρώνω).

2) itinera (τεχνικός ὅρος) =

κατασκευάζω, (ἀνοίγω), χαράζω

δρόμους (γιά τό πέρασμα τοῦ

στρατοῦ).

munus, ēris, οὐδ., λειτουργία, (κα-

θηκον) 2) δῶρο, δωρεά Hn 7, 3.

12, 3. 3) munus fortunae εὖνοια

τύχης, εὖνοική τύχη.

murus, i, ἀ., (τοῖχος). 2) muri

(πληθ.) τά τείχη τῆς πόλεως,

τείχισμα.

mutatio, ὄnis, μεταβολή. rei pu-

blicae μεταβολή τοῦ πολιτεύμα-

τος, πολιτική ἀναστάτωση (τα-

ραχή).

mūto, 1. μετατρέπω, ἀλλάζω.

- nactus, βλ. nanciscor.
 nam, σύνδ., γιατί, ἐπειδή.
 namque, σύνδ., γιατί, ἐπειδή.
 nanciscor, nactus sum, nancisci
 3. ἀποθ., παίρνω μέ κλῆρο. sorte
 provinciam nactus Hispaniam
 [ἀφοῦ πῆρε] μέ κλῆρο (ώς)
 ἐπαρχία τήν Ἰσπανία. 2) morbum
 ἀρρωσταίνω πρβ. «ποῦ τήν πέτυ-
 χα τήν ἀρρώστια».
- narro, 1. διηγοῦμαι.
 nāscor, nātus sum, nāsci, 3. ἀποθ.,
 ex aliquo γεννιέμαι ἀπό κάποιουν
 natus Drusilla (ἀφαιρ. = Dru-
 sillae filius) ὁ καταγόμενος ἀπό
 τή Δρουσίλλα. domi natus «οἰκο-
 γενής».
- natio, onis, ἔθνος.
- natūra, ae, φύση A 22, 2. 2) χαρα-
 κτήριας, φύση, φυσική κλίση, τό
 φυσικό A 5, 1. 17, 3.
- natus, βλ. nascor.
- naufragium, ii, οὐδ., ναυάγιο.
- nauticus, ναυτικός, castra nauti-
 ca, τό ὄρμητήριο τῶν πλοίων,
 νεώριο (σταθμός τῶν πλοίων μέ
 δχυρώσεις καί φρουρά).
- navālis, e, ναυτικός, proelium na-
 vale ναυμαχία.
- navis, is, πλοῖο.
- nē, (ἐπίρρ.). 2) σύνδ., γιά νά μή,
 νά μή.
- nē, μόριο ἐγκλιτικό, ἄν.
- nēc η nēque, σύνδ., οὔτε, μήτε,
- καί ὅχι, καί μή, καί δέν, καί νά μή.
 necesse, ἄκλ., necesse est πρέπει,
 εἶναι ἀνάγκη.
- necessitūdo, īnis, (ἀνάγκη). 2)
 σύνδεσμος (ὑπηρεσιακός). C 1,
 3. Οἱ Ρωμαῖοι ἐπίστευαν ὅτι ὁ
 θεός (sors, δηλ. ἡ θεῖκή κρίση)
 εἶχε συνδέσει τούς Ταμίες μέ ἀρ-
 ρηκτους δεσμούς μέ τόν ἀρχηγό^ν
 τους. 'Ο δεσμός αὐτός δέ διέφερε
 καθόλου ἀπό ἐκεῖνο πού συνέδεε
 τά τέκνα μέ τούς γονεῖς τους.
 Γι' αὐτό ὄνομάζεται καί necesi-
 tudo (δηλ. συγγενική σχέση).
 3) οἰκειότητα, δεσμοί συγγένειας
 A 19, 4.
- nefās (νέ καί fās), (μόνο στήν
 ὀνομ. καί αἰτ.) τό ἀνόσιο, καθετί^ν
 πού ἀπαγορεύει ὁ θεῖκός καί ὁ
 φυσικός νόμος, ἱεροσυλία βλ. duco
 στό τέλος.
- nēgo, 1. ἀρνιέμαι Hn 12, 3. λέγω
 ὅτι δέν... Hm 1, 5.
- negotium, ii (nec καί otium),
 ἀσχολία, ἔργο, ὑπόθεση.
- nēmo, γεν. nullius, δοτ. nemīni,
 αἰτ. nemīnem, ἀφαιρ. nullo (ἀπό^ν
 τό νέ καί hēmo [= homo]),
 κανένας A 6, 3. 2) ώς ἐπίθετο =
 nullus A 19, 3.
- neptis, is, ἐγγονή.
- neque, βλ. nec. 2) neque multo
 post ὅχι πολύ ἀργότερα, μετά
 ἀπό λίγο.

néuter (nē-üter), néutra, néutrūm οὐδέτερος, ἀνέξάρτητος. in néutram partem σέ οὐδέτερο μέρος (δηλ. οὔτε πάρα πολύ, οὔτε πολύ λίγο), βλ. conspicio.

nihil, (γεν. nullius rei, δοτ. nullī rei, ἀφαιρ. nullā re), típotax.

nihil, ἐπίρρ., καθόλου, σέ típotax A 21, 5.

nihilo, ἐπίρρ., (κυρ. ἀφαιρ. τοῦ nihilum, i, οὐδ., típotax). nihilō setiūs καθόλου λιγότερο.

ni-si, σύνδ. παρά, ἢν δέν (= si non). nego nisi (= dico non... nisi) λέγω δτι δέν... ἢν δέν, λέγω δτι τότε μόνο..., ἢν.

nobīlis, e, (γνωστός [ἀπό τό nosco]). 2) οὐσ. πληθ. nobiles, ium ἀ., οἱ εύγενες. "Ετσι ονομάζονταν στή Ρώμη ἐκεῖνοι, ποὺ οἱ πρόγονοι τους είχαν ἀσκήσει ἀνώτερα ἀξιώματα C 2, 3. 3) ονομαστός. nobilis feror θεωροῦμαι διακεκριμένος A 1, 3.

nocendus, βλ. noceo.

nocēo, cūi, —, 2. (μέ δοτ.) βλάπτω.

noctū, ἐπίρρ., τή νύχτα.

nōlo (ἀπό τό ne-vōlo), nolūi, nolle (ἀνώμ.), δέ θέλω.

nomen, īnis, οὐδ., ὄνομα. sine nominibus δίχως ὄνόματα, (δίχως δήλωση κάθε φορά τοῦ ὄνο-

ματος). suo nomme βλ. suus. nomīno, 1. ονομάζω.

nōn, ὅχι δέν.

nonaginta, ἀριθμ., ἐνενήντα.

nonnīhil, κάτι. nonnihil tempōris κάποτε, κάποια στιγμή. οὐσ. nonnulli, ὄρυμ, ἀ., μερικοί.

nōnus, ἔνατος.

notitia, ae, γνώση, γνωριμία.

nōtō, 1. σημειώνω, ἀναγράφω C 3, 4. A 18, 2. ἀναφέρω, μνημονεύω A 18, 3.

novem, ἑννιά.

novus, νέος.

nox, noctis, νύχτα.

nūbo, psi, ptum. 3. (σκεπάζω μέ πέπλο), 2) γιά γυναίκα : alicui παίρνω κάποιον σύζυγο, παντρεύομαι κάποιον.

nullus, (γεν. nullius, δοτ. nullī, κ.τλ.) κανένας C 2, 4. A 6, 3. 14, 3. 18, 2. 2) οὐσ., κανένας Hn 5, 1.

num, (μόρ. ἐρωτημ.), ἔάν, ἢν...

numērus, i, ἀ., ἀριθμός A 12, 4. 2) δύναμη Hn 2, 1.

numquam, ἐπίρρ., οὐδέποτε.

nunc, ἐπίρρ., τώρα.

nuntiō, 1. (ἀν) αγγέλλω.

nuptiae, ἄρυμ, μόνο στόν πληθ. (ἀπό τό nubo), γάμος.

nūpta, μτχ., βλ. nubo.

Ο

ob, πρόθ. μέ αἰτιατ., ἔξαιτίας,
γι' αὐτό.

ob-dūco, 3. (προσάγω). 2) ob-
ductā nocte (ἐνν. caelo) ὅταν
ξαπλώθηκε ἡ νύχτα (στόν οὐρα-
νό), ὅταν ἤρθε ἡ νύχτα, μέσα στό
σκοτάδι τῆς νύχτας.

obductus, βλ. obduco.

obiēci, βλ. obicio.

obicio (προφ. objicō, ob καὶ
jācio), iēci, iectum, 3. (προ-
βάλλω). 2) me ἀντεπέξέρχομαι,
ἀντιτάσσομαι. 3) obiciar ἀντι-
τάσσομαι· quo repentinō visu
obiecto ὅταν ἀντιτάχτηκε αὐτό τό
ξαφνικό θέαμψ (φαινόμενο).

obītus, ūs, ἀ., (ob + eo), θά-
νατος.

ob-sēcro (ob καὶ sacro), 1. ἔξορ-
κίζω, ἵκετεύω βλ. oro.

ob-sēquor, 3. ἀποθετ. (ἀκολουθῶ)
2) studiis (δοτ.) = εἷμαι (μέ
ψυχή καὶ σῶμα) ἀφιερωμένος
στίς μελέτες, ἀσχολοῦμαι A 2, 2.
observantia, ae, (λεπτή εὐλά-
βεια). συμπεριφορά μέ σεβασμό,
ἐπιφυλακτικότητα (ἀποχή ἀπό
κάθε πολιτική καὶ διοικητική θέ-
ση).

obses, obsidīs, ἀ., ὅμηρος.

ob-sidēo (ob καὶ sēdeo), sēdi,
sessum, 2. πολιορκῶ.

obstination, ὄνις, ἴσχυρογνωμοσύνη
taciturnā obstinatione μέ τή σιω-

πηλή ἴσχυρογνωμοσύνη, μέ τήν
ἐπίμονη σιωπή.

obtestatio, onis (ἐπιμαρτυρία).
obtestationes patris οἱ ἔξορκι-
σμοί τοῦ πατέρα, (οἱ θερμές)
παρακλήσεις τοῦ πατέρα.

obtīgi, βλ. obtingo.

ob-tīnēo (ob καὶ tēnēo), tinūi,
tentum 2. κατέχω, καταλαμβάνω
A 6, 4. 2) διατηρῶ A 1, 1.

ob-tingo (ob καὶ tango), tīgi,
—, 3. (ἀκουμπῶ). 2) συναντῶ
κάποιον, παίρνω μέ κλήρωση.

obtrectatio, ὄνις, κακεντρεχής ἀν-
ταγωνισμός, κακοήθης ἀμιλλα.

obviam, (ἐπίρρ., σέ ἀπάντηση).
2) obviam venio, ἀντεπέξέρχομαι,
ἀντιτάσσομαι.

occasio, ὄνις, εὔκαιρία.

oc-eīdo (ob καὶ caedo κόβω),
cīdi, cīsum, 3. σκοτώνω (στό
πεδίο τῆς μάχης). Hamilcāre
occīso ὅταν σκοτώθηκε ὁ Ἀμίλ-
κας, ὑστερα ἀπό τό θάνατο τοῦ
Ἀμίλκα.

occupatio, onis, ἀσχολία, ἐνασχό-
ληση.

oc-cīpo (ob-cāpio), 1. κατέχω.
sum occupatus in apparando
(ἐνν. b e l l u m ἡ c o p i a s)
εἷμαι ἀπασχολημένος μέ τήν πο-
λεμική προετοιμασία. occupo sal-
tūs, exītūs (αἰτ. πληθ.) κατέχω,

πιάνω τό πέρασμα, τήν ἔξοδο τοῦ στενοῦ.

octoginta, ὀγδόντα.

ocūlus, i, ἀ., μάτι.

odium, ii, οὐδ., μίσος. odium paternum τό κληρονομημένο ἀπό τόν πατέρα μίσος.

of-fendo, ndi, nsum, 3. προσκρούω, (πειράζω).

offensio, ὄνις, σύγχρουση, δυσαρέσκεια, δυσαρέστηση.

officium, ii, οὐδ., 1) (προθυμία στό νά ἔξυπηρετεῖς), ἔξυπηρετικότητα, καλοσύνη A 2, 6. 2) ἐπιθυμία νά κάνεις τό καθήκον, συναίσθηση ἢ ἐπίγνωση τοῦ καθήκοντος, καθήκον A 6, 5.

o-mitto (ob καὶ mitto), 3. παραλείπω (στή διήγηση).

omnis, e, δλος, δλόκληρος.

opéra, ae (ἐργασία, προσπάθεια). 2) cuius operā (ἀφαιρ.) μέ τίς ἐνέργειες (τήν προτροπή) τοῦ όποιου... Hn 7, 3. 3) δράση, ὑπηρεσία C 1, 1.

operio, rūi, rtum, 4. σκεπάζω, καλύπτω.

opīnor, 1. ἀποθ. νομίζω.

oppidum, i, οὐδ., πόλη.

op-plēo, ēvi, ētum, 2. γεμίζω.

opplētus, βλ. oppleo.

op-prīmo (ob καὶ prēmo), pressi, pressum, 3 (καταπιέζω). 2) νικῶ, ἀφανίζω.

op-pugno (πιό ἔντονο ἀπό τό ob-sidēo), 1. πολιορκῶ.

ops (στόν ἐνικό ἀριθμό μόνο στή γεν. opis, αἰτ. opem καὶ ἀφαιρ. ope) πληθ. opes (γεν. opum), δύναμη, ἵσχυς Hn 10, 2. 2) βοήθεια Hn 1, 3. 3) χρηματικά μέσα, περιουσία A 2, 2. 4.

optīmus (ὑπερθετ. τοῦ bonus), ἀριστος, ἔξαιρετικός, ἔξαισιος, ἐπιτηδειότατος, ἐπιδεξιότατος.

oratīo, ὄνις, λόγος, δύμιλία (σύντομη) A 22, 1. 2) λόγος γραπτός C 3, 3.

orātor, ὄρις, ἀ., ρήτορας.

orbis, is, ἀ., (κύκλος). 2) orbis terrārum ἡ οἰκουμένη.

ordinō, 1. κατατάσσω μέ χρονολογική σειρά (ἀντί ordīne enūmēro) μέ (χρονολογική) διαδοχή καταγράφω.

ordo, ordinis, ἀ., τάξη A 18, 3. 2) τάξη, θέση (στήν κοινωνία) A 13, 6. ordo equester ἡ τάξη τῶν ἵππεων, ἡ ἵππική τάξη.

origō, gīnis, (γένεση). Πληθ. Origines «Ἀρχές» C 3, 3. 3) γένος, οἰκογένεια A 1, 1. 3) familiarum, γενεαλογία, γενεαλογικό δέντρο A 18, 2.

orīor, ortus sum, orīri, 4. ἀποθ. (ἀνατέλλω, προκύπτω), 2) oriōr a + ἀφαιρ. (ἢ καὶ δίχως τήν πρόθεση) κατάγομαι ἀπό... — notans quis a quoque (= et a quo) ortus (ἐνν. esset) quos honores (cepisset) quibusque temporibus cepisset (honores)

ἀναφέροντας ποιός [ἥταν] (πᾶς δύνομαζόταν) [καί] ἀπό ποιόν καταγόταν, ποιές ἀρχές (τιμητικά ἀξιώματα) [κατέλαβε] καί πότε τίς κατέλαβε Α 18, 3.

oris, βλ. os.

ornātus, (στολισμένος). 2) ἐξοπλισμένος, σαμαρωμένος (μέ τὸν πυργίσκο), μέ ὅλη τή σκευή του. Hn 3, 4.

orno, 1. (στολίζω) 2) λαμπρύνω. oro, 1. παρακαλῶ. oro atque obsecro θερμά παρακαλῶ (ἐξαρκίζω) βλ. obsecro.

ortus, βλ. orior.

ōs, ōris, οὐδ., (στόμα). 2) (φωνητικό ὅργανο), λόγος (ἔλκυστικός).

oscūlor, 1. ἀποθ. (κατα) φιλῶ.

os-tendo, ndi, ntum 3. (ἐπι) δείχνω Hn 11, 2. 2) δηλώνω Hn 12, 5.

ostentatio, ōnis (μάταιο) καύχημα, ἐπίδειξη (μάταιη).

otium, ii, οὐδ., (ἀπραγμοσύνη).

2) (ἡ ἡσυχία πού ἀκολουθεῖ μετά τὸν πόλεμο) «ἀσφάλεια καὶ γαλήνη », εἰρήνη (ἀντίθ. bellum).

P

paci, δοτ. τοῦ pax.

paene, ἐπίρρ., σχεδόν.

palam, ἐπίρρ., (φανερά), βλ. facio.

par, paris, ὅμοιος, ὁ ἴδιος, ἴσος. pari modo μέ ὅμοιο τρόπο, δηλ. (χρονολογικά) C 3, 4. par non sum ἴσος δέν εἰμαι, (ἀριθμητικά εἰμαι κατώτερος). par princepibus (δοτ.) ὅμοιος μέ τούς μεγάλους (δηλ. γνώριζε νά τηρεῖ τήν πρέπουσα στάση στίς σχέσεις του μέ τούς μεγάλους). par... ac ὅμοιος... παρά, ὅμοιος... καί, ὅμοιος μέ κάποιον... ...in pari pericolo sum βρίσκομαι (διατρέχω) τὸν ἴδιο κίνδυνο Hm 2, 1.

pārēo, γῆι, —, 2. (φαίνομαι). 2) ὑπακούω, πείθομαι.

pāro, 1. bellum ἐτοιμάζω πόλεμο, ἐτοιμάζομαι γά κά πόλεμο.

pars, partis, μέρος, τμῆμα A 2, 3. 2) πλευρά Hn 12, 3. 3) κόρμα A 2, 2 partes Sullānae (Cinnānae) ἡ μερίδα, τό κόρμα τοῦ Σύλλα (τοῦ Κίννα). partes optimaes τό ἀριστοκρατικό (δηλ. τό Συγκλητικό) κόρμα, δηλ. oī optimātes, (γεν.) -ium.

parum, ἐπίρρ., λίγο. non pařum ὅχι λίγο, ἀρκετά.

passus, Hn 13, 3. A 2, 4. βλ. patior.

passus, ūs, ḏ., βῆμα, ρωμ. βῆμα = 5 πόδια, δηλ. 1,48 μέτρου. Ἐπομένως milia (οὐδ. πληθ. τοῦ mille) passuum decem = δέκα χιλιάδες βῆματα (= 10 ρωμ. μί-

λια), δηλ. 14.800 μ., 15 χιλιόμετρα περίπου.

patē-faciō, 3. (ἀπό τό pateo καὶ facio), ἀνοίγω. loca τά δυσκολοδιάβατα μέρη τά κάνω βατά, ἀνοίγω δρόμους.

patefēci, βλ. patefaciō.

patēo, tūi, —, 2. (ἀνοίγω). honores patent τά ὀξιώματα εἶναι προσιτά, ὁ δρόμος πρός τά ὀξιώματα εἶναι ἀνοιχτός.

pater, tris, ἀ., πατέρας. 2) πληθ. ὡς προσωνυμία τιμητική τῶν συγκλητικῶν (οἱ πατέρες τοῦ ἔθνους)· pātres conscripti (= senatores) [βλ. conscriptus]. pater familias (familias εἶναι ἀρχαῖκός τύπος τῆς γεν. ἐνικοῦ ἀντί familiæ), ἀ., ὁ οἰκοδεσπότης, ὁ οἰκογενειάρχης.

paternus, πατρικός, τοῦ πατέρα. pātior, passus sum, pāti, 3. ἀποθ. ὑποφέρω, ἀνέχομαι A 15, 1. 2) ἐπιτρέπω, (παρα)δέχομαι Hn 13, 3. A 2, 4. 5.

patrīa, ae, πατρίδα.

paucus, (πρβλ. παῦ-ρος, σχεδόν μόνο σέ πληθ. ἀριθ.), λίγοι (στόν ἀριθμό).

paulum, ἐπίρρ., λίγο. paulum modo λίγο μόνο.

pax, pacis, (εἰρήνη). 2) σύναψη εἰρήνης, συνομολόγηση εἰρήνης A 18, 2.

pecunia, ae, χρήματα, περιουσία.

pecuniōsus, πολυχρήματος, εὐκατάστατος.

pedester, stris, stre, πεζικός, τῆς ξηρᾶς.

pedisēquus, i, ἀ., (pes καὶ sequor) ὁ ἀκόλουθος (δοῦλος πού ἀκολουθεῖ ἢ συνοδεύει τόν κύριο, ὅταν βγαίνει).

pello, pepūli, pulsum, 3. ἐξωθῶ, ὀθῶ. 2) τρέπω σέ φυγή, ἀποκρούω, νικῶ.

pendo, pependi, pensum, 3. (ζυγίζω). 2) πληρώνω.

pepūli, βλ. pello.

per, πρόθ. μέ αἰτιατ. Γιά δήλωση τόπου Hn 4, 2. per lumbos στό μέρος τῶν ίσχίων, στά ίσχία. β) γιά δήλωση αἰτίας : per senatum ἔξαιτιας τῆς Συγκλήτου, ἐπειδή δέν ἐπέτρεπε ἡ Σύγκλητος.

peraeque, ἐπίρρ., ἐξίσου, ὅμοια, κανονικά.

per-āgo, 3. τελειώνω, περατώνω. rebus peractis, μετά τή διεξαγωγή τῶν ἐπιχειρήσεων, ἀφοῦ τέλειωσαν οἱ ἐπιχειρήσεις. propositum περατώνω, διλοκληρώνω τό σκοπό (τήν ἀπόφαση). consulatu peracto ἀφοῦ τελείωσε ἡ περίοδος τῆς ὑπατείας.

perceptus, βλ. habeo.

per-cipio (per-cāpio), cēpi, cēptum, 3. καταλαβαίνω, ἀντιλαμβάνομαι, ξέρω, μαθαίνω καλά.

per-dūco, 3. (διάγω). 2) ἄγω Hn 4, 3.

peregrinatio, ὄνις, ἀποδημία, παραμονή σέ ξένη χώρα.

per-ēo, ἵι, ītum, īre, χάνομαι, πεθαίνω.

per-fūgio, fūgi, —, 3. καταφεύγω
(βρίσκομαι σέ ἀσφάλεια) Hn 7, 6.

perfunctus, βλ. perfungor.

per-fungor functus sum, 3. ἀποθ. (ἐπιτελῶ). 2) laboribus (ἀφαιρ.) ὑπομένω ταλαιπωρίες.

pericūlum, i, οὐδ., κίνδυνος.

peritūrus, βλ. pereo.

perītus, ἔμπειρος.

per-mitto, 3. (ἀφήνω κάποιον νά περάσει). 2) rem arbitrio (δοτ.) ἀφήνω κάτι στήν κρίση (κάποιου), ἔξαρτω κάτι ἀπό κάποιο (πρόσωπο).

perpetūo, ἐπίρρ., συνέχεια, σ' ὅλη τή ζωή.

perpetūus, (συνεχής), ὅλος C 1, 3. 2) odium perpetuum μίσος αἰώνιο, ἀσβηστο Hm 4, 3.

per-scribo, 3. γράφω, ἔξιστορῶ (μέ λεπτομέρεια, διεξοδικά, μέ ἀκρίβεια).

persecūtus, βλ. persēquor.

per-sēquor, 3. ἀποθ. καταδιώκω ἀκατάπαυστα, ἀγωνίζομαι συνέχεια Hm 1, 4. 2) (ἐνν. scripturā = γραφῇ), (μέ χρονολογική σειρά) : περιγράφω, πραγματεύομαι C 3, 4.

per-suādeo, āsi, āsum, 2. πείθω.

persuasēram, βλ. persuadeo.
(pertaedet), pertaesum est, 2.

ἀπρόσ. (ὑπάρχει κορεσμός). 2) negotii suscepti βαρέθηκα (καὶ ἐγκαταλείπω) τό ἔργο πού ἀνέλαβα.

per-terrēo, rūi, rītum, 2. κατατρομάζω.

perterrītus, βλ. perterreo.

pertinaciā, ae, ἐπιμονή.

pertinēo (per-tēneo), tinūi, (tentum), 2. (διατείνω). 2) συνεισφέρω, συντελῶ, ἀποσκοπῶ.

per-věnio, 4. φτάνω, pervenio ad desperationem φτάνω σέ ἀπελπισία, ἀπελπίζομαι.

per-vertō, 3. (ἀναστρέφω). 2) pervertō mores διαστρέφω, διαφείρω τά ζητη.

petiērim = petiverim, βλ. peto.

pēto, īvi καὶ ii, ītum, 3. (ὁρμῶ, πρβ. πέτομαι) φέρομαι πρός...

2) peto ut παρακαλῶ νά... 3)

Etruriam κατευθύνομαι (πηγαίνω) πρός τήν Ε. Hn 4, 2. 4) honores κυνηγῶ τά ἀξιώματα salutetem fugā ζητῶ τή σωτηρία μέ τή φυγή 5) petor καταζητοῦμαι.

piētas, ātis (εὐσέβεια, αἴσθημα ἀγάπης καὶ σεβασμοῦ γιά ὅλους ἐκείνους πού τούς τό ὀφείλουμε, δηλ. : Θεούς, πατρίδα, γονεῖς καὶ στενούς συγγενεῖς). 2) σεβασμός, εὐσέβεια, ἡ ἀγάπη πρός τούς συγγενεῖς A 5, 1. ἡ ἀγάπη πρός τούς γονεῖς A 17, 1.

plebes, ēi, ὁ λαός (ως τάξη, σέ ἀντίθεση πρός τούς πατρικίους καὶ

τή σύγκλητο) βλ. tribunus.
plerique, pleraequē, plerāque, οἱ πολλοὶ, ἡ πλειονότητα.

plerumque, ἐπίρρ., τίς περισσότερες φορές. Κατά τό μεγαλύτερο μέρος.

plumbum, i, οὐδ., μόλυβδος, μολύβι (τό μέταλλο).

plurimus, ὑπερθ. (τοῦ plus) (πλεῖστος), διπλό πολύς.

plūs, plūris, (συγχρ. τοῦ multus) περισσότερος. plures (ἀρσ.) αρματι μεγάλος ἀριθμός ὀπλισμένων. 2) plus ὡς οὐσ. οὐδέτε. (μέγεν.) : plus salis περισσότερη κομφότητα. 3) ὡς ἐπίρρ., πιά.

poena, ae, ποινή. Poenus καὶ συνήθ. πληθ. Poeni, ōrum, καὶ ἐπίθετο Poenicus, (βλ.

Πίνακα istop. καὶ γεωγραφ.) ἀντί Punicus = Karthaginiensis (πρβλ. poena [ποινή] — pūnio, moenia—mūnio).

poëta, ae, ἀ., ποιητής. poëticē, ēs, (αἰτ. -en), (έλληνική καὶ ρωμαϊκή) ποίηση. poëticus, ποιητικός, πού ἀφορᾶ (σέ...)

pol-lieōr, eītus sum, 2. ἀποθετ. ὑπόσχομαι, δίνω ὑπόσχεση.

pompa, ae, πομπή. pompa funēris, πομπή κηδείας, μεγαλοπρεπής κηδεία (ἀκολουθία ταφῆς). pōno, posui, posītum 3. (τοποθετῶ). 2) principem (τοποθετῶ κάποιον ὡς) ἀρχηγό τοῦ στρατοῦ.

pono castra στρατοπεδεύω. rono statuam, στήνω ἀνδριάντα, ἔγαλμα.

popūlus, i, ἀ., λαός, δῆμος. porto, 1. κουβαλῶ.

possessio, ōnis, κτήση, κτῆμα.

possum, potū, posse, μπορῶ. ut omnes honores quos possent (ἐνν. habēre) haberent ὥστε νά ἔχουν δλες τίς τιμές, πού μποροῦσαν νά (ἔχουν).

post, πρόθ. μέ αἰτ., μετά 2) ἐπίρρ., ἔπειτα. multo post ὕστερα ἀπό πολύ καιρό (ἀπό πολλή ὥρα). postēa, ἐπίρρ., ὕστερα, ἔπειτα, μετά ἀπ' αὐτά.

posteāquam, σύνδ. ἀφοῦ = postquam.

postērus, κατοπινός.

postquam, σύνδ. μέ πρκμ. ὄριστ. ἀφοῦ. 2) μέ ὑπερσυντ. ὄριστ. ὕστερα ἀπό, ἀφοῦ.

postūlo, 1. ἀπαιτῶ, ζητῶ κάτι Hn 2, 4. 2) ἀπαιτῶ (μέ αἰτ. καὶ ἀπρμφ.) Hn 12, 3.

posuero, βλ. pono.

potens, ntis (δυνάμενος, αύτός πού μπορεῖ). 2) ὑπερθ. potentissimus αύτός πού μπορεῖ νά κάνει πολλά, πού ἔχει (πού ἀσκεῖ) πολύ μεγάλη ἐπιρροή.

potentia, ae, iσχύς, δύναμη (πρωσωπική ἐπιφροή σέ ἀντίθεση μέ τήν iσχύ τῶν νόμων), αύθαιρεσία.

potēram, πρτ. ὄριστ. τοῦ possum.

potestas, ātis, δύναμη A 4, 1.

2) ἔξουσία (τοῦ τιμητῆ) C 2, 3.
 3) sum in potestate meā εἴμαι αὐτεξούσιος, δέν ἔξαρτιέμαι ἀπό οὗλον. alicui potestatem sui facere, ἀφήνω τόν ἑαυτό μου ἐκτεθειμένο, ὥστε νά αἰχμαλωτιστεῖ ἀπό κάποιον. Hn 9, 1.

potius, ἐπίρρ. συγκρ., περισσότερο, ὑπερθ. potissimum πάρα πολύ, κατά προτίμηση, πρῶτα πρῶτα Hn 11, 6. ἀκριβῶς, κυρίως A 3, 3. potuero, βλ. possum.
 potuisse, πρεκμ. ἀπρμφ. τοῦ ρ. possum.

praebeo (prae καί hæbeo), bñi, bñtum, 2. (παρέχω). 2) me eādem diligentia (ἀφαιρ.) δείγνω δμοια περίσκεψη.

praeceptum, i, οὐδ., διδασκαλία, δόγμα A 17, 3. 2) διαταγή, ἐντολή Hn 11, 4.

prae-cipio (prae καί cäpio) προλαμβάνω. 2) ut διατάζω... νά.

praecipue, ἐπίρρ., ἐντελῶς ιδιαίτερα, ἔξαιρετικά.

prae-dico, 3. προλέγω A 16, 4.

prae-dico, 1. ἀναφέρω, μνημονεύω A 13, 7.

praedium, ii, οὐδ., κτῆμα, γαιοκτησία.

praeesse, βλ. praesum.

praefectūra, ae, (ἀξιώμα στό στρατό, πού δίνεται σέ ρωμαίους ἵππεις ἀπό ἀνθύπατο ἢ στρατηγό γιά τή διοίκηση ρωμαϊκῆς ἐπαρχίας), διοίκηση, ὑπαρχία.

praefectus, i, ἀ., ἐπιτηρητής, ἐπόπτης (στήν Καρχηδόνα). Ἀντιστοιχεῖ μέ τό censor στή Ρώμη. praefūi, βλ. praesum.

praemium, ii, οὐδ., βραβεῖο, ἀνταμοιβή.

praes, praedis, ἀ., (ἡ ἐγγύηση πού δίνεται στό δημόσιο ἀπό τρίτο πρόσωπο γιά κάποιο ἐργολήπτη). 2) ὁ (ἀξιόχρεος) ἐγγυητής.

prae-scribo, 3. (προιγράφω). 2) παραγγέλω ἀπό πιό μπροστά, προδιαγράφω, διατάζω.

praesens, ntis, παρών βλ. praesum. praesidium, ii, οὐδ., (φρουρά, στρατός). 2) πληθ. castra nautica.

praestitisse, βλ. praesto.

prae-sto, stīti, stītum, 1. εἴμαι ἀνώτερος, ξεπερνῶ Hn 1, 2. A3, 3. 18, 5. 2) ἐκτελῶ, πραγματοποιῶ, ἐκπληρώνω A 15, 1.

prae-sum, fūi, esse (προτείσταμαι) 2) διοικῶ praeesse coepit (= praeftuit ὑπῆρξε διοικητής) 3)

potestati διευθύνω κάποια ὑπηρεσία, ἀσκῶ ἔξουσία.

praeter, πρόθ. μέ αἰτ., πλήν, ἐκτός Hn 3, 4. A 14, 3. 2) παρά + αἰτ. Hn 12, 5. 3) καὶ ἔξαιρεσιν, ἐκτός A 1, 3. 2, 4.

praeter-ēa, ἐπίρρ., ἐκτός ἀπ' αὐτά, ἀκόμη.

praeter-ēo, ii, ītum, īre, παρέρχομαι, ἀφήνω ἀμνημόνευτο.

praeterībo, βλ. praetereo.

praeterquam, ἐπίρρ., ἐκτός. praeterquam quod ἐκτός ὅτι.

praetor, ὄρις, ἀ., (πραίτορας), στρατηγός (τό ἀνώτατο πολιτικό ἀξιωμα στήν ἐπαρχίᾳ).

praetūra, ae, στρατηγία.

prēces, γεν. precum (στόν πληθ.) δέηση, παράκληση.

prēmo, pressi, pressum, 3. (πιέζω), καταδιώκω (μέ πεῖσμα). 2) premor valetudine βασανίζομαι ἀπό τήν ἀρρώστια, παλεύω μέ τήν ἀρρώστια.

pretium, ii, οὐδ., (τιμή). 2) χρήματα.

(prex), βλ. preces.

priđē, ἐπίρρ., τήν προηγούμενη (ἡμέρα), τήν παραμονή. pridie Kal(endas) Aprīles μιά μέρα πρὶν ἀπό τίς Καλένδες τοῦ Ἀπριλίου (31 Μαρτίου).

prīmo, ἐπίρρ., πρῶτα πρῶτα, στήν ἀρχή.

prīmum = primo.

prīmus, πρῶτος.

prīnceps, cīpis, ἀ., (ἄρχοντας), πρῶτος Hm 3, 3. 2) ἀρχηγός, ἐπικεφαλῆς Hn 2, 6. ἡγεμόνας A 20, 5. 3) μεγάλος, σπουδαῖος, ἔξοχος A 17, 3. πληθ. princeps οἱ πρόκριτοι (πολίτες), οἱ μεγάλοι Hn 9, 3. A 3, 1. 4) princeps οἱ μεγάλοι πολιτικοί ἄντρες A 16, 4. 19, 2.

principātūs, ūs, ἀ., ἡ πρώτη τά-

ξη, τά πρωτεῖα A 5, 4. (κυρίως τή δημόσια ζωή) C 2, 2.

prior, ἀ., καὶ θ., prius, οὐδ., (γεν. priōris) συγκρ. πρότερος.

pristīnus, πρότερος.

prius, ἐπίρρ. συγκρ. προηγουμένως.

priusquam, σύνδ., πρὶν ἦ, πρὶν.

privātus, i, ἀ., ὁ ιδιώτης (χωρίς

δημόσιο ὑπούργημα).

privignus, i, ἀ., ὁ πρόγονος, (ὁ προγονός).

pro, πρόθ. μέ ἀφαιρ.: κατά + αἰτιατ. σέ σχέση μέ...

probabilis, e, (εὔλογος, πιθανός). 2) δόκιμος.

prōbo, 1. (δοκιμάζω). 2) ἐπιδοκιμάζω, ἐγκρίνω.

procuratio, ūnis, (ἐπιμέλεια). 2) διοίκηση, δημόσια ὑπηρεσία.

pro-eūro, 1. negotia φροντίζω γιά τίς ὑποθέσεις.

prodītus, βλ. prodo.

pro-do, didi, dītum, 3. (προσφέρω) 2. memoriae (δοτ.) παραδίδω κάτι στή μνήμη (στήν ιστορία, στούς μεταγενέστερους). memoria prodita est εἰδηση διαδόθηκε.

pro-dūco, 3. (προάγω). 2) dolo (ἀφαιρ.) in proelium μέ δόλο παρασύρω σέ μάχη.

productus, βλ. prodūco.

proelium, ii, οὐδ., (συμπλοκή). 2) μάχη. navale proelium (ναυτική μάχη), ναυμαχία.

profectus, βλ. proficiscor.

professus, βλ. profiteor.
 proficiscens (ἀντί profectūrus = αὐτός πού πρόκειται νά πορευθεῖ)
 Hn 2, 3. βλ. proficiscor.
 proficiecor, fectus sum, proficiisci, 3. ἀποθ. πορεύομαι. Hn 2, 3. βαδίζω ἐναντίον 5, 1. 8, 1. in castra στό στρατόπεδο (στόν πόλεμο), ἐκστρατεύω.
 profiteor (pro-fāteor), fessus sum, 2. ἀποθ. ὄμοιογῶ, λέγω.
 pro-fligo, 1. καταβάλλω, κατανικῶ.
 pro-fūgio, 3. (προφεύγω). 2) δόμο φεύγω ἀπό τήν πατρίδα.
 progressus, ūs, ἀ., πρόοδος, προχοπή.
 pro-hibeo (pro-hābeo), būi, bītum, 2. ἐμποδίζω. transitū (ἀφαιρ.) ἐμποδίζω τή διάβαση.
 prolābor, lapsus sum, lābi, 3. ἀποθ. διλισθαίνω πρός τά ἐμπρός.
 2) είλαι ἔτοιμος νά καταρρεύσω.
 pro-mitto, 3. ὑπόσχομαι, δίνω ὑπόσχεση.

pro-nuntio, 1. ἀνακηρύσσω. 2) ἀπαγγέλλω, ἀπομνημονεύω.
 1. propāgo, 1. διαδίδω, (μεταφυτεύω). 2) fines imperii ἐπεκτείνω τά σύνορα τοῦ βασιλείου.
 2. propāgo, gīnis, (βλάστημα ἀμπελιοῦ). 2) πληθ. γενεαλογία (οἰκογένειας), γενεαλογικό δέντρο, (στέμμα οἰκογενειακό).
 propatūlum, i, ούδ., (κυρ. μέρος πού ἐκτίθεται στά μάτια δλων), προαύλιο, αὐλή.

propērē, ἐπίρρ., γρήγορα, βιαστικά.
 propinquus, αὐτός πού είναι κοντά.
 propius, ἐπίρρ., (συγκρ. τοῦ prope κοντά) σέ αιτ., πτώση πιο κοντά.
 pro-pōno, 3. (προτίθημι). 2) quaestione προβάλλω (προτείνω) ζήτημα. remedia προτείνω (δρίζω) φάρμακα.
 proposītum, i, ού., (τό προκείμενο), σκοπός.
 propter, πρόθ. (μέ αιτ.) ἐξαιτίας, γιά + αιτ.
 pro-rumpo, rūpi, ruptum, 3. (ἐξορμῶ). 2) tanta vis morbi prorūpit ἡ ἀρρώστια ἐκδηλώθηκε μέ τόση ἔνταση.
 pro-sēquor, 3. ἀποθ. προπέμπω.
 prosperītas, ātis, εύτυχία A 19, 3. prosperītas valetudinis εύρωστία, πολύ καλή ήγεια.
 pro-spīcio (pro-spēcio), spexi, spectum, 3. (προβλέπω). 2) βλέπω μακριά, παρατηρῶ.
 pro-ut, ἐπίρρ., « καθ' ὅ », διότι, ὅπως, ὅπως ἀκριβῶς.
 provīdēo, 2. (προνοῶ) 2. φροντίζω, ἐπινοῶ τέχνασμα.
 provincīa, ae, ἐπαρχία.
 proxīmus, ὑπερθ. (τοῦ propīor), ἐγγύτατος, πλησιέστατος Hn 11, 4. 2) προσεχής Hn 3, 2.
 prudentīa, ae, εύφυτα, πρόνοια, περίσκεψη, ψυχραιμία 2) τέχνασμα Hn 11, 7.
 publico, 1. (κάνω κάτι δημόσιο). 2) bona δημεύω τήν περιουσία.

publīcē, ἐπίρρ., (δημόσια). 2) στό ὄνομα τῆς πολιτείας Α 3, 1. μέ δημόσια ἀπόφαση, ἐπίσημα Ην 3, 1. 3) γιά λογαριασμό τοῦ δημοσίου. Α 2, 4. 3, 1.

publicus, δημόσιος, κρατικός.
puer, ἔρι, ἀ., παιδί, νέος. 2) δοῦλος (ἄσχετα ἀπό ήλικια, πρβ. «παιδί», «γκαρσόν ») Ην 12, 4. 12, 5. Α 13, 5.

puerīlis, ε, παιδικός.

pueritia, αε, παιδική ήλικια.

puerūlus, ι, ἀ., μικρό παιδί.

pugna, αε, μάχη, πόλεμος.

pugno, 1. πολεμῶ. pugno pugnam κάνω πόλεμο, μάχη. haec pugnā pugnatā ὅταν ἔγινε αὐτή ἡ μάχη, (ὕστερα ἀπ' αὐτή τῇ μάχῃ).

pulchrē, ἐπίρρ., καλά, ἐπιδέξια.

pullūlo, 1. ([βλασταίνω] φουντώνω (λέγεται γιά τούς βλαστούς τῶν δέντρων καὶ γιά τούς νεοστούς). 2) διαδίδομαι.

pulsus, βλ. pello.

puppis, is, θ., πρύμνη.

puris, γεν. τοῦ pus.

pus, puris, οὐδ., πύο.

puto, 1. νομίζω.

Q

quā, ἐπίρρ., (ἐννοεῖται viā η parte ἀπ' τὸν ὄποιο δρόμο, ἀπ' τὸ ὄποιο μέρος) ὅπου.

quaēcumque, ἐπίρρ., ὅπουδήποτε.

quaero, sīvi, sītum, 3. ζητῶ, θέλω.

Ην 11, 2. 2) quaero ab aliquo ρωτῶ κάποιον, ζητῶ νά μάθω ἀπό κάποιον.

quaesīvī, βλ. quaero.

qualis, ε, ὅποιος. hoc quale sit αὐτό διειδήποτε (κι ἂν) εἶναι, ὅποιαδήποτε σπουδαιότητα — η σημασία — (κι ἂν) ἔχει.

quaestio, ὅνις, ζητημα.

quaestor, ὄρις, ἀ., ταμίας.

quam, ἐπίρρ., παρά, ἀπό, ἀπ' ὅσο (μετά ἀπό τά συγχριτικά καὶ τό alius) clarior quam possent λαμπρότερα ἢ π' ὅσο θά μπορεύ-

σαν Α 1, 3. 2) aliud acroāma quam (ἀντί praeter = ἔξω) ανagnostem ἄλλο ἀκουσμα ἔξω ἀπό τό ἀκουσμα τοῦ ἀναγνώστη. 3) μαζί μέ ὑπερθετικά : quam plurimas... serpentes ὅσο γίνεται πιο πολλά... φίδια Ην 10, 4.

quamdiū, ἐπίρρ., ζσον καιρό Ην 5, 4. 13, 3. Α 3, 2. 20, 1.

quamquam, σύνδ., ἂν καί. 2) ἄλλ' οἵμως, ἐντούτοις, ἄλλωστε Α 16, 2. 20, 1.

quam-vis, σύνδ. (ὅσο θέλεις). 2) κι ἂν.

quanto, ὅσο. tanto-quanto τόσο—ὅσο.

quantum, οὖσ. οὐδ. καί (αἰτ. ἐν κοῦ) ως ἐπίρρημα, ὅσο Α 19, 1.

quantus, πόσος A 20, 5. 2) πόσο
μεγάλος Hn 5, 4.
quā-re, ἐπίρρ., γι' αὐτό (ἔνεκα,
ὅθεν). Στό «Βίος τοῦ Κάτωνος»
(2,3) εἶναι χωριστά, γιατί εἶναι
δυό λέξεις.
quā-re = ut eā re.
quartus, τέταρτος.
quaterni, nae, na (γεν. quater-
num), ἀπό τέσσερες (τέσσερες-
τέσσερες).
que, ἐγκλ., (τε) καὶ. 2) ἀλλά Hm
1, 2.
quemlibet, αἱτ., τοῦ quilibet.
quēo, quīvi, —, (quīre), (μέ ςφ-
νηση καὶ ἀπρμφ.) μπορῶ.
querimonia, ae, παράπονο (γκρί-
νια), ἀφορμή γιά παράπονα.
qui, quae, quod, ἀντων. ἀναφ.,
ὅποιος, ὅποια, ὅποιο Hm 1, 5.
Hn 3,1. 5,4. 7,3. 8,4. 11,3. C 3,4.
A 1,4. 2,5. 3,1. 5,4. 6,5. 14,3.
15,3. 16,3. 17,2. 18,3. 18,5. 20,3.
2) ἀντί γιά συνδ. qui = et is η̄
sed is η̄ is autem η̄ is enim η̄
is igitur, cuius = huius enim
γιατί αὐτοῦ A 2, 2. quā = et eā
A 15,2. quibus = iis igitur A
18,4.— Μέ ςποτ. α) γιά νά δη-
λώσει τό ἀποτέλεσμα : qui = ut
is ώστε αὐτός Hn 5,4. 11,3. A
5,1. 5,4. 14,2. 18,2. β) γιά νά
δηλώσει σκοπό : qui = ut is προ-
κειμένου αὐτός νά... Hn 7,2. 7,5.
7,7. 12,2. C 2,3. γ) γιά νά δηλώ-
σει αἱτία : qui = cum is ἐπειδή

αὐτός Hn 1,3. 12,2. A 6,4.
quicquam, βλ. quisquam.
quidem, ἐπίρρ., βέβαια, πράγματι.
2) τουλάχιστον A 14,1.
quilibet, quaelibet, quodlibet (ὡς
ἐπίθετο η̄ quidlibet ως ούσιαστι-
κό) ὅποιος θέλει, ὅποιοσδήποτε,
ὁ καθένας, ὅποιος τύχει. quem-
libet amplissimum triumphum
ὅποιοιδήποτε μεγαλοπρεπέστατο
θρίαμβο.
quin, σύνδ., ὅποιος δέν, ώστε δέν,
ὅποιος (ώστε) νά μή... 2) χωρίς
νά A 2,2. 20,1.
quini, ae, a, (γεν. quinum), πέν-
τε - πέντε, ἀπό πέντε.
quinque, πέντε.
quinquie(n)s, πέντε φορές.
quintus, πέμπτος.
quis, quid ποιός; ποιό; Hn 12,5.
A 17,1. 18,3.
quisquam, quidquam (η̄ quic-
quam), γεν. eiusquam, δοτ.
cuiquam, ποιός, ποιό.
quisque, quaeque, quidque (ως
ούσιαστικό καὶ quodque ως ἐπί-
θετο), καθένας χωριστά, ὅποιοσδή-
ποτε, ὁ καθένας.
quisquis, quidquid, (η̄ quiequid)
ὅποιος, ὅποιοσδήποτε.
quīvi, βλ. queo.
quō, ἐπίρρ., ὅπου, σέ ὅποιο μέρος
Hn 9,1. 2) γιά νά ἐνισχυθεῖ τό
συγκριτικό : quo magis Hn 10,
2.
quod, σύνδ., μέχρι, ὅσο (χρόνο).

quod, γιατί, ἐπειδή. 2) quod nisi
ἄν δέν.

quodam - μόδο, ἐπίρρ., κατά κά-
πιο τρόπο.

quoniam, σύνδ., ἐπειδή (βέβαια),
ἐπειδή (τώρα πιά), ἐπειδή (λοι-
πόν).

quόque, ἐπίρρ., ἐπίσης, καί, ἀκό-

μη. 2) tum quoque ἀκόμη τώρα
(αὐτήν τή στιγμή).

quotannis, (κυρ. ἀφαίρ. τοῦ quot
anni = ὅσα χρόνια εἶναι), ἐπίρρ.,
κάθε χρόνο.

quotienscumque, ἐπίρρ., (καί)
κάθε φορά πού, (καί) ὅσες φο-
ρές, ὅποτεδήποτε.

R

ratio, ὅνις (λογαριασμός). 2)
σχέδιο, δρόμος, μέσο Hn 10, 3.
3) (λογικός καί φρόνιμος) ὑπο-
λογισμός, μετρημένη καί λογική
χρησιμοποίηση τοῦ χρήματος A
14, 3.

ratus, βλ. reor.

recēpi, βλ. recipio.

re-cipio (re καί cāpio), cepi,
ceptum, 3. (ἀναλαμβάνω). 2)
me ἐπανέρχομαι, ξαναγυρίζω Hn
11, 2. 3) ὑποχωρῶ Hn 11, 4.

re-cuso (re καί causa = δέ δέ-
χομαι, ἀρνοῦμαι), 1. illud re-
cusavit ne postularent ἀρνήθη-
κε (δέ θέλησε) νά ἀπαιτήσουν,
ἀπέκρουσε τήν ἀπαιτήσή τους ἐ-
κείνη γιά..., τό μόνο πού παρακά-
λεσε ήταν νά μήν...

reddidi, βλ. reddo.

red-do, dīdi, dītum, 3. δίνω πίσω,
ἐπιστρέφω κάτι Hn 7, 2. 2) ἐπα-
νορθώνω Hm 2, 5. 3) κάνω Hn

2, 1. A 19, 4.

red-eo, īi, ītum, īre, ἐπιστρέφω.

2) numquam in gratiam redeo
ποτέ δέν ξαναγυρίζω σέ καλή φι-
λική συνεννόηση (συμφιλίωση),
ποτέ δέ συμφιλιώνομαι (δηλαδή
ποτέ δέ φιλονίκησα).

redii, βλ. redeo.

redītus, ūs, ἀ., (ἐπιστροφή). 2)
κέρδος, ἔσοδο, εἰσόδημα.

re-fēro, rettūli, relātum, referre-
me ἀποσύρομαι, ξαναγυρίζω στό^{το}
λιμάνι (ἐπαναπλέω).

re-ficio (re καί fācio), feci, fec-
tum, 3. (ξανακάνω). 2) res re-
ficiuntur τά πράγματα (οἱ συν-
θῆκες) βελτιώνονται (καλυτερέύ-
ουν), ή κατάσταση τῶν πραγμά-
των βελτιώνεται. 3) ἐπισκευάζω
A 20, 3.

regnum, i, οὐδ., βασίλειο.

relicet, βλ. relinquō.

religiōse, ἐπίρρ., (μέ θρησκευτική
εὐλάβεια), μέ συνειδητή περίσκε-
ψη.

relinquo, līqui, lictum, 3. ἀφήνω.

scriptum (οὐδ. μτχ.) ἀφήνω γρα-

- πτῶς, ἀναγράφω, ἔξιστορῶ (= memoriae prodo [βλ. prodo]).
2) arma καταθέτω τά ὅπλα.
reliqui, ὄρυμ, ἢ., οἱ ὑπόλοιποι, τά λείψανα Hn 6, 4. reliqua τά λοιπά A 19, 1. 3) nihil reliqui facio, βλ. facio.
- reliquus, ὑπόλοιπος. 2) οὐσ., βλ. facio A 21, 5.
- remedium, ἥ, οὐδ., φάρμακο, (γιατρικό).
- re-migro, 1. ἐπανέρχομαι (ξαναγυρίζω).
re-mitto, 3 (διώγνω). 2) ἀποδίδω, ἀπολύω.
- remōtus, βλ. removeo.
- re-mōvō, mōvi, mōtum, 2. ἀπομακρύνω Hn 2, 4. 2) ἀποκρούω, ἀπωθῶ Hm 2, 4. 3) ἔξουδετερώνω, βγάζω ἀπό τή μέση Hn 10,3.
- re-nōvo, 1. ἀνανεώνω.
- re-nuntiō, 1. ἀναγγέλλω.
- rēor, rātus sum, rēri, 2. ἀποθ., νομίζω. ratus (μτχ. πρκμ. μέ σημασία ἐνεστώτα), νομίζοντας, μέ τήν ίδεα ὅτι.
- repentē, ἐπίρρ., ξαφνικά, ἀπροσδόκητα.
- repentinus, ξαφνικός, ἀπροσδόκητος.
- re-pērio, reppēri, repertum, 4. ἀνευρίσκω Hn 11, 3. 2) βρίσκω C 3, 2. causam bellandi βρίσκω αἰτία γιά νά πολεμῶ (τοῦ πολέμου).
- repo, psi, ptum, 3. (ἔρπω). 2)
- βαδίζω ἔρποντας (ἀντίθετο eo).
re-pōno, 3. καταθέτω (ώς περίσσευμα).
- reppēri, βλ. reperio.
- re-prīmo, pressi, pressum, 3. κρατῶ, σταματῶ κάτι.
- requiō (re-quāero), quisīvi, quisītum, 3. ζητῶ πληροφορίες (γιά κάτι).
- rēs, rēi, I. πράγμα, in omnibus rebus σέ ὅλα τά πράγματα, σέ καθετί. Συχνά γιά νά γίνει περιγραφή προηγούμενης ἔννοιας ἡ προτάσεως C 2, 3. Hn 1, 3. 7, 7. A 16, 3. 2) πράγματα, συνθῆκες, σχέσεις Hn 1, 4. 3) αἰτία, ἀφορμή, μέσο C 2, 2. 3, 3. A 21, 1. 4) ἐπιχείρηση (ἐργολαβία) A 6, 3. 5) πληθ. res τά χρήματα, ἡ περιουσία Hn 10, 1. res familiaris, βλ. familiaris. 6) τά ἄριστα (πράγματα) A 13, 1. βλ. utor 7) res domesticae οἰκιακές ὑποθέσεις. 8) res mandata αύτό πού ζητήθηκε, ὑπόθεση γιά τήν ὅποια παρακαλεῖται κάποιος.
- II. πρᾶξη, ἔργο Hn 11, 6. C 3, 4. A 18, 2. 17, 1. Ἰδίως πολεμικά ἔργα. C 3, 3 res gestae πράξεις, γεγονότα, κατορθώματα, res maximae κυριαρχική ἔξουσία, ὕψιστη δύναμη. III. res Graecae, res Italicae ἴστορία ἐλληνική, ἴστορία ρωμαϊκή ἡ τῶν Ἰταλικῶν πόλεων.
- res-publīca (γεν., δοτ. rei pu-

blicae, αἰτ. rem publicam, ἀφαιρέ-
re publicā), τό κοινό, ἡ πολι-
τεία, τό κράτος. C 2, 2. 2, 4. A
3, 2. 6, 2. e re publica (σύμφω-
να μέ (= γιά) τό συμφέρον τῆς
πολιτείας A 6, 2. 2) ἡ πολιτική,
ἡ πολιτική ζωή A 6, 1. βλ. ver-
sor.

re-scisco, scivi ἢ scii, scitum, 3.
πληροφοροῦμαι, μαθάνω.
re-servo, 1. me διατηρῶ (διαφυ-
λάττω) τόν έχυτό μου (στήζω).
re-sisto, stiti, (stitum), 3. ἀντι-
στέκομαι Hn 3, 1. 5, 4. 2) ne
(μέ ύποτακτ.) ἀντιτείνω νά μή...
re-spondēo, spondi, sponsum, 2.
ἀνταποχρίνομαι. mihi responde-
tur μοῦ δίνεται ἀπάντηση (ἀ-
παντοῦν), λαβαίνω ἀπάντηση.
responsum, i, οὐδ., ἀπόκριση, ἀ-
πάντηση.

restīti, βλ. resistō.

re-stituo (re-stātuo), tūi, tūtum,
3. ξαναφτιάχνω, 2) ξαναποκτῶ
(κερδίζω πάλι).

re-tinēo, tinūi, tentum. 2. (δέν
ἀφήνω νά φύγει). 2) παρατείνω.
sensit... neque sibi diutus vitam
esse retinendam κατάλαβε (ἀντι-
λήφθηκε)... δτι δέν ἔπειρε πά
παρατείνει τή ζωή του περισσό-
τερο. 3) (γνωρίζω νά) διατηρῶ

sacrifico, 1. θυσιάζω.

saepē, ἐπίρρ., πολλές φορές (πολ-

A 20, 5.
rettuli, βλ. refero.
revertor, reversus sum καί (re-
verti), reverti, 3. ἀποθ. ἐπιστρέ-
φω.

revōco, 1. ἀνακαλῶ. patriam de-
fensum (α' ὕπτιον) revocatus
ἀνακαλήθηκε γιά νά ύπερασπίσει
τήν πατρίδα.

rex, regis, ἀ., βασιλιάς. 2) reges
(βασιλεῖς) (τό πιό μεγάλο ἀξί-
ωμα πού είχαν στήν Καρχηδόνα
οἱ δυό ἀνώτατοι ἄρχοντες), σω-
φέται (στή γλώσσα τῶν Καρχη-
δονίων schofet).

rīsus, ūs, ἀ., γέλιο, καγχασμός.

robustus (δρύινος). 2) opibus
(ἀφαιρ.) minus esse robustum
ἔβλεπε δτι δέν ήταν τόσο ἴσχυρός
σέ δύναμη, ᔁβλεπε δτι δέν είχε
ἀρκετές δυνάμεις.

rogātū, (ἀφ. τοῦ rogātus, αἴτηση)
μέ γεν. = μέ τήν παράκληση (κά-
ποιου).

rogo, 1. (ρωτῶ). 2) παρακαλῶ,
ζητῶ παρακλητικά (πρβ. τό ρη-
μα τοῦ Εὐαγγελίου «έρωτῶ» =
παρακαλῶ) Hn 7, 3. παθ. quid-
quid rogabatur δτι τόν παρακα-
λοῦσε κανείς A 15, 1.

ruber, bra, brum, κόκκινος.

rusticus, ἀγροτικός.

S

λάχις).

sāl, sālis, ἀ., (ἀλάτι). 1) καλαι-

σθησία (γοῦστο), 2) κομψότητα. saltus, ūs, ἄ., βουνό δασωμένο, δρυμός Hn 3, 3. 3, 4. Πληθ. ὑψώματα πού σχηματίζουν στενό, στενό πέρασμα, στενές διαβάσεις Hn 4, 3.

salus, ūtis, σωτηρία 2) ἀνάρρωση (ἀπό ἀρρώστια) A 21, 6. salutāris, e, σωτήριος.

sancio, nxi, nctum, 4. (ἐπικυρώνω, π.χ. νόμο). 2) necessitudinem (καθιερώνω), συνδέω, κάνω ἀκόμα πιό στενούς τούς δεσμούς τῆς συγγένειας.

sanctus, ierós, ὑπερθ. sanctissimus : αὐτός πού θεωρεῖται πολύ ierós.

sano, 1. θεραπεύω.

sapientia, ae, φρόνηση, σύνεση. sarmentum, i, οὐδ., (κλῶνος, βλαστός) πληθ. δέσμη ἀπό φρύγανα, φρύγανα.

satis, ἐπίρρ., ὡς ἐπίθ. ή οὐσ. 1) ἀρκετός, hoc unum satis erit dictum (hoc unum dictum erit satis) τοῦτο μόνο ἂν λεχθεῖ θά είναι ἀρκετό. 2) ἀρκετά, ἀρκετό, satis habeo μέ ἀπρμφ. ἐνεστώτα = ἀρκοῦμαι (είμαι εύχαριστη- μένος) νά...

satis- fäcio, 3. (κάνω κάποιον ίκανό). 2) μέ αἰτιατ. καί ἀπρμφ. = πείθω κάποιον δτι..., δίνω ἐπαρκή ἔξήγηση δτι...

saucius, πληγωμένος, τραυματισμένος.

scapha, ae, σκάφη, μικρή βάρκα. scilicet, ἐπίρρ., (ἐκ τοῦ sci[re] licet εἶναι δυνατό νά πληροφορηθεῖ) δηλαδή, δηλονότι.

scio, scivi καί scii, scitum, 4. ξέρω, γνωρίζω.

scribo, psi, ptum, 3. γράφω· aliquid de pace scriptum est γράφηκε κάτι γιά τήν εἰρήνη· (τό περιεχόμενο τοῦ ἐγγράφου ἀφοροῦσε στή σύναψη τῆς εἰρήνης). scribo alicui ή ad aliquem γράφω σέ κάποιον. scriptum, βλ. scribo καί relinquo.

secum = cum se, μαζί σου, μαζί τους κτλ.

secundus (ἀπό τό sequor ἀκολουθῶ), δεύτερος. 2) εύνοϊκός. secundā fortūnā μέ καλή τύχη, μέ καλές συνθῆκες.

secutus, βλ. sequor.

sed, σύνδ., ἀλλά.

se-dēcim, δεκαέξι.

se-grēgo. 1. ἀποκλείω.

se-iungo (προφ. sejungo), nxi, nctum, 3. διαχωρίζω, όριζω.

semel, ἐπίρρ. ἀριθμ., μιά φορά.

semper, ἐπίρρ., πάντοτε.

senātus, ūs, ἄ., σύγκλητος. 2) ή ἀκρόαση στή σύγκλητο Hn 7, 6.

senatus populusque Romanus ή ρωμαϊκή κυβέρνηση, τό ρωμαϊκό κράτος (ή βουλευτική καί νομοθετική ἔξουσία τῆς Ρώμης).

senectus, ūtis, τά γερατιά ή summa senectus τά πιό βαθιά γεράματα.

senex, senis (ἀπό τό sen[ic]is), γέροντας, ἡλικιωμένος, σέ βαθιά γεράματα C 3, 3. A 16, 1. 2) συγκρ. senior γεροντότερος C 3,2. sēni, δοτ. ἐνικοῦ τοῦ senex A 16,1. sēni, sēnae, sēna, ἔξι-ἔξι, ἀπό ἔξι, ἔξι A 2, 6.

sensi, βλ. sentio.

sententia, ae; γνώμη. 2) ex sententiā σύμφωνα μέ τή γνώμη, σύμφωνα μέ τήν ἐπιθυμία (κατ' εὐχήν, ἐπιτυχῶς).

sentio, sensi, sensum, 4. αἰσθάνομαι A 21,4. 2) ἀντιλαμβάνομαι, ἐννοῶ Hn 2, 2.

separatim, ἐπίρρ., ἴδιαίτερα, (ξε)-χωριστά.

sepēlio, pelīvi, pultum, 4. θάβω, ἐνταφιάζω.

septem, ἑπτά.

septuagesimus, ἐβδομηκοστός.

septuaginta, ἐβδομήντα A 21, 1. sepultus, βλ. sepelio.

seque (se καὶ -que = et se) Hn 11, 7.

sēquor, secūtus sum, sēqui, 3. ἀποθ. ἀκολουθῶ. castra alicuius ἀκολουθῶ τό στρατόπεδο κάποιου, ἐκστρατεύω μαζί μέ κάποιον. aliquem in provinciam (ὡς βοηθός) συνοδεύω κάποιον πού πρόκειται νά ἀναλάβει τή διοικηση ρωμαϊκῆς ἐπαρχίας.

sermo, ὅνις, ἡ., (ὅμιλος, λόγος). 2) γλώσσα. Graeco sermone μέ

έλληνικό λόγο, έλληνικά, (έλληνιστί).

serpens, ntis (ἐνν. bestia), φίδι, (γεν. πληθ. serpentium).

servio, īvi, ītum, 4. (εἰμαι ἦ ὑπηρετῶ ὡς δοῦλος). 2) paci ὑπηρετῶ τήν εἰρήνη (στρέψω διη τήν προσοχή μου σέ..., ἐργάζομαι γιά τήν εἰρήνη, θέτω τόν ἑαυτό μου στήν υπηρεσία τῆς εἰρήνης). 3) μεριμνῶ, φροντίζω, λαμβάνω πρόνοια γιά... A 6, 5. serviundum, ἀντί serviendum, βλ. servio.

servūlus, i, ἡ. (τό υπόκοριστικό περιφρονητικά), δοῦλος.

sestertius, ii, ἡ., (ἀπό τό semis [= semi -as ἡμιασσάριον] καί tertius ἐνν. nummus τρίτο ἡμιασσάριο, δύο καί τό τρίτον ἡμισυ = τρίτο ἡμιασσάριο, πέντε ἡμιασσάρια, δηλ. τρία παρά μισό = $2\frac{1}{2}$ ἡμισυ). Σηστέρτιος, ρωμαϊκό χρημάτιο νόμισμα πού ἀργότερα είχε ἀξία 4 ἡμισυ, περίπου 0,25 τῆς προπολεμικῆς δραχμῆς. 2) sestertium, ii, οὐδ., (ἴδιως γεν. πληθ. τοῦ sestertius ἀντί centēna milia sestertiūm [= sestertiorum] μέ ἀριθμ. πολλαπλασιαστικό ἐπίρρημα = 100.000 σηστέρτιοι, περίπου 25.000 δρχ.). Σύμφωνα μέ κύττα in sestertio centie(n)s = (ἀριθ. εἰναι γνωστό ὅτι sestertium = 100.000, in sestertio centie(n)s el-

ναι 100.000 σηστ. × 100 = 10.000.000 σηστ.) περ. 2.500.000

δρχ., in sestertio vicie(n)s (ελ- ναι 100.000 σηστ. × 20 = 2.000.000 σηστ.) περ. 500.000 δρχ., βλ. in γ).

setius (καὶ secius συγκρ. τοῦ secus = διαφορετικά ἄλλιῶς ἀπ' ὅτι πρέπει), ἐπίρρ., λιγότερο. neque eo setius = καθόλου ὅμως λιγότερο.

sevērē, ἐπίρρ., αὐστηρά.

severītas, ātis, αὐστηρότητα, σο- βαρότητα.

sex, ἔξι.

sexaginta, ἔξήντα.

si, σύνδ., ἐάν, ἢν.

sic, ἐπίρρ., ἔτσι, ἀφοῦ ἔτσι ἔχουν τὰ πράγματα. 2) τόσο πολύ, τόσο Α 1, 4. 3) τόσο μόνο, μέ τὸν δρο... Α 6, 4.

significo, 1. δηλώνω, φανερώνω. signum, i, οὐδ., συνθηματικό ση- μεῖο, σημάδι, ἀπόδειξη, τεκμήριο.

2) signum pugnae τὸ σημάδι γιά τὴν ἐναρξη τῆς μάχης.

silva, ae, (δάσος). 2) κῆπος μέ δέντρα, (πάρκο).

similitūdo, dīnis, ὁμοιότητα.

simul, ἐπίρρ., μαζί Hn 6, 4, 2) συγχρόνως Hn 2, 4. 7, 2. 9, 5. 13, 3.

simūlo, 1. (συμπεραίνω, ἀντιλαμ- βάνομαι). 2) προσποιοῦμαι, κα- μώνομαι.

simultas, ātis, (ἀμιλλα). 2) ἔλ-

λειψη ὁμόνοιας, διγόνοια, διαφω- νία, παρεξήγηση.

sine, προθ. μέ ἀφαιρ. = χωρίς. singulāris, e (μοναδικός). 2) ἔξαι- ρετικός, αὐτός πού διαφέρει ἀπό δλους.

singūli, ae, a, καθένας, in sin- gulos menses κάθε μήνα, μηνι- αίως. singulis (δοτ.) στόν καθέ- να, (κατά κεφαλήν).

socer -eri, πεθερός.

societas, ātis, (κοινωνία). 2) συμ- μαχία.

solēo, solitus sum, 2. (ρῆμα ἡμι- αποθετικό), ἔχω τή συνήθεια, συνηθίζω.

solitus, βλ. soleo.

soll -ers, rtis, (sollus [= totus] καὶ ars), ἐμπειρος, ἐπι- δέξιος.

solum, ἐπίρρ., μόνο.

solvo, lvi, lūtum, 3. λύνω. naves τά πλοῖα (τά μέρη τῆς πρύμνης τῶν πλοίων), σηκώνω τίς δῆγκυ- ρες, σαλπάρω, ἀποπλέω. 2) epi- stulam ἀνοίγω («λύω ») τὴν ἐπι- στολή.

soror, ὄρις, ἀδερφή.

sors, sortis, κλῆρος C 2, 1. non pro sortis necessitudine δχι σύμ- φωνα μέ τό στενό δεσμό (τήν ὑπηρεσιακή σχέση), πού ὁ κλῆ- ρος είχε δρίσει (μεταξύ τους).

sortē, ἀφαιρ. τοῦ sors.

specimen, mīnis, οὐδ., (δεῖγμα). 2) ἀπόδειξη, τεκμήριο.

sperārat = speravērat, βλ. *spero*.
spēro, 1. (ἀπό τό *spes*), ἐλπίζω.
spēs, *spēi*, ἐλπίδα. 2) ίδιοτελεῖς σκοποί A 6, 5.

splendīdē, ἐπίρρ., λαμπρά, (μέ λαμπρότητα).

splendīdus, λαμπρός, αὐτός πού ζεῖ μέ *ἀξιοπρέπεια*, πού ἔχει *ἀξιοπρεπές* παρουσιαστικό.

sponsālia, *iūm*, οὐδ., πληθ. μνηστεία, ὑπόσχεση γάμου, ἀρραβώνες.

statim, ἐπίρρ., ἀμέσως, εὐθύς.

statūa, ae, ἀνδριάντας, ἄγαλμα.

statūo, *ūi*, *ūtum*, 3 (στέκομαι).

2) ἀποφασίζω.

stipendīum, *ii*, οὐδ., (φόρος) ἀπό τό *stips* [τό κέρμα πού τό προσφέρουν, ἔρχανος] καὶ *pendo* = πληρώνω]. 3) (καθημερινός) στρατ. μισθός.

stirps, *rpis*, (στέλεχος). 2) ἡ πρώτη γενεαλογική καταγωγή, γένος, γενιά.

sto, *stēti*, *stātum*, 1. στέκομαι. *pari fastigio* (ἀφαιρ.) στέκομαι στό *īdīo* (στό *ōmīo*) κοινωνικό ἐπίπεδο (βαθμό). 2) *mihi stat + ἀπρμφ.* = *ἔχω σταθερή ἀπόφαση νά...* (εἰμαι ἀποφασισμένος).

studēo, *dūi*, —, 2. (σπουδάζω). 2) εἰμαι πρόθυμος, ἐπιθυμῶ, προσπαθῶ, (κοιτάζω νά...).

studiōsus. (ἐπιμελής). 2) *studiosus litterārum* αὐτός πού ἀσχο-

λεῖται μέ τά γράμματα, φίλος τῶν γραμμάτων, φίλος τῶν ἐπιστημῶν.

studīum, *ii*, οὐδ., σπουδή, ζῆλος A 1, 4. 2) *studia principum* οἱ τάσεις (οἱ προσπάθειες, κομματικοὶ ἀνταγωνισμοί), τά πολιτικά πάθη τῶν μεγάλων ἀνδρῶν A 16, 4. 3) (πληθ.) ἡ διαρκής καὶ μέ μεγάλη θέληση ἀπασχόληση τοῦ νοῦ σέ κάτι. *studia litterārum* ἡ σοβαρή ἀπασχόληση μέ τά γράμματα (τίς ἐπιστῆμες). 4) οἱ σπουδές, οἱ κλίσεις (κάποιου ἀνθρώπου) A 2, 2.

stultē, ἐπίρρ., κουτά, ἀνόητα.

suavītas, *ātis* (γλυκύτητα). 2) *suavitas oris atque vocis* γλυκύτητα τοῦ λόγου καὶ τῆς φωνῆς (τοῦ τόνου τῆς φωνῆς) A 1, 3. πρβ. τό γαλλ. *dition*.

sub, πρόθ. μέ ἀφαιρ., ὑπό καὶ αἰτιατική, κάτω ἀπό + αἰτ.

subēgi, βλ. *subigo*.

subēgo (*sub καὶ āgo*), *ēgi*, actum 3. ὑποτάσσω.

subiōto, ἐπίρρ., ξαφνικά, ἀπροσδόκητα.

sub-lēvo, 1. (ἀνακουφίζω). 2) κάνω δυνατό, διευκολύνω.

sub-scriōbo, 3. (ὑπογράφω). 2) ὑπογράφω μαζί μέ τόν κύριο κατήγορο τήν καταγγελία ώς συγκατήγορος, «*αλητήρ* ἐπιγράφομαι».

sub-texo, *xīi*, *xtum*, 3. (ὑφαίνω μαζί μέ...). 2) θέτω ἀνάμεσα, παρεμβάλλω.

sub-urbānus, ὁ προαστιακός, αὐτός πού βρίσκεται κοντά στήν πόλη (Ρώμη).

sue-cēdo (sub καὶ cedo). 3. (ὑποδέχομαι) 2) alicui διαδέχομαι (κάποιον) στήν ὑπηρεσία.

suc-cumbo, cubūi, cubitum, 3. (ξαπλώνω). 2) ὑπογωρῶ, παραγωρῶ, ὑποκύπτω, succumbente patriā = si succumbēret patria ἂν ἡ πατρίδα ὑπογωροῦσε (ὑπέκυπτε).

suffectus (μηχ. τοῦ sufficiar), αὐτός πού ἐκλέχτηκε γιά νά ἀντικαταστήσει ἄλλον.

sui, sibi, se ἢ sese, τοῦ ἔχυτοῦ του (της), τῶν ἔχυτοῦ τους. κ.τ.

sum, fui, esse, εἴμαι. sum alicui aptissimus προσαρμόζομαι σέ κάτι ἢ κάποιον (προσκολλῶμαι σέ κάτι). sum alicui iucundissimus (εἴμαι πολύ εὐχάριστος σέ κάποιον), σέ ὕψιστο βαθμό (ὑπερβολικά ἀγαπέμαι ἀπό κάποιον.

sum in pari periculo (διατρέχω τόν ἔδιο κίνδυνο), numerus erat viginti milium ὁ ἀριθμός ήταν εἴκοσι χιλιάδες (ἀνερχόταν, ἔφθανε σέ...). sum adversus aliquem εἴμαι ἐναντίον (ἢ ἀντίπαλος) κάποιου. sum in amicitia cum aliquo εἴμαι φίλος μέ κάποιον (ζῷ φίλικά). sum eādem mente ἔχω τίς ἔδιες διαθέσεις. sunt in suā potestate είναι κύτεξούσιοι.

sum optimarum partium ἀνήκω στό ἀριστοκρατικό κόμμα. continentis est είναι χαρακτηριστικό (ἀνθρώπου) οἰκονόμου. est signum continentiae είναι σημάδι οἰκονομίας, δείχνει (σημαίνει) οἰκονομία. est signum diligentiae είναι σημάδι φροντισμένης ἔργατικότητας. aliquid est iudicio (δοτ.) είναι κάποια ἀπόδειξη (χρησιμεύει γιά ἀπόδειξη). reliquum est ut... ὑπολείπεται νά..., ἀπομένει νά...

summa -ae, (τό σύνολο) 2) summa imperii ἀρχιστρατηγία Hn 3, 1.3) κοσμοκρατορία, ἡγεμονία Hn 8, 3. summus καὶ supremus (ὑπερθ.) ἀνώτατος, ὑπατος. summas (amphoras) op̄erit καλύπτει (σκεπάζει) τήν ἐπιφάνεια, (τό ἐπάνω μέρος) τῶν ἀμφορέων. sūmo, mpsi, mptum, 3. παίρνω (λαμβάνω).

sumpsi, ἰδέες sumo. sumptuōsus, δαπανηρός, πολυέξοδος, σπάταλος, αὐτός πού ἀγαπᾶ τίς δαπάνες A 13, 5. πολυδάπανος, πολυτελής A 14, 3.

sumptus, ūs, ἀ., δαπάνη, ἔξυδα. 2) δαπάνη σέ (πολυτελεῖς κατακευές) A 13, 2.

supellex, supellecīlis, οἰκιακά σκεύη (ἔπιπλα κ.τ.λ.), οἰκοσκευή.

superārat = superavērat.
superārim = superavērim.
superesse, βλ. supersum.
superior, ἀ., καὶ θ., ūs οὐδ. (γεν.

-iōris συγχρ. τοῦ supērus) προηγούμενος, ἀφοῦ προσπέρασε C 1, 4. Hn 4, 4. 2) ἰσχυρότερος, δυνατότερος Hn 8, 4. 3) ἀνώτερος, νικητής Hm 1, 2. Hn 1, 2. supero, 1. (εἷμαι ὑπεράνω). 2) ὑπερέχω, ὑπερβάλλω Hn 1, 1. 3) νικῶ, καταβάλλω, classe νικῶ σένανυμαχία Hn 11, 7. 4) superior ὑστερῶ, εἶμαι ἀσθενέστερος (ἀριθμητικά).

superstes, st̄tis, αὐτός πού ἐπιζεῖ. sum superstes alicui ἐπιβιώνω, ἐπίζω μετά ἀπό κάποιον, ζῶ μετά ἀπό τό θάνατο κάποιου.

super-sum, περισσεύω, ὑπολείπομαι. 2) temporibus (δοτ.) ἐπιβιώνω, ζῶ ἀφοῦ περάσει ἡ κρίση (τῆς ἀρρώστιας).

suprā (ἀπό τό superā parte), ἐπίρρ., πιό πάνω (ἢ νωτέρω). suprēmus = summus.

sus-cipio (sub[su(b)s] καὶ cāpio), cēpi, ceptum, 3. (ὑποστηρίζω). 2) negotium ἀναλαμβάνω, γίνομαι ἀνάδοχος ἐργασίας. inimicitias ἐπισύρω ἔχθρες. bellum ἐπιχειρῶ (κηρύσσω) πόλεμο.

suspicio, ônis, ὑποψία.

sus-tineo (sub[= su(b)s] καὶ tenēo), tinūi, tentum, 2. (βαστάζω). 2) vim hostium ὑπομένω (ἀποκρούω) τήν ὁρμή τῶν ἔχθρῶν.

sustūli, βλ. tollo.

suus, δικός του. 2) suaē res ἡ δική του προσωπική περιουσία. suo nomine accusare εἶμαι ὁ μόνος, ὁ κύριος κατήγορος σέποινική δίκη. 3) οὐσ., sui, ὅρυμ ἀ., οἱ οἰκεῖοι, οἱ συγγενεῖς A 17, 2. 20, 1.

T

tabellarīus, ii, ἀ., κήρυκας γραμματοκομιστής, ὁ κομιστής.

taciturnus, σιωπηρός, σιωπηλός.

talis, e, τέτοιου εἰδούς. 2) τόσο μεγάλος A 5, 4.

tam, ἐπίρρ., τοιουτοτρόπως, τόσο πολύ. tam...quam τόσο...ὅσο.

tamen, ὅμως.

tamquam, ἐπίρρ., (ὅπως ἀκριβῶς, σάν). 2) ἀντί γιά τό tamquam si Hn 2, 2. (μέ ύποτακτ.).

tanto (ἀφαιρ. τοῦ tantus μέ τό antecēdo), τόσο πολύ.

tantum, ἐπίρρ., (τόσο πολύ). 2) τόσο μόνο, ἀπλῶς Hn 10, 5.

tantus, τόσος Hn 13, 2. C 3, 2. A 15, 2. 18, 6. 2) τόσος ,τόσο πολύς, τόσο μεγάλος A 14, 2. hic tantus vir αὐτός ὁ μεγάλος ἄνδρας.

tectum, i, οὐδ., (στέγη). 2) οἰκία, οἰκημα.

temērē, ἐπίρρ., (τυχαῖα, ἀπερίσκεπτα), nullus dies...temere καμιά μέρα σχεδόν εὔκολα... A 20, 2. (βλ. intercedo).

templum, i, οὐδ., ὁ ναός.

temporibus, βλ. tempus.

tempus, ὄρις, οὐδ., χρόνος. tempore reliquo στό μέλλον, στόν ὑπόλοιπο χρόνο. suo tempore στόν κατάλληλο χρόνο, σέ χρονολογική σειρά A 18, 2. 2) εὐκαιρία Hn 2, 3. 3) πληθ. οἱ δύσκολοι καιροί, ἡ κρίση τῆς ἀρρώστιας A 22, 2.

tenēo, nūi, ntum, 2 (κρατῶ). 2) aram θέτω (βάζω) τά χέρια πάνω στό βωμό (ὅπως οἱ Χριστιανοί πάνω στό ιερό Εὐαγγέλιο). 3) κατέχω Hn 1, 5. 4) principatum eloquentiae κρατῶ τά πρωτεῖα (τά σκῆπτρα) τῆς εὐγλωττίας, εἰμαι ὁ πρῶτος ρήτορας. me uno loco μένω στόν ίδιο τόπο, 5) παραμένω (μένω σταθερός), πραγματοποιῶ, ἐκτελῶ A 15, 2.

tenesmos (ἀντί tenesmus), i, ἀ., κωλικός πόνος μέ τάση γιά ἀφόδευση, «τεινεσμός » (τάνυμα).

tento, 1 (ψηλαφίζω). 2) δοκιμάζω, κάνω ἀπόπειρες (προσπάθειες) A 1, 2. 3) καλῶ κάποιον ὃς μάρτυρα στό δικαστήριο, κάνω ἀγωγή C 2, 4.

terni, ae, ἀ., τρεῖς, ἀπό τρεῖς, τρεῖς - τρεῖς. terna milia. ἐνν.

sestertium (= 3.000 σηστέρτιοι).

terra, ae, γῆ, ἥπειρος, ξηρά.

terror, ὄρις, ἀ., τρόμος.

tertiō, ἐπίρρ., (γιά) τρίτη φορά. tertius, τρίτος.

testamentum, i, οὐδ., διαθήκη.

testimonium, ii, οὖ., ἀπόδειξη, ἀποδεικτικό στοιχεῖο.

testis, is, ἀ., μάρτυρας.

timor, ὄρις, ἀ., φόβος.

tollo, sustūli, sublātum, 3. (ὑψώνω). 2) φέρων, ἀπομακρύνω, ἀποκομίζω Hn 9, 4. 3) βγάζω ἀπό τή μέση, ἔξοιλοθρεύω Hn 5, 3.

totus (γεν. totius, δοτ. totī), δλος, ὀλόκληρος.

totā Africā σέ ὅλη τήν Ἀφρική.

trādo (trans-do), dīdi, dītum.

3. παραδίνω. non suae esse virtutis arma adversariis tradere (εἰπε ὅτι) δέν εἰναι χαρακτηριστικό τῆς ἀρετῆς (τοῦ ἥθους, τῆς ἀξιοπρέπειάς του) νά παραδώσει τά δπλα στούς ἔχθρους. 2) (προκειμένου γιά δάσκαλο) διδάσκω, παραδίδω (προφορικά) A 1, 3.

trādūco (trans-duco), 3. διαβιβάζω.

traduxi, βλ. traduco.

traiēci, βλ. traicio.

trā-icío (πρόφερε trajicío), iēci, iectum, 3. διαβιβάζω.

tranquillitas, ētis, ψυχική γαλήνη, ψυχική ἡρεμία.

tranquillo, 1. καθησυχάζω, γαλη-

νεύω. tranquillatis rebus ἀφοῦ τά πράγματα (τά πολιτικά μίση) καθησύχασαν (ἡρέμησαν, κατευνάσθηκαν), ἀφοῦ ἔγινε ἡσυχία.

trans-ēo, īre, διαβαίνω, περνῶ.

transiī, βλ. transeō.

transitus, ūs, ἀ., πέρασμα, διάβαση.

trecenti, ae, a, τριακόσιοι.

tribūnus, i, ἀ., (φύλαρχος), tribunus militum χιλίαρχος. Κάθε λεγεώνα εἶχε ἔξι (6) χιλίαρχους, πού διοικοῦσαν μέ τή σειρά (ἐκ περιτροπῆς). tribunus plebēi (γεν. τοῦ plebes) δήμαρχος.

tribūo, būi, būtum, 3 (μοιράζω).

2) litteris (δοτ.) nonnihil temporis ἀφιερώνω γιά τά γράμματα δχι λίγο καιρό (ἔνα μέρος ἀπό τό χρόνο μου). 3) παρέχω, χορηγῶ A 19, 3. 4) cum tribūi (ἀπαρμφ. τοῦ tribuor) vidērent ἐπειδή ἔβλεπαν ὅτι ἐπιστρέφοταν ὅ,τι ἔπρεπε νά ἐπιστραφεῖ, ὅ,τι ὀφειλό-

ταν, δ,τι προερχόταν ἀπό... A 6, 5.

tridūum, i, οὐδ., τριήμερο.

triennium, ii, οὐ., τριετία.

triginta, τριάντα.

tritēcum, i, οὐδ., σιτάρι.

triumphus, i, ἀ., θρίαμβος. Ὁ θρίαμβος ήταν ἡ πιό μεγάλη ἀμοιβή γιά τή στρατιωτική ἀξία. Ψηφιζόταν ἀπό τή Σύγκλητο γιά τό νικητή καί τροπαιοῦχο στρατηγό, πού ἔμπαινε στή Ρώμη μέ μεγαλόπρεπη πομπή ἐπικεφαλῆς τῶν λεγεώνων του καί ἀνέβαινε στό ναό τοῦ Καπιτωλίου Δία.

tuēor, tuītus ṣ tūtus sum, 2. ἀποθ. (παρατηρῶ, κοιτάζω [στά μάτια]). 2) φυλάσσω. valetudinem (προ)φυλάσσω (διατηρῶ) τήν υγεία μου.

tuli, βλ. fero.

tum, ἐπίρρ., τότε tum quoque καί τότε (ἀκόμα).

tumultus, ūs, ἀ., (ταραχή). 2) (ξαφνική) στάση, ἐπανάσταση.

U

ubi, ἐπίρρ., ὅπου Hm 1, 2. Hn 12, 3. 2) ubi, συνδ. χρον., μόλις, ἀμέσως μόλις Hn 8, 2. 11, 2. ullus, (γεν. ullius, δοτ. ulli), (ὅταν προηγεῖται ἀρνηση) κάποιος, κανένας.

ultimus (ὑπερθ. τοῦ ἄχρηστου ulter - ultra, ultrum), ἔσχατος A 20, 4. 2) ἀρχαιότατος, ὁ πιό ἀπο-

μακρυσμένος A 1, 1.

umquam, (ὅταν προηγεῖται ἀρνηση), ποτέ, (οὐδέποτε).

undē, ἐπίρρ., ἀπ' ἐκεῖ ὅπου, ἀπό τόν τόπο πού, ἀπό τό πράγμα (πρόσωπο, χρόνο) πού..., ἀπό τό μέρος ὅπου.

undiūque, ἐπίρρ., ἀπό παντοῦ.

universus (unus + μτχ. versus),

μαζί, ὅλοι, καθένας. 2) πληθ. ὅλοι, ὅλοι ἀνεξαιρέτως (ὁ λαός, τό πλῆθος).

unus (γεν. unius, δοτ. unī), ἕνας Hn 12, 1. 2) ἕνας, μόνος Hn 1, 2 (ἀντίθετο multi), 3, 4. 3) ὁ ἕνας, ὁ μέν. Hn 12, 3. 4) ἕνας καὶ μόνος Hn 12, 3. 5) αὐτός πού εἰναι πάνω ἀπό κάθε ἄλλον, περισσότερο ἀπό κάθε ἄλλον.

urbānus, ἀστικός (ὁ κάτοικος τῆς Ρώμης).

urbs -urbis, πόλη 2) = ἡ Ρώμη Hn 5, 1 C 2, 2 A 20, 1. (πρβ. ἄστυ = Ἀθήνα, Πόλη = Κων/λη, Πόντος = Εὔξεινος Πόντος).

usque, ἐπίρρ., ἀδιάσπαστα, σταθερά, συνεχῶς, διαρκῶς. 2) μαζί μέ ἄλλη πρόθεση (τοπ.) usque a rubro mari ἀπό τήν ἐρυθρά θάλασσα. 3) χρον. usque ad μέχρι Hn 2, 5. 7, 1. C 2, 4. 3, 4. A 16, 3.

usūra -ae, (χρήση). 2) (ὡφέλεια ἀπό δικαιούμενο κεφάλαιο), τόκος. usūs -ūs, ἀ., χρήση, χρησιμοποίηση (τοῦ χρήματος) A, 14, 3.

2) usus benivolentiaque (βλ. benivolentia) A 20, 5. 3) ūsū (ἀραιρ.) vēnit μέ τή χρήση (μέ τή συνηθισμένη φορά τῶν πραγμάτων) = πράγματι συμβαίνει, ἦ (ἔάν το usū θεωρηθεῖ ὡς δοτική = usui). ἐπακολουθεῖ fieri solet (= αὐτό πού συνήθως συμβαίνει) Hn. 12, 3. quae nunc usū

veniunt (ὅσα συμβαίνουν τώρα) τά σημερινά γεγονότα A 16, 4. usus (sum), βλ. utor.

uit, I. ἐπίρρ., ὅπως, ὅπως ἀκριβῶς. 1) σέ παρενθετικές προτάσεις γιά σαφέστερη ἀνάπτυξη C 1, 1. ut tum erant tempora ὅπως εἶχαν τά πράγματα τότε, ὅσο γιά τήν ἐποχή του (γιατί στά χρόνια τοῦ Νέπωτα τό χρῆμα δέν ηταν ἄρθρο), παραδίγματος χάρη A 18, 3. 21, 5. 22, 4. 2) ut - sic καθώς - ἔτσι Hn 7, 4 3) μόλις, ἀμέσως μόλις (συνήθ. μέ πρκμ. ὅριστ.) Hm 2, 1. Hn 7, 4. C 1, 2. A 21, 5. — II. σύνδ. μέ νποτ. χρησιμοποιεῖται γιά νά δείξει 1) ἐνέργεια, συνέπεια κ.τλ. ἦ οταν εἰναι πρίν ἀπό δεικτ. = ὥστε (νά)... Hm 1, 4. 1, 5. 2, 1. Hn 2, 2. 4, 3. 10, 5. 12, 1. A 1, 3. 2, 6. 15, 1. 18, 1. 2. 20, 3. 21, 1. 21, 2. 21, 3. 5. 2) σκοπό = γιά νά Hn 2, 1.

uter, utra, utrum, ποιός ἀπό τούς δύο (γεν. utriūs).

uterque, utrāque, utrumque (γεν. ἐν. utriusque, δοτ. utrique) ὁ καθένας ἀπ' τούς δύο χωριστά, (ἑκάτερος), καὶ οἱ δύο. Στόν ἐνικό ἀριθμό : (Hn 4, 4. A 14, 2. 20, 5). 2) οὐδ. ἐνικοῦ ως οὐσιαστικό quod utrumque τό καθένα ἀπό τά δύο. Πληθ. utrique (οταν καὶ ἀπό τό ἔνα καὶ ἀπό τό ἄλλο μέρος [= καὶ ἀπό

τίς δυό πλευρές] βρίσκονται οἱ ἀντίπαλοι) Hn 11, 1. (ἀλλά χρησιμοποιεῖται καὶ ὅταν γίνεται λόγος μόνο γιά δύο). Hn 4, 2. ūti, ἀπροφτ. τοῦ utor.

utilitas -ātis, χρησιμότητα, ὡφέλεια.

ūtor, ūsus sum, ūti, 2. ἀποθ. χρησιμοποιῶ. aliquo doctōre ἔχω κάποιον (ὡς) δάσκαλο beneficio (ἀφαιρ.) κάνω χρήση τῆς εὐνοιας (κάποιου). omnibus opti- mis rebus (ἀφαιρ.) ἀπολαμβάνω τίς πιό εὐγενικές ἀπολαύσεις τῆς ζωῆς prosperitate valetudinis

ἔχω ἔξαιρετική ὑγεία patre usus est diligentι εἰχε πατέρα οἰκονόμο. 2) τηρῶ A 14, 2. utpōte (ὡς δυνατόν ἐστε: ὅπως κανεὶς μπορεῖ, ὅπως εἶναι δυνατό). 2) ὅπως τό ἀρχαῖο ἄτε + μτχ.

utrius, βλ. uter.

utrobīque, ἐπίρρ., καὶ στά δυό μέρη, καὶ ἐδῶ καὶ ἔκει.

utrum (εἰσάγει τό πρῶτο μέλος πλάγιας ἐρωτήσεως : ποιό ἀπό τά δύο (: πότερον) utrum -an ποιό ἀπό τά δύο.

V

valens, ntis (φωμαλέος) 2) ἰσχυρός (ὅταν γίνεται λόγος γιά πρόσωπα) Hn 6, 2. (ἦ πόλεις) Hn 2, 4.

välēo -lui, —, 2. (ὑγιαίνω) 2) εἴμαι δυνατός, ἰσχυρός Hn 10, 2. 3) ἔχω δύναμη (ἐπιρροή) A 5, 3. valetudo, dñnis, κατάσταση ὑγείας, (εὐρωστία), ὑγεία A 21, 5. 2) ἀσθένεια τῶν ματιῶν, ὀφθαλμία Hn 4, 3.

vallum -i, οὐδ., (περι)χαράκωμα, πρόχωμα.

variūs, ποικίλος.

vas, vasis, οὐδ., (ἀρχαιότ. vasum, ἀπό ὅπου), ὁ πληθυντικός κατά τή β' αὐλίση : vasa, orum, σκεῦος, ἀγγεῖο.

vales, tis, ἀ., μάντης, προφήτης. vě, ἐγκλ. (στό τέλος τῆς λέξεως) ἢ, A 18, 6.

vectīgal -ālis, οὐδ., πρόσοδος, ἔσοδο, εἰσόδημα, φόρος, nova vectigalia νέα ἔσοδα Hn 7, 5.

vehor, vectus sum, 3. (ταξιδεύω, ἐπιβαίνω). 2) in nave ταξιδεύω μέ πλοῦ, πλέω.

vel (ίδίως προσταχτ. τοῦ volo), σύνδ., ἢ. vel - vel ἢ - ἢ, εἴτε - εἴτε.

vellem, ὑποτ. παρατ. τοῦ volo.

vollemne (εἶναι δυό λέξεις : vellem ὑποτ. πρτ. τοῦ volo καὶ -ne).

velum -i, οὐδ., ιστίο, πανί τοῦ καραβιοῦ.

velut, ἐπίρρ., ὅπως, ὅπως ἀκριβῶς.
 venetātus, δηλητηριώδης.
 venēnum, i, οὐδ., δηλητήριο.
 venīo, vēni, ventum, 4. ἔρχομαι,
 φθάνω. 2) venio obviam alicuius
 ἔρχομαι γιά νά συναντήσω κά-
 ποιον, ἀντιστέκομαι σέ κάποιον μέ
 παραταγμένες δυνάμεις (ἔχθρικά)
 3) venit usu, βλ. usus.
 venter -tris, ἀ., κοιλιά (γαστρικές
 ἀπολαύσεις, καλοφαγία).
 ventus, -i, ἀ., ἄνεμος.
 verbōsus, πολυλογάς, διεξοδικός.
 verbum, -i, οὐδ., λόγος, λέξη.
 pluribus verbis (ἀφ.) μέ περισ-
 σότερα λόγια, ἔκτεταμένα. 2) λό-
 γος (σέ ἀντίθεση μέ τό ἔργο)
 A 5, 2.
 verē, ἐπίρρ., ἀληθινά, δίκαια.
 verēor, verītus sum, 2. ἀποθ.
 (ντρέπομαι, σέβομαι). 2) vereor
 ne φοβοῦμαι μήπως, δέ θέλω νά...
 Hn 2, 1. 3) asperitatem alicuius
 σέβομαι (μέ σεβασμό καί εὐλά-
 βεια ἀντιμετωπίζω) τήν τραχύ-
 τητα κάποιου. 4) aliquem σέβο-
 μαι κάποιον A 15, 1.
 verō, σύνδ., δμως, ἀλλά.
 versor, 1. ἀποθ. (στρέφομαι), ζῶ
 in Sabīnis μαζί μέ τούς Σαβί-
 nouς, στή χώρα τους. In re pu-
 blicā πολιτεύομαι, παίρνω ἐνεργό
 μέρος στήν πολιτική, ἔχω δράση
 πολιτικοῦ προσώπου.
 versūra -ae (στροφή). 2) δάνειο
 (χρηματικό). versuram facere

δανείζομαι νέο δάνειο, βλ. καὶ
 facio.
 versus, -ūs, ἀ., (αὐλάκι). 2) στέ-
 χος, ποίηση.
 verto, rti, rsum, 3. στρέφω. verto
 puppes «ἀνακρούω πρύμναν», στρέ-
 φω τίς πρύμνες τῶν πλοίων πρός
 τό μέρος τῶν ἔχθρων γιά νά φύγω,
 τρέπομαι σέ φυγή, ὑποχωρῶ.
 verus, ἀληθινός. si verum est ut,
 ἂν είναι ἀλήθεια ὅτι..., ἂν ἀλη-
 θεύει ὅτι...
 veto, tūi, tītum, 1. (ἐμποδίζω).
 2) vetor + ἀπρμφτ. = ἐμποδίζο-
 μαι νά..., μου ἀπαγορεύουν νά...
 vetustas, ātis, πολυετία, πολυ-
 καιρία.
 vetustus, παλιός, ἀρχαῖος.
 via -ae, ὁδός, δρόμος.
 vicesīmus, εἰκοστός.
 vicīens, ἐπίρρ., εἴκοσι φορές.
 vicissem, βλ. vinceo.
 victus, βλ. vinceo.
 vidēo -vīdi, vīsum, 2. βλέπω,
 παρατηρῶ, ἀντιλαμβάνομαι A 13,
 4. 2) μέ ἀρνηση = δέ γνωρίζω,
 ἀγνωστός Hn 11, 6. Παθ. 1) φαίνο-
 μαι. videtur potuisse φαίνεται
 ὅτι θά μποροῦσε Hn 1, 2. 2)
 θεωροῦμαι, μέ νομίζουν (γιά)...
 (περνῶ γιά...) Hm 1, 2. 2, 5.
 C 3, 4. A 3, 1. 15, 2.
 viginti = εἴκοσι.
 villa -ae = ἔξοχικό σπίτι, ἔπαυλη.
 vinceo, vici, victum, 3. νικῶ.

vir, viri, ἄ., ἀντρας. 2) Πληθ.
στρατιῶτες, ἀντρες.

virgo, gínis, παρθένα, κόρη. virgo
filia νεαρή παρθένα.

virtus, -ūtis (ὅποια ἀρετή ἀπαιτοῦμε νά ἔχει ἔνας ἀντρας, ἀρετή πού νά τοῦ δίνει τιμή, εὐγένεια στήν ψυχή καί στό σῶμα). 2)
virtus bellica ἀρετή πολεμική,
ἀνδρεία Hm 1, 4. Hn 1, 1.
3) δραστηριότητα, ίκανότητα Hn
1, 2. 4) ἀρετή, χαρακτήρας, ἀξιοπρέπεια Hm 1, 5. — Πληθ. 1)
οἱ γενναῖες πράξεις, τά ἡρωικά
ἔργα, τό ἔνδοξο παρελθόν Hn 12,
5. 2) ἀτομική ἀξία C 2, 4.

vis, alit. vim, ἀφ. vi. Πληθ. vires,
virūm, virībus χ.λπ. (βία).
2) ὄρμή Hn 11, 4. 3) ὄρμή, σφοδρότητα. A 21, 3. 4) ἔφοδος,
ἐπίθεση Hn 3, 2.
visum īri, μέλι. παθ. ἀπρμφ. (βλ.
videor).

visus, ūs, ἄ., θέαμα.

vīta, ae, (ἀντί vivita, βιο-τή)
βίος, ζωή.

vitium, ii, οὐδ., (κακία). 2)
σφάλμα, λάθος, ἀμάρτημα.

vīto, 1. (ἀπό)φεύγω.

vivo, vixi, victum, 3. ζῶ. vivo
afluentius ζῶ πολυτελέστερα, μέ

ἄφθονα μέσα. vivo cum aliquo ζῶ μαζί μέ κάποιον, σχετίζομαι μέ κάποιον.

vivus, ζωντανός. 2) = vivens.

Hannibale vivo = Hannibale vivente = δταν ζοῦσε δ 'Αννιβας, τόν καιρό τοῦ 'Αννιβα.

vix, ἐπίρρ., μόλις. quod vix credendum sit πράγμα πού μέ δυσκολία μπορεῖ νά γίνει πιστευτό, πού μέ δυσκολία θά μποροῦσε κανείς νά πιστέψει.

vixi, βλ. vivo.

voco, 1. (καλῶ). 2) καλῶ, προσκαλῶ (σέ δεῖπνο).

volo (ἀπό ρίζα Fei, ἀπό τήν ὅποια καί τό ἔλδομαι), vol-ūi,
velle (ἀνώμ.), θέλω, ἐπιθυμῶ.
2) καθορίζω A 19, 1.

volūmen, mīnis, οὐδ., (ἐλιγμός).
2) βιβλίο, σύγγραμμα C 3, 5.

A 18, 1. 3) τόμος, βιβλίον A
16, 3.

volūntas, ātis, θέληση, πρόθεση,
σκοπός.

vox, vocis (λέξη, φωνή), τόνος
τῆς φωνῆς.

vulgus, -i οὐδ., (ὅχλος). 2) πλῆθος, τό κοινό, διάσμος, βλ. edo.

vultus, ūs, ἄ., (σχῆμα προσώπου).
2) πρόσωπο, ἔχφραση προσώπου.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

	Σελ.
1. Εἰσαγωγή	5
2. Κείμενο	» 10 - 27
α) Hamilcar	» 10 - 11
β) Hannibal	» 12 - 18
γ) Cato	» 19 - 20
δ) Atticus	» 20 - 27
3. Ἐρμηνευτικές σημειώσεις	» 28 - 62
α) Ἀμίλχας	» 28 - 31
β) Ἀννίβας	» 31 - 44
γ) Κάτων	» 44 - 48
δ) Ἄττικος	» 48 - 62
4. Ἰστορικός καὶ γεωγραφικός πίνακας	» 63 - 74
5. Λεξιλόγιο	» 75-139

0020556891

ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΒΟΥΛΗΣ

ΕΚΔΟΣΗ ΚΕ - 1978 (II) - ΑΝΤΙΤΥΠΑ 75.000 - ΣΥΜΒΑΣΗ 3021/25-2-78

ΕΚΤΥΠΩΣΗ: ΚΑΡΕΝΤΖΟΣ ΝΑΠΟΛΕΩΝ — ΒΙΒΛΙΟΔΕΣΙΑ: Δ. ΒΑΣΙΛΑΚΟΥ &
ΣΙΑ Ο.Ε.

